Мирослав Крушина

ЗДОЛБУНІВ:

МІСТО НА УКРАЇНСЬКІЙ ВОЛИНІ В СПОГАДАХ ЧЕСЬКОЇ МЕНШИНИ

Miroslav Krušina

ZDOLBUNOV

MĚSTO NA UKRAJINSKÉ VOLYNI VE VZPOMÍNKÁCH ČESKÉ MINORITY

Переклад із чеської В’ячеслава Шляхового

2019

Мирослав Крушина
З Д О Л Б У Н І В:
М І С Т О Н А У К Р А Ї Н С Ь К І Й В О Л И Н І
В С П О Г А Д А Х Ч Е С Ь К О Ї М Е Н Ш И Н И/
переклад з чеської В’ячеслава Шляхового. –
Рівне: Овід, 2019. – 216 с.: іл. –

Перекладено за виджанням:
Miroslav Krušina
ZDOLBUNOV
MĚSTO NA UKRAJINSKÉ VOLYNI
VE VZPOMÍNKÁCH ČESKÉ MINORITY
Otradovice, 2009

Переклад на українську мову: В’ячеслав Шляховий

Книга присвячена минувшині міста Здолбунова крізь призму проживання в ньому чисельної чеської громади від кінця XIX століття і до 1947 року.

Видання грунтується на спогадах старожилів і широкій документальній базі, адже проілюстроване документами і світлинами з життя здолбунівських чехів до репатріації 1947 року.

Книга зацікавить краєзнавців, освітян, непоодиноких здолбунівчан, які мають чеське походження, а отже, віднайдуть тут певне гілля родинного древа, а також усіх тих, хто цікавиться історією рідного краю, любителів минувшини.

СЛОВО ВІД ПЕРЕКЛАДАЧА

Волинські чехи, масове переселення яких з Австро-Угорщини в Росію почалося в 70-х роках XIX століття, на протязі більш ніж 70 років проживання на теренах колишньої Російської імперії розселилися на її величезних просторах. Окремі сім'ї в пошуках дешевої землі добралися аж до Єнісею, інші, займаючись підприємництвом, будували свої підприємства майже по всій європейській частині Російської імперії, зокрема в Києві, Мурманську, Москві, Петербурзі, Маріуполі та інших містах. А скільки їх, перебуваючи на державній службі, досягли високих посад…

Перше повернення волинських чехів на свою стару Батьківщину відбулося в 20-х роках XX століття після виникнення незалежної Чехословаччини. Найбільш масове їх повернення відбулося з теренів Західної Волині після Другої світової війни, коли реемігрувало 33070 осіб. Тільки на Волині вони мешкали в 638 населених пунктах. Одним із таких пунктів був Здолбунів, в якому, за інформацією автора Мирослава Крушини, мешкало 255 чеських родин.

Пройшло вже 70 років після переселення чехів до Чехословаччини, але щороку вони

приїжджають в Україну, щоб відвідати могили своїх дідів і прадідів, пройтися по землі, яку так любили і розхвалювали в своїх розповідях та описах їхні батьки та діди. Таких описів – книг-хронік чеських поселень (колоній) – є вже написано багато. На мою думку, вони можуть бути цікавими для істориків, краєзнавців і для широкого загалу людей, які цікавляться історією свого села, міста тощо, але на перешкоді їм стає незнання чеської мови. Тому я вирішив зробити переклади цих хронік українською мовою. Уже вдалося перекласти та видати хроніку села Гульча Чеська, за власний кошт видати переклад хроніки сіл Миротин та Чеський Гай, перекладені хроніки сіл Дібрівка та Страклів, але поки що чекають свого видавця…

Хроніка Здолбунова, написана Мирославом Крушиною на основі документів, спогадів старожилів зацікавила мене тим, що в ній я прочитав про родини знайомих мені людей, зокрема досить багато місця присвячено родинам Кржіжових і Панкових. Марію Панкову, яка заснувала туристичну агенцію «Pankcest» і на протязі багатьох років організовувала туристичні поїздки в Україну, була активним учасником Спілки волинських чехів та їх друзів, я знав особисто. Допомагав їй в організації встановлення пам'ятника загиблим чехам у селі Малин, спаленому в липні 1943 року. Знаю я також і її доньку Аллу Фінгоусову, яка продовжує справу своєї мами. Це і спонукало мене зробити переклад хроніки Здолбунова, який я завершив на початку грудня 2017 року.

В'ячеслав Шляховий

МОЄ ЖИТТЯ В ЗДОЛБУНОВІ

Здолбунове, Здолбунове, місто дитячої розвії…
Згадую на часи злі та добрі, бачу різні події.
Коли дітьми ми ще гралися, разом українець, чех і поляк,
Розумілись ми добре, бо Здолбунів вважав своїм домом усяк.
Влітку ходили ми босі, купалися в ставках,
Взимку валянки носили та ушанки на вухах…
Ніби в імлі бачу прихід совєтів, був рік тридцять дев'ятий.
Було дуже важко полякам і кожному, хто був багатий.
Сусідів наших, польських офіцерів, відвезли російські газики.
Вбили їх в Катині, але ми про це дізнались, як пройшли не одні морозики…
Родини їх по тому вивезли аж до Казахстану –
Там не одна дитина втратила і маму…
Тільки в сорок першому порядки знов змінились.
Прийшли до нас здалека німці. Українці понадіялись.
Дружні стосунки німців з українцями довго не тривали,
Українці схаменулись, слугами бути перестали.
В році сорок другім мусив йти дитям до школи.
В чеській – вже казарма німців, в українській вправи писали.
Рік сорок четвертий – той для нас був радісний:
Німці з Волині тікали, то був час вельми щасливий.
Всі чоловіки боєздатні, а також і жінки з далека і близька
Взялися за різну зброю та вступили до війська
В армію Чехословацьку, під командуванням Свободи
Йшли воювати за республіку, за мир між народами.
За рік Червона армія німців розбила
І дійшла аж до Праги, яка нам так мила.
Тим часом чехи в Здолбунові, інших селах та містах
Надіялись та чекали, що Чехія прийме нас на своїх теренах.
Від лютого сорок сьомого стали дні прекрасними,
Відбули до Чехословаччини і були ми щасливими.
Та Здолбунів радо згадую, там прожив дитячі хвилі,
Але радий я, що в Чехії прийняли мене тут мило
Дякую тобі, матінко, що до Чехії ти мене взяла,
Тим моє життя покращила і радості мені з нього дала.

М. Крушина

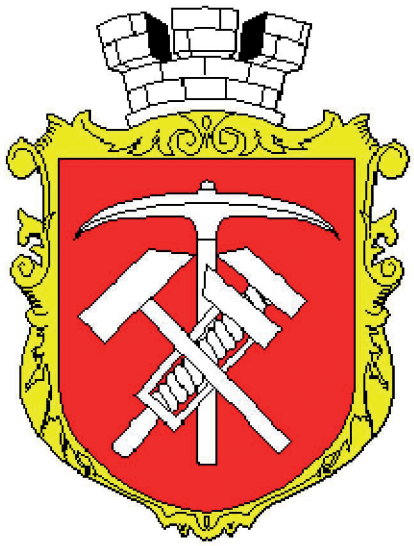

Герб міста Здолбунів

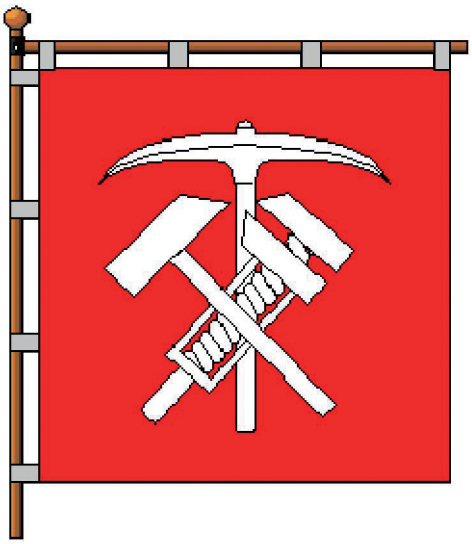

Прапор міста Здолбунів

Згідно з інформацією в інтернеті, ці атрибути міста були затверджені в 1996 році. Основою герба є щит, заокруглений внизу. На червоному полі щита є кайло, молоток та ключ – все сріблястого кольору. Навколо щита – золоте обрамлення, а на ньому біла корона у вигляді башти. Червона та біла (сріблястa) барва є символом Волині. Прапор має вигляд традиційного прямокутного полотна червоного кольору. У центрі прапора розташовані ті ж елементи, що й на гербі міста. Молоток та ключ на прапорі та гербі символізують промисловість та залізничні майстерні, а кайло – назву міста. З історії дізнаємося, що в 1497 році село називалося Долбунов, що походить від українського слова «довбати». Перші мешканці там добували – довбали – крейду. Довбали за допомогою кайла. Тому «Долбунов». Коли людей запитували, звідки вони є, ті казали: «З Долбунова». Близько 1629 року починають систематично вживати назву ЗДОЛБУНІВ.

Згідно з Wikipedia, полк КОП «Zdolbunov» (підрозділ піхоти Корпусу Охорони Пограниччя) використовував сучасний герб міста як «Герб Здолбунова» вже до 1939 року. Від березня 1937 до квітня 1938 року командиром полку був полковник Болеслав Островскі. До полку КОП «Здолбунів» після мобілізації в 1939 році належали батальйон КОП «Гоща», батальйон КОП «Дедеркали», дивізіон кавалерії «Невірків» та ескадрон кавалерії «Дедеркали».

Географічні координати міста Здолбунів:
Географічна довгота: 26 15 0.000 E
Географічна широта: 50 31 0.120 N
Висота над рівнем моря: 182 метри

ВСТУП

ЗДОЛБУНІВ – *місто на українській Волині в спогадах чеської меншини.* Так я після довгих роздумів назвав цю публікацію. Мені здається, що це є перша книга спогадів про місто на Волині. Хронік чеських поселень та сіл, які досить добре описують причини та спосіб заселення Волинської губернії в царській Росії, а також перебіг життя на селі в різні часи досі було видано достатньо багато. Але хроніку про життя чехів у місті, де мешкали українці, поляки, чехи, євреї, росіяни та інші менші за чисельністю групи різних національностей не можна досить добре написати хоча б тому, що тут слід писати тільки про життя чехів.

Про написання такої книги спогадів мене вже декілька років тому просив мій товариш дитинства, Зденек Долежал, а пізніше – пані Анна Мартішова. Я ніколи не сприймав цього всерйоз. Як може такі спогади написати людина, яка покинула Здолбунів у віці дванадцяти років? Що може вона пам'ятати? Тим часом Зденек Долежал усе продовжував шукати когось, хто б книгу про Здолбунів написав. Декілька років тому на одній із зустрічей здолбунівських учнів у Жатці він сказав, що тому, хто напише хроніку Здолбунова, дасть десять тисяч крон. Опісля з'явилась надія, що все-таки хтось візьметься за цю справу.

До книжки уникаю вживати назву «хроніка», для неї така назва, на мій погляд, не підходить. Тому над книгою дійсно почалась робота, але через родинні проблеми автора з часом вона припинилася. Було втрачено три роки. Книга знову опинилася на нульовій точці.

Час ішов, щось в мені почало «крутитись», і все частіше я обдумував написання спогадів про Здолбунів. Спочатку я накреслив план міста Здолбунова та з допомогою пані Анни Мартішової наніс номери, під якими знаходилися помешкання чеських підприємців, чеських ремісників, чеських родин. При цьому я був вражений, яку пам'ять має ця дев'яностолітня пані. Мала також багато світлин і, що головне, пам'ятала імена осіб, зображених на тих світлинах. Швидко зрозумів, що без цієї шановної пані, без її унікальної пам'яті та книга спогадів не могла бути написана. Адже вже практично не залишилося живих свідків життя Здолбунова тих часів, а якщо хтось і знайдеться, то чи буде він мати інтерес і сили для такої роботи? І, як пізніше виявилось, ця робота дійсно була дуже важкою.

Міркуючи так, я закликав через часопис «Sdruženi čechu z Volyně a jejich přatel – Zpravodaji» колишніх мешканців Здолбунова, щоб зголосилися ті, хто зацікавлений у такій публікації, і написали свої спогади про Здолбунів. На тричі повторений заклик відгукнулося так мало зацікавлених, що тут можна всіх їх назвати. Це були: Блажек Антонін, Дедера Владислав, Прохазка Олдржих, Вєтровец Їржі. Пан Хароузек Вацлав, через те що не є зі Здолбунова, написав небагато, що знав про Здолбунів. До створення книги також виявив цікавість пан Іван Горбал зі Словаччини. Він народився в Підцуркові на Волині в родині русинів. Знайшов там сліди колишніх мешканців, волинських чехів, і, як написав, відчуває до їх праці на Волині глибоку повагу. Запропонував свої послуги для перекладу книги українською мовою.

Настільки мала зацікавленість чехів – вихідців зі Здолбунова до написання книги спогадів мене здивувала і на деякий час моє бажання до її створення згасло. Дещо пізніше пан Блажек уточнив мені деякі місця на плані Здолбунова. Через деякий час відгукнувся ще один здолбунівчанин, інж. Мірослав Рампас, зразу ж виявив зацікавленість до видання цієї книги і бажання співпрацювати. Він уточнив план Здолбунова, зі своїми знайомими доповнив декілька імен, а потім весь план після консультацій декілька разів уточнював. Крім того, доповнив та переписав додаток до плану – Перелік чеських родин; зі своїм приятелем відсканував світлини від пані Мартішової та передав їх мені на PC; написав статті про свою родину та родини своїх знайомих до переліку здолбунівських родин.

На зустрічах волинських чехів празького регіону сиджу з приятелем Йосифом Ржепікем. Це один з небагатьох мешканців Чеського Малина, який пережив ті страшні події. Пан Ржепік знав, як важко отримати інформацію про життя чехів у Здолбунові. В інтернеті знайшов, що в Народному архіві на Ходовці в Празі зберігається архівний матеріал з Волині. «Витягнув» мені з інтернету все, насамперед номер фонду – 1159. При вивченні матеріалу я з'ясував, що

завдяки торговцю зі Здолбунова, панові Александру Кголові, в архіві є багато матеріалів про діяльність різних чеських спілок в Здолбунові. Дивовижно, що пан Кгол зберіг листи, записи зі зборів, бланки, журнали і світлини від часів царської Росії і до тридцятих років Польської республіки. Він не лише архівував, але й зумів їх привезти з Радянської України в Чехословаччину та подарував їх Об'єднанню чехів з Волині в Жатці. Ці матеріали з часом опинилися в Народному архіві. Пан Александр Кгол був дуже активною людиною. Був головою чи хоча би членом комітетів всіх чеських спілок в Здолбунові. Хоча він був власником великого магазину, встигав ще активно працювати у всіх спілках. Про цю діяльність читач дізнається з представлених архівних документів. Декому з читачів, можливо, буде здаватися, що тут розповідається головно про діяльність пана Кгола. Але, по-перше, він дійсно брав участь у кожній спілці в Здолбунові, а по-друге, ніде більше мені не вдалося знайти матеріали про інших активних членів чеської меншини. Наприклад, брати Єлінкови – засновники цементного заводу, брати Поспішілови – продаж сільськогосподарських машин, пан Рудолф Йозеф – також продаж і монтаж сільськогосподарських машин та багато інших, про кого мені не вдалося з'ясувати майже нічого, або дуже мало інформації про їх життя та діяльність. Пан Йосеф Ржепік присвятив мені декілька днів і їздив зі мною до Народного архіву, а також відсканував на моє прохання багато матеріалів про Здолбунів, після чого переслав на PC. В Народному архіві нам з великою охотою допомогла пані Раїса Махаткова, яка дуже гарно опрацювала фонд 1159, що стосується матеріалів із Волині.

Тепер я вже мав досить матеріалів і взявся до написання. Почав я працювати на друкарській машинці. Але це я не дуже добре вмію. Ну, надрукувати двома пальцями лист. Але виконати задуману працю на друкарській машинці – це щось неможливе. Усунути помилки – це ще можна, але коли потрібно доповнити вже написану фразу чи цілий абзац до вже написаного тексту – це вже проблема. Потрібно переписувати всю сторінку. Тому я вирішив працювати з комп"ютером. Вже декілька разів це пробував, але жодного разу мені не вдавалося. Почав знову зі своїм внуком Міхалом (син Мирослав мені дуже добре порадив) – і, справді, це написання пішло. Був здивований, як просто можна виправляти помилки на моніторі і як легко доповнити вже написаний текст чи цілий абзац. Але з комплектуванням сторінок, коли потрібно взяти світлини з одного ПК, а інші світлини – з іншого ПК, ці світлини потрібно підправити, доповнити текстом чи цілі помістити на одній сторінці, то цього не вмію до сьогодні. Цю кваліфіковану, важку роботу за мене виконав мій внук Міхал. Він також є дуже важливою особою. Без нього цю книжку сам ніколи б не написав. При обробці матеріалу спочатку працював з комп'ютером мого внука. Але він навчається, і після школи я не міг продовжувати, оскільки комп'ютер був потрібний онуку. Тому я купив собі комп'ютер, сканер, принтер, підключився до інтернету і міг працювати без обмежень. Звичайно, як і кожен початківець, я допускав багато помилок. Писав я цілий день, але не заносив це в пам'ять. Пропадало безповоротно все написане. Змушений був писати знову. Найгірше було тоді, коли уривок, написаний на внуковому комп'ютері, переводив на свій і помилково стирав цілу велику частину. Отже, невміння додало мені багато праці.

Оскільки, згідно з проведеним дослідженням є передчуття, що до книги не буде великого інтересу, то наклад становитиме 20 примірників. Але й за такий малий наклад друкарні хотіли неприйнятну ціну. Оскільки я вирішив книгу в будь-якому випадку видати, то не залишилося нічого іншого, як видати її як САМВИДАВ. Маю надію, що через те, що з такою роботою не маю жодного досвіду, вдалося мені її створити на достойному рівні. Вірю, що ця книга буде гідна міста Здолбунова, міста, яке я дуже любив у дитинстві, міста, про яке я з любов'ю згадую.

Всю роботу, пов'язану з виданням книги, я зреалізував і забезпечував сам. На завершення хочу дуже подякувати всім, кого я тут назвав, за допомогу та надання матеріалів, які я потім зміг використати під час праці над цією книгою. Зокрема, дякую пані Анні Мартішовій та пану Александру Кголові, навіть якщо він уже не може прочитати цю подяку.

Автор

Доповнення. Над книгою я працював, а час ішов. У п'ятницю 5 червня 2009 я отримав від пана Леопольда Мартіша сумне повідомлення, що того дня пані Анна Мартішова, народжена Панкова, померла на 91 році життя. Знав, як важко хворіє пані Мартішова і як сильно бажає, щоб книга про Здолбунів побачила світ. Тому я через інтернет зв'язався з сином пані Мартішової паном Леопольдом Мартішем і всі готові сторінки майбутньої хроніки електронною поштою посилав пану Мартішові, який потім їх мамі читав. Була з того дуже рада і сказала, що вже вірить, що ця книга буде написана. Я ж не мушу виправляти вищенаписану подяку, тому що пані Мартішова встигла її прочитати.

Автор

ОПИС ЗДОЛБУНОВА ТА ЙОГО МИНУЛОГО

У пасмі лук та полів, на лівому березі річки Усті простяглися околиці Здолбунова. На схід від Здолбунова розташоване село Старомильськ. На південь лежить зовсім близько село Здовбиця, на заході – село Богдашів, а на півночі – болота, мочари, через які протікає річечка Швідівка, напоюючи озерця та ставочки (за іншими джерелами річечка Мстя). Далі на північ лежить село Квасилів. А ще далі, за 10 км, обласне місто Рівне. Річка Устя, яка витікає в околицях Дерманя, за селом Оржів у Рівненській області впадає в ріку Горинь. Довжина Усті - 63 кілометри і протікає вона через двадцять сіл та міст. Із заходу до північної околиці Здолбунова тече річечка Швидівка (Мстя), яка бере початок біля села Спасів, де зливаються два потічки. Протікає селами Нагірне (Ульбарів – прим. перекладача), Глинськ, П'ятигори, Орестів, Богдашів, Ільпінь, Кошатів і після п'ятнадцяти кілометрів течії, за ставками над Здолбуновом з лівого боку впадає в Устю. Устя потім впадає в ріку Горинь. В околицях Здолбунова знаходять виразні сліди ранньої слов'янської культури, коли люди жили при патріархаті, займаючись скотарством, землеробством, полюванням, рибальством та різними ремеслами.

Ці згадки написані досить пізно, в час, коли вже багато чеських сіл видали свої хроніки, у яких детально описані часи та спосіб переселення чехів з Австро-Угорщини до царської Росії. Тому тут ці події не буду згадувати. Тут буде тільки описаний короткий початок Здолбунова і далі опис життя чехів в цьому місті.

Після розпаду Київської Русі Волинь у 1199 році опинилася в складі Галицько-Волинського князівства, яке після татаро-монгольської навали втрачало свою силу, і після битв попала під владу Литви. Перша звістка про Здолбунів є від 1497 року в грамоті, написаній у замку біля села Топорище під Житомиром, в якій великий литовський князь Олександр дарує гетьману Костянтину Острозькому поселення Луцьких та Кременецьких земель, різні села та двори, між якими також Здолбунів, але під назвою «Долбунов». Від 1569 року, після Люблінської унії, Здолбунів перебуває під владою Польщі. Поселення відноситься до Луцьких земель і, за історичними документами від 1570 року, мало дев'ять дворів. Десь на кінець 1629 року в різних записах, метричних книгах, сільськогосподарських та лісових планах починає систематично вживатися назва Здолбунов. Феодальний утиск спричиняє народні повстання, які досягають максимуму під час визвольної боротьби на чолі з Богданом Хмельницьким (1648-1654). У 1651 році в околицях Здолбунова, неподалік села Тайкури був штаб військ Б. Хмельницького, а його козаки вели бої з поляками. У 1793-1795 роках Правобережна Україна опиняється під владою Росії. У ті часи Здолбунів належить до Волинської губернії. У 1798 році поселення мало 51 двір з 276 мешканцями.

Після відміни кріпацтва у 1861 році та приходом капіталізму, Здолбунів починає економічно розвиватися і зростає кількість його мешканців. Ще в 1869 році Здолбунів згадується як «деревня» (мале село без церкви), що відноситься до села Здовбиця. Церква – це православний костел. Дуже значимим для Здолбунова було будівництво в 1873 році Південно-Західної залізниці Київ – Брест-Литовський, а в 1884 році – будівництво чехами, братами Єлінковими, цементного заводу. На той час Здолбунів мав 170 дворів.

У 1903 році (тоді вже тут мешкає багато чеських родин) Здолбунів стає містом і від того часу можна відзначити прискорення розвитку міста. Чеська меншина помітно підключається до будівництва сучасного міста. Центр міста спочатку формувався навколо вокзалу та залізничного депо, де проходила центральна вулиця з тротуарами та гасовим освітленням. Тут був завод по виробництву паркету, ливарно-механічний завод, два млини, різні малі майстерні та інші об'єкти. Святкові барви до життя міста приносили торги. На них приїздили з навколишніх сіл також чеські землероби. Поступово в Здолбунові будують школи, між ними і залізничне училище. У 1910 році будується поблизу вокзалу православна церква Святої Катерини, а незабаром у середмісті – церква Пресвятої Богородиці. Цю церкву в п'ятдесятих роках двадцятого століття радянська влада руйнує, а нині її під тією ж назвою відбудували. У 1908-1911 роках кількість мешканців сягає 10000. Центр міста переміщується від вокзалу за залізницю, де стоїть цементний завод. Хоча цементний завод був практично посеред міста, воно ніколи не було запорошене, так як міста з цементними заводами у Чехії. Прямо страх як був, наприклад, запорошений Кралув Двур біля Бероуна. Здолбунів був завжди досить чистим містом. Наприклад, коли приїздили селяни з сіл на базар і по дорозі через місто коні напаскудили, то мусив візничий зупинитися, взяти відро, яке мав підвішене за возом, і віником та лопатою все прибрати. Польські поліцаї за цим дуже пильнували. Усі органи управління та школи були з того боку залізниці, з якого цементний завод. На інший бік міста, де вокзал, залізничні майстерні та депо, ходилося через місток, який збудували для переходу через сортувальну станцію. За часи польської влади на Волині Здолбунів став районним містом. Місто, звичайно, також пережило літа Першої світової війни та революційних подій у 1917-1920 роках. На Волині, а отже і в місті, досить швидко змінювалася влада.

Російська імперія від еміграції до 3/1917
Тимчасовий уряд від 3/1917 до 11/1917
Українська Народна Республіка (Центральна рада) від 11/1917 до 4/ 1918
Українська держава (Гетьманат під німецькою окуп.) від 4/1918 до 12/1918
Українська Народна Республіка (Директорія) від 12/1918 до 5/1919
Українська Соціалістична Радянська Республіка від 5/1919 до 8/1919
Польська республіка від 8/1919 до 6/1920
(В той час у місті також перебували кавалерійські полки С. Будьонного і К. Ворошилова)
Українська соціалістична радянська республіка від 6/1920 до 8/1920
Польська республіка від 9/1920 до 9/1939
(Найбільш тривала влада і найкращі умови життя для чеської меншини на Західній Волині.)
Українська Радянська Соціалістична Республіка від 9/1939 до 7/1941
Імперський комісаріат Україна (Німецька окупація) від 7/1941 до 2/1944
Українська Радянська Соціалістична Республіка від 2/1944 до реемігрції

Сибірський санітарний потяг з російсько-японської війни в 1905 році.
Над головним командиром справа з білим комірцем є чех зі Здолбунова Їндржіх Кржіжек.

Військовий інструментальний оркестр грав воякам російсько-японської війни в 1905 році.
Перший праворуч сидить чех зі Здолбунова Їндржіх Кржіжек.

Перед шинком пана Кгола в 1910 році.

Храмъ при ст. Здолбуново Ю.-З. ж. дор.

На обох світлинах церква Святої Катерини, побудована в 1910 році.
Вид збоку.
Світлина з 2009 року. Вид з вулиці.
Церква стоїть поблизу вокзалу. Її також називали церквою залізничників.

Родина Новотних в 1910 році. 2 ряд ліворуч: син Антонін, Йосеф, дружина Анна, на колінах син Александр, батько Ян, мати Анна, Павла, дружина Владіміра, на колінах дочка Антоніе, дочка Анна.
1 ряд ліворуч: син Вацлав, Мікулаш, дочка Маріе.

Ročník IX. Středa, 11. července 1934. Číslo 24.

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

HLAS VOLYNĚ

Týdeník, věnovaný českým zájmům v Polsku.

Adresa redakce a administrace: Kvasilov na Volyni

Rukopisy se nevracejí.

Jednotlivé číslo 35 gr.

Cena inserátů: velk. 1/4 zadních stránek 10 zl. za jednou. V předu o 50% dráže. Při další inserci značná sleva.

Předplatné pro Polsku: na rok 10 p. zlotých, na půl roku 5 „, na čtvrť roku 3 „. Předpl. do Československa na rok 60 Kč. Do Ameriky a Kanady na rok 18 zl. polsk.

20. výročí založení České družiny.

Myšlenka zřízení zvláštního českého oddílu, který by vojoval společně s ruskou armádou proti Rakousku, vznikla současně na několika místech již v červenci 1914.

Krajané, usedlí v Rusku, i ti z Čs. občané, jež tam válka zastihla, dokázali, že jejich práce nenáleží Rakousku a Německu, nýbrž chtějí sloužiti na straně Ruska, Srbska, Francie i Belgie. Rozhodli se proto, že postaví vojenský oddíl, který by bojoval po boku ruských vojsk proti Rakousku. Myšlenka tato vznikla na několika místech současně. V Moskvě, Petrohradě i v Kijevě naše nadšené stoupence a měla odezvu všude, kde žili uvědomělí Češi a Slováci. Mluvilo se a psalo o zřízení husitských legionů, husitské družiny i celého pluku. Když úřady zřízení vojenského oddílu povolily, sjížděli se dobrovolníci ze všech koutů Ruska. Opouštěli dobrá místa, dávali v šanc možnost návratu do Čech, kdyby se věc nepodařila. Mezi prvními dobrovolníky byla dnes známá jména: Vašátko, Švec, Syrový, Kutlvašr, V ženílek, Čila, Klecanda, Vilímek, Čeček, Husák, Šidlík a mnoho jiných. Dne 15. srpna 1914 byl vydán první rozkaz, v němž oznamoval ruský podplukovník Lotockij, že je ustanoven velitelem České družiny a přistupuje k jejímu utvoření. A ještě v témž měsíci bylo zařaděno do sot České družiny 640 dobrovolníků a v září ještě 203 dobrovolníci. Nový velitel České družiny podplukovník Sozentovič přivezl dar moskevských Čechů, nádherný hedvábný prapor, který vyšívaly české dámy v Moskvě. Na lícní bíločervené straně, nad vyšitými lipovými ratolestmi byla umístěna zlatým drahounem vyšitá svatováclavská koruna, posázená 47 drahokamy s jedním smaragdem uprostřed. Na rubu byla slovanská trikolora, žerď ukončena ruským orlem. Lícní strana byla později doplněna znaky zemí: Čech, Slovenska, Moravy a Slezska.

V den pravoslavného svátku sv. Václava 28. září 1914 (podle našeho kalendáře 11. října) byl tento prapor na Sofijském náměstí v Kyjevě posvěcen a Česká družina na něj přísahala za přítomnosti zástupců vojenských i občanských úřadů i zástupců českých spolků v čele s krajany, dr. Vondrákem, Jindříškem, Červeným a jinými. Praporečníkem byl nejstarší dobrovolník 51 letý Jaroslav Heyduk.

Dne 9. ledna 1915 odejela Česká družina na frontu do Haliče, kde byly jednotlivé roty přiděleny štábům ruských divisí a armád, jimž konaly důležitou službu rozvědčíků. S ruskými armádami dostali se až ke Krakovu a na Slovensko. V r. 1915 dostala Česká družina nového velitele plk. Trojanova. Přijímáním dobrovolců ze zajatců byla Česká družina přeměněna na čsl. střelecký pluk (1. ledna 1916), jehož roty pokračovaly ve výzvědné činnosti. To již pronikla sláva českých rozvědčíků nejen v Rusku, ale ze zpráv hlavního stanu i do světa (rozvědky Syrového a Medkova). Březnová r. v luce 1917 omezila a konečně zastavila úplně výzvědnou činnost Čechoslováků, když úsilí bolševíků v armádě vedlo k rozvratu fronty.

Uznání sovětské vlády Československem.

Dvanáct let po uzavření první prozatímní obchodní smlouvy mezi ČSR a vládou Sovětů (v roce 1922) dochází k definitivní úpravě poměrů mezi dvěma státy, jichž vojska svého času stála proti sobě se zbraní v ruce.

Tisk nazývá akt čsl. vlády ze dne 9. června 1934 uznáním Sovětů de jure, vláda sama pak užila proň název „normalisace styku ČSR a SSSR". Není ovšem pochybnosti o tom, že „uznání" i „normalisace" jest právně i věcně totéž.

Pokud byly zatím uveřejněny a jsou nám známy dopisy, vyměněné mezi ministrem drem Benešem a komisařem Litvinovem, kterými proveden byl akt uznání sovětské vlády de jure, uznání toto ze strany čsl. vlády stalo se bezpodmínečně. Vláda francouzská i anglická uznala sovětskou vládu jen podmínečně, t. j. otázky spojené s majetkovými právy jejich občanů, vzbuzujících nárok proti sovětům, byly prohlášeny za otázky živé; dříve neb později musí dojíti k jejich definitivní úpravě. Uznáním sovětské vlády bezpodmínečně uznala čsl. vláda, že zabavení majetku čsl. příslušníků v Rusku stalo se právem, že naši

Все про заснування Чеської дружини нам розповість свіжий друк.

Київ – освячення прапора Чеської дружини 28 вересня 1914 р. на Софіївському майдані.

Готель «Прага» в Києві.
Перше розквартирування Чеської дружини.

Волинський чех в одностроїросійської армії.

Васіл Кліх зі Здолбунова.Один з перших військових Чеської дружини,який загинув в боях. 1914 рік.

Волиняки, військовіЧеської дружини в Києві.

ЧЕСЬКА ДРУЖИНА

Незабаром після оголошення першої світової війни в 1914 році волинські чехи, в тому числі й громадяни Здолбунова, приєдналися до боротьби проти Австро-Угорщини та Німеччини. Подробиці про заснування Чеської дружини описуються в статті в тижневику Hlas Volyně (Голос Волині) до двадцятиріччя тієї події. Статтю доповнюють вищенаведені світлини з 1914 року.

Список чехословацьких легіонерів, волинських чехів зі Здолбунова

У чехословацьких легіонах в Росії було загалом 1584 волинських чехів. З них у Чеській дружині (стародружинників) 244 особи. Легіонерів зі Здолбунова було 31. (Згідно із спогадами Анни Мартішової).

Прізвище та ім'я	**Дата народження**	**Дата вступу**	**Дата демобілізації або смерті**
Бржечка Вацлав	10.05.1898	18.05.1917	
Черни Йосеф	1892	21.08.1917	
Дедера Александр	07. 11.1892	18.05.1917	
Долежал Адолф	1896	06.12.1916	13.07.1919
Філіп Ян	05.1880	20.06.1915	
Голец Василій	17.08.1896		
Хохолоуш Вацлав	25.02.1892	04.04.1916	19.06.1916
Худоба Йосеф	24.04.1898		
Кадержабек Йосеф	14.01.1886	18.05.1917	21.02.1918
Клігл Александр	16.04.1982	24.08.1914	22.03.1918
Кліх Василій	29.08.1914	05.10.1914	
Коштял Александр	06.05.1893	10.04.1917	27.06.1917
Куржинскі Міхал			
Квічала Ян	04.05.1897	28.02.1917	
Мали Петр	1893	21.08.1914	23.10.1917
Матхліна Йосеф	08.03.1897	31.08.1916	14.07.1920
Мазанек Франтішек	16.07.1890	30.08.1914	1918
Ніедрле Вацлав	15.03.1900	04.01.1919	26.11.1921
Новак Іван	1891		
Новотни Владімір	17.01.1896	04.09.1914	10.12.1917
Новотни Франтішек			
Новотни Мікулаш	20.12.1895	22.09.1915	05.12.1917
Прашіл Петр 1897	31.08.1916		
Прохазка Александр (Розвідник)	1895	30.08.1914	25.12.1914
Ржегунек Вацлав	1881	08.05.1916	
Швец Йосеф	25.08.1897	24.08.1914	
Вацке Рудолф	17.07.1886	24.08.1914	15.01.1918
Валта Владімір	11.12.1894	24.09.1914	
Вецка Йосеф	14.11.1898	18.05.1917	
Вайдл Йосеф	1893	28.08.1914	
Вєтровец Антонін	18.07.1895	9.07.1916	

Відразу після початку боїв були, звичайно, також загиблі вояки царської армії і поміж ними військові Чеської дружини, пізніше легіонери. Однією з допомог для сиріток по загиблих вояках були гроші, отримані від продажу, зокрема емісія поштових марок. У Здолбунові їх продавав Александр Кгол. На їхній продаж він був уповноважений окремою постановою. Див. копію оригіналу.

№ 125

СВИДѢТЕЛЬСТВО.

ИМПЕРАТОРСКОЕ Женское Патріотическое Общество, съ соизволенія ЕЯ ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА ГОСУДАРЫНИ ИМПЕРАТРИЦЫ АЛЕКСАНДРЫ ѲЕОДОРОВНЫ, выпустивъ Патріотическія почтовыя марки, продающіяся съ надбавкой одной копѣйки въ пользу сиротъ воиновъ, симъ уполномачиваетъ

Александра Францевича Кгол
в Здолбунові

производить продажу Патріотическихъ почтовыхъ марокъ, согласно утвержденнаго г. Министромъ Внутреннихъ Дѣлъ циркуляра г. Начальника Главнаго Управленія Почтъ и Телеграфовъ отъ 18 Сентября 1914 года за № 55 п. 4, причемъ продажа марокъ должна производиться по напечатаннымъ на нихъ цѣнамъ.

Правитель Дѣлъ, Камергеръ Двора ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА.
Дѣйствительный Статскій Совѣтникъ:

Помощникъ Правителя Дѣлъ.
Статскій Совѣтникъ:

ПЕТРОГРАДЪ,
20 Февраля 1915 г.

ЧЕСЬКІ СПІЛКИ НА ВОЛИНІ

Всі ці спілки мали також відділення в Здолбунові

Чеська дружина	1914
Чехословацька Народна Рада	1915
(Назва Чехословацька на Волині вживалася давно перед виникненням ЧСР)	
Союз Чесько-Словацьких спілок в Росії	1916
Чеський виконавчий комітет у Здолбунові заснований	18.04.1917
Чехословацький кредитний заклад	1919
Чеська Бесіда	1922
Чеський клуб	1926
Сокольське об'єднання в Здолбунові засноване	9.08.1927
Чеська Матиця шкільна	1934

Оскільки нема свідків, які б могли дати якусь інформацію про життя чехів у Здолбунові, читачі мають самі уявити їх діяльність із пропонованих архівних документів.

Пан Александр Кгол був вельми активним. З кореспонденції різних спілок видно, що він підключався до всяких активних дій у Здолбунові. Окрім активної участі в різних спілках, мав також великий магазин з трьома помічниками і був головою або хоча б членом правління різних спілок.

Чехословацька народна рада в Росії, філія в Петрограді уповноважила Александра Кгола збирати дари та народні внески до фонду Чеського війська між чеською та словацькою общинами на Волині згідно з рішенням Чехословацького народного з'їзду в Києві в 1917 році.

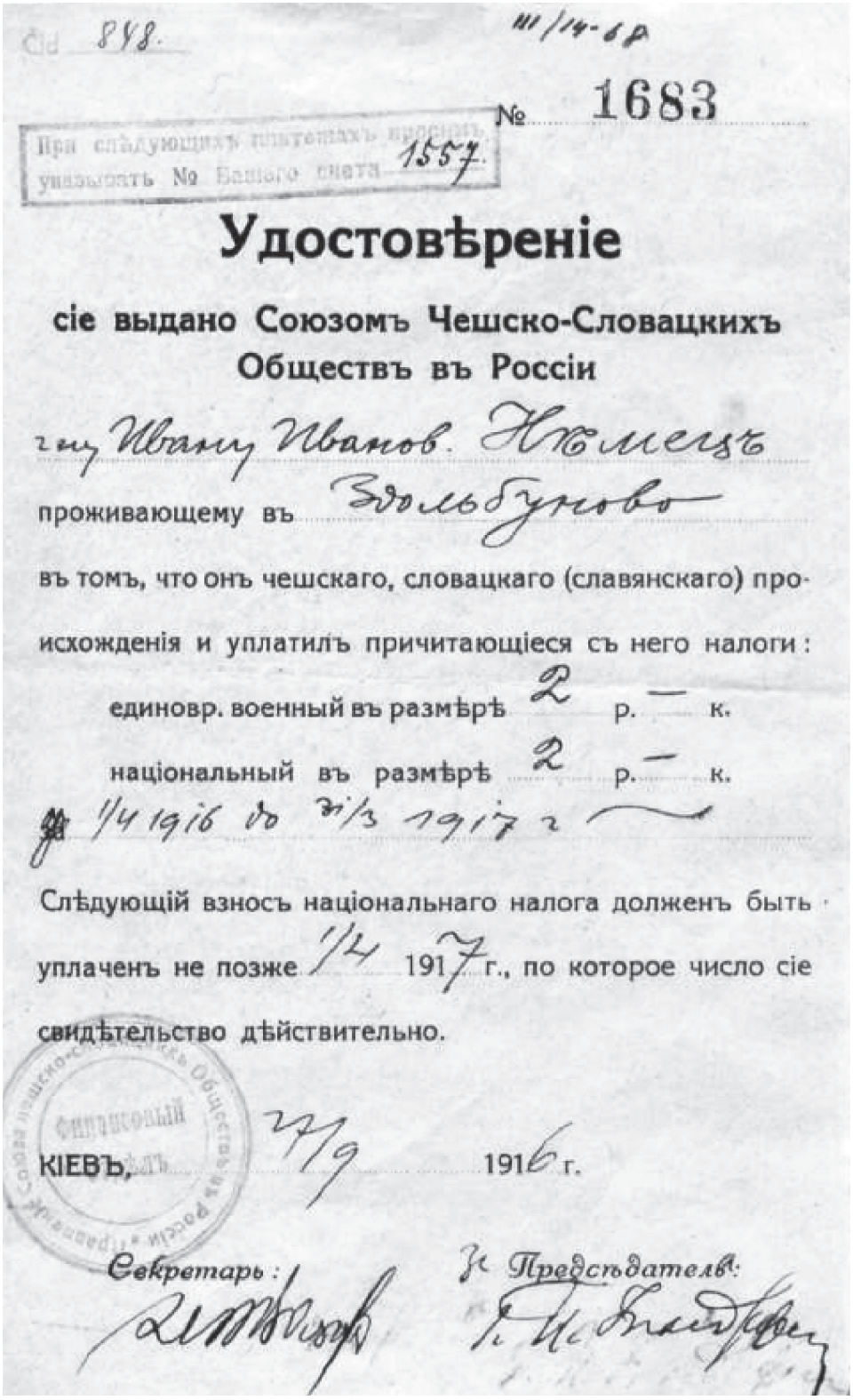

№ 1683

При слѣдующихъ платежахъ просимъ указывать № Вашего счета 1557.

Удостовѣреніе

сіе выдано Союзомъ Чешско-Словацкихъ Обществъ въ Россіи

гну Ивану Иванов. Нѣмечъ

проживающему въ Здолбунове

въ томъ, что онъ чешскаго, словацкаго (славянскаго) происхожденія и уплатилъ причитающіеся съ него налоги:

единовр. военный въ размѣрѣ 2 р. — к.

національный въ размѣрѣ 2 р. — к.

за 1/4 1916 до 31/3 1917 г.

Слѣдующій взносъ національнаго налога долженъ быть уплаченъ не позже 1/4 1917 г., по которое число сіе свидѣтельство дѣйствительно.

КІЕВЪ, 27/9 1916 г.

Секретарь:

Председатель:

Підтвердження Союзу Чесько-Словацьких спілок в Росії, що мешканець Здолбунова Іван Нємечек має чеське походження і заплатив військовий та народний податок 27.09.1916.

Československé pole slávy u Zborowa.
Mogiła poległych bohaterów Czeskosłowackich w Cecowie ad Zborów.

Дошка на пам’ятнику чеським та словацьким легіонерам, загиблим в славній битві під Зборовом.

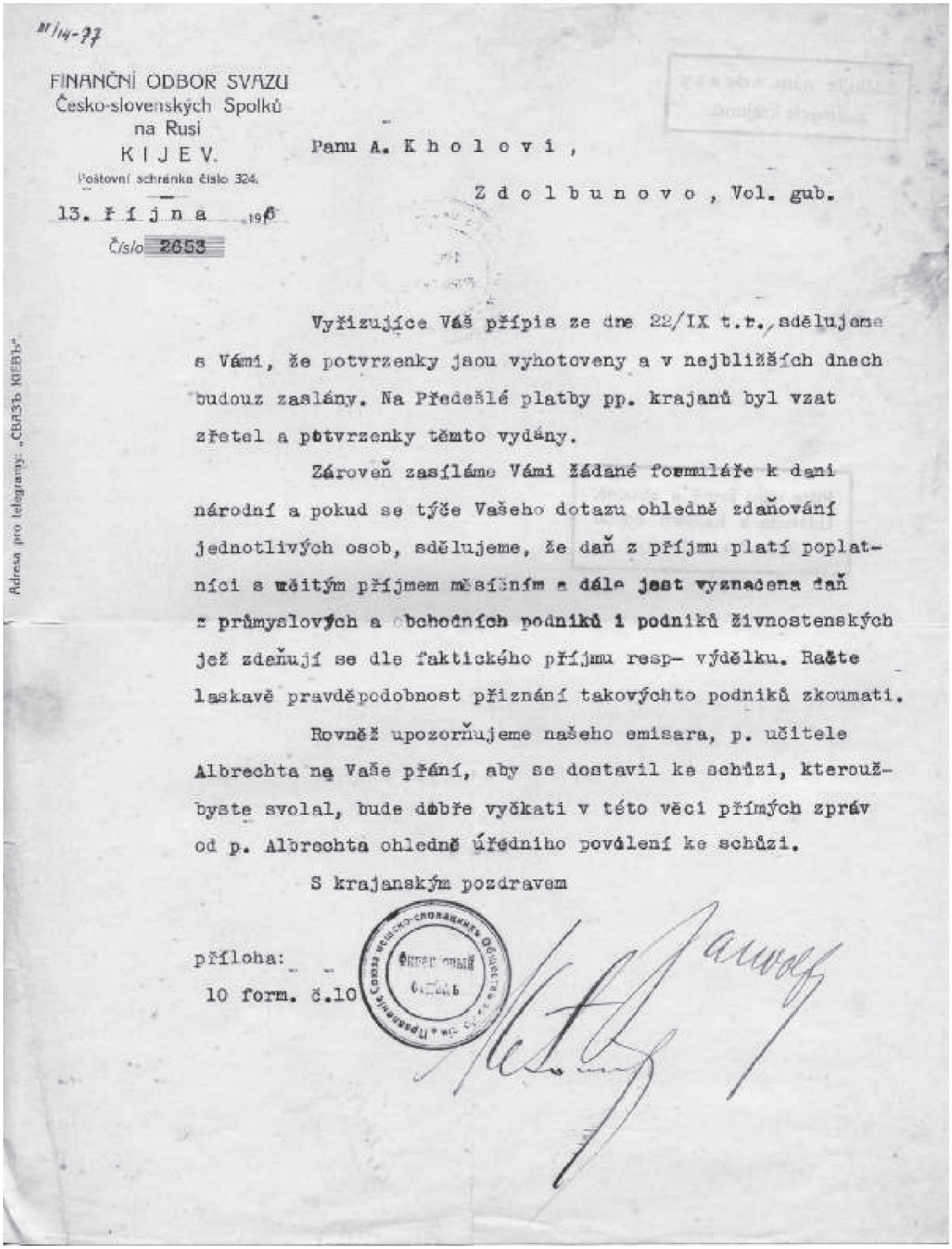

FINANČNÍ ODBOR SVAZU
Česko-slovenských Spolků
na Rusi
K I J E V.
Poštovní schránka číslo 324.

13. října 1916
Číslo 2653

Panu A. K h o l o v i ,

Z d o l b u n o v o , Vol. gub.

Vyřizujíce Váš přípis ze dne 22/IX t.r., sdělujeme s Vámi, že potvrzenky jsou vyhotoveny a v nejbližších dnech budouz zaslány. Na Předešlé platby pp. krajanů byl vzat zřetel a potvrzenky těmto vydány.

Zároveň zasíláme Vámi žádané formuláře k dani národní a pokud se týče Vašeho dotazu ohledně zdaňování jednotlivých osob, sdělujeme, že daň z příjmu platí poplatníci s čistým příjmem měsíčním a dále jest vyznačena daň z průmyslových a obchodních podniků i podniků živnostenských jež zdaňují se dle faktického příjmu resp- výdělku. Račte laskavě pravděpodobnost přiznání takovýchto podniků zkoumati.

Rovněž upozorňujeme našeho emisara, p. učitele Albrechta na Vaše přání, aby se dostavil ke schůzi, kterouž byste svolal, bude dobře vyčkati v této věci přímých zpráv od p. Albrechta ohledně úředního povolení ke schůzi.

S krajanským pozdravem

příloha:
10 form. č.10

Лист Фінансового відділу Союзу Чесько-Словацьких Спілок на Русі від 13 жовтня 1916, що стосуються збирання народних внесків.

Зразки поштових листівок під час війни в царській Росії

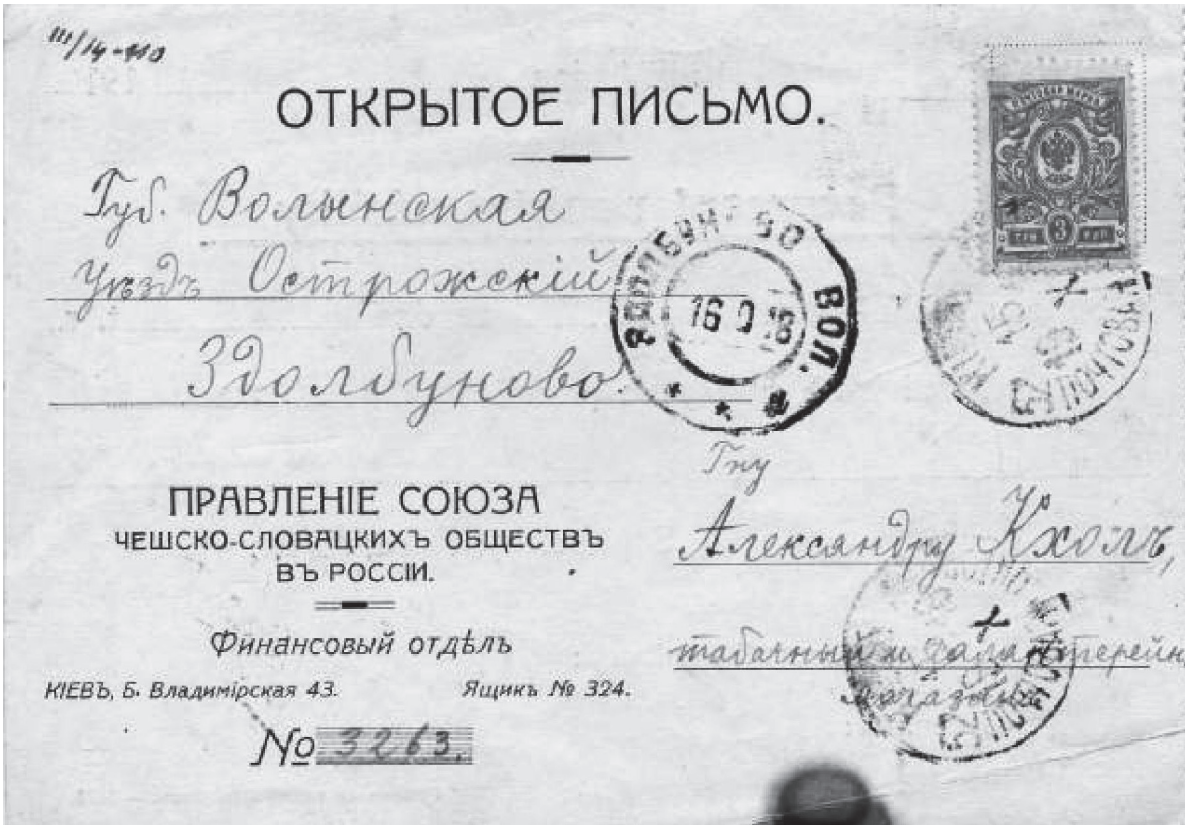

111/14-110

ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО.

Губ. Волынская
уѣздъ Острожскій
Здолбуново.

ПРАВЛЕНІЕ СОЮЗА
ЧЕШСКО-СЛОВАЦКИХЪ ОБЩЕСТВЪ
ВЪ РОССІИ.

Финансовый отдѣлъ

КІЕВЪ, Б. Владимірская 43. Ящикъ № 324.

№ 3263.

Гну
Александру Кхолъ,
табачный и галантерейн
магазинъ

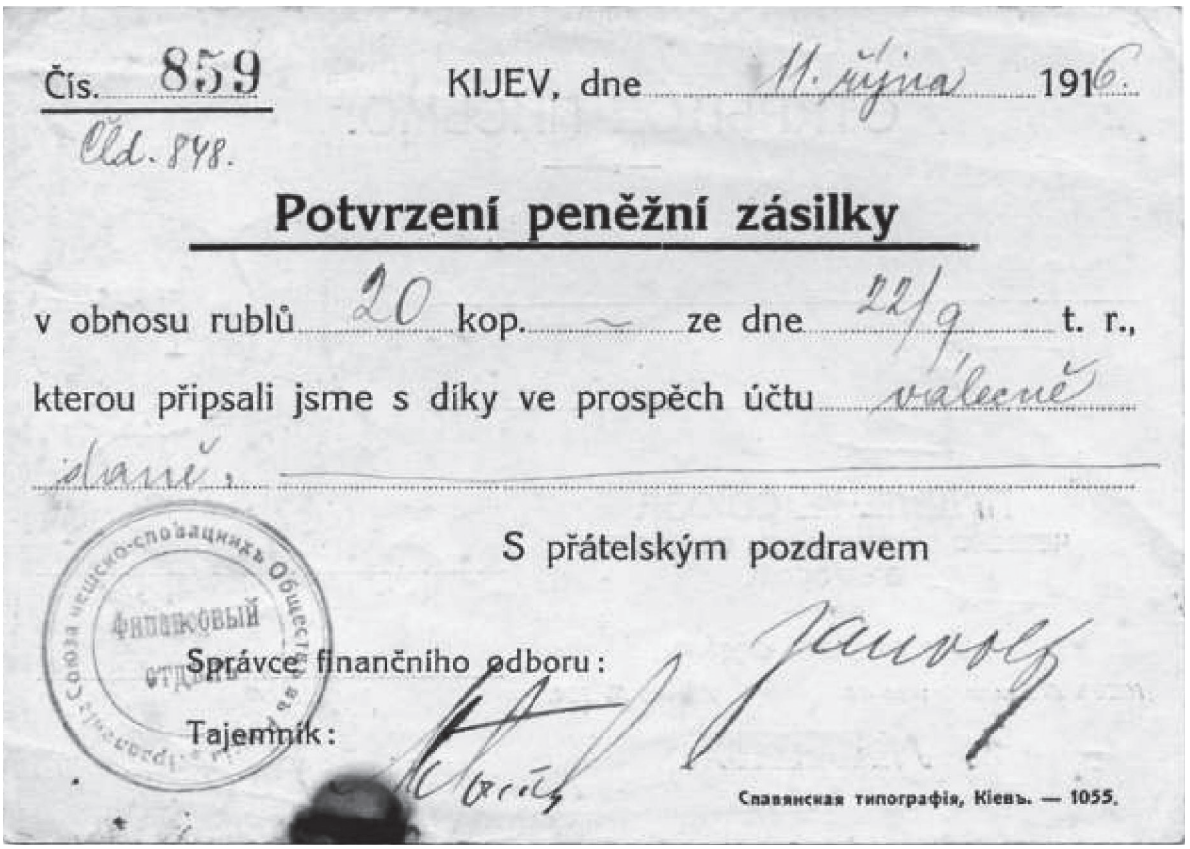

Čís. 859 KIJEV, dne 11. října 1916.

Čld. 848.

Potvrzení peněžní zásilky

v obnosu rublů 20 kop. — ze dne 22/9 t. r.,

kterou připsali jsme s díky ve prospěch účtu válečné daně.

S přátelským pozdravem

Správce finančního odboru:

Tajemník:

Славянская типографія, Кіевъ. — 1055.

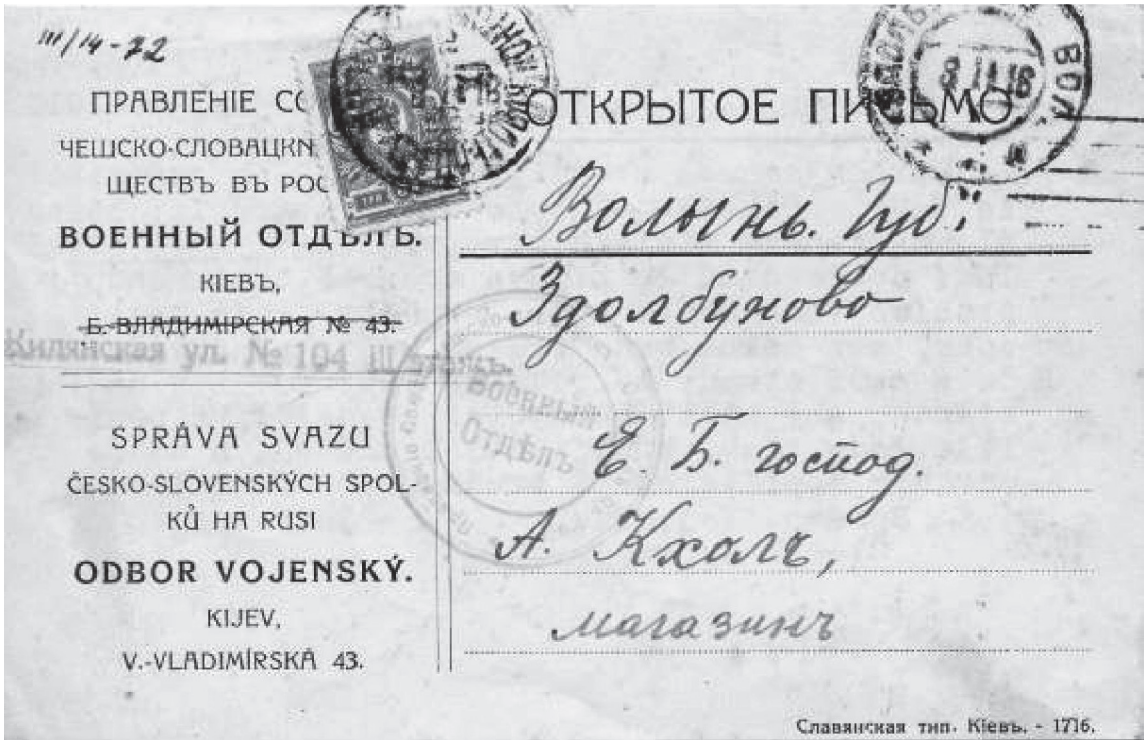

III/14-72

ПРАВЛЕНІЕ СО...
ЧЕШСКО-СЛОВАЦКН...
ЩЕСТВЪ ВЪ РОС...
ВОЕННЫЙ ОТДѢЛЪ.
КІЕВЪ,
~~Б. ВЛАДИМІРСКАЯ № 43.~~
Килянская ул. № 104 III этажъ.

SPRÁVA SVAZU
ČESKO-SLOVENSKÝCH SPOLKŮ HA RUSI
ODBOR VOJENSKÝ.
KIJEV,
V.-VLADIMÍRSKÁ 43.

ОТКРЫТОЕ ПИСЬМО.

Волынь. Губ.
Здолбуново
Е. Б. господ.
А. Кхолъ,
магазинъ

Славянская тип. Кіевъ. - 1716.

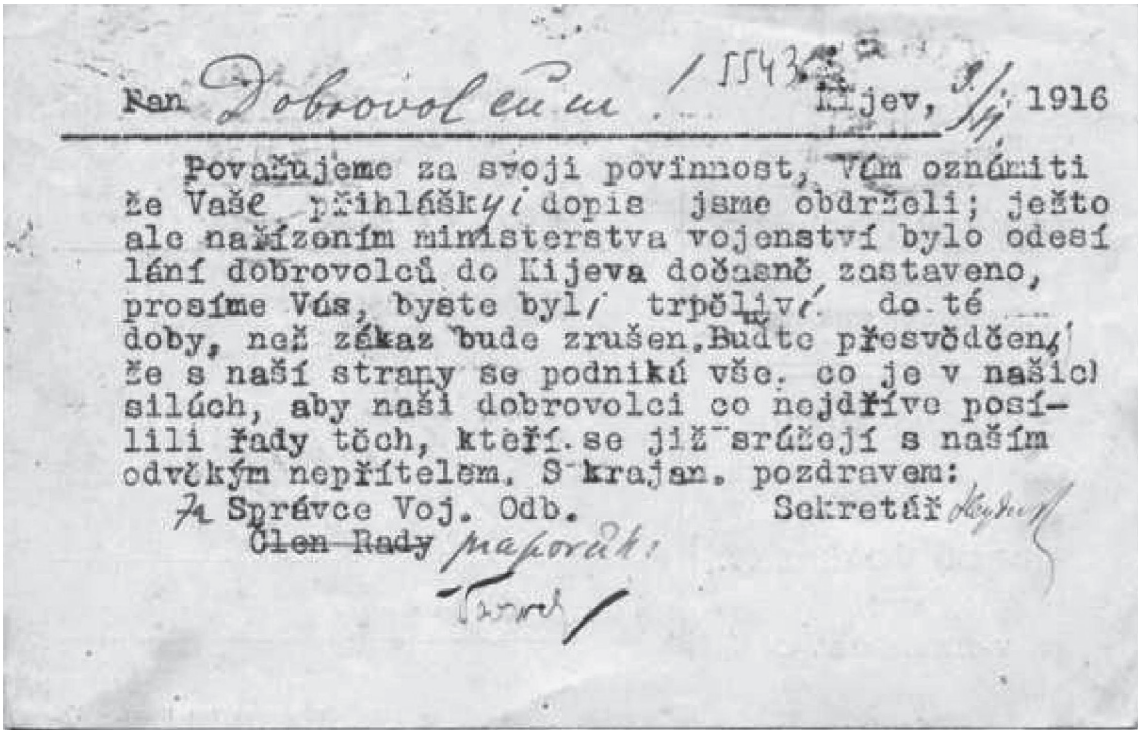

Pan Dobrovolcům! 5543 Kijev, 9/11 1916

Považujeme za svoji povinnost, Vám oznámiti že Vaše přihlášky i dopis jsme obdrželi; ježto ale nařízením ministerstva vojenství bylo odesílání dobrovolců do Kijeva dočasně zastaveno, prosíme Vás, byste byli trpěliví do té doby, než zákaz bude zrušen. Buďte přesvědčeni, že s naší strany se podniká vše, co je v našich silách, aby naši dobrovolci co nejdříve posílili řady těch, kteří se již srážejí s naším odvěkým nepřítelem. S krajan. pozdravem:

Za Správce Voj. Odb. Sekretář [signature]
~~Člen Rady~~ praporčík:
[signature]

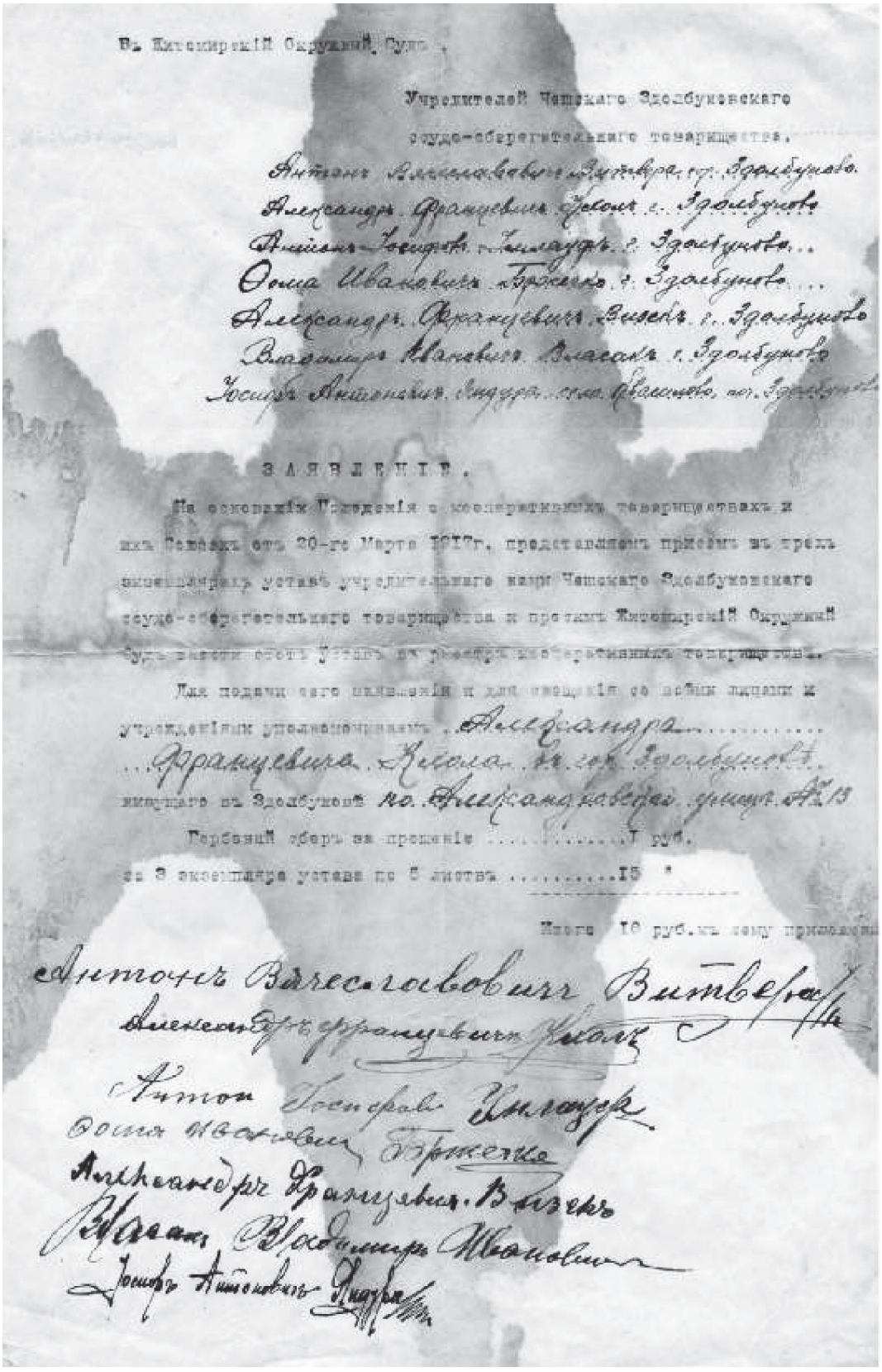

Лист Фінансового відділу Союзу Чесько-Словацьких Спілок на Русі від 13 жовтня 1916, що стосуються збирання народних внесків.

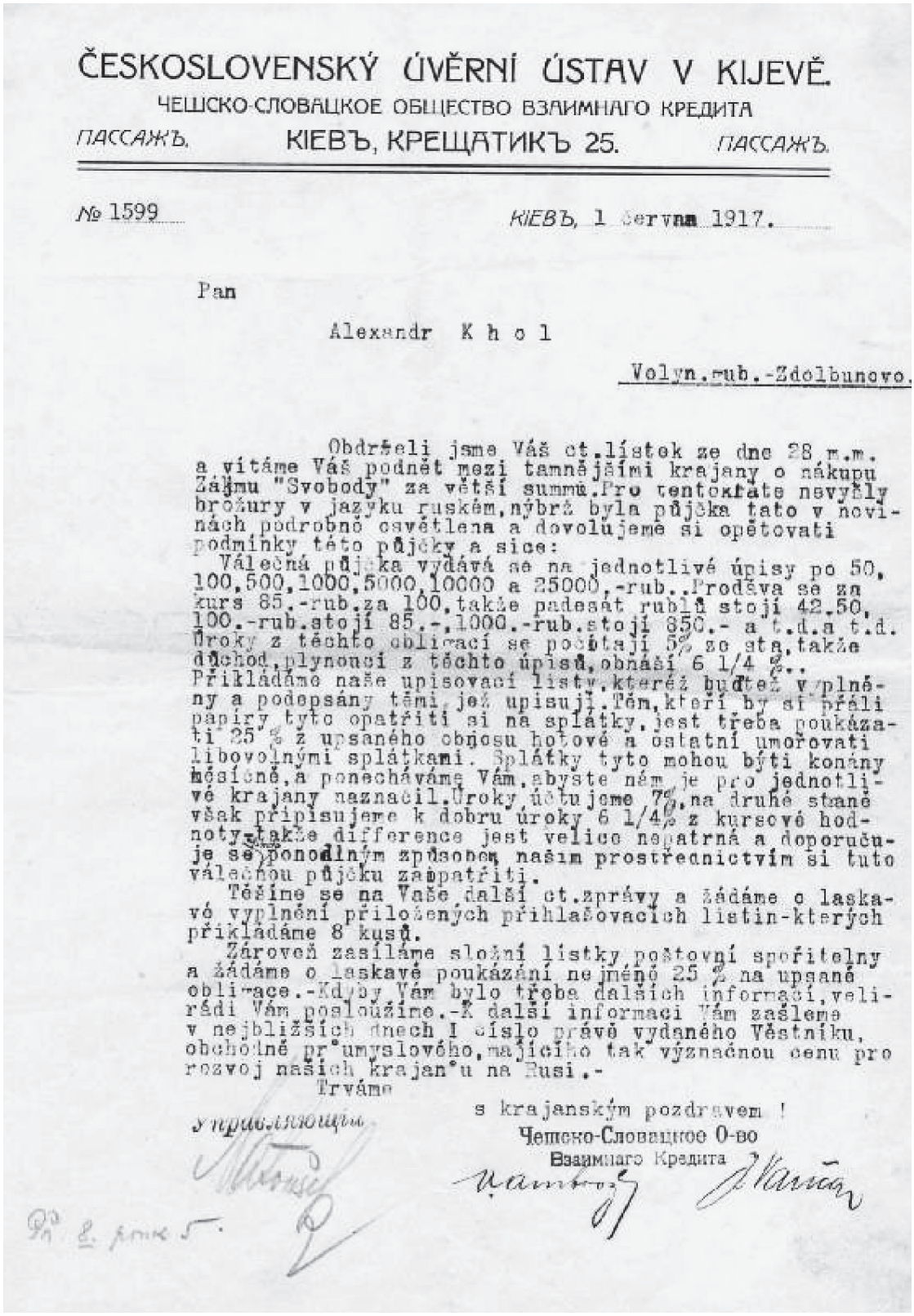

ČESKOSLOVENSKÝ ÚVĚRNÍ ÚSTAV V KIJEVĚ.

ЧЕШСКО-СЛОВАЦКОЕ ОБЩЕСТВО ВЗАИМНАГО КРЕДИТА

ПАССАЖЪ. КІЕВЪ, КРЕЩАТИКЪ 25. ПАССАЖЪ.

№ 1599 КІЕВЪ, 1 června 1917.

Pan

Alexandr K h o l

Volyn.gub.-Zdolbunovo.

Obdrželi jsme Váš ct.lístek ze dne 28 m.m. a vítáme Váš podnět mezi tamnějšími krajany o nákupu Zájmu "Svobody" za větší summu.Pro tentokráte nevyšly brožury v jazyku ruském,nýbrž byla půjčka tato v novinách podrobně osvětlena a dovolujeme si opětovati podmínky této půjčky a sice:

Válečná půjčka vydává se na jednotlivé úpisy po 50, 100,500,1000,5000,10000 a 25000,-rub..Prodává se za kurs 85.-rub.za 100,takže padesát rublů stojí 42.50, 100.-rub.stojí 85.-,1000.-rub.stojí 850.- a t.d.a t.d. Úroky z těchto obligací se počítají 5% ze sta,takže důchod,plynoucí z těchto úpisů,obnáší 6 1/4 %.. Přikládáme naše upisovací listy,kteréž buďtež vyplněny a podepsány těmi,jež upisují.Těm,kteří by si přáli papíry tyto opatřiti si na splátky,jest třeba poukázati 25 % z upsaného obnosu hotové a ostatní umořovati libovolnými splátkami. Splátky tyto mohou býti konány měsíčně,a ponecháváme Vám,abyste nám je pro jednotlivé krajany naznačil.Úroky účtujeme 7%,na druhé straně však připisujeme k dobru úroky 6 1/4% z kursové hodnoty,takže difference jest velice nepatrná a doporučuje se ponodlným způsobem našim prostřednictvím si tuto válečnou půjčku zaopatřiti.

Těšíme se na Vaše další ct.zprávy a žádáme o laskavé vyplnění přiložených přihlašovacích listin-kterých přikládáme 8 kusů.

Zároveň zasíláme složní lístky poštovní spořitelny a žádáme o laskavé poukázání nejméně 25 % na upsané obligace.-Kdyby Vám bylo třeba dalších informací,velirádi Vám posloužíme.-K další informaci Vám zašleme v nejbližších dnech I číslo právě vydaného Věstníku, obchodně průmyslového,majícího tak význačnou cenu pro rozvoj našich krajanů na Rusi.-

Trváme

s krajanským pozdravem !

Чешско-Словацкое О-во

Взаимнаго Кредита

управляющій

Pr. 8. ponk 5.

Інформація про воєнну позику.

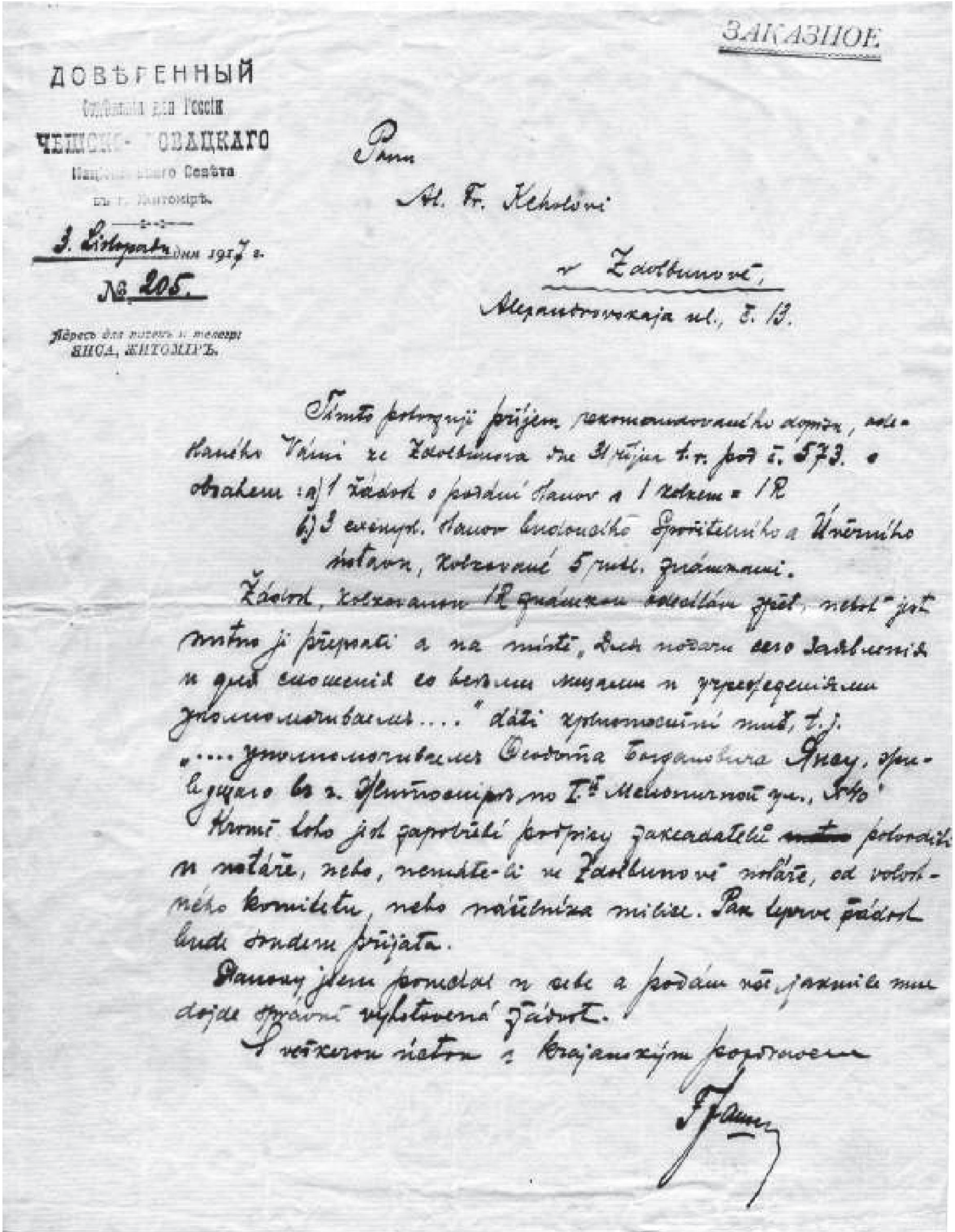

ЗАКАЗНОЕ

ДОВѢРЕННЫЙ
Отдѣленія для Россіи
ЧЕШСКО-СЛОВАЦКАГО
Національнаго Совѣта
въ г. Житомірѣ.

3. Listopadu дня 1917 г.

№ 205.

Адресъ для писемъ и телеграм: ЯНСА, ЖИТОМІРЪ.

Panu
Al. Fr. Kcholovi
v Zdolbunově,
Alexandrovskaja ul., č. 13.

Tímto potvrzuji příjem rekomandovaného dopisu, zaslaného Vámi ze Zdolbunova dne 31 října t.r. pod č. 573. s obsahem: a) 1 žádost o podání stanov s 1 kolkem = 1R
b) 3 exempl. stanov bratrského Spořitelního a Úvěrního ústavu, kolkované 5 rubl. známkami.

Žádost, kolkovanou 1R známkou, odeslán zpět, neboť jest nutno ji připsati a na místě „[illegible] Заблуниза и для сношений со всеми лицами и учреждениями уполномачиваемых....“ dáti zplnomocnění muž, t.j. „....уполномочиваем Федора Богдановича Янсу, живущаго въ г. Житоміръ, по 1-й [illegible] ул., № 40“

Kromě toho jest zapotřebí podpisy zakladatelů ~~nutno~~ potvrditi u notáře, neb, nemáte-li u Zdolbunově notáře, od volostného komitetu, neb náčelníka milice. Pak teprve žádost bude ode mne přijata.

Stanovy jsem ponechal u sebe a podám vše, jakmile mne dojde správně vyplněná žádost.

S veškerou úctou s krajanským pozdravem

F. Jansa

Лист Александру Кголові від Франтішка Ясни, уповноваженого філії Чехословацької народної ради в Росії в Житомирі, що стосується Статутів. Варте уваги те, що всі чеські спілки в Росії задовго до проголошення Чехословацької республіки всюди наводили свої найменування як Чехословацькі.

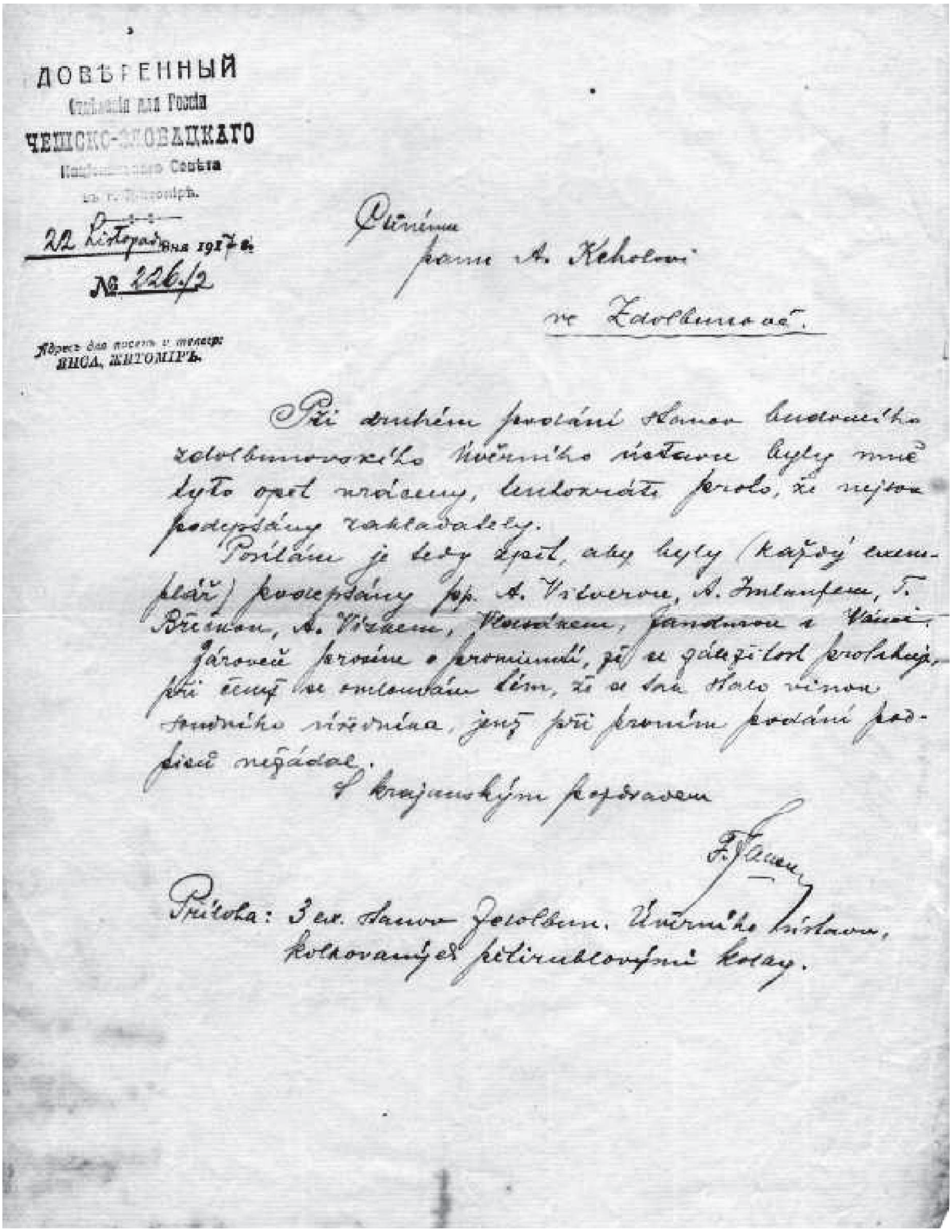

ДОВѢРЕННЫЙ
Отдѣленія для Россіи
ЧЕШСКО-СЛОВАЦКАГО
Національнаго Совѣта
въ г. Житомірѣ.
22 Listopadu дня 1917 г.
№ 226/2

Адресъ для писемъ и телегр: ЯНСА, ЖИТОМІРЪ.

Ctěnému
panu A. Keholovi
ve Zdolbunově.

Při druhém posílání stanov besedního zdolbunovského úvěrního ústavu byly mně tyto opět vráceny, upozorňujíc na to, že nejsou podepsány zakladateli.

Posílám je tedy zpět, aby byly (každý exemplář) podepsány pp. A. Vrtovcem, A. Zmlanfem, F. Brčíkem, A. Vízkem, Hundákem, Jandovou a Vávrou.

Zároveň prosím o prominutí, že se záležitost protáhla, při čemž se omlouvám tím, že se tak stalo vinou soudního úředníka, jenž při prvním podání podpisů nežádal.

S krajanským pozdravem

Příloha: 3 ex. stanov Zdolbun. úvěrního ústavu, kolkovaných pětirublovými kolky.

22.11.1917 Статути повернуті, оскільки при поданні 20.03.1917 не підписані. Довгі інтервали в кореспонденції можна пояснити тим, що це був військовий час і відбувалися часті зміни влади.

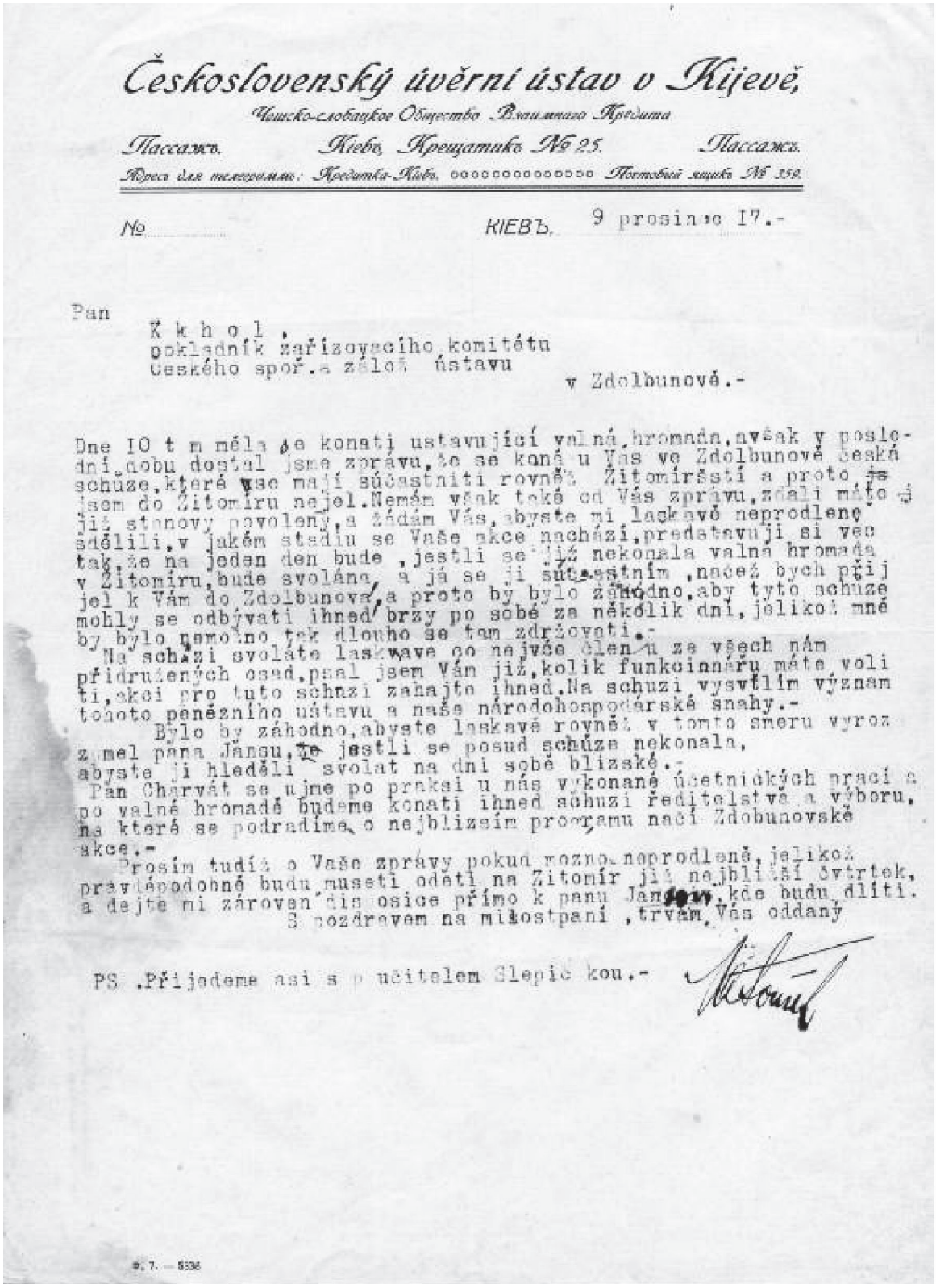

Československý úvěrní ústav v Kijevě,

Чешско-словацкое Общество Взаимнаго Кредита

Пассажъ. Кіевъ, Крещатикъ № 25. Пассажъ.

Адреса для телеграммъ: Кредитка-Кіевъ. Почтовый ящикъ № 359.

№ КІЕВЪ, 9 prosince 17.-

Pan
K k h o l ,
pokladník zařizovacího komitétu
Českého spoř.a záloč ústavu
v Zdolbunově.-

Dne 10 t m měla se konati ustavující valná hromada, avšak v poslední době dostal jsme zprávu, že se koná u Vás ve Zdolbunově česká schůze, které vše mají súčastniti rovněž Žitomirští a proto ~~je~~ jsem do Žitomiru nejel. Nemám však také od Vás zprávu, zdali máte již stanovy povoleny, a žádám Vás, abyste mi laskavě neprodleně sdělili, v jakém stadiu se Vaše akce nachází, predstavuji si věc tak, že na jeden den bude, jestli se již nekonala valná hromada v Žitomiru, bude svoláno, a já se jí súčastním, načež bych přijel k Vám do Zdolbunova, a proto by bylo záhodno, aby tyto schůze mohly se odbývati ihned brzy po sobě za několik dní, jelikož mně by bylo nemožno tak dlouho se tam zdržovati.-

Na schůzi svoláte laskavě co nejvíce členů ze všech nám přidružených osad, psal jsem Vám již, kolik funkcionářů máte voliti, akci pro tuto schůzi zahajte ihned. Na schůzi vysvětlím význam tohoto peněžního ústavu a naše národohospodárské snahy.-

Bylo by záhodno, abyste laskavě rovněž v tomto směru vyrozuměl pana Jansu, že jestli se posud schůze nekonala, abyste ji hleděli svolat na dni sobě blizské.-

Pan Chárvát se ujme po praksi u nás vykonané účetnických prací a po valné hromadě budeme konati ihned schůzi ředitelstva a výboru, na které se podradíme o nejbližším programu naší Zdobunovské akce.-

Prosím tudíž o Vaše zprávy pokud možno neprodleně, jelikož pravděpodobně budu museti odětí na Žitomír již nejbližší čtvrtek, a dejte mi zároveň číslo osice přímo k panu Jansovi, kde budu dliti.

S pozdravem na milostpaní, trvám Váš oddaný

PS. Přijedeme asi s p učitelem Slepičkou.-

Štěpánek

č. 7. — 5536

Кореспонденція Чехословацької кредитної організації в Києві стосовно Статутів і схвалених вказівок, створення та діяльності споживчих і кредитних товариств в інших містах.

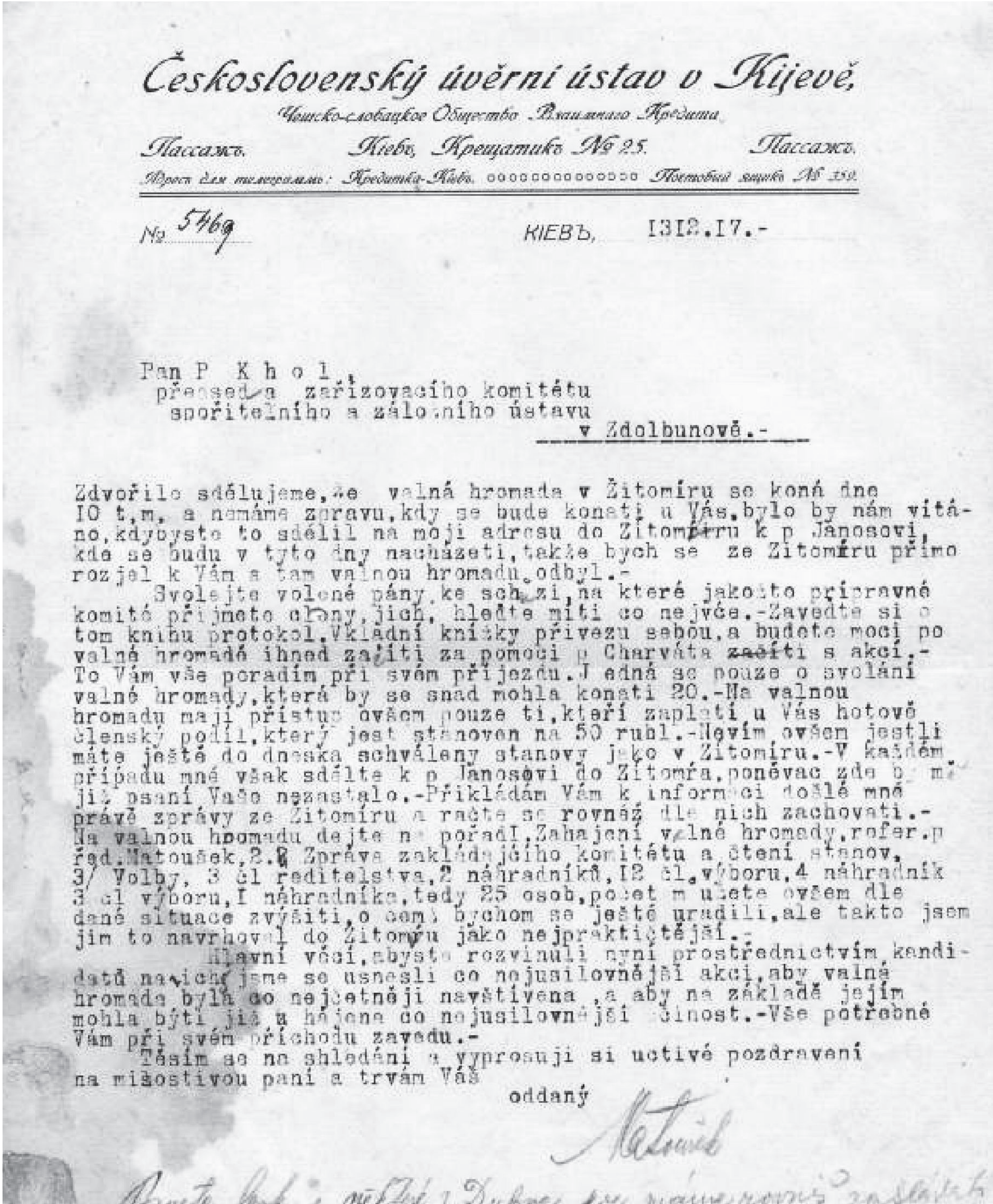

Československý úvěrní ústav v Kijevě.

Чешско-словацкое Общество Взаимнаго Кредита

Пассажъ. Кіевъ, Крещатикъ № 25. Пассажъ.

Адресъ для телеграммъ: Кредитка-Кіевъ. Почтовый ящикъ № 359.

№ 5469 КІЕВЪ, 13.12.17.-

Pan P K h o l,
předseda zařizovacího komitétu
spořitelního a záložního ústavu
v Zdolbunově.-

Zdvořile sdělujeme, že valná hromada v Žitomíru se koná dne 10 t.m. a nemáme zprávu, kdy se bude konati u Vás, bylo by nám vítáno, kdybyste to sdělil na moji adresu do Žitomíru k p Jánosovi, kde se budu v tyto dny nacházeti, takže bych se ze Žitomíru přímo rozjel k Vám a tam valnou hromadu odbyl.-

Svolejte volené pány ke schůzi, na které jakožto přípravné komité přijmete členy, jich, hleďte míti co nejvíce.-Zaveďte si o tom knihu protokol. Vkladní knížky přivezu sebou, a budete moci po valné hromadě ihned začíti za pomoci p Charváta ~~začíti~~ s akcí.- To Vám vše poradím při svém příjezdu. Jedná se pouze o svolání valné hromady, která by se snad mohla konati 20.-Na valnou hromadu mají přístup ovšem pouze ti, kteří zaplatí u Vás hotově členský podíl, který jest stanoven na 50 rubl.-Nevím ovšem jestli máte ještě do dneska schváleny stanovy jako v Žitomíru.-V každém případu mně však sdělte k p Jánosovi do Žitomíra, poněvač zde by mě již psaní Vaše nezastalo.-Přikládám Vám k informaci došlé mně právě zprávy ze Žitomíru a račte se rovněž dle nich zachovati.- Na valnou hromadu dejte na pořad I. Zahájení valné hromady, refer. p řed. Matoušek, 2. Zpráva zakládajícího komitétu a čtení stanov, 3/ Volby, 3 čl ředitelstva, 2 náhradníků, 12 čl. výboru, 4 náhradník 3 čl výboru, I náhradníka, tedy 25 osob, počet můžete ovšem dle dané situace zvýšiti, o čemž bychom se ještě uradili, ale takto jsem jim to navrhoval do Žitomíru jako nejpraktičtější.-

Hlavní věcí, abyste rozvinuli nyní prostřednictvím kandidatů navíc, jsme se usnesli co nejusilovnější akci, aby valná hromada byla co nejčetněji navštívena, a aby na základě jejím mohla býti již zahájena co nejusilovnější činost.-Vše potřebné Vám při svém příchodu zavedu.-

Těším se na shledání a vyprosuji si uctivé pozdravení na milostivou paní a trvám Váš

oddaný

Matoušek

Кореспонденція Чехословацької кредитної організації в Києві стосовно Статутів і схвалених вказівок, створення та діяльності споживчих і кредитних товариств в інших містах.

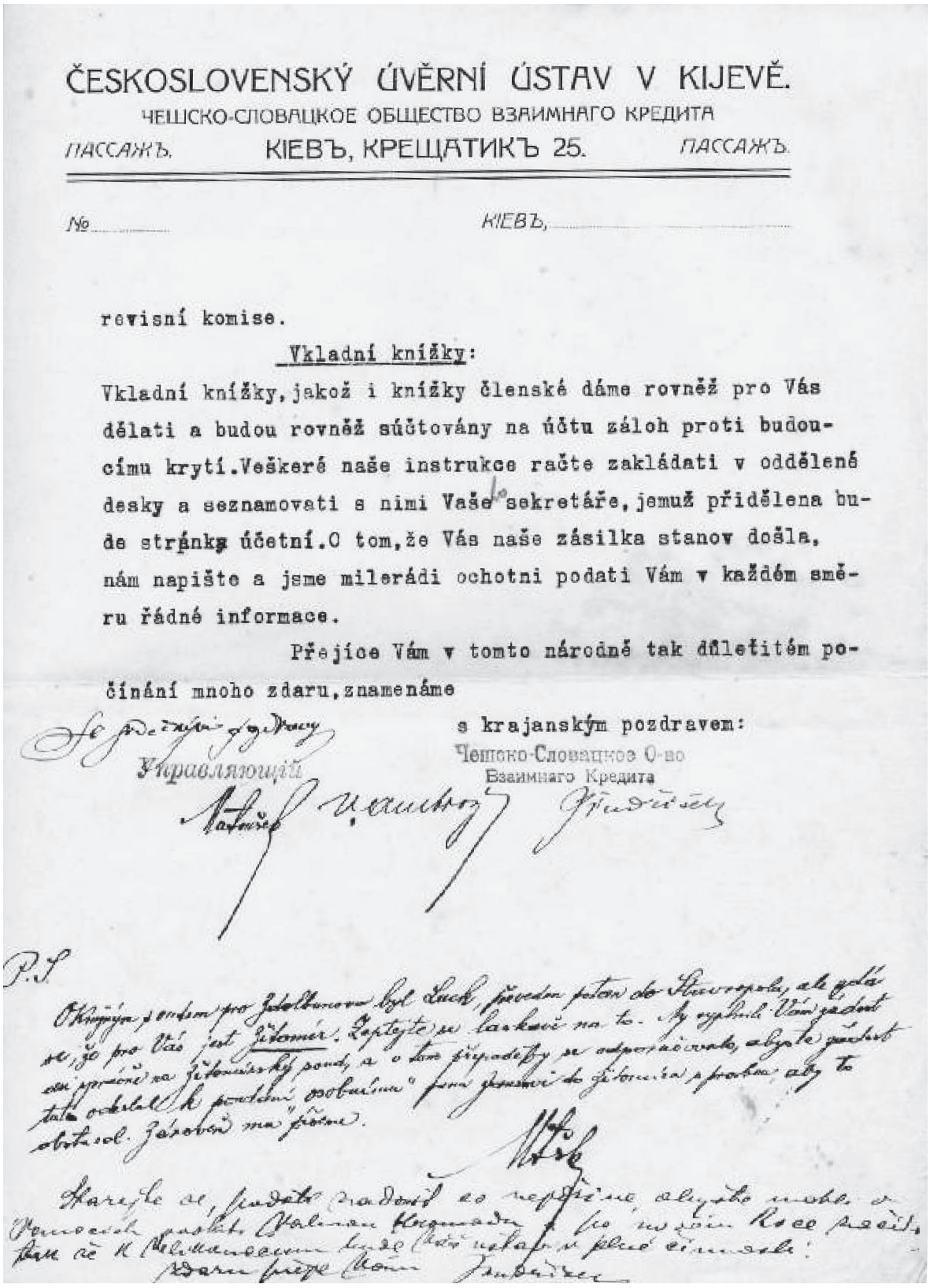

ČESKOSLOVENSKÝ ÚVĚRNÍ ÚSTAV V KIJEVĚ.

ЧЕШСКО-СЛОВАЦКОЕ ОБЩЕСТВО ВЗАИМНАГО КРЕДИТА

ПАССАЖЪ. КІЕВЪ, КРЕЩАТИКЪ 25. ПАССАЖЪ.

№..... КІЕВЪ, ...

revisní komise.

Vkladní knížky:

Vkladní knížky, jakož i knížky členské dáme rovněž pro Vás dělati a budou rovněž súčtovány na účtu záloh proti budoucímu krytí. Veškeré naše instrukce račte zakládati v oddělené desky a seznamovati s nimi Vaše sekretáře, jemuž přidělena bude stránka účetní. O tom, že Vás naše zásilka stanov došla, nám napište a jsme milerádi ochotni podati Vám v každém směru řádné informace.

Přejíce Vám v tomto národně tak důležitém počínání mnoho zdaru, znamenáme

s krajanským pozdravem:

Управляющій

Чешско-Словацкое О-во Взаимнаго Кредита

P.S.

Заклик до скликання загальних зборів кредитної організації в Здолбунові.

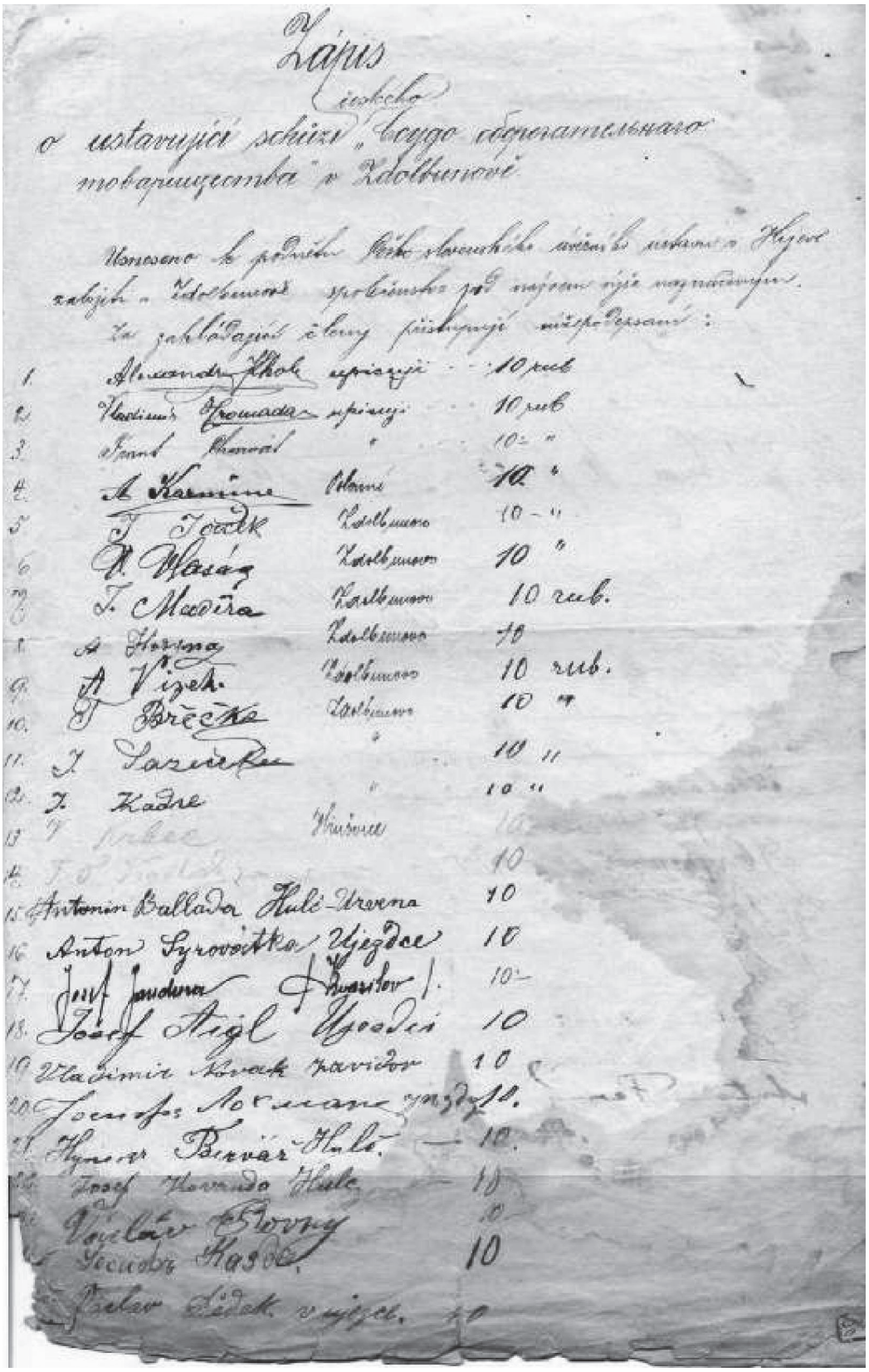

Запис про установчі збори Чеського споживчого та ощадного товариства в Здолбунові. Пізніше це була Чеська споживча та ощадна організація.

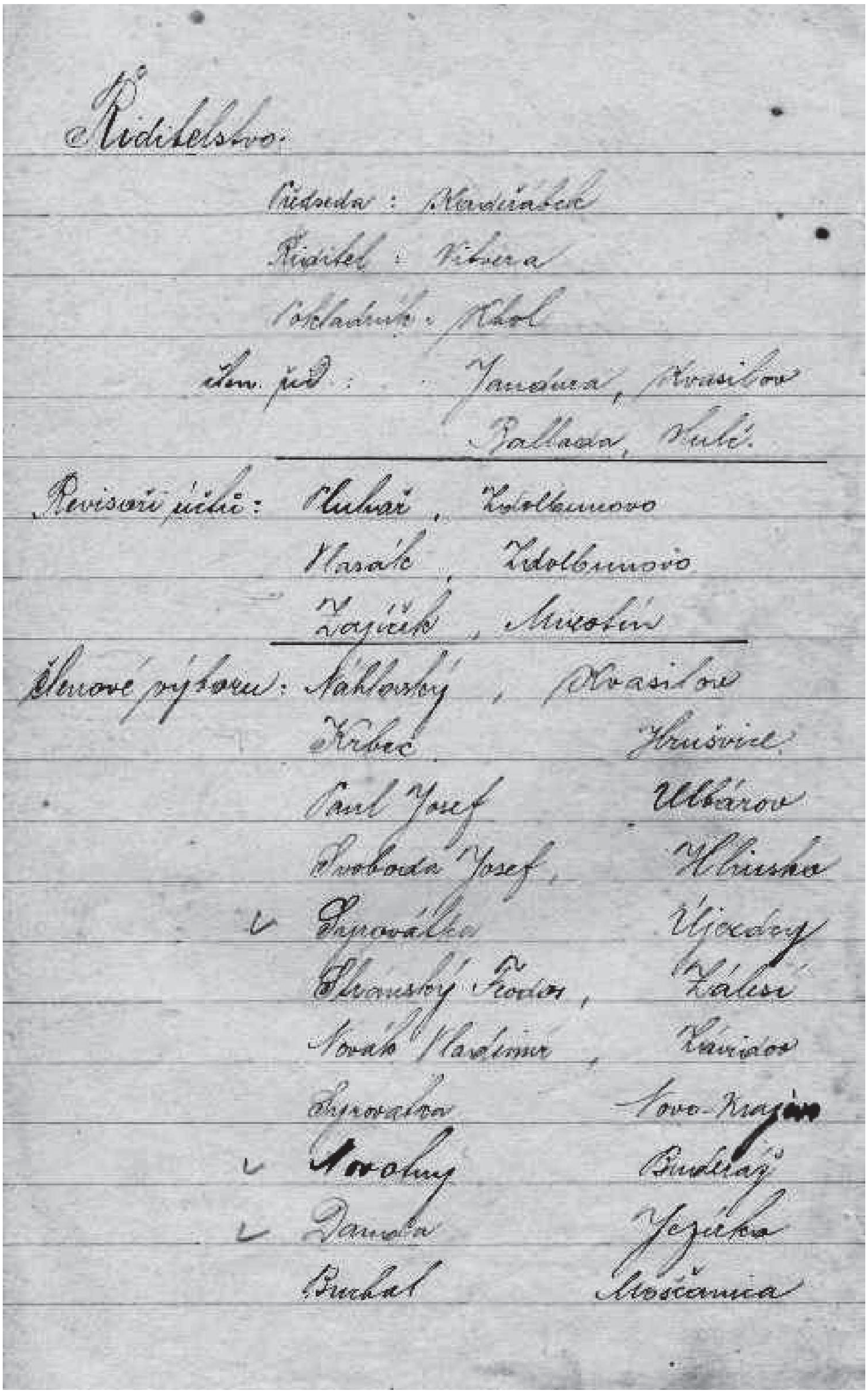

Ředitelstvo:

Předseda: [illegible]

Ředitel: Vitvera

Pokladník: Khol

Člen. řed.: Janoura, Kvasilov

Pallada, Kulič

Revisoři účtů: Hulvač, Zdolbunovo

Hrazák, Zdolbunovo

Zajíček, Mizotin

Členové výboru: Nahlovský, Kvasilov

Krbec, Hrušvice

Paul Josef, Ulbarov

Svoboda Josef, Hlinsko

Syrovátka, Újezdy

Stránský Feodor, Zálesí

Novák Vladimír, Zariadov

Syrovátka, Novo-Krajov

Novotný, Buderaž

Danda, Jezírka

Buchal, Moščanica

Список членів керівництва, ревізорів та членів ради.

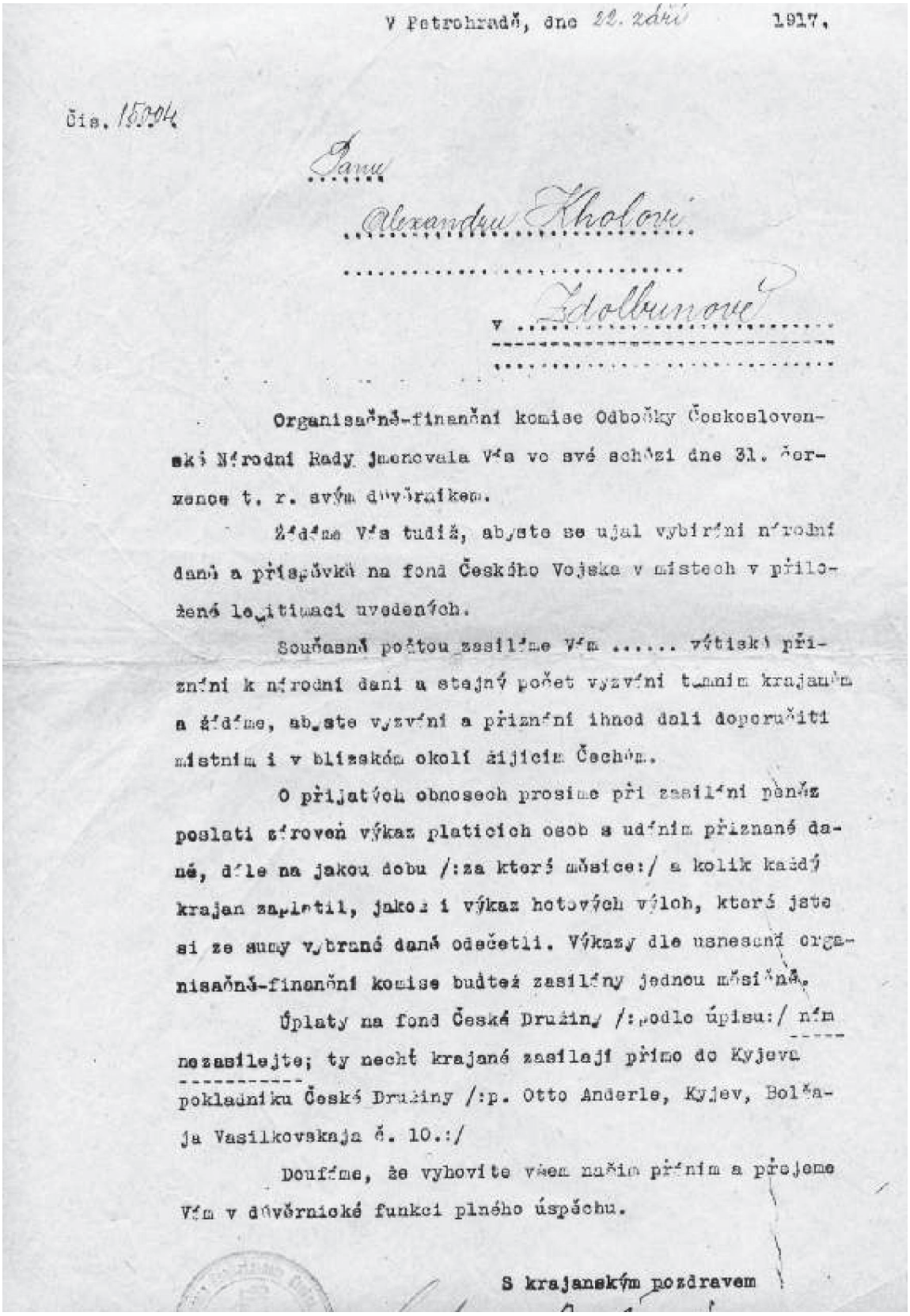

V Petrohradě, dne 22. září 1917.

Čís. 15504

Panu

Alexandru Kholovi

v Zdolbunově

Organisačně-finanční komise Odbočky Československé Národní Rady jmenovala Vás ve své schůzi dne 31. července t. r. svým důvěrníkem.

Žádáme Vás tudíž, abyste se ujal vybírání národní daně a příspěvků na fond Českého Vojska v místech v přiložené legitimaci uvedených.

Současně pošlou zasíláme Vám ..... výtisků přiznání k národní dani a stejný počet vyzvání tamním krajanům a žádáme, abyste vyzvání a přiznání ihned dali doručiti místním i v blízkém okolí žijícím Čechům.

O přijatých obnosech prosíme při zasílání peněz poslati zároveň výkaz platících osob a udáním přiznané daně, dále na jakou dobu /:za které měsíce:/ a kolik každý krajan zaplatil, jakož i výkaz hotových výloh, které jste si ze sumy vybrané daně odečetli. Výkazy dle usnesení organisačně-finanční komise budtež zasílány jednou měsíčně.

Úplaty na fond České Družiny /:podle úpisu:/ nám nezasílejte; ty nechť krajané zasílají přímo do Kyjeva pokladníku České Družiny /:p. Otto Anderle, Kyjev, Bolšaja Vasilkovskaja č. 10.:/

Doufáme, že vyhovíte všem našim přáním a přejeme Vám v důvěrnické funkci plného úspěchu.

S krajanským pozdravem

Уповноваження пана Кгола, видане філією Чехословацької народної ради в Росії до збору народних податків і пожертв у фонд чеської армії від громадян чеської національності в Здолбунові.

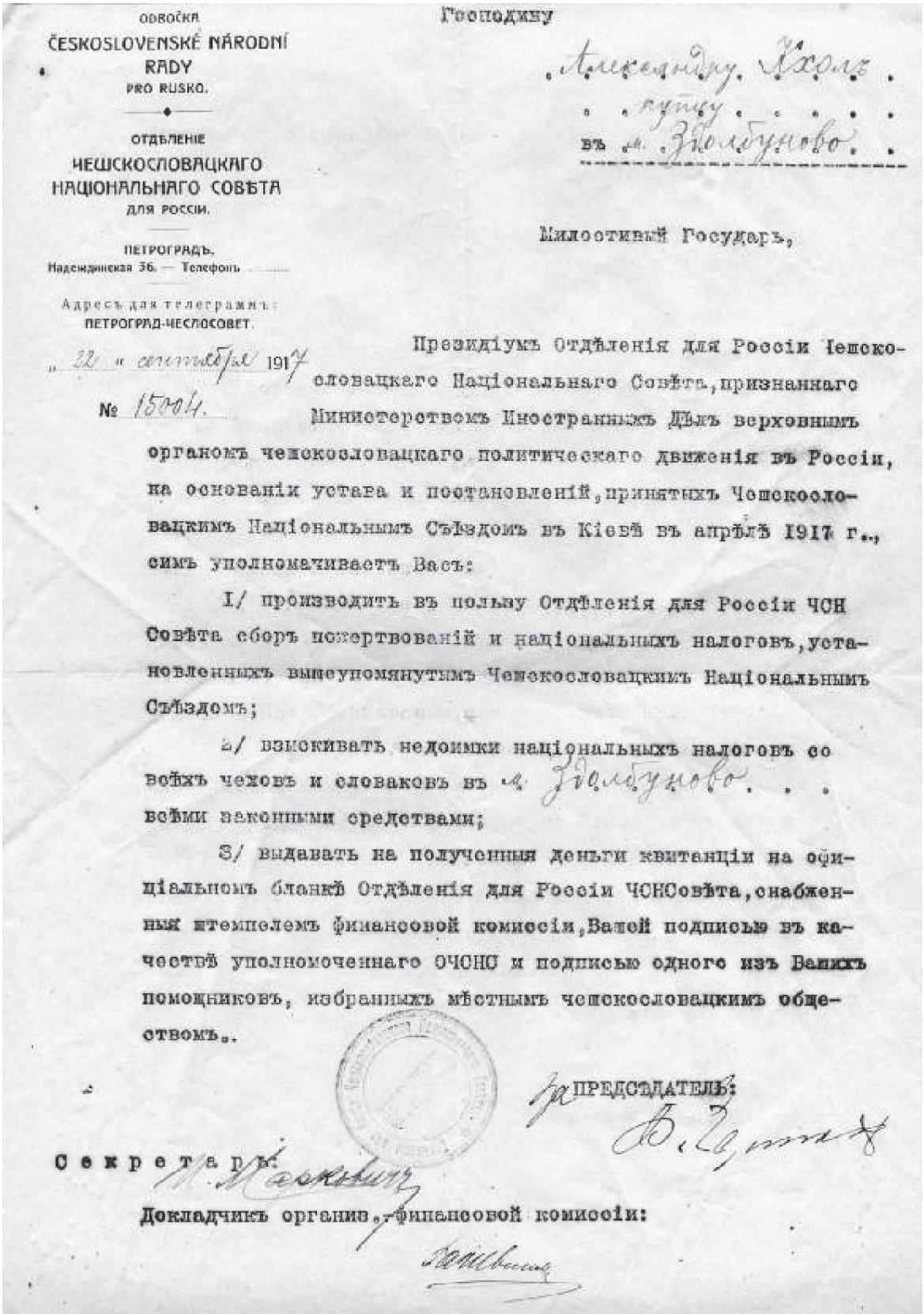

ODBOČKA
ČESKOSLOVENSKÉ NÁRODNÍ
RADY
PRO RUSKO.

ОТДѢЛЕНІЕ
ЧЕШСКОСЛОВАЦКАГО
НАЦІОНАЛЬНАГО СОВѢТА
ДЛЯ РОССІИ.

ПЕТРОГРАДЪ,
Надеждинская 36. — Телефонъ

Адресъ для телеграммъ:
ПЕТРОГРАД-ЧЕСЛОСОВЕТ.

„22" сентября 1917

№ 15004.

Господину

Александру Ихолъ

купцу

въ м. Здолбуново

Милостивый Государь,

Президіумъ Отдѣленія для Россіи Чешскословацкаго Національнаго Совѣта, признаннаго Министерствомъ Иностранныхъ Дѣлъ верховнымъ органомъ чешскословацкаго политическаго движенія въ Россіи, на основаніи устава и постановленій, принятыхъ Чешскословацкимъ Національнымъ Съѣздомъ въ Кіевѣ въ апрѣлѣ 1917 г., симъ уполномачиваетъ Васъ:

1/ производить въ пользу Отдѣленія для Россіи ЧСН Совѣта сборъ пожертвованій и національныхъ налоговъ, установленныхъ вышеупомянутымъ Чешскословацкимъ Національнымъ Съѣздомъ;

2/ взыскивать недоимки національныхъ налоговъ со всѣхъ чеховъ и словаковъ въ м. Здолбуново всѣми законными средствами;

3/ выдавать на полученныя деньги квитанціи на офиціальномъ бланкѣ Отдѣленія для Россіи ЧСНСовѣта, снабженныя штемпелемъ финансовой комиссіи, Вашей подписью въ качествѣ уполномоченнаго ОЧСНС и подписью одного изъ Вашихъ помощниковъ, избранныхъ мѣстнымъ чешскословацкимъ обществомъ.

За ПРЕДСѢДАТЕЛЬ:

Секретарь:

Докладчикъ организ.-финансовой комиссіи:

Той же лист, що і на попередній сторінці, російською мовою.

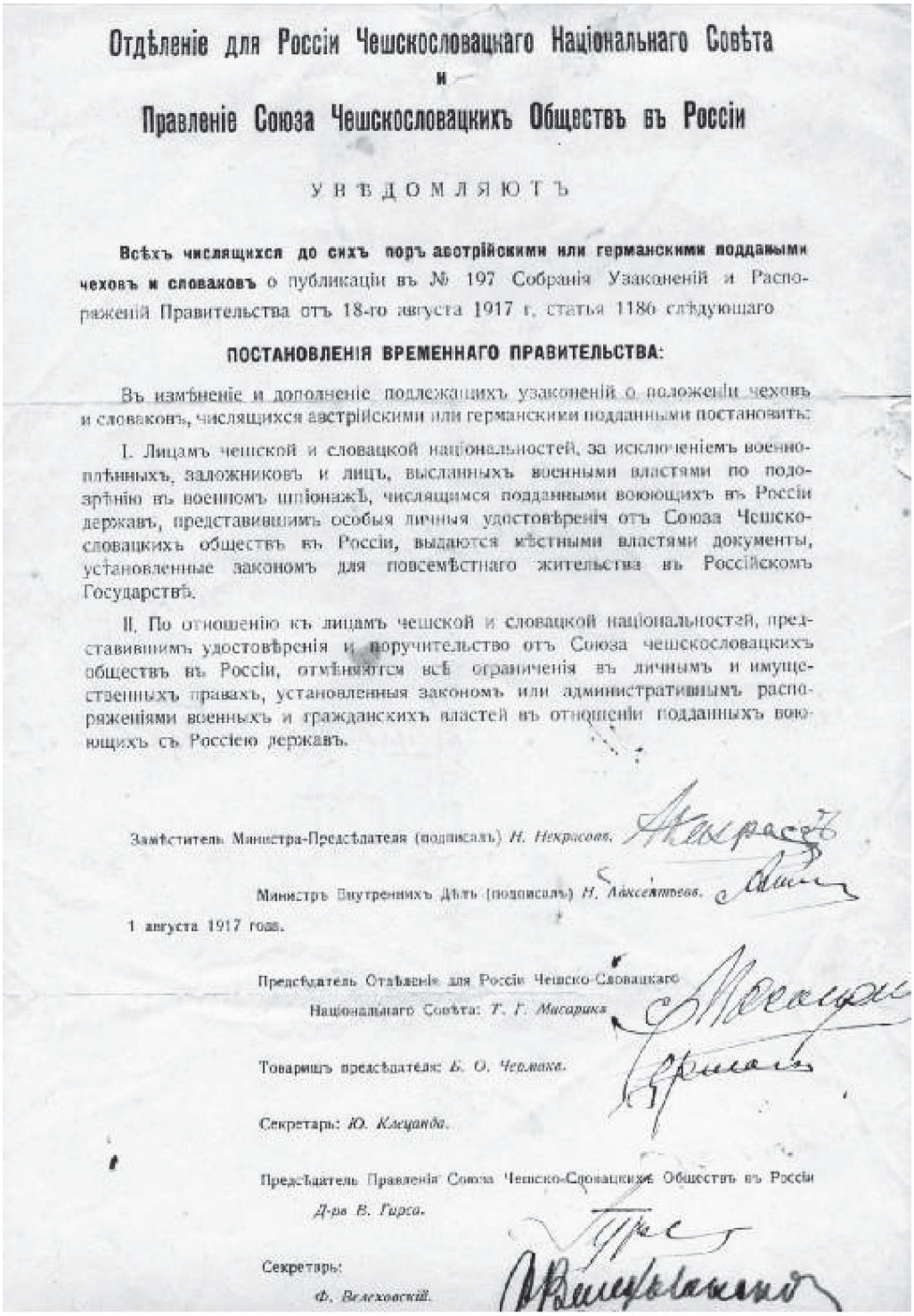

Отдѣленіе для Россіи Чешскословацкаго Національнаго Совѣта
и
Правленіе Союза Чешскословацкихъ Обществъ въ Россіи

УВѢДОМЛЯЮТЪ

Всѣхъ числящихся до сихъ поръ австрійскими или германскими подданными чеховъ и словаковъ о публикаціи въ № 197 Собранія Узаконеній и Распоряженій Правительства отъ 18-го августа 1917 г. статья 1186 слѣдующаго

ПОСТАНОВЛЕНІЯ ВРЕМЕННАГО ПРАВИТЕЛЬСТВА:

Въ измѣненіе и дополненіе подлежащихъ узаконеній о положеніи чеховъ и словаковъ, числящихся австрійскими или германскими подданными постановить:

I. Лицамъ чешской и словацкой національностей, за исключеніемъ военноплѣнныхъ, заложниковъ и лицъ, высланныхъ военными властями по подозрѣнію въ военномъ шпіонажѣ, числящимся подданными воюющихъ въ Россіи державъ, представившимъ особыя личныя удостовѣренія отъ Союза Чешскословацкихъ обществъ въ Россіи, выдаются мѣстными властями документы, установленные закономъ для повсемѣстнаго жительства въ Россійскомъ Государствѣ.

II. По отношенію къ лицамъ чешской и словацкой національностей, представившимъ удостовѣренія и поручительство отъ Союза чешскословацкихъ обществъ въ Россіи, отмѣняются всѣ ограниченія въ личныхъ и имущественныхъ правахъ, установленныя закономъ или административнымъ распоряженіями военныхъ и гражданскихъ властей въ отношеніи подданныхъ воюющихъ съ Россіею державъ.

Замѣститель Министра-Предсѣдателя (подписалъ) *Н. Некрасовъ.*

Министръ Внутреннихъ Дѣлъ (подписалъ) *Н. Алексѣевъ.*

1 августа 1917 года.

Предсѣдатель Отдѣленія для Россіи Чешско-Словацкаго Національнаго Совѣта: *Т. Г. Масарикъ*

Товарищъ предсѣдателя: *Б. О. Чермакъ.*

Секретарь: *Ю. Клецанда.*

Предсѣдатель Правленія Союза Чешско-Словацкихъ Обществъ въ Россіи *Д-ръ В. Гирса.*

Секретарь: *Ф. Велеховскій.*

Об’єднання чехословацьких спілок на Русі – заклик до співпраці, оригінал листівки, що ознайомлює з текстом постанови тимчасового уряду від 1 серпня 1917, ним декларовані особисті та майнові права цивільних осіб чеської та словацької національності в Росії, що вказує на уповноваження Об’єднання чехословацьких спілок на Русі. З чеського боку листівку підписали: Т. Г. Масарик, А. В. Чермак (за філію Чехословацької народної ради в Росії), В. Гирза, Ф. Велеховскі (за Об’єднання чехословацьких спілок в Русі). Листівка була послана у вересні 1917 функціонеру Чеської спілки в Здолбунові Александру Кголові.

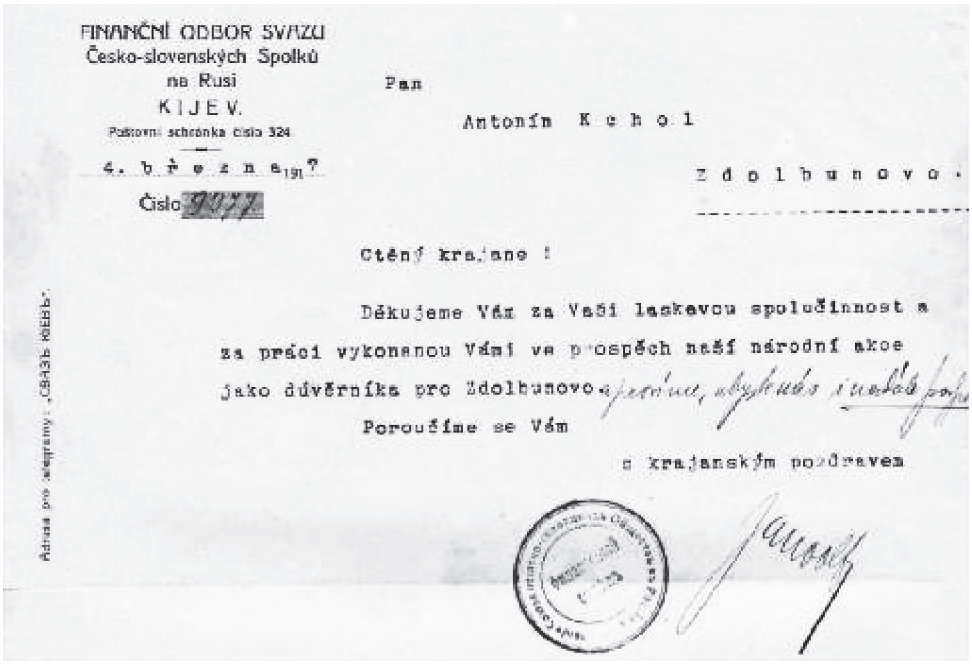

FINANČNÍ ODBOR SVAZU
Česko-slovenských Spolků
na Rusi
KIJEV.
Poštovní schránka číslo 324

4. března 1917

Číslo 9077

Pan

Antonín Kchol

Zdolbunovo.

Ctěný krajane !

Děkujeme Vám za Vaši laskavou spolučinnost a za práci vykonanou Vámi ve prospěch naší národní akce jako důvěrníka pro Zdolbunovo a prosíme, abyste nás i nadále podp

Poroučíme se Vám

s krajanským pozdravem

Janovský

Adresa pro telegramy: „СВЯЗЬ КІЕВЪ".

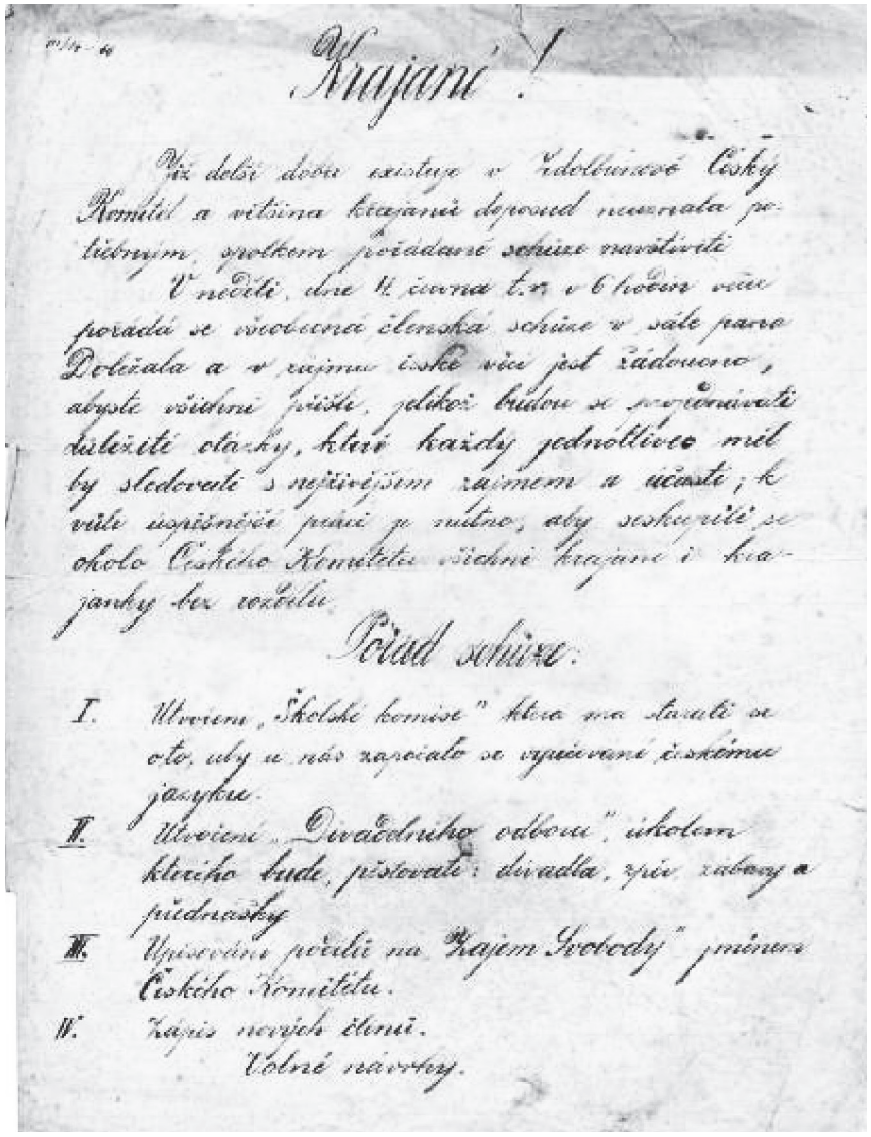

Krajané !

Již delší dobu existuje v Zdolbunově Český Komitét a většina krajanů doposud neuznala potřebným spolkem požádané schůze navštíviti.

V neděli, dne 11. června t.r. v 6 hodin více pořádá se všeobecná členská schůze v sále pana Doležala a v zájmu české věci jest žádoucno, abyste všichni přišli, jelikož budou se projednávati důležité otázky, které každý jednotlivec měl by sledovati s nejživějším zájmem a účastí; k vůli úspěšnější práci je nutno, aby seskupili se okolo Českého Komitétu všichni krajané i krajanky bez rozdílu.

Pořad schůze:

I. Utvoření „Školské komise" která má starati se o to, aby u nás započalo se vyučování českému jazyku.

II. Utvoření „Divadelního odboru", úkolem kterého bude, pěstovati: divadla, zpěv, zábavy a přednášky.

III. Upisování podílů na „Zájem Svobody" jménem Českého Komitétu.

IV. Zápis nových členů.

Volné návrhy.

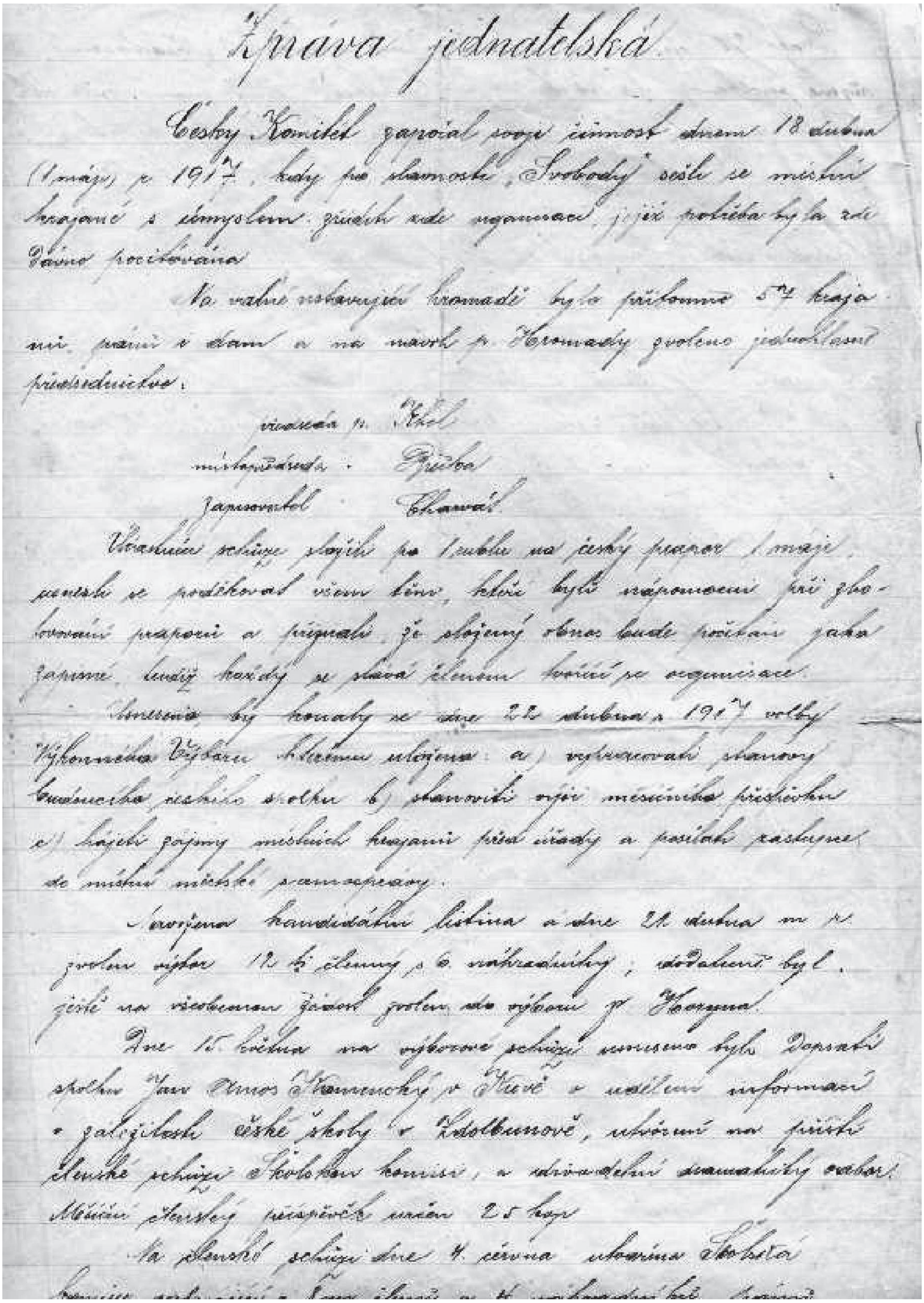
Zpráva jednatelská

Český Komitet započal svoji činnost dnem 18 dubna (1 máje) r. 1917, kdy po slavnosti „Svobody" sešli se místní krajané s úmyslem zřídit zde organisaci, jejíž potřeba byla zde dávno pociťována.

Na valné ustavující hromadě bylo přítomno 57 krajanů, pánů i dam a na návrh p. Hromady zvoleno jednohlasně předsednictvo:

předseda p. Král
místopředseda Přibal
zapisovatel Chaval

Ustavující schůze stojíc po 1 dubnu na český prapor 1 máje usnesla se poděkovati všem těm, kteří byli nápomocni při zhotovování praporu a přijmouti že složený obnos bude počítán jako zápisné, budiž každý se stává členem tvořící se organisace.

Usnesením by hromady ze dne 22 dubna r. 1917 volby Výkonného Výboru. Výboru uloženo a) vypracovati stanovy Národního českého spolku b) stanoviti výši měsíčního příspěvku c) hájiti zájmy místních krajanů před úřady a poslati zástupce do místní městské samosprávy.

Navržena kandidátní listina ze dne 21 dubna m. r. zvolen výbor 12 ti členný s 6 náhradníky; dodatečně byl ještě na všeobecnou žádost zvolen do výboru p. Hornung.

Dne 15. května na výborové schůzi usneseno bylo Dopsati spolku Jan Amos Komenský v Kievě o udělení informací o založení české školy v Zdolbunově, utvořiti na příští členské schůzi Školskou komisi, a zřízení dramatický odbor. Měsíční členský příspěvek určen 25 kop.

Na členské schůzi dne 4. června utvořena Školská komise [illegible]

Чеський комітет розпочав свою діяльність 18.04.1917
(деякі архівні записи досить довгі і тому тут подаються неповними, лише для інформації).

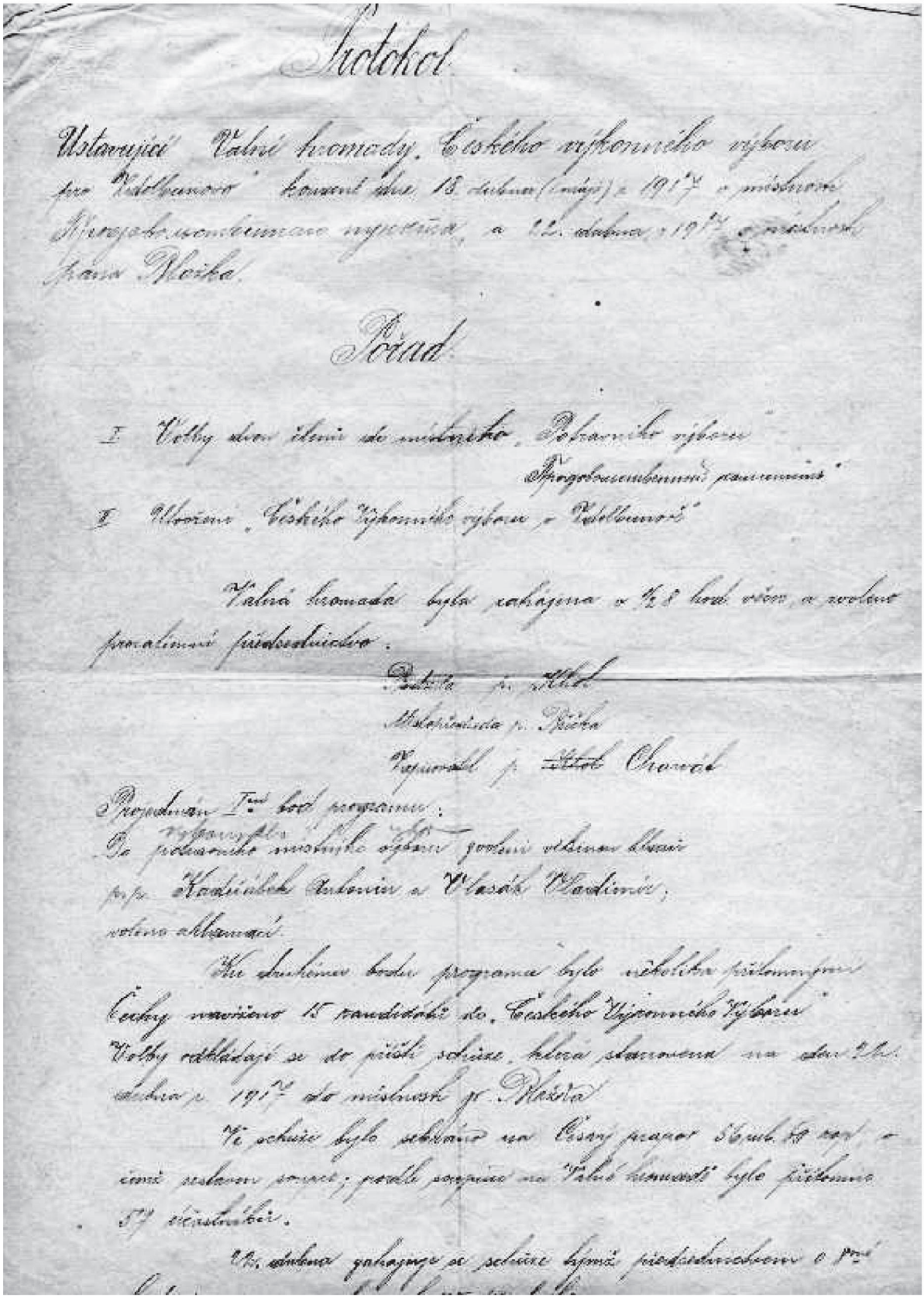

Протокол

Ustanovující Valná hromady Českého výkonného výboru
pro Zdolbunovo konané dne 18 dubna (května) r. 191[illegible] v místnosti
Všeobecného spotřebního družstva, a 22. dubna r. 191[illegible] v místnosti
pana Bezika.

Pořad:

I Volby úřadu účelem do místního Obecního výboru
Všeobecného spotřebního družstva

II Utvoření Českého Výkonného výboru v Zdolbunově

Valná hromada byla zahájena v ½ 8 hod. večer a zvolen
provalimní předsedstvem:

Předseda p. [illegible]
Místopředseda p. Bezika
Tajemník p. [illegible] Chovanec

Přistoupeno I-mu bodu programu:
Za volebního místního výboru jsou voleni všichni dosavadní
pp. Kadlíček Antonín a Vlasák Vladimír,
volena skrutinií.

Ke druhému bodu programu bylo několika přítomnými
Čechy navrženo 15 členů do Českého Výkonného Výboru
Volby rozhodnuto se do příští schůze, která stanovena na den 29.
dubna r. 191[illegible] do místnosti p. Bezika

Ve schůzi bylo usneseno na Čísaný počet 5 členů 10 osob a
členů náhradních pro případ odepření na Valné hromadě bylo přistoupeno
5[illegible] členům.

22. dubna zahajuje se schůze bývalý předsedstvem o 9[illegible]

Протокол установчих Загальних зборів Чеського виконавчого комітету в Здолбунові від 22.04.1917.

pě a možná že i v celém světě. Německo musí platit a hodně, ale v pádu vítězství jistě by své poražené sousedy zotročilo navždy i po stránce hospodářské. Je tedy dnešní stav věci jen logickým výsledkem prohrané sázky a při rovnoběžném založení Společnosti národů, kde Německu hned přiznána rovnost s největšími státy, celé ovzduší nového pořádku jest pro každého snesitelnější, než by bylo za pruského diktátu.

Versaillský mír musí zůstat nechvějným základem budovy dnešní Evropy a jako on tak i ostatní mírové smlouvy z něho vyplývající. Každý pokus o jejich změny jest třeba mařit v zárodku, zvlášť pokud by se to týkalo jakési změny hranic v Evropě. Znovu povstalé pak státy, o něž tu hlavně běží, jsou povinny svou konsolidační prací a rozumnou politikou budit vážnost u svých přátel a respekt u protivníků; aby dnes, po desíti letech nikdo nemohl o nich mluvit, jako o státech „sezonních", kde právní a hospodářské poměry jsou pořád ještě neustáleny.

Oznamení.

V pátek dne 12. července (29 června st. dat.) český pravoslavný sobor v Kvasilově slaví svůj chrámový svátek Sv. ap. Petra a Pavla (pouť).

K slavnosti jsou pozváni všichni čeští duchovní z Volyně a slíbil rovněž přijeti prof. dr. o. V. Červin z Československa.

Program slavnosti jest tento:

Ve čtvrtek 11. (28-VI) v 7½ hod. večer—večerní bohoslužba.

V pátek v 8½ hod. ráno posvěcení chrámu po provedené malbě.

V 9 hod. panichida po zakladatelích chce Kvasilova, na to lithurgie za účastenství místních spolků.

Pan povjatový starosta slíbil též poctiti slavnost svojí návštěvou.

G. Lisický, probošt.

OSVĚTOVÁ HLÍDKA.

K oslavám svatováclavským.

(Hlas našeho lidu.)

Čechové na Volyni usedlí neměli nikdy mnoho času na rozjímání věcí náboženských. Na slavnosti svatováclavské pohlížejí docela střízlivě pod tíhou historické pravdy, kterou napsal náš učenec J. Jungman: „Řím a jesuité byli hrobaři české slávy, české cti a českého jména." Po tři věky neúnavně pracovali, aby vyrvali světlou památku Husovu ze srdce českého národu, a dvě stě let tomu, co Jana z Nepomuku chtěli korunovati za svatého patrona země české.

Český vědec prof. Dr. V. Novotný pracoval po řadu let v římských archivech, odkud vynesl velice důležitá historická fakta k objasnění myšlenky svatováclavské:

Byl to kníže Václav, jenž pochopil význam české otázky; ač mlád, ještě ne celých 20 let, viděl nebezpečí mocného sousedství německého a snažil se mu po dobrém čeliti. Dále odňal Němcům možnost, aby za pomoci křesťanství rozšiřovali u nás svoje panství. Úkladná smrť zjednala mu tolik sympatií, že jeho památka rostla, mohutněla. Byl uctíván jako národní světec (papežem byl prohlášen za svatého teprve v dobách pobělohorských).

V těžkých dobách, kdy Braniboři ničili a vysásali zem českou, vznikla píseň:

Besidka.

Počátky české organisace a české školy v Zdolbunově.

Po převratu v Rusku 1917 r. byl u nás v Zdolbunově též utvořen „ispolnitělnyj komitět," do něhož vešel Čech Umlauf Ant. Tento přišel ke mně, abych se postaral o utvoření české organisace, které u druhých národností jsou již utvořeny, aby v otázkách, Čechů se týkajících, „ispolnitělnyj komitět" měl na koho se obrátiti.

Pozval jsem ihned p. p. Břečku a Otmara a vypsal jménem nás čtyřech schůzi všech Čechů v Zdolbunově. Schůze tato konala se 18. dubna 1917 v místnosti „prodovolstvenného punktu" (nynější Polský dům) za účasti 57 Čechů. Na programu této schůze bylo.

I. Volby dvou členů do místního potravního výboru.

II. Utvoření Českého komitétu (Český výkonný výbor).

III. Volné návrhy.

Schůze byla zahájena již o 8-mé hod. večer a odbývala se při špatném osvětlení. Předsedou zvolen A. Khol, místopředsedou T. Břečka, zapisovatelem p. Charvát.

Do potravního výboru zvoleni p. p. Kadeřávek Ant. a Vlasák Vlad.

Dále navrhnuto 15 kandidátů do Českého komitétu. Volby i další pokračování schůze bylo odloženo na den 22. dubna do místnosti p. Blažka (nyní p. Ludvík). Ve schůzi této bylo též sebráno 56 rub. 60 kop. na český prapor.

22. dubna bylo pokračováno ve schůzi za přítomnosti 75 účastníků. Na počátku schůze promluvil legionář 1-ho čechoslovackého pluku, kr. Pepa Frič, jako zástupce dustojnický českého vojska (raněn a zemřel u Zborova) na thema, jaká má býti organisace.

Po vystřídání ještě několika řečníků, přistoupeno k volbám, které byly tajné. Sčítání hlasů provedli p. p. Marusin (nynější jednatel Sokola) a Kadeřávek Ant. (žijící nyní v Rusku).

Zvoleni do výboru p. p.: Syrovátka, Khol, Kadeřávek, Jaček, Blažek, Hromada, Vízek, Charvát, Břečka, Vlasák, Rovný a Pluhař st. Náhradníky — p. p. Prášil, Němeček, Madéra, Vacke, Holec a Král. Volby končily se o 11 hod. noční.

Pak přistoupeno k volným návrhům.

Pan Hromada (dobrý spolkový pracovník nyní v Čechách) navrhl, aby kromě této organisace, která vlastně je politická, utvořen byl druhý český spolek, který by měl za účel starati se o uskutečnění kulturních snah Čechů.

Návrh ten podporuje i p. Vízek, který zároveň prosí p. Břečku a p. Kliha, aby na příští schůzi sdělili, co se stalo s českým jevištěm, zřízeným před válkou, a je-li možno z toho něco zachrániti. Zároveň se ukládá zvolenému výboru sestaviti stanovy zakládaného spolku a oznámiti o utvoření se Českého komitétu všeobecnému ispoln. komitétu v Zdolbunově.

Po ukončení valné schůze byla zahájena schůze výborová, na které zvoleni jednohlasně: předsedou A. Khol, místopředsedou p. Vízek, pokladníkem T. Břečka.

Revisory účtů— p. p. Syrovátka a Prášil.

Pak započala první práce členů, vybraných do

Часопис Hlas Volyně (Голос Волині) інформував про початок діяльності чеської організації та чеської школи в Здолбунові.

„Svatý Václave, vévodo české země"...

Byla to píseň touhy a naděje po klidných časech. Náš lid oslavuje do dnešního dne oba mučedníky: Jana Husa i knížete Václava.

Z líčení prof. Dr. Novotného vysvítá, že nikdo nemá právo dovolávati se tradice svatováclavské na úkor husitské, neboť obě tradice představují dvě mocné etapy ve vývoji našeho národa. První podává řešení politického a kulturního problému na počátku našich dějin, jest jakýmsi souborem vzpomínek na dávnou minulost, a husitská tradice spojuje v sobě ideálně mnohé novodobé prvky národní, náboženské a sociální, takže zůstává pro nás živým chlebem. Obě památky mohou žíti docela dobře vedle sebe.

Jsme si toho dobře vědomi, že nestačí volati k nebesům: „Svatý Václave, nedej zahynouti nám!" Víme že síla sídlí v nás samotných, že svoji svobodu si národ udržuje a zachovává vzdělaností, mravností, neprostou loyalností a charakterem. „Člověče, přičiň se a Bůh ti pomůže!" Budeme-li věrni ideálům našich velikánů, půjdeme-li jejich jasnou stopou, tu zvítězí pravda pro naše štěstí.

A potom nejen duch knížete Václava, ale i duch všech našich největších lidí nedá zahynouti nám i budoucím. A-

Boj proti malarii.

Malaria (žlutá zimnice) byla pravděpodobně hlavní příčinou zániku starořímské světové říše, avšak ještě dnes jsou široké oblasti naší zeměkoule vylidněny touto nemocí nebo učiněny neobývatelné.

Podle nejnovější zprávy londýnského Rossova institutu pro zkoumání tropických nemocí, prostudovali angličtí učenci Malcolm Wastson a Lockwood Stepens epidemii zimnicovou v Indii a na Ceylonu a zjistili při tom nové hrozné skutečnosti.

„V Evropě", tak čteme v jejich zprávě, „není nikdo dostatečného pojmu o nutnosti boje proti malarii. Ceylon, tento krásný ostrov, je ze dvou třetin neobydlen a neobývatelný pro malariovou nákazu. V Bengálsku husté obydlená města sevřela se na pusté vesnice z téže příčiny. Veliké domy a paláce jsou obývány jen divokými svinětmi nebo levharty—bývalí jejich obyvatelé podlehli vesměs epidemii. V městě Birnagaru pokleslo obyvatelstvo z 80.000 na pouhých 2300 lidí. Ještě po 18 letech od té doby, kdy jako přenašeč této choroby rozpoznání moskytové a nalezeny prostředky proti nemoci, trpí ji v Indii nesmírný počet lidí."

Potření nákazy, lépe řečeno zřídel a příčin malarie, přináší mimo jiné i veliké výhody hospodářské; tak na malajském poloostrově v krajinách od malerie osvobozených získává se kaučuk o 25 procent levněji než jinde. S ubýváním malarie je spojen i jiný blahodárný zjev, že také jiných chorob úměrně ubývá.

HOSPODÁŘSKÝ ZPRAVODAJ.

Vzorná elektrisace vesnice.

Elektrisace venkova je jednou z neposlednějších aktuelních otázek, která nezůstává konečně býti řešena jen odborníky s projekci do budoucna, nýbrž i vládními orgány s hlediska praktické realisace. V posledních dvou letech nebylo také jedné větší výstavy cizozemské, na které by scházel

---

městské potravní komise, kterým byly dány instrukce ohledně prodeje cukru a mouky a o zapovězení vývozu mouky ze Zdolbunova. Druhá práce byla přiditi soupis všech Čechů, žijících v Zdolbunově, což provedli p. p. Vacke, Rovný, Pluhař Syrovátka, Hromada, Vízek, Maděra, Vlasák, Němeček a Kadeřávek Ant.

Dále byly sepsány divadelní rekvisity, které se zachovaly po divadelním kroužku českých ochotníků v Zdolbunově před vojnou a které daly dobrý počátek pro budoucí hraní českých představení. Již 13. května 1917 r. bylo usneseno na výborové schůzi dopsati spolku Jan Amos Komenský v Kyjevě, o udělení informací ohledně zřízení české školy v Zdolbunově. Zároveň na této schůzi bylo ustavoveno zříditi školní komisi, která také 4. června 1917 r. byla na výborové schůzi zvolena a sice z násl. p. p.: Vízek, Pluhař st., Maděra, Vacke a Rovný; z dám—pí. pí.: Jačková, Kholová a Halounková.

Dne 18. června 1917 r. bylo sehráno první divadelní představení „Na statku a v chaloupce".

Na počátku srpna 1918 r. utvořil se divadelní odbor. Dne 19. září 1917 r. ušaneseno najmouti od pí. Pavelkové dům pro školu, což bylo i provedeno. Dne 15. října 1917 r. přijel do Zdolbunova poslaný Svazem z Kyjeva učitel p. Jelínek, aby se ujal vedení české školy, a dne 13. listopadu 1917 r. otevřena a vysvěcena první česká škola v Zdolbunově. Tím ovšem nebyla všecka práce ukončena. Ve škole nebylo dosti lavic a školních pomůcek, nebylo hlavně knih k vyučování; těžkosti, které bylo třeba překonati, nemůže pochopit, kdo vše sám neprodělal.—Ale všichni pomáhali, jak a čím kdo mohl, a pracovalo se ruka v ruce. Nejhlavnější práce padala však na učitele, neb musel učiti bez pomůcek.

Teprve po delší době byly vydány slabikáře v Kyjevě, ale tyto mnoho nepomohly učitelovi. Zajisté mnohý z krajanů se na takový slabikář a později i čítanku pamatuje a snad i u někoho dosud na památku zůstaly.

Do 6. ledna 1918 r. bylo sehráno 7 divadelních představení, uspořádán jeden zahradní koncert a 2 kabaretní večírky. Hráno bylo vesměs ve prospěch udržení české školy. Jedna hra provedena byla ve prospěch raněných českých vojínů dne 18. června 1917 r. a dala čistého zisku 243 rub., které byly poslány do Kyjeva českému invalidnímu fondu.

Kromě toho konány 2 sbírky na listiny a sice jedna ve prospěch raněných českých legionářů, která vynesla rub 226.20 a druhá po zahájení českého vyučování ve prospěch české školy v Zdolbunově, která dala rub. 1142.50. Pak, když nebylo k dostání dřevo k topení, byla na prosbu místopř. p. Vízka provedena sbírka dřeva. Obchůzce po českých domech se věnovali p. p. Rovný a Procházka. Sebrali 4 fůry dřeva a tak byla škola zabezpečena na nějakou dobu topením.

Práce spolková byla stížena ještě tím, že vláda se ustavičně měnila. Jestli dnes se něco vypracovalo, zítra již to provésti nebylo možno následkem změny včerejší vlády. Proto náš divadelní odbor musel svým příčiněním, t. j. hraním divadel vydělati tolik, aby škola mohla existovati. Každý však pracoval rád; divadelní odbor se všemožně přičiňoval pod vedením pí. Chramostové a školní komise horečně pracovala pod vedením p. Pluhaře staršího.

To byly počátky české školy ve Zdolbunově a české organisace, která později za polské vlády zalegalisována pod jménem „České Besedy".

Jeden z účastníků.

Тим учасником (дописувачем) був пан Александр Кгол.

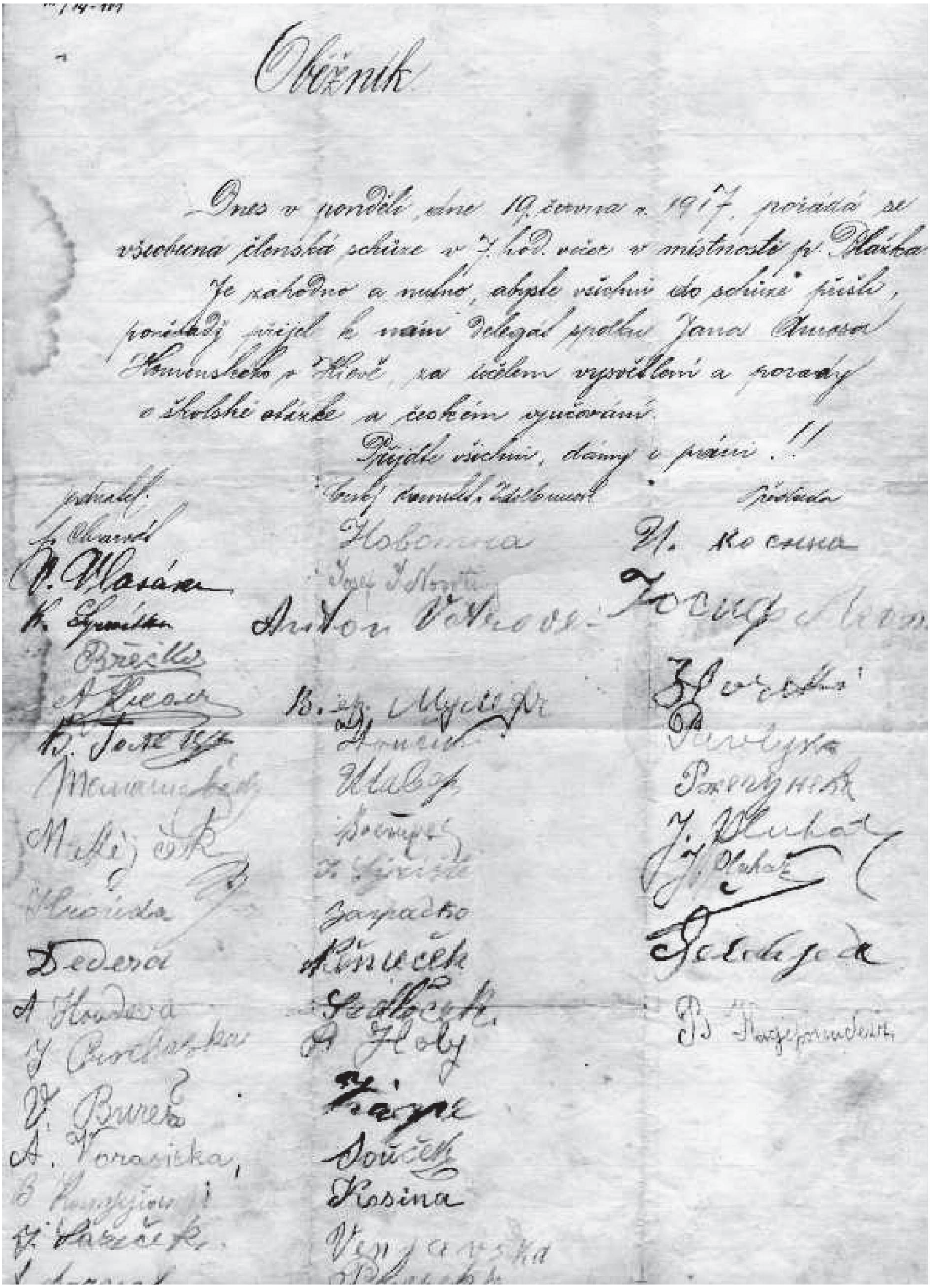
Oběžník

Dnes v pondělí, dne 10. června r. 1917, pořádá se všeobecná členská schůze v 7 hod. večer v místnosti p. Hlaška.

Je záhodno a nutno, abyste všichni do schůze přišli, poněvadž přijel k nám delegát spolku Jana Amosa Komenského v Kievě, za účelem vysvětlení a porady o školské otázce a českém vyučování.

Přijďte všichni, dámy i páni!!!

У Здолбунові готується відкриття чеської школи.

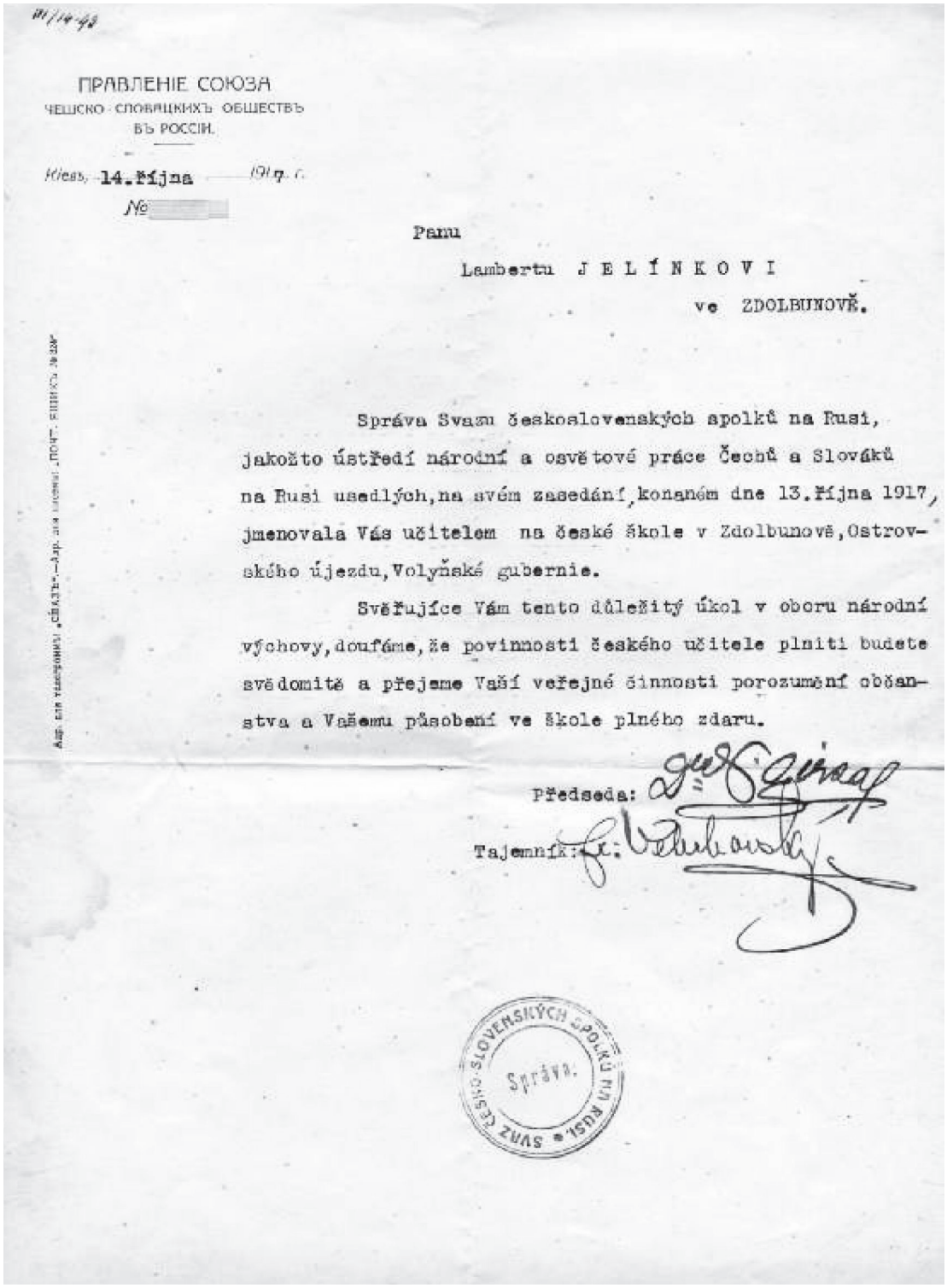

ПРАВЛЕНІЕ СОЮЗА
ЧЕШСКО-СЛОВѢЦКИХЪ ОБЩЕСТВЪ
ВЪ РОССІИ.

Kiew, 14.října 1917 г.
№

Panu

Lambertu JELÍNKOVI

ve ZDOLBUNOVĚ.

Správa Svazu československých spolků na Rusi, jakožto ústředí národní a osvětové práce Čechů a Slováků na Rusi usedlých, na svém zasedání, konaném dne 13.října 1917, jmenovala Vás učitelem na české škole v Zdolbunově, Ostrovského újezdu, Volyňské gubernie.

Svěřujíce Vám tento důležitý úkol v oboru národní výchovy, doufáme, že povinnosti českého učitele plniti budete svědomitě a přejeme Vaší veřejné činnosti porozumění občanstva a Vašemu působení ve škole plného zdaru.

Předseda:

Tajemník:

ČESKO-SLOVENSKÝCH SPOLKŮ NA RUSI • SVAZ • Správa.

Призначення Ламберта Єлінка вчителем чеської школи в Здолбунові, підписане керівництвом Об'єднання чехословацьких спілок на Русі. 1917 рік. Ламберт Єлінек був кваліфікованим вчителем у Брно. Будучи австрійським вояком, здався в полон росіянам. Вступив до чехословацького легіону і пізніше був посланий як учитель до Здолбунова. Після проголошення Чехословацької республіки в 1918 році повернувся у Брно. Цікаво, що його призначення написане російською та чеською мовами і Об'єднання повинне було мати печатки на обох мовах.

Господину

Лямберту Е Л И Н К У

въ ЗДОЛЬБУНОВѢ.

Правленіе Союза чешскословацкихъ обществъ въ Россіи, какъ центральный органъ національнаго и культурнаго движенія проживающихъ въ Россіи чеховъ и словаковъ, назначило Васъ въ своемъ засѣданіи 13-го октября с/г. учителемъ чешской народной школы въ Здольбуновѣ, Островскаго уѣзда, Волынской губерніи.

Повѣряя Васъ этой должностью, имѣющей громадное значеніе въ дѣлѣ національнаго воспитанія, надѣемся, что обязанности свои, какъ дѣятель сознательный, будете исполнять добросовѣстно и честно. Съ своей стороны Вамъ желаемъ встрѣтить въ своей дѣятельности сочувствіе Вашихъ будущихъ согражданъ и достичь съ ихъ помощью полнаго успѣха.-

Кіевъ, 14-го октября 1917 г.

Предсѣдатель: [signature]

Секретарь: Ф. Велеховскій

Союзъ чешско-словацкихъ обществъ въ Россіи. Правленіе.

ЧЕСЬКИЙ КОМІТЕТ ТА ЧЕСЬКА ШКОЛА В ЗДОЛБУНОВІ

Слід з великою повагою згадати про чехів у Здолбунові, які в надзвичайно важких умовах того часу зробили для своїх односельців і зокрема для чеського шкільництва в Здолбунові величезну роботу. Важкі часи тому, що від 1917 року до 1920 року на Волині змінилося дев'ять влад. Нижченаведені факти взяті з часопису «Hlas Volyně» від 7.04.1928. 18.04.1917 був заснований у Здолбунові за участі 57 чехів Чеський комітет. На цих зборах були попередньо обрані: голова – А. Кгол, заступник голови – Т. Бржечка, секретар – Харват.

Вже 22.04.1917 проведені наступні збори за участі 75 чехів. Після довгих бурхливих суперечок до нового керівництва обрані пани: Сироватка, Кгол, Кадержавек, Ячек, Громада, Візек, Харват, Бржечка, Власак, Ровни та Плугарж. Запасні пани: Прашіл, Нємечек, Мадєра, Вацке, Голец та Крал. Того ж дня після загальних зборів відбулися виборчі збори, на яких одноголосно обрані:

Голова: А. Кгол,

Замісник голови: пан Візек,

Скарбник: Т. Бржечка,

Ревізори бухгалтерії пани: Сироватка та Прашіл.

Було вирішено скласти список усіх чехів, що проживають у Здолбунові. Скласти список доручили панам Вацке, Ровни, Плугаржу, Сироватці, Громаді, Нємечеку, Кадержавеку. Оригінал цього списку зберігся і в цій публікації наводиться.

Для прояснення ситуації в шкільництві на Волині в ті часи, варто зазначити, що до 1887 року в царській Росії не було обов'язкового відвідування школи. Тільки того року царським указом заведені державні школи, звичайно, з російською мовою навчання. Початкові школи були трирічними і найчастіше, зокрема в селах, у них навчалися тільки в зимові місяці. Влітку діти допомагали батькам, працюючи на полях та пасучи худобу. Так, власне, тривало аж до 1917 року. 13.05.1917 року Комітет звертається до Києва з проханням організувати в Здолбунові приватну чеську школу.

4.06.1917 Чеський комітет обрав до шкільної комісії таких панів: Візека, Плугаржа ст., Мадєру, Вацке та Ровни. З-поміж жінок обрані Ячкова, Кголова та Галоункова.

Чеський комітет уже раніше створив театральну секцію та спортивний гурток. Для задуманої школи потрібно було знайти гроші. Були запроваджені збірки і також приєдналася Театральна секція, яка з виручок від театральних вистав жертвувала не тільки майбутній школі, але і на інші подібні акції.

18.06.1917 була зіграна театральна вистава «Na statku a v chaloupce» (В маєтку та в халупці). Кошти у сумі 243 рублі пожертвували на користь поранених чеських вояків. Гроші відіслали в Київ Чеському інвалідному фонду. Крім того, відбувалися збірки. Одна, для поранених чеських легіонерів, становила 226,20 рублів. Інша – для чеської школи в Здолбунові – становила 1142,50 рублі.

19.09.1917 у пані Павелкової винайняли будинок для школи. Було забезпечено найнеобхідніше шкільне обладнання, дошки, сходинка, довгі лавки (парти) для більшого числа учнів, декілька коротких двомісних, алюмінієві каламари (чорнильниці – прим. перекладача), вмонтовані в лавки. Відшукали в родинах декілька старих букварів та читанок. 15.10.1917 приїхав до Здолбунова посланий Об'єднанням з Києва чеський учитель пан Ламберт Єлінек. Це був кваліфікований вчитель з Брно, який, будучи австрійським вояком, здався в полон росіянам і записався до Чехословацького легіону. Оскільки в Києві було зареєстроване прохання зі Здолбунова про потребу в чеському вчителеві, то легіонер Ламберт був посланий на це місце. Другим учителем був Владімір Салава, старший пан, дідусь пані Кголової, до заміжжя Груберової. 13.11.1917 відкрита та освячена Перша приватна чеська школа в Здолбунові. Пройшло аж шість довгих місяців після першої серйозної думки про побудову чеської школи. До

6.01.1918 було зіграно 7 театральних вистав, організований концерт під відкритим небом та дві кабаретні вечірки. Кошти від усіх акцій були призначені для потреб школи. Взимку 1917-1918 не можна було дістати дров для школи. На прохання голови міста пана Візка, пани Ров та Прохазка обійшли чеські родини і зібрали чотири фури дров. Цим була школа на деякий час забезпечена. Громадська праця найбільше страждала від того, що дуже часто змінювалася влада. Одного дня щось вирішувалося, а на другий день його вже не можна було виконати, тому що змінилася влада і діяли інші правила. Гроші на функціонування школи в основному отримувалися від постановок вистав та за рахунок збірок. Театральний гурток докладав усіх можливих зусиль під керівництвом пана Плугаржа старшого. Голова Александр Кгол завжди викликав усіх багатих чехів, щоб пожертвували більші частки, замістивши те, чого не могли ніколи ті бідніші заплатити, навіть початковий шкільний внесок. Після проголошення Чехословацької республіки пан вчитель Ламберт Єлінек повернувся додому в Брно. Навчання далі забезпечував старенький учитель пан Салава за допомогою некваліфікованої панянки Бржечкової. Навчали писання, читання, граматики, пропису, математики та співу. Російську навчала учителька Храмостова. Незважаючи на складну ситуацію, обумовлену постійними військовими діями, чеському комітету вдалося не припиняти роботу школи. Спокійніші часи настали після вересня 1920 року, коли Західна Волинь стала частиною нової Польської республіки. У кінці шкільного 1921/22 року Чеський комітет перейменували на Чеський клуб. Чеський клуб знову забезпечував діяльність школи. Театральний гурток та Фізкультурне товариство, яке в 1927 році стало Товариством «Сокіл» і перебувало на вулиці Костельній, перенесли до більш придатної будівлі на цій же вулиці. Весь час аж до 1939 року навчалися за підручниками, які видавалися в Чехословаччині. Звичайно, окрім польської мови, яка була обов'язковою від виникнення Польської республіки. Серед великої кількості учителів, що працювали в чеській школі в Здолбунові, заслуговує на увагу пан учитель Антонін Масопуст, який сам навчав усіх предметів упродовж 1923-1929 років. У 1929 році прибуває до Здолбунова з Праги учитель Йосеф Косек. Незабаром він стає директором школи, задумує плани побудови нової сучасної школи і ту досить швидко будують. Чеський клуб після накопичення потрібних коштів почав уже в 1930 році будувати нову школу. Кошти на будівництво та утримання школи отримувалися з членських внесків та з надходжень від різних акцій: з театральних вистав, виступів учнів, з танцювальних балів та з подарунків, призначених для чеської школи на весіллях, хрестинах тощо. На будівництво школи значну частку пожертвували також міністри та визначні особи з Чехословаччини, яким були розіслані прохання. Зразок прохання написав директор Косек, і в той час студентки, панянки Кржіжкови, його переписували. Польська влада перерахувала на будівництво школи цілих 600 злотих. У новій шкільній будівлі, ще недобудованій, почали навчатися 116 учнів у шкільному 1931/32 навчальному році. Навчалися тільки на першому поверсі, у двох більших та одній меншій кімнаті.

З визначних осіб Чехословаччини школу відвідали:

8.05.1929 депутат В. Гірса;

28.09.1933 професор доктор Франтішек Карас;

10.10.1936 посол доктор Юрай Славік.

Після захоплення Польщі Червоною армією в 1939 році відновилася діяльність школи 17.09.1939. Протягом 1940 року Радянська влада позбавила Йосефа Косека функцій директора школи, мотивуючи це тим, що він є іноземний підданий (протекторат Чехія та Морава). 13.01.1941 директором було призначено панянку Анну Кржіжкову. Після нападу Німеччини на СРСР 22.06.1941 школу зайняло німецьке військо. У 1941/42 шкільному році знову директорську посаду зайняв Косек. Навчалися в другій половині дня в приміщенні української школи. Потім надійшло розпорядження про закриття чеської школи.

У 1942/43 навчальному році українське шкільне керівництво дозволило навчати чеських учнів рідною мовою в післяобідні години в будівлі української школи. Школа мала назву Українська вища народна школа. У табелі оцінку за чеську мову не записували. Через рік цей дозвіл відмінений. Тепер уже школа мала назву Українська народна школа. Це видно з табе-

лів з тих часів, світлини яких є в цій публікації. Деякі табелі написані на папері в клітинку, вирваному із зошита.

Здолбунів Червона армія визволила 2 лютого 1944. Після найнеобхіднішого ремонту шкільної будівлі за наказом радянського шкільного керівництва почалося навчання 15.02.1944, директором призначили Анну Кржіжкову. У 1944/45 н. р. школа існувала як Чеська середня школа. Мова навчання була чеською. Від другого класу також вивчали українську, від третього – також російську мову, а від п'ятого класу – англійську. Через нестачу кваліфікованих чеських учителів навчали чеські добровольці: Олга Зівалова, Еміліе Візкова, Маріе Кровска, Прушек, Брда. Іншими вчителями були українці та росіяни. Багато учнів записалися до школи з навколишніх сіл, найбільше – з Квасилова та Гульчі. Весною 1944р. до лав Чехословацького військового підрозділу під командуванням полковника Свободи масово вступали чехи, чоловіки та жінки. Серед них – колишній учень Чеської школи Їржі Гроуда, який загинув як герой у боях під Дуклою. У шкільному році 1945/46 вже школа мала назву Чеська неповна середня школа – була це семирічка. Чеську мову вивчали, але вона не була мовою навчання. Такою була українська мова.У 1946/47 шкільному році школа, згідно з печаткою в табелі, все ще мала назву Чеська неповна середня школа, але чеської мови вже в табелі не було.

Школу передала директор Кржіжкова 8.02.1947 року українським шкільним органам. У наш час цікаво спостерігати в інтернеті переписку українських студентів, колишніх учнів здолбунівської школи, які дійсно з любов'ю згадують про СВОЮ прекрасну школу, яка є, мовляв, найкращою зі всіх шкіл, де вчилися. При цьому чехам, які цю школу збудували, будівля служила тільки, і то з перервами, 11 років!

22.04.1917 на зборах Чеського комітету пани Вацке, Ровни, Плугарж, Сироватка, Громада, Візек, Мадєра, Власак, Нємечек і Кадержавек уповноважені переписати всіх чехів, які мешкали в Здолбунові.

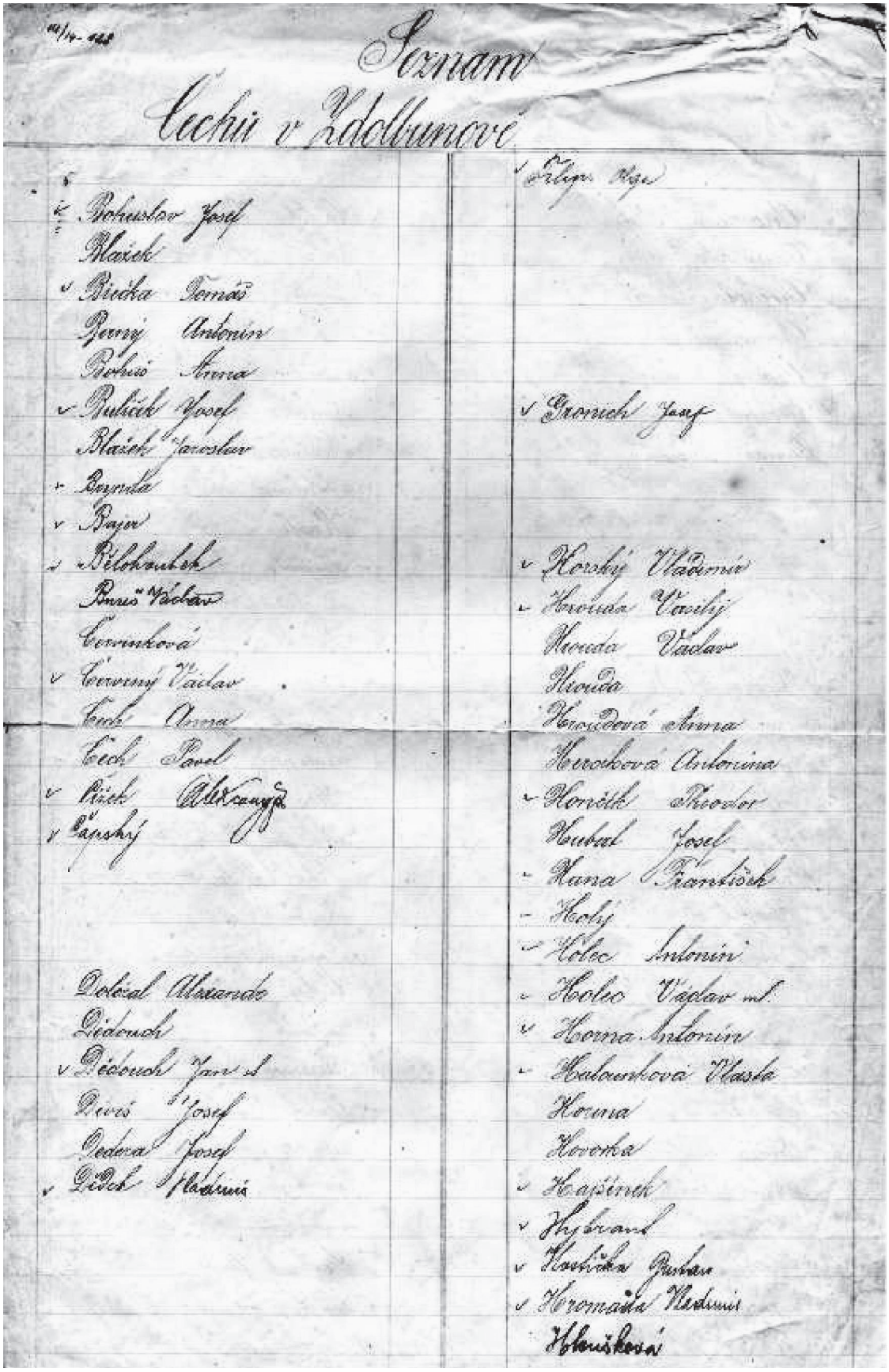

Seznam
Čechů v Zdolbunově

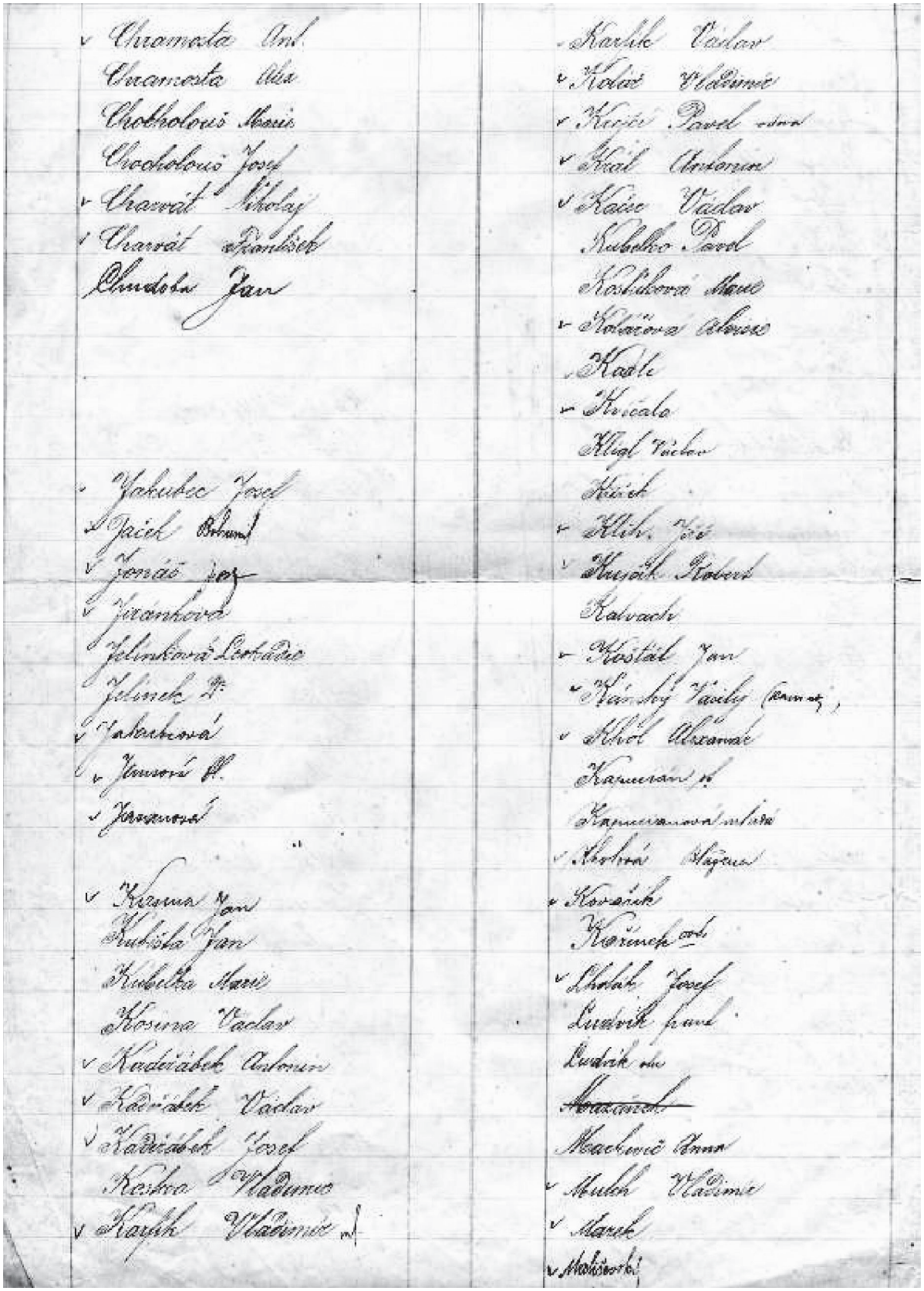

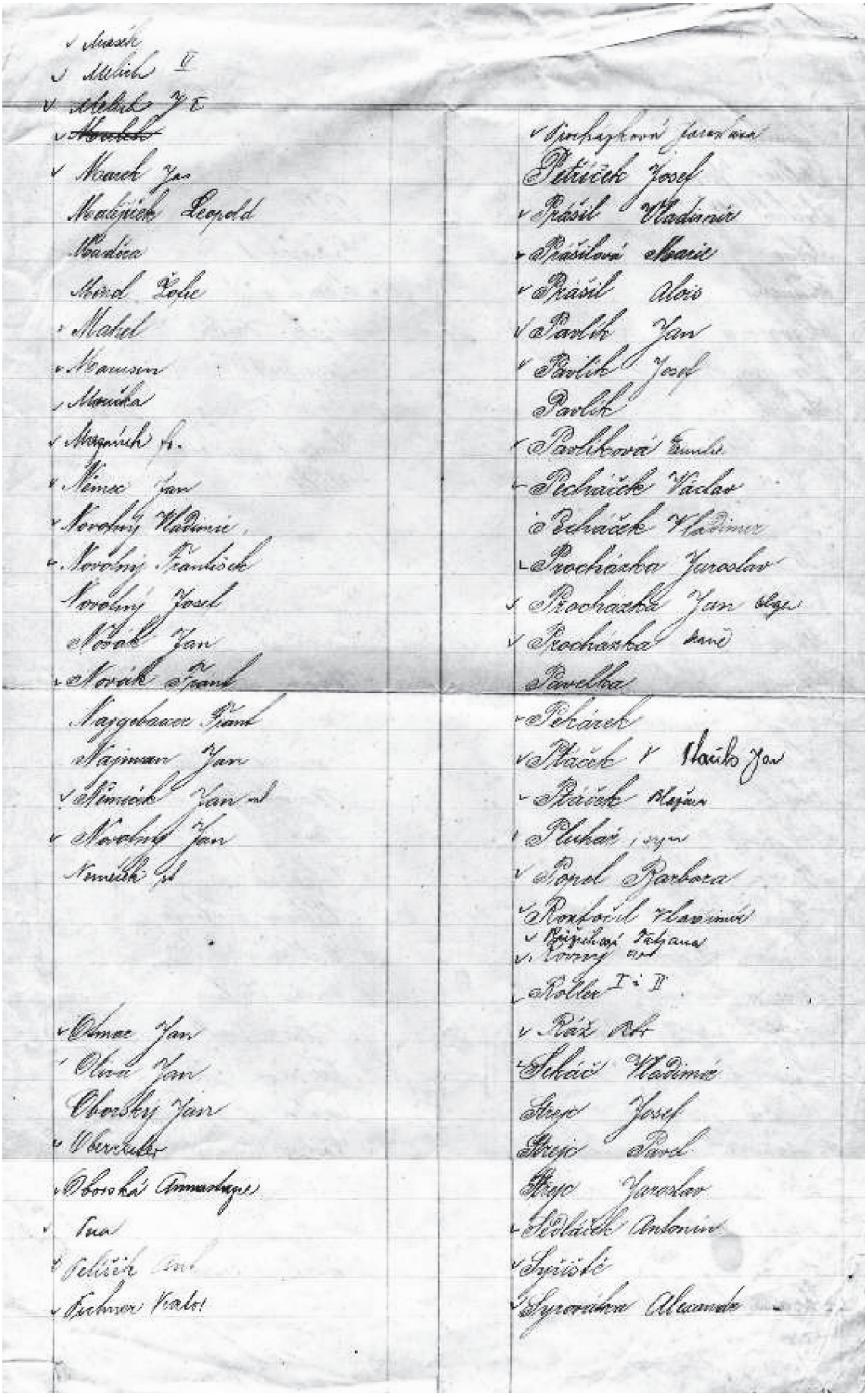

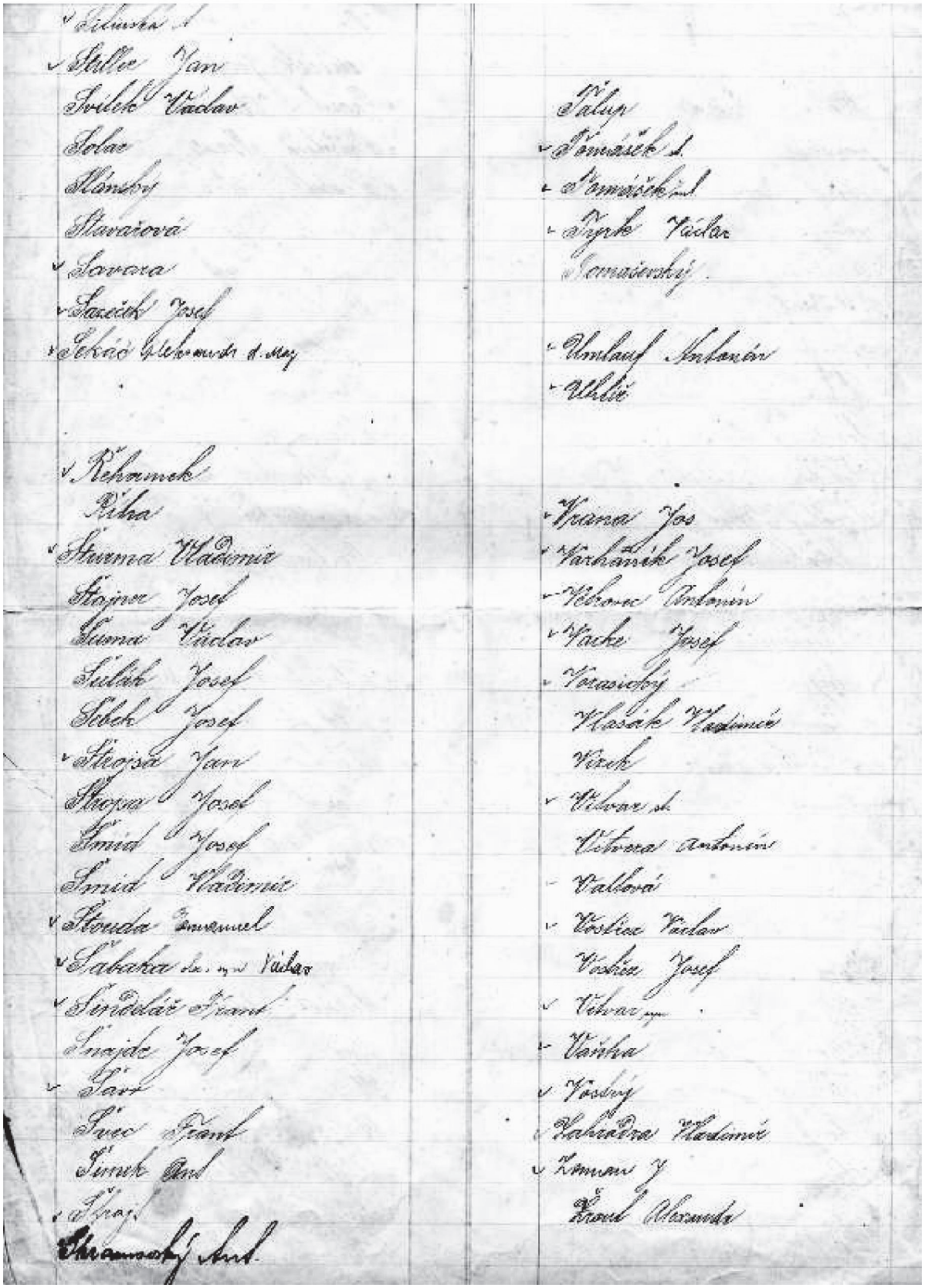

Тоді записано 218 голів родин.

Владімір Салава, один з перших учителів у Здолбунові.

Отець Димитрій (з вусами) з храму Пресвятої Богородиці був улюбленцем чеської православної громади. Далі на фото: подружжя Глаіхових, Лібуше Глаіхова, пан Їрасек та фотограф Александр Панек.

Магазин пана А. Кгола при царській Росії.

**На світлинах ліворуч пан А. Кгол, праворуч його три помічники:
Харват, Завртал і Лішка.**

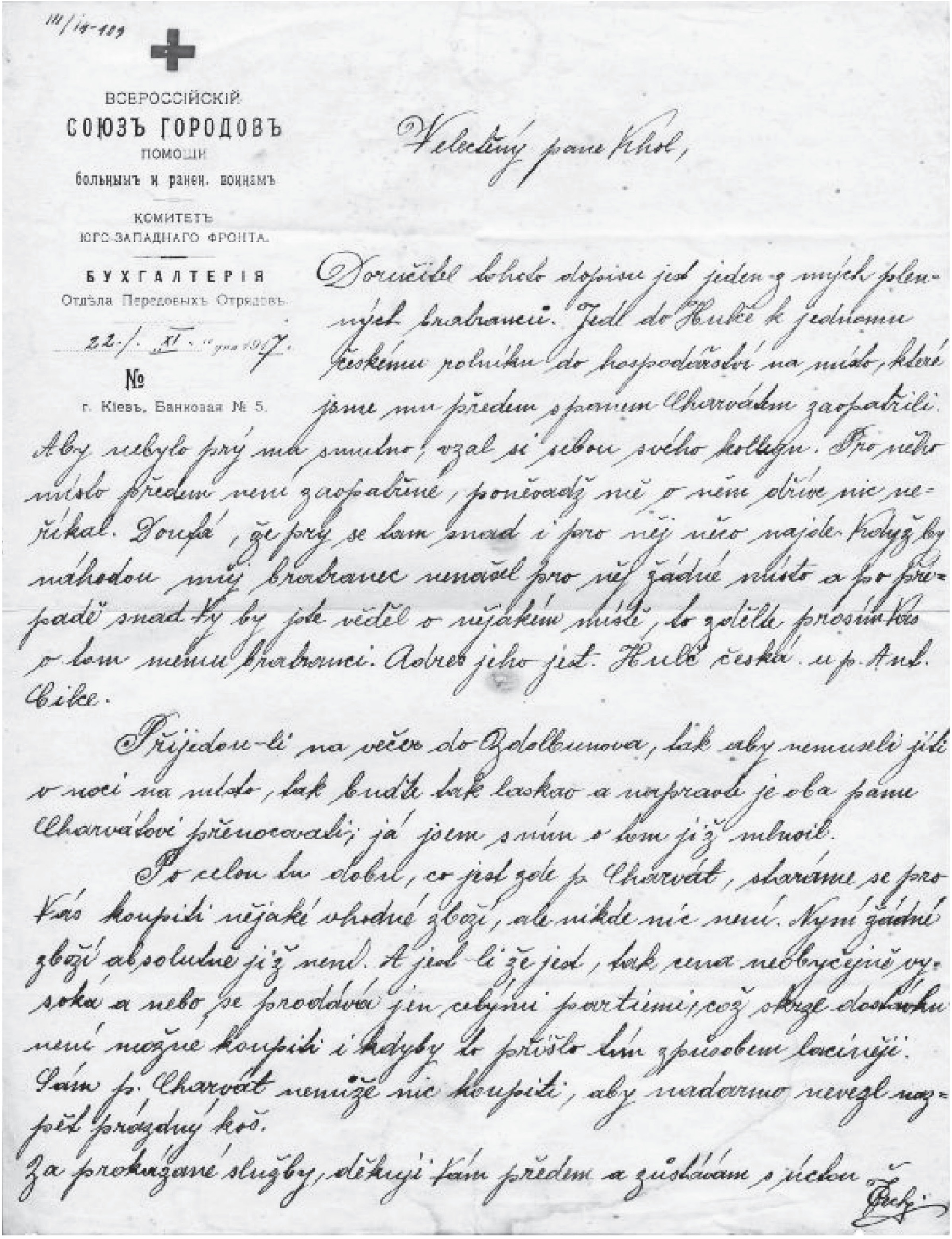

111/14-109

ВСЕРОССІЙСКІЙ
СОЮЗЪ ГОРОДОВЪ
ПОМОЩИ
больнымъ и ранен. воинамъ
КОМИТЕТЪ
ЮГО-ЗАПАДНАГО ФРОНТА.
БУХГАЛТЕРІЯ
Отдѣла Передовыхъ Отрядовъ.
22/ XI 1917
№
г. Кіевъ, Банковая № 5.

Velectěný pane Khol,

Doručitel tohoto dopisu jest jeden z mých plenných bratranců. Jede do Hulče k jednomu českému rolníku do hospodářství na místo, které jsme mu předem s panem Charvátem zaopatřili. Aby nebylo prý mu smutno, vzal si sebou svého kollegu. Pro něho místo předem není zaopatřené, poněvadž mi o něm dříve nic neříkal. Doufá, že prý se tam snad i pro něj něco najde. Kdyby by náhodou můj bratranec nenašel pro něj žádné místo a po případě snad Vy byste věděl o nějakém místě, to zdělte prosím Vás o tom mému bratranci. Adresa jeho jest: Hulč česká u p. Ant. Cilce.

Přijedou-li na večer do Zdolbunova, tak aby nemuseli jíti v noci na místo, tak buďte tak laskav a napravte je oba panu Charvátovi přenocovali; já jsem s ním o tom již mluvil.

Po celou tu dobu, co jest zde p. Charvát, staráme se pro Vás koupiti nějaké vhodné zboží, ale nikde nic není. Nyní žádné zboží absolutně již není. A jest-li že jest, tak cena neobyčejně vysoká a nebo se prodává jen celými partiemi, což skrze dostatku není možné koupiti i kdyby to přišlo tím způsobem laciněji. Sám p. Charvát nemůže nic koupiti, aby nadarmo nevezl nazpět prázdný koš.

Za prokázané služby, děkuji Vám předem a zůstávam s úctou
[illegible]

Пан Кгол був добре відомим у чеських колах у Києві. Автор листа просить допомогти своєму двоюрідному братові та його приятелю, які, будучи полоненими, шукають роботи в Гульчі у пана А. Цілца.

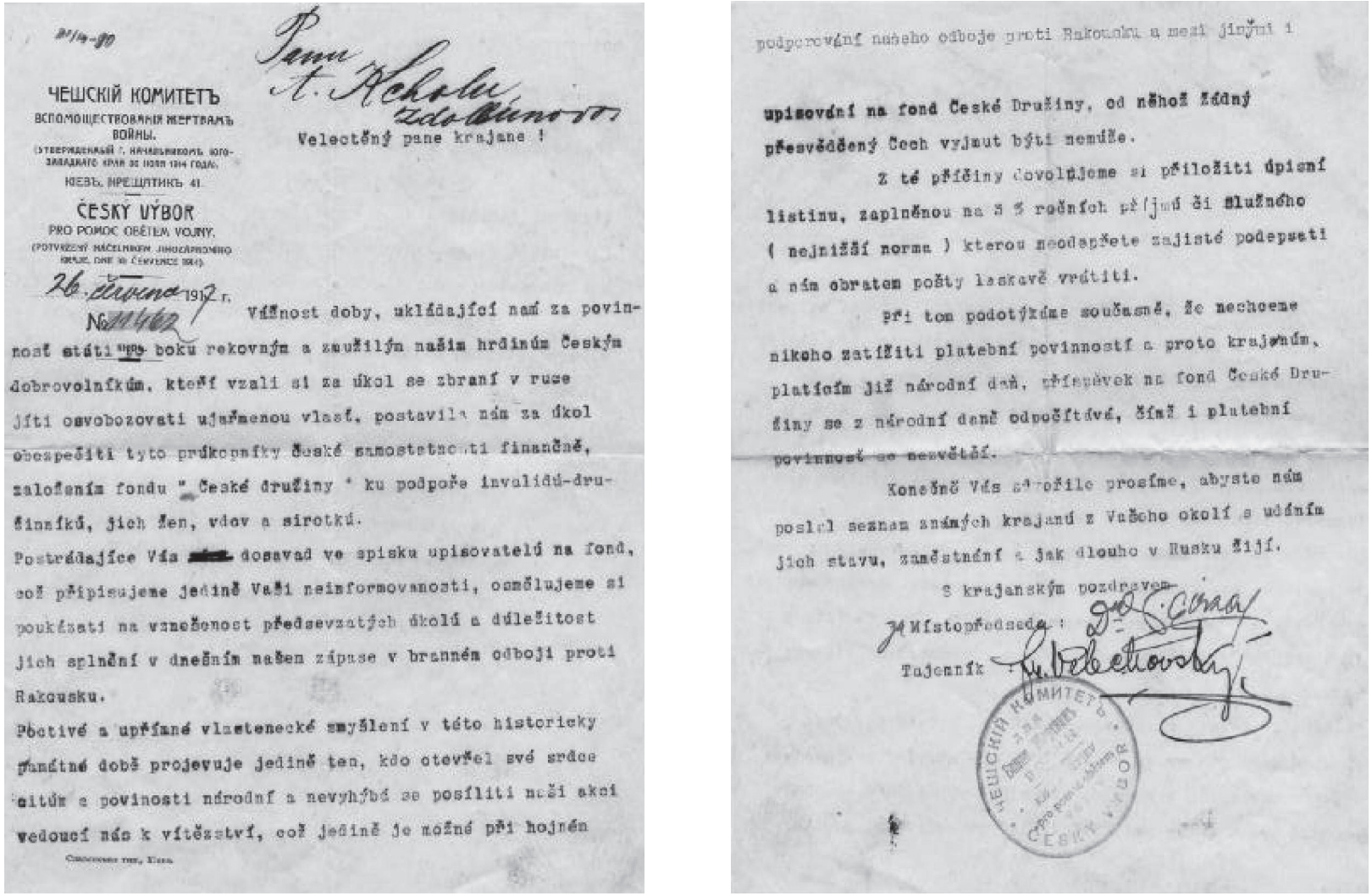

ЧЕШСКІЙ КОМИТЕТЪ
ВСПОМОЩЕСТВОВАНІЯ ЖЕРТВАМЪ ВОЙНЫ.
(УТВЕРЖДЕННЫЙ Г. НАЧАЛЬНИКОМЪ ЮГО-ЗАПАДНАГО КРАЯ 30 ІЮЛЯ 1914 ГОДА).
КІЕВЪ, КРЕЩАТИКЪ 41.

ČESKÝ VÝBOR
PRO POMOC OBĚTEM VOJNY.
(POTVRZENÝ NÁČELNÍKEM JIHOZÁPADNÍHO KRAJE, DNE 30 ČERVENCE 1914).

26. června 1917 г.
№ 11462

Panu A. Kcholu zdolčunovo

Velectěný pane krajane !

Vážnost doby, ukládající nám za povinnost státi [redacted] boku rekovným a zmužilým našim hrdinům Českým dobrovolníkům, kteří vzali si za úkol se zbraní v ruce jíti osvobozovati ujařmenou vlasť, postavila nám za úkol obezpečiti tyto průkopníky české samostatnosti finančně, založením fondu " České družiny " ku podpoře invalidů-družinníků, jich žen, vdov a sirotků.

Postrádajíce Vás [redacted] dosavad ve spisku upisovatelů na fond, což připisujeme jedině Vaši neinformovanosti, osmělujeme si poukázati na vznešenost předsevzatých úkolů a důležitost jich splnění v dnešním našem zápase v branném odboji proti Rakousku.

Poctivé a upřímné vlastenecké smyšlení v této historicky památné době projevuje jedině ten, kdo otevřel své srdce citům a povinosti národní a nevyhýbá se posíliti naši akci vedoucí nás k vítězství, což jedině je možné při hojném

podporování našeho odboje proti Rakousku a mezi jinými i

upisování na fond České Družiny, od něhož žádný přesvědčený Čech vyjmut býti nemůže.

Z té příčiny dovolujeme si přiložiti úpisní listinu, zaplněnou na 3 % ročních příjmů či služného (nejnižší norma) kterou neodepřete zajisté podepsati a nám obratem pošty laskavě vrátiti.

Při tom podotýkáme současně, že nechceme nikoho zatížiti platební povinností a proto krajanům, platícím již národní daň, příspěvek na fond České Družiny se z národní daně odpočítává, čímž i platební povinnosť se nezvětší.

Konečně Vás zdvořile prosíme, abyste nám poslal seznam známých krajanů z Vašeho okolí s udáním jich stavu, zaměstnání a jak dlouho v Rusku žijí.

S krajanským pozdravem

za Místopředseda : Dr. S. Cinay

Tajemník : J. Velechovský

ЧЕШСКІЙ КОМИТЕТЪ ... ČESKÝ VÝBOR

Чеська рада допомоги жертвам війни в Києві закликає присилати пожертви до фонду Чеської дружини для підтримки інвалідів-дружинників, їх дружин, вдів та сиріт.

Початок театрального гуртка в Здолбунові датується 1908 роком. Засновники нового гуртка 1917 року на світлинах стоять ліворуч: Кгол Карел, Хотєборжскі, Александр Долежал, Александр Візек; сидять ліворуч: Вацлав Бржечка, Стрейц, Гелена Храмостова, Павелка, Карфік; лежать ліворуч: Гроуда, Вілетєл

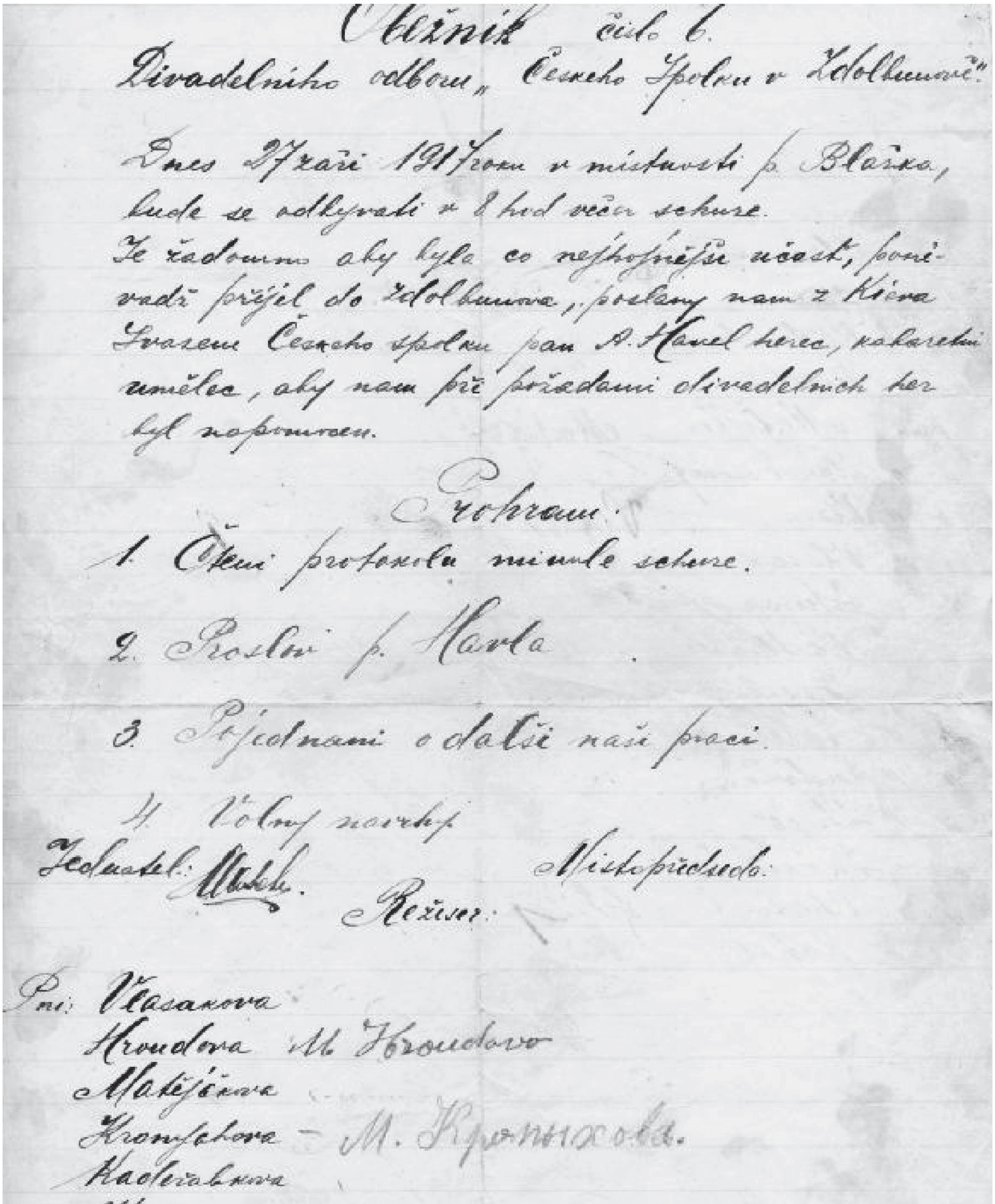
Oběžník čísl. 6.
Divadelního odboru „Českého Spolku v Zdolbunově“.

Dnes 27 září 1917 roku v místnosti p. Blažka, bude se odbývati v 8 hod večer schůze.
Se žádostí aby byla co nejhojnější účast, poněvadž přijel do Zdolbunova, poslaný nám z Kiéva Svazem Českého spolku pan A. Havel herec, kabaretní umělec, aby nám při pořádaní divadelních her byl nápomocen.

Program:
1. Čtení protokolu minulé schůze.
2. Proslov p. Havla
3. Pojednání o další naší práci.
4. Volný návrh

Jednatel: [signature] Místopředseda:
Režisér:

Pní: Vlasakova
Hroudova M. Hroudova
Matějkova
Kronychova – М. Кроныхова.
Kadeřabkova
Krejčikova
Kcholova M. ...
Jančvičova
M. Hroudova

Більшість чеських спілок мала керівництво в Києві. З архівної кореспонденції можна побачити, що керівництво окремих спілок добре дбало про своїх членів по всій Волині. Тут є приклад того, як Союз чеських спілок посилає з Києва до Здолбунова актора Антоніна Гавла для допомоги місцевим любителям у постановці театральних вистав.

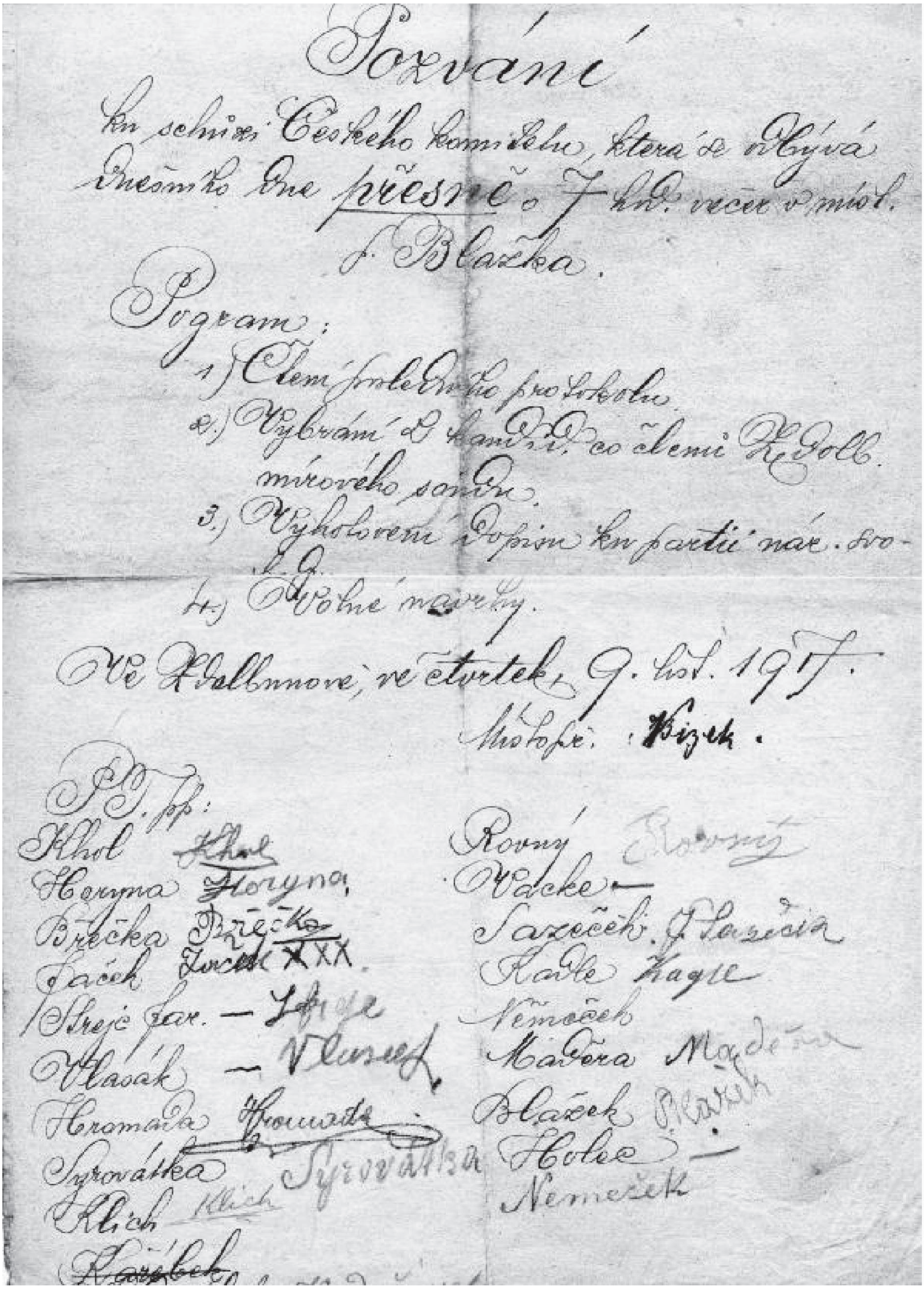

Pozvání

ku schůzi Českého komitétu, která se odbývá dnešního dne přesně o 7 hod. večer v míst. p. Blažka.

Program:

1) Čtení posledního protokolu.
2) Vybrání 2 kandidátů co členů [illegible] smírčího soudu.
3) Vyhotovení dopisu ku partii nár. so[illegible]
4) Volné návrhy.

Ve Zdolbunově, ve čtvrtek 9. list. 1917.

Místopř.: Bízek.

P.T. pp:

Khol, Heryna, Břečka, Jaček, Strejc far., Vlasák, Hromada, Syrovátka, Klich, Kořínek

Rovný, Vacke, Lazeček, Kadle, Němeček, Mádera, Blažek, Holec, Němeček

Варте уваги те, як часто в той воєнний час відбувалися збори різних чеських спілок.

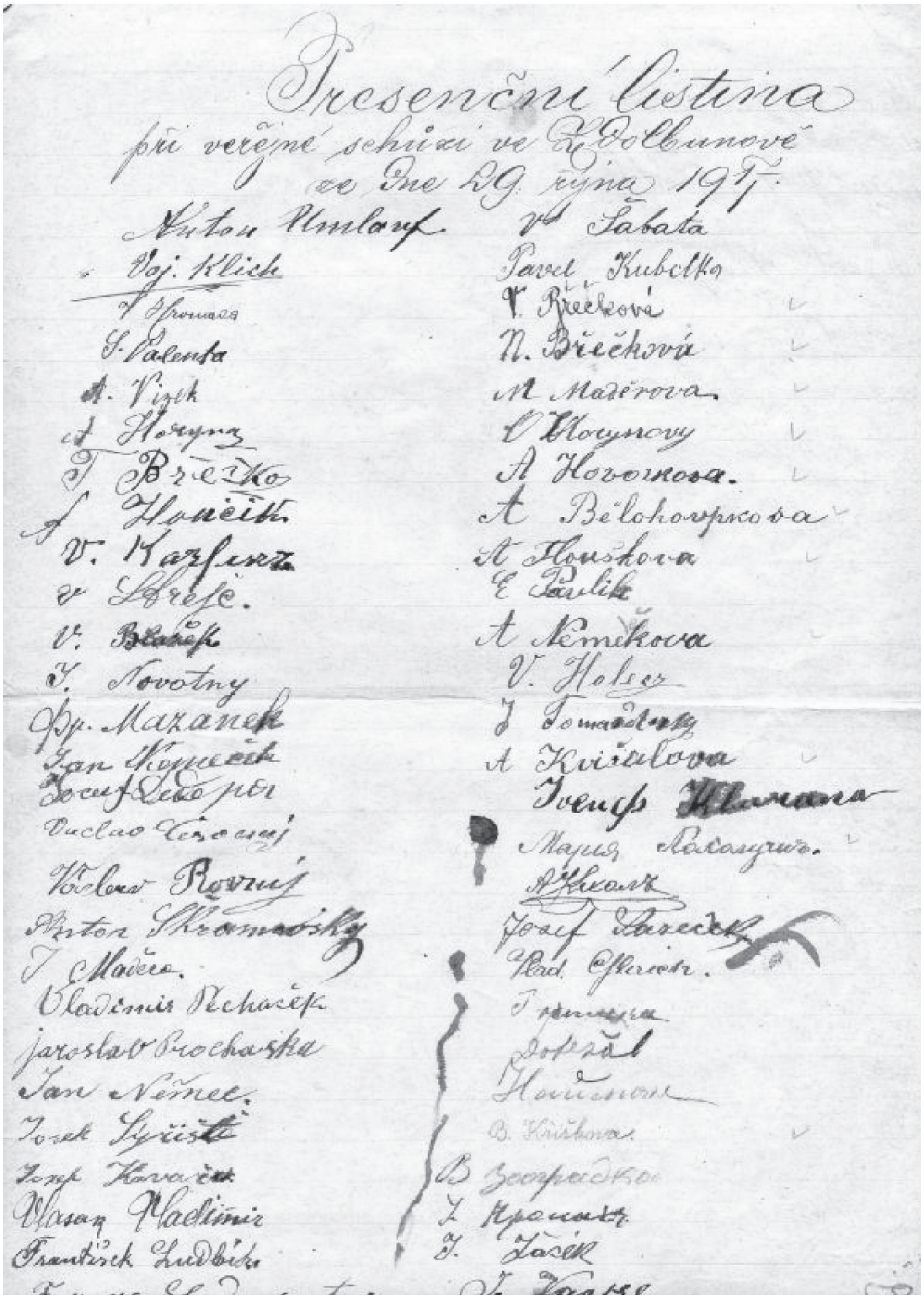
Presenční listina
při veřejné schůzi ve Dolanově
ve dne 29. října 19[illegible].

Реєстраційний лист громадських зборів від 29 жовтня 1917 року.

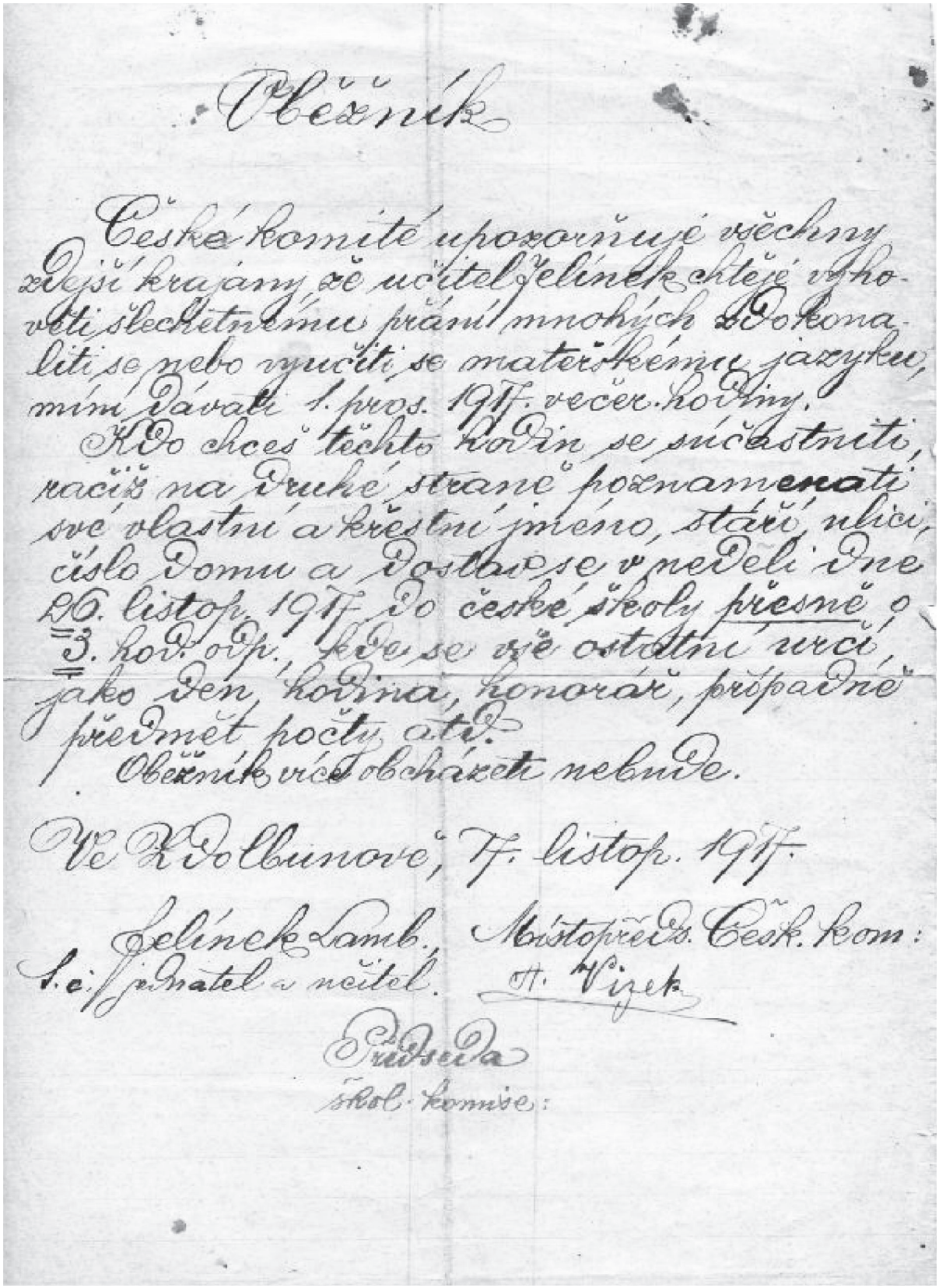

Oběžník

České komité upozorňuje všechny zdejší krajany, že učitel Jelínek chtěje vyhověti šlechetnému přání mnohých zdokonaliti se nebo vyučiti se mateřskému jazyku, míní dávati 1. pros. 1917. večer. hodiny.

Kdo chceš těchto hodin se súčastniti, račiž na druhé straně poznamenati své vlastní a křestní jméno, stáří, ulici, číslo domu a dostav se v neděli dne 26. listop. 1917 do české školy přesně o 3. hod. odp., kde se vše ostatní určí, jako den, hodina, honorář, případně předmět počty atd.

Oběžník více obcházeti nebude.

Ve Zdolbunově, 17. listop. 1917.

Jelínek Lamb., 1. č. jednatel a učitel.

Místopředs. Česk. kom: A. Vizek

Předseda škol. komise:

Пропозиція вчителя Ламберта широкій чеській громадськості про вечірнє навчання чеської мови.

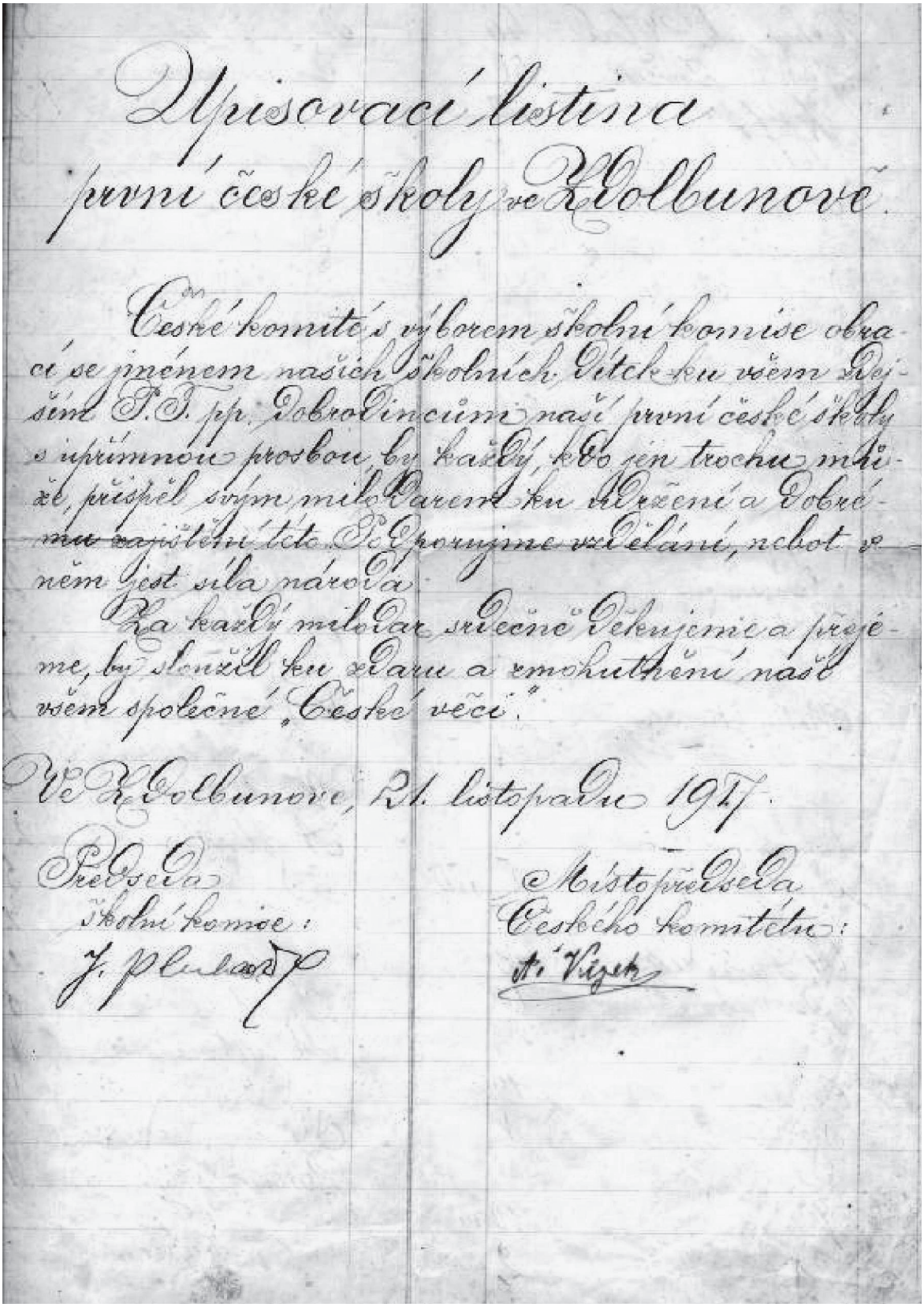

Upisovací listina
první české školy ve Zdolbunově.

České komité s výborem školní komise obrací se jménem našich školních dítek ku všem zdejším P. T. pp. dobrodincům naší první české školy s upřímnou prosbou, by každý, kdo jen trochu může, přispěl svým milodarem ku udržení a dobrému zajištění této. Podporujme vzdělání, neboť v něm jest síla národa.

Za každý milodar srdečně děkujeme a přejeme, by sloužil ku zdaru a zmohutnění naší všem společné „České věci".

Ve Zdolbunově, 21. listopadu 1917.

Předseda školní komise: J. Plulasek

Místopředseda Českého komitétu: A. Vizek

Заклик до проведення грошової збірки для чеської школи.

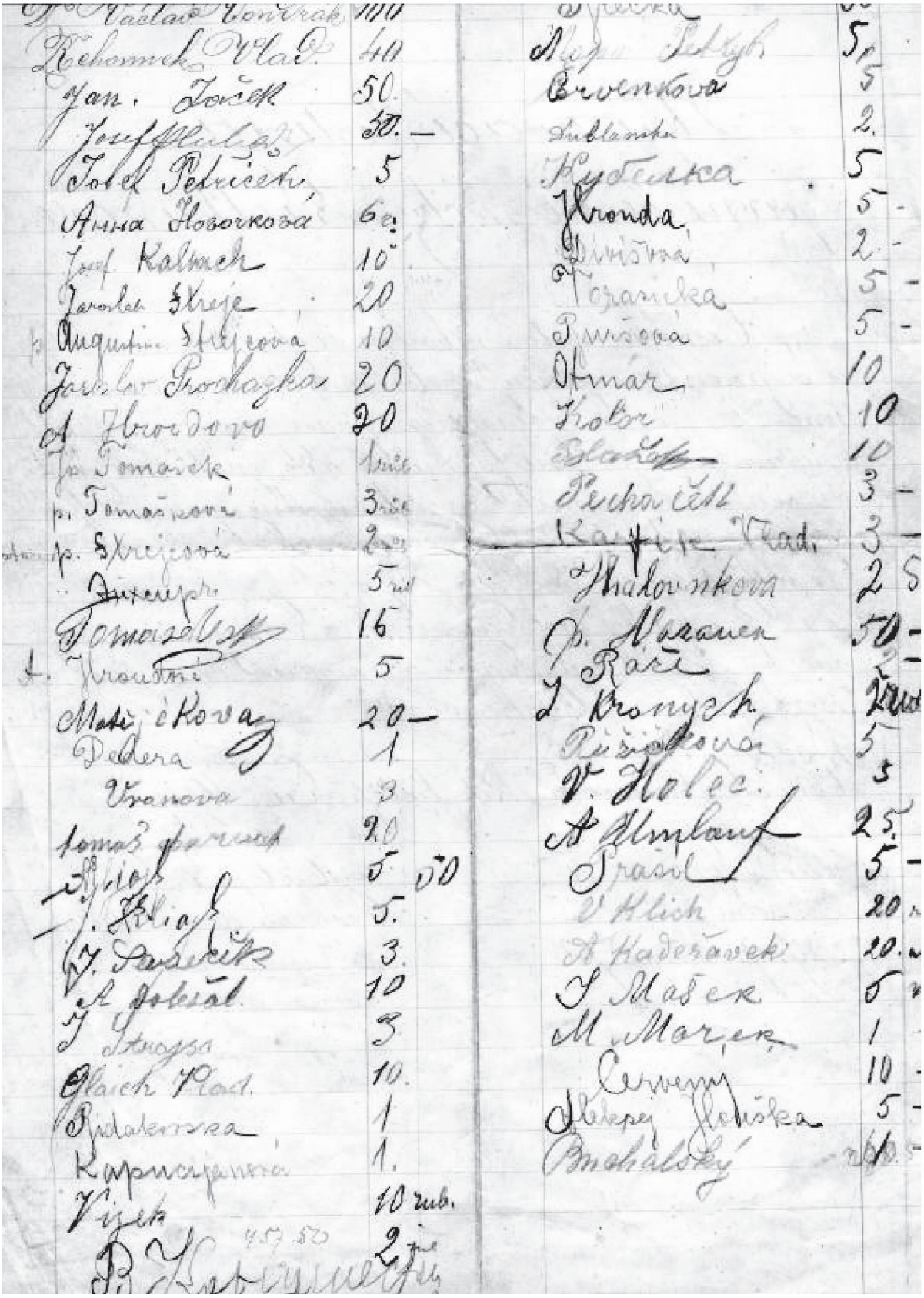

Підписний лист Першої чеської школи в Здолбунові.

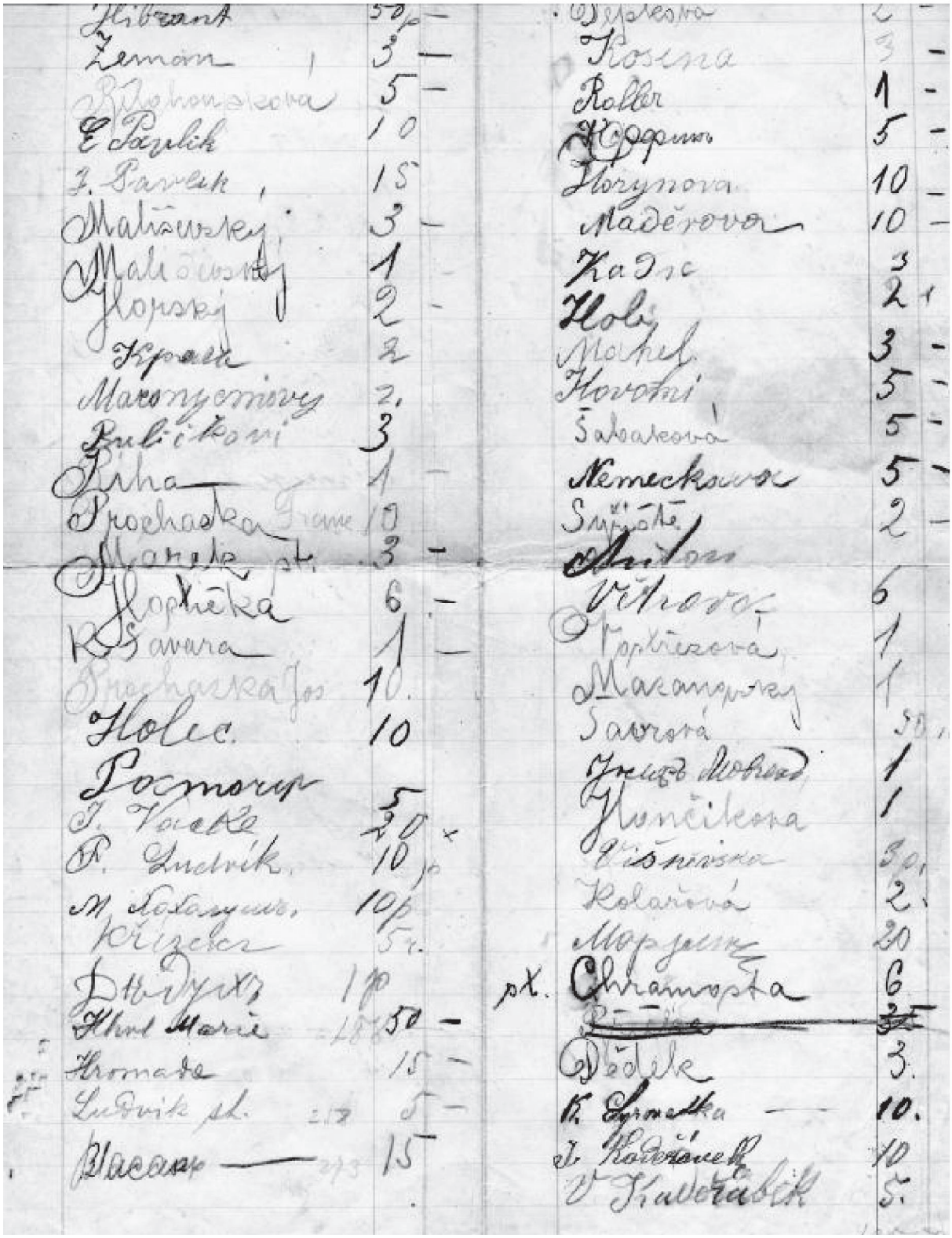

Перша чеська школа в Здолбунові заснована в 1917 році. В легіонерських одностроях в центрі: Ламберт Єлінек, перший директор і учитель в Здолбунові, другий – легіонер Адолф Долежал, допомагав в керівництві школою. Праворуч від учителя Єлінка учитель Владімір Салава. Перший чеський учитель Єлінек тримає учениці першого класу Кржіжкову, яка через 30 років, будучи директором чеської школи, передавала в 1947 році, при реемігрції чехів до Чехословаччини, цю школу українським шкільним органам.

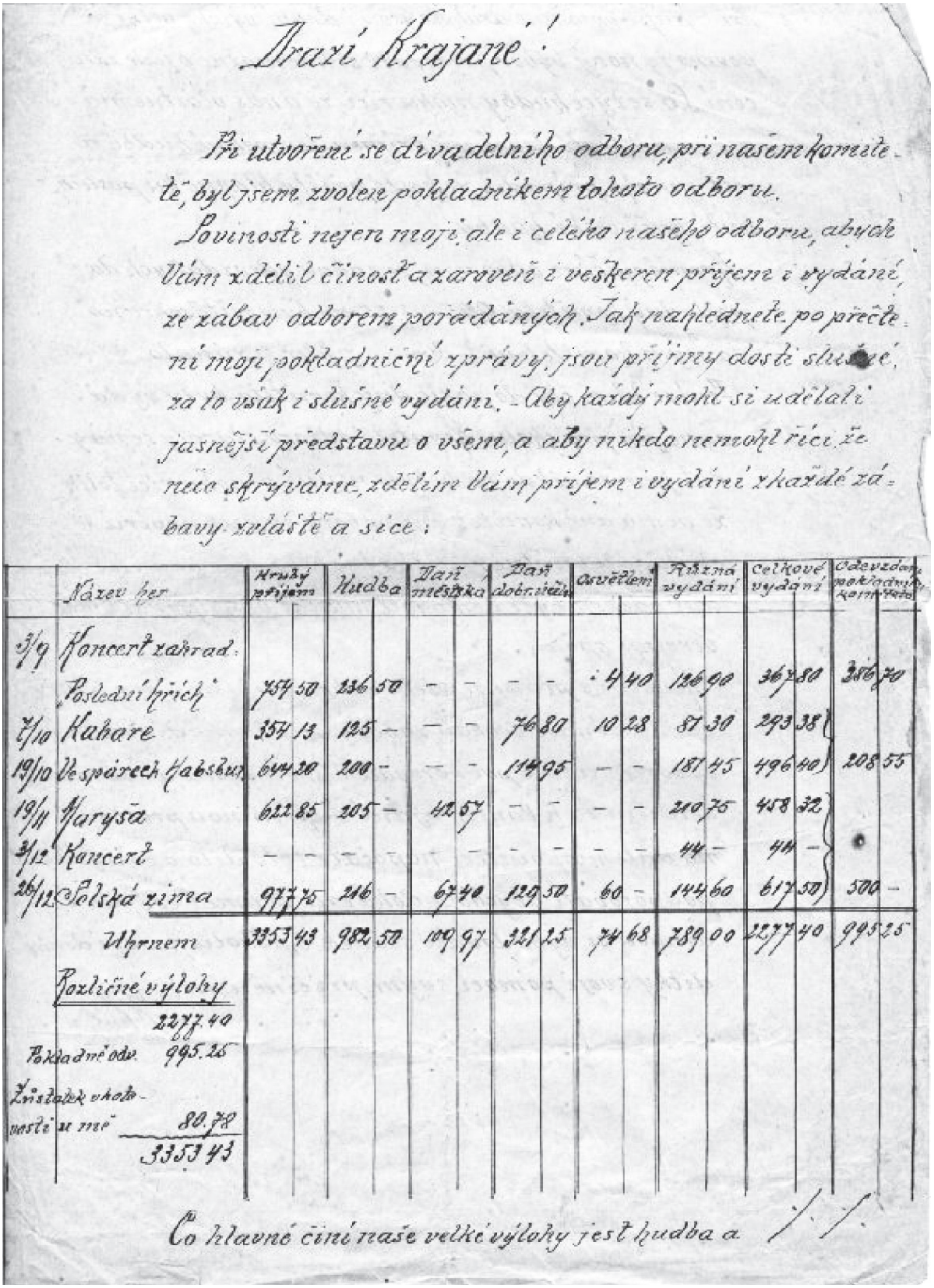

Drazí Krajané!

Při utvoření se divadelního odboru, při našem komitetě, byl jsem zvolen pokladníkem tohoto odboru.

Povinnosti nejen moji, ale i celého našeho odboru, abych Vám zdělil činosť a zároveň i veškeren příjem i vydání, ze zábav odborem pořádaných. Jak nahlédnete po přečtení moji pokladniční zprávy, jsou příjmy dosti slušné, za to však i slušné vydání. – Aby každý mohl si udělati jasnější představu o všem, a aby nikdo nemohl říci, že něco skrýváme, zdělím Vám příjem i vydání z každé zábavy zvláště a sice:

	Název her	Hrubý příjem	Hudba	Daň městská	Daň dobr. účelu	Osvětlení	Různá vydání	Celkové vydání	Odevzdání pokladníku komitétu
3/9	Koncert zahrad.								
	„Poslední hřích"	754 50	236 50	– –	– –	4 40	126 90	367 80	386 70
7/10	Kabare	354 13	125 –	– –	76 80	10 28	81 30	293 38	
19/10	Ve spárech Habsbur.	644 20	200 –	– –	114 95	– –	181 45	496 40	208 55
19/11	Maryša	622 85	205 –	42 57	– –	– –	210 75	458 32	
3/12	Koncert	– –	– –	– –	– –	– –	44 –	44 –	
26/12	Polská zima	977 75	216 –	67 40	129 50	60 –	144 60	617 50	500 –
	Úhrnem	3353 43	982 50	109 97	321 25	74 68	789 00	2277 40	995 25

Rozličné výlohy

2277.40

Pokladně odv. 995.25

Zůstatek v hotovosti u mě 80.78

3353 43

Co hlavně činí naše velké výlohy jest hudba a /. /.

Зразок ведення бухгалтерського обліку театрального гуртка паном Кголем.

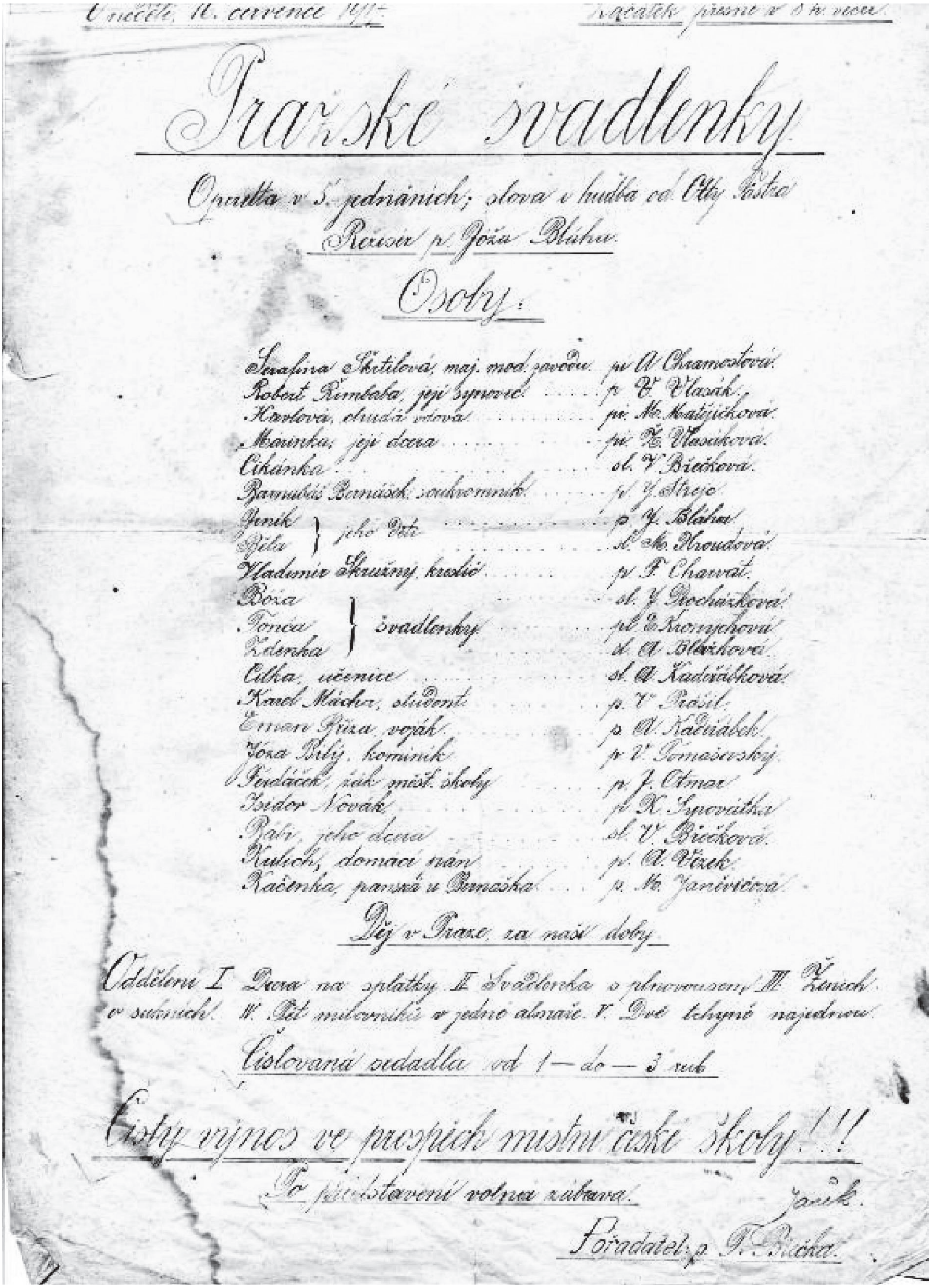

V neděli, 11. července 1897 — Začátek přesně v 8 h. večer.

Pražské švadlenky

Opereta v 5 jednáních; slova i hudba od Otty Pěstra

Režisér p. Joža Bláha.

Osoby:

Serafina Škitilová, maj. mod. závodu	pí A. Chamostová
Robert Rimbaba, její synovec	p. V. Vlasák
Karlová, chudá vdova	pí M. Matějíčková
Mařinka, její dcera	pí B. Vlasáková
Cikánka	sl. V. Bičková
Bamabáš Bernášek, soukromník	p. J. Strejc
Jeník } jeho děti	p. J. Bláha
Běla } jeho děti	sl. M. Hroudová
Vladimír Škrušný, kreslič	p. F. Chawát
Bóža } švadlenky	sl. J. Procházková
Tonča } švadlenky	pl. E. Kornejchová
Zdenka } švadlenky	sl. A. Blažková
Cilka, učenice	sl. A. Kadeřábková
Karel Mácha, student	p. V. Prášil
Erman Říza, voják	p. A. Kadeřábek
Józa Bílý, kominík	p. V. Tomaševský
Fridáček, žák měšt. školy	p. J. Otmar
Isidor Novák	pl. K. Synovátka
Bábi, jeho dcera	sl. V. Bičková
Kulich, domácí pán	pl. A. Vozek
Kačenka, panská u Bernáška	p. M. Janíčková

Děj v Praze, za naší doby.

Oddělení I. Dcera na splátky. II. Švadlenka s plnomocenstvím. III. Ženich v sukních. IV. Pět milovníků v jedné almaře. V. Dvě tchyně najednou.

Číslovaná sedadla od 1 — do — 3 rub.

Čistý výnos ve prospěch místní české školy!!!

Po představení volná zábava. Janík.

Pořadatel: p. F. Bácha.

Театральні вистави найчастіше відбувалися на користь чеської школи.

26 декабря 1917 года.

ЧЕШСКІЙ ДРАМАТИЧЕСКІЙ ОТДѢЛЪ ИГРАЕТЪ

ПОЛЬСКАЯ ЗИМА

(Драма о 3-х дѣйствіяхъ)

ДѢЙСТВУЮЩІЯ ЛИЦА.

Матыс (трактирщикъ)	**Т. Гавелъ.**
Кристіянъ Бремъ (надзиратель)	**г. уч. Елинекъ.**
Вальтеръ (хлѣбопашецъ)	**г-нъ Голецъ.**
Щмидтъ (лѣсникъ)	**г-нъ Громада.**
Никль (служащій)	**г-нъ Блаженъ.**
Президентъ суда	— — —
Актнаръ	— — —
Докторъ Францъ	**г-нъ Власакъ.**
Гипнотизеръ	— — —
Екатерина Матысова	**г-жа Надержабекъ.**
Анюта (ея дочь)	**М-е М. Гроуда.**
Лиза (служанка)	**М-е Блаженъ.**
Посѣтители трактира и другіе.	

Матысъ спѣшитъ что-бы его дочь вышла замужъ за полицейскаго надзирателя, тѣмъ онъ желаетъ замаскировать, въ случаѣ если его грѣхъ будетъ открытъ, свою вину. Счастливая Анюта приготовляется на свадьбу, но судьба устраиваетъ иначе. Матысъ, однажды, какъ то встрѣчаетъ гипнотизера, который производитъ на него глубокое впечатленіе и наноситъ страхъ. Ему часто снится объ немъ. Наканунѣ Рождественской ночи Матысъ возвращается, послѣ покупки вина, домой — сидя за столомъ открываются двери и входитъ какой то незнакомецъ, Матысъ, котораго мучила совѣсть: изъ за совершеннаго преступленія прелъ 15-ю годами, во своемъ воображеніи пугается приходящаго и — — — — — — — — — — — — — — — — —

Въ третьемъ дѣйствіи Матысъ немного въ приподнятомъ настроеніи послѣ выпитаго вина засыпаетъ. Ему снится будь-то онъ находится передъ судомъ гдѣ встрѣчаетъ гипнотизера, который — — — — — — — — — — — — —

ДРАМА ПРОИЗВОДИТЪ ГЛУБОКОЕ ВПЕЧАТЛЕНІЕ

НАЧАЛО ВЪ 8 ЧАСОВЪ ВЕЧЕРА.

ТАНЦЫ, ЛЕТ. ПОЧТА

Режисеръ **Гавелъ**

Распорядитель **Ячекъ.**

Драматическій отдѣлъ Чешскаго Комитета

Устраиваетъ на Чешскомъ языкѣ

На Новый годъ! 1918 На Новый годъ!

КАБАРЭ.

ТОРЖЕСТВЕННАЯ ПРОГРАММА

I разъ на сценѣ. ПЭПА БУРЖУЙ I разъ на сценѣ.

КУПЛЕТЪ ВЕСЕЛАГО ЖАНРА

Безпрерывный хохотъ. КО КО КО—ШИ ШИ ШИ Безпрерывный хохотъ.

(Пѣвчій дуетъ).

Пантомина. АМЕРИКАНСКАЯ ПАРИКМАХЕРСКАЯ Пантомина.

(Участвуютъ самыя лучшія силы мужск. ансабля).

Хеографическая пародія. ЕСТЬ-ЛИ У ВАСЪ ФІАЛКИ Хеографическая пародія.

(Танецъ изъ карнавалу).

МАСКА ДЬЯВОЛА

(Гротеска въ 1 дѣйствіи).

Г.г. Громада—Голецъ—Гавелъ—М-IIе Бржечко.

Современное ЖЕНА НА РАЗВѢДКѢ Современное

(Пѣвчій дуетъ).

Смѣхъ надъ смѣхъ ШКОЛА XX ВѢКА Смѣхъ надъ смѣхъ

ПРОЩАЛЬНОЕ ВЫСТУПЛЕНІЕ ШАРЛАТАНА

На мотивъ „По послѣднюю пятерку"

ТАНЦЫ!!! РАЗДАВАНІЕ ПОДАРКОВЪ ПОЧТА.

пѣвчій дуетъ и танцы исполнитъ:

М-IIе Вѣра Бржечко и Тонда Гавелъ, друг. г-н. Громада уч. Елинек. и друг.

БИЛЕТЫ НА ПОНИЖЕННЫХЪ ЦѢНАХЪ.

Подарки принимаетъ г-нъ Кхолъ.

НАЧАЛО ВЪ 8 ЧАС.

Акомпанировать на піано будетъ г-нъ ГОЛЕЦЪ.

Распорядитель ЯЧЕКЪ.

Театральні афіши писали по-російськи, але з попередженням, що гратиметься по-чеськи.

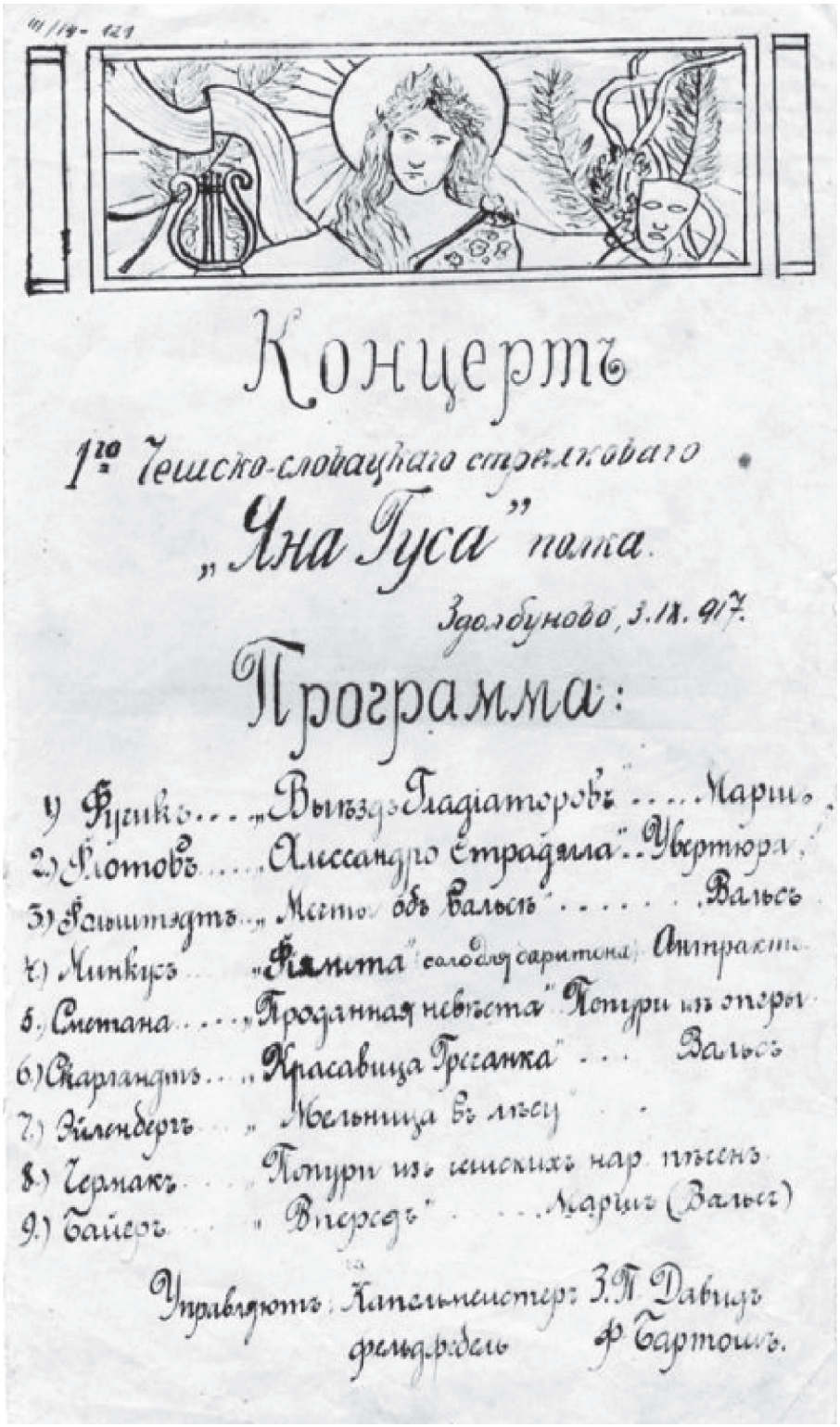

Концертъ

1го Чешско-словацкаго стрелковаго

„Яна Гуса" полка.

Здолбуново, 3.IX.917.

Программа:

1) Фучикъ ... „Выѣздъ Гладіаторовъ" ... Маршъ
2.) Флотовъ ... „Алессандро Страдэлла" .. Увертюра
3.) Фольштэдтъ .. „Мечты объ Вальсѣ" ..... Вальсъ
4.) Минкусъ ... „Фіямета" (соло для баритона) Антрактъ
5.) Сметана ... „Проданная невѣста" Попури изъ оперы
6.) Скарландтъ ... „Красавица Гречанка" ... Вальсъ
7.) Эйленбергъ ... „Мельница въ лѣсу"
8.) Чермакъ ... Попури изъ чешскихъ нар. пѣсенъ
9.) Байеръ ... „Впередъ" ... Маршъ (Вальсъ)

Управляютъ: Капельмейстеръ З.П. Давидъ
фельдфебель Ф. Бартошъ.

Написана від руки програма концерту Першого чесько-словацького стрілецького полку Яна Гуса 3.09.1917 в Здолбунові.

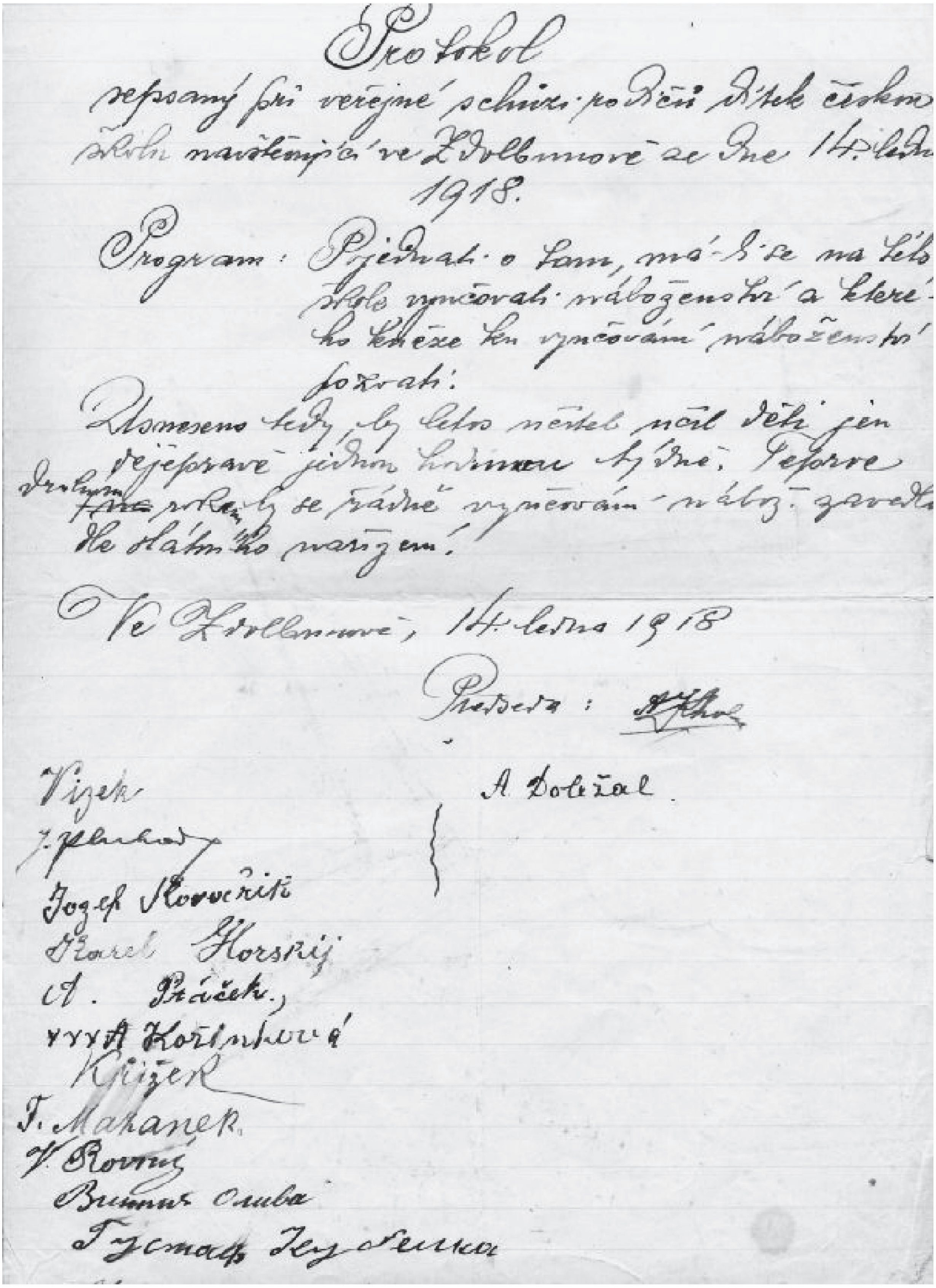
Protokol

sepsaný při veřejné schůzi podílů dítek českou školu navštěvujících ve Zdolbunově se dne 14. ledna 1918.

Program: Pojednati o tom, má-li se na této škole vyučovati náboženství a kterého kněze ku vyučování náboženství pozvati.

Usneseno tedy, by letos učitel učil děti jen dějepravě jednou hodinou týdně. Teprve druhým rokem by se řádné vyučování nábož. zavedlo dle státního nařízení.

Ve Zdolbunově, 14. ledna 1918

Předseda: [illegible]

A. Doležal

Vízek

J. [illegible]

Josef Kovařík

Karel Horský

A. Práček

xxx A. Kořínková

Křížek

J. Mačanek

V. Rovný

[illegible] Олива

[illegible]

На Волині протягом років виходило досить багато чеських часописів. Вдалося встановити назви часописів: Buditel, Čechoslovan, Hlas Volyně, Krajan, Krajanske listy, Probouzeni, Ruský čech, Věstnik («Будитель», «Чехослован», «Голос Волині», «Краян», «Краянські листи», «Пробудження», «Російський чех», «Вісник»).

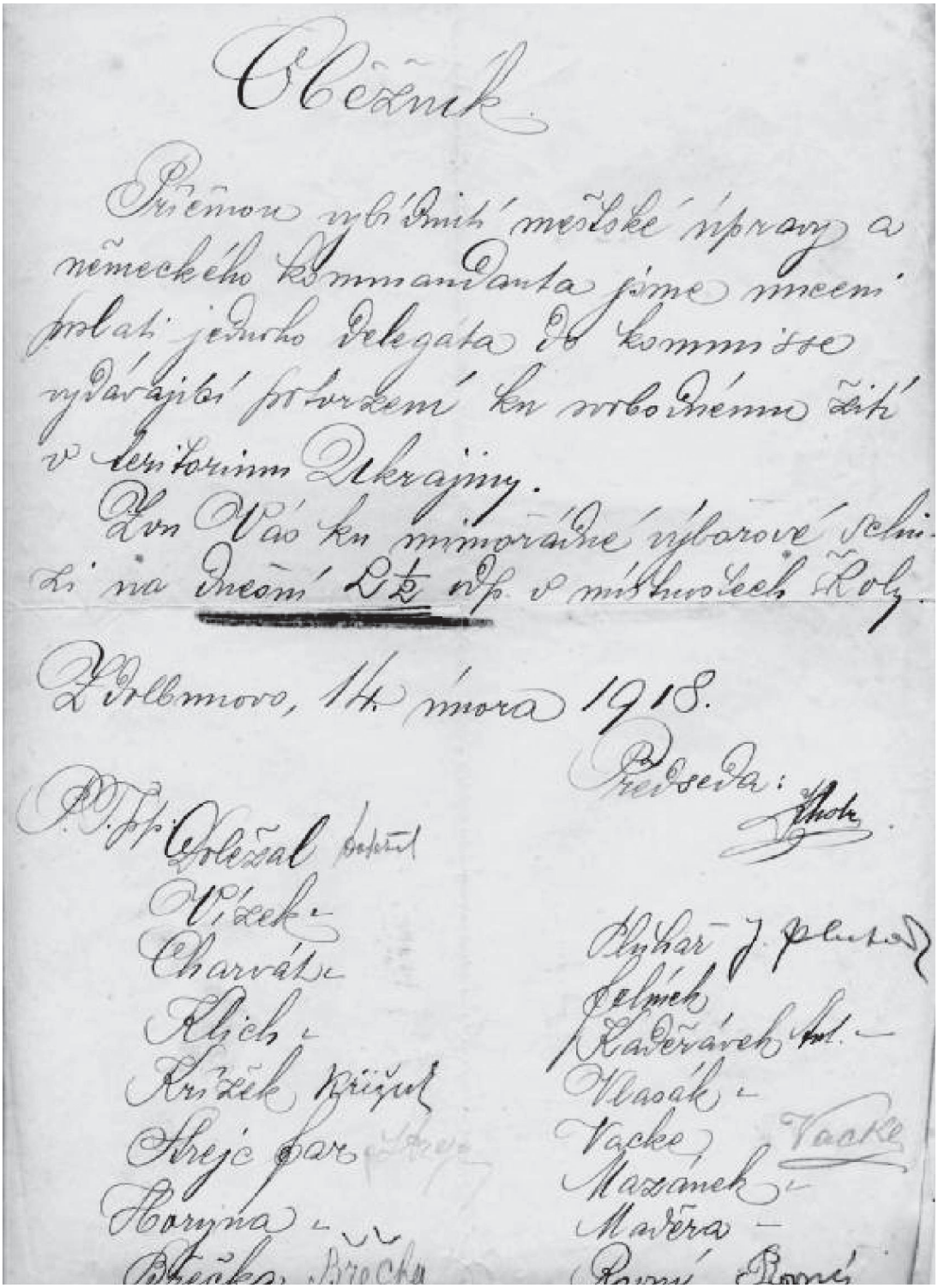

Загальні збори батьків вирішили, що в 1918 році Закон Божий у школі вивчатися не буде, аж поки не буде державної постанови.

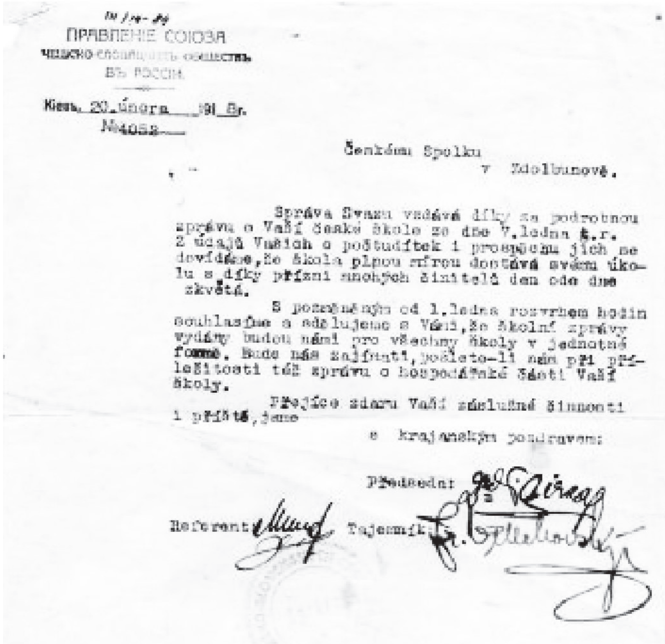

[illegible]

ПРАВЛЕНІЕ СОЮЗА
ЧЕШСКО-СЛОВАЦКИХЪ ОБЩЕСТВЪ
ВЪ РОССІИ

Кіевъ, 20. února 1918 г.
№ 4053

Českému Spolku
v Zdolbunově.

Správa Svazu vzdává díky za podrobnou zprávu o Vaší české škole ze dne 7. ledna t. r. Z údajů Vašich o počtu dítek i prospěchu jich se dovídáme, že škola plnou měrou dostává svému úkolu a díky přízni mnohých činitelů den ode dne zkvétá.

S pozměněným od 1. ledna rozvrhem hodin souhlasíme a sdělujeme s Vámi, že školní zprávy vydány budou námi pro všechny školy v jednotné formě. Bude nás zajímati, pošlete-li nám při příležitosti též zprávu o hospodářské části Vaší školy.

Přejíce zdaru Vaší záslužné činnosti i příště, jsme

s krajanským pozdravem:

Předseda: [illegible]

Referent: [illegible] Tajemník: [illegible]

Адміністрація Об’єднання дякує за вичерпну інформацію про стан чеської школи в Здолбунові.

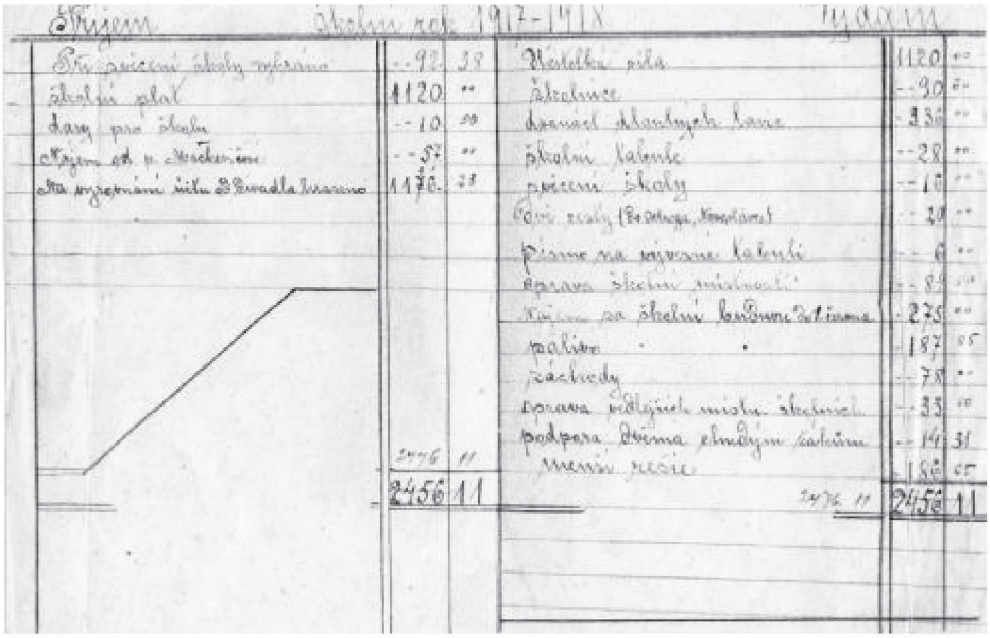

Příjem — školní rok 1917–1918 — Vydání

Příjem			Vydání		
Z půjčení školy vybráno	92	38	Učitelská síla	1120	--
školní plat	1120	--	školnice	90	50
dary pro školu	10	50	[illegible]	336	--
Příjem od p. [illegible]	57	--	školní kalendáře	28	--
Na vyrovnání [illegible]	1176	23	půjčení školy	10	--
			[illegible] ([illegible])	20	--
			písmo na [illegible]	6	--
			oprava školní místnosti	89	[illegible]
			[illegible] za školní [illegible]	275	--
			palivo	187	85
			záclony	78	--
			oprava [illegible]	33	[illegible]
			podpora [illegible]	14	31
			menší režie	186	65
	2476	11	2476 11		
	2456	11		2456	11

Документ про прибутки та видатки школи в 1917/18 шкільному році.

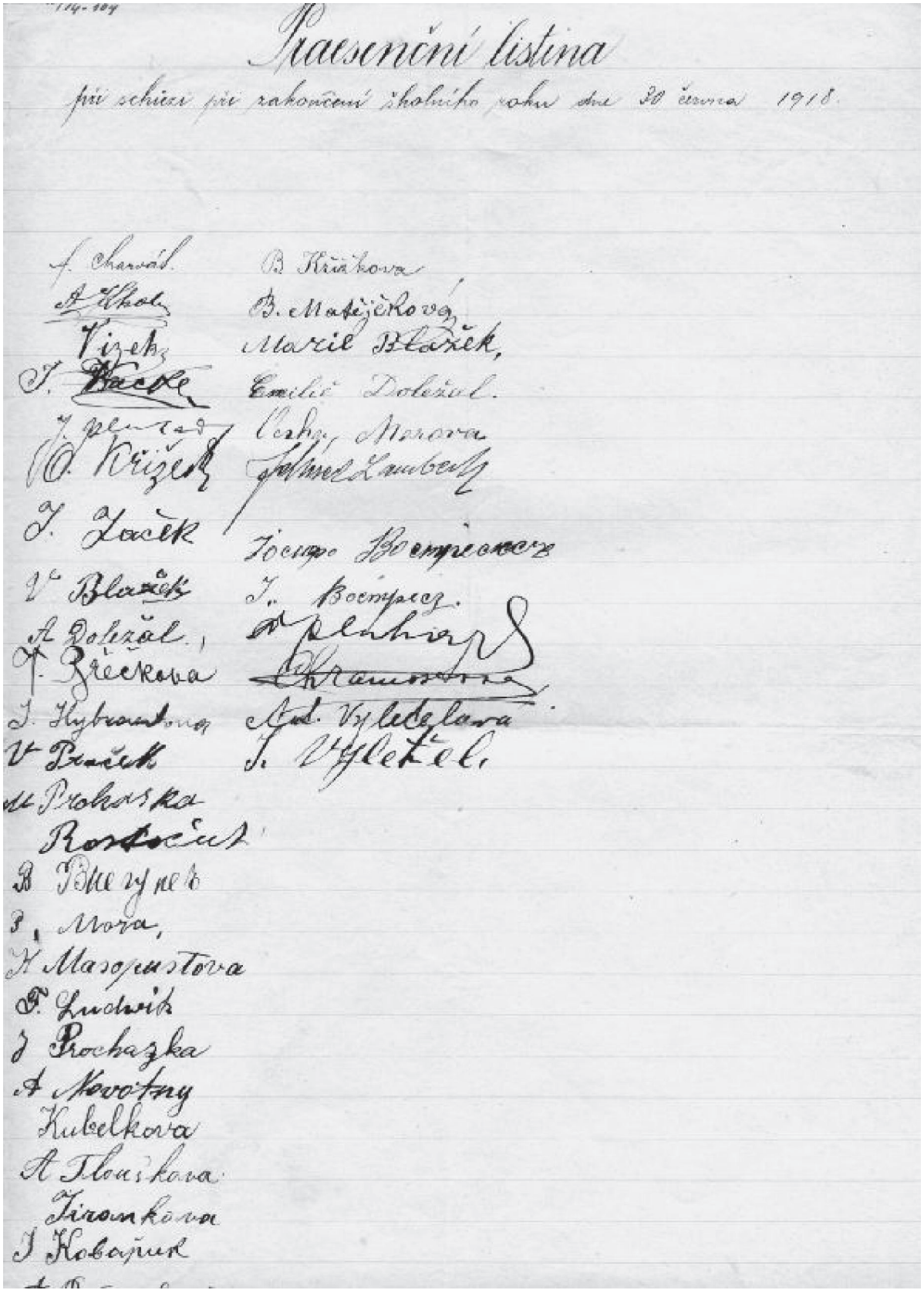

Реєстраційний лист Чеського комітету на зборах по закінченні шкільного року від 30.06.1918.

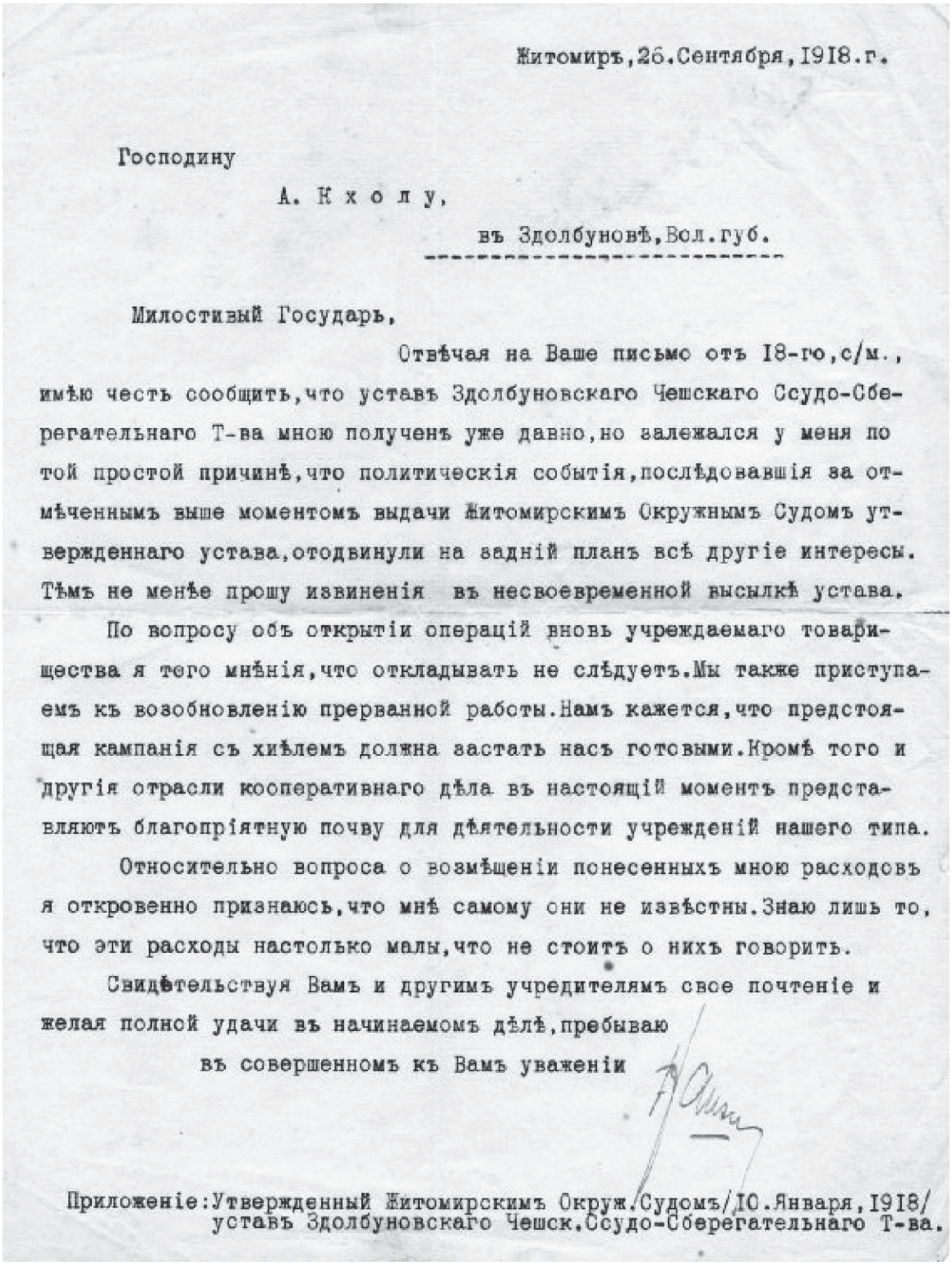

Житомиръ, 26. Сентября, 1918. г.

Господину

А. Кхолу,

въ Здолбуновѣ, Вол. губ.

Милостивый Государь,

Отвѣчая на Ваше письмо отъ 18-го, с/м., имѣю честь сообщить, что уставъ Здолбуновскаго Чешскаго Ссудо-Сберегательнаго Т-ва мною полученъ уже давно, но залежался у меня по той простой причинѣ, что политическія событія, послѣдовавшія за отмѣченнымъ выше моментомъ выдачи Житомирскимъ Окружнымъ Судомъ утвержденнаго устава, отодвинули на задній планъ всѣ другіе интересы. Тѣмъ не менѣе прошу извиненія въ несвоевременной высылкѣ устава.

По вопросу объ открытіи операцій вновь учреждаемаго товарищества я того мнѣнія, что откладывать не слѣдуетъ. Мы также приступаемъ къ возобновленію прерванной работы. Намъ кажется, что предстоящая кампанія съ хмѣлемъ должна застать насъ готовыми. Кромѣ того и другія отрасли кооперативнаго дѣла въ настоящій моментъ представляютъ благопріятную почву для дѣятельности учрежденій нашего типа.

Относительно вопроса о возмѣщеніи понесенныхъ мною расходовъ я откровенно признаюсь, что мнѣ самому они не извѣстны. Знаю лишь то, что эти расходы настолько малы, что не стоитъ о нихъ говорить.

Свидѣтельствуя Вамъ и другимъ учредителямъ свое почтеніе и желая полной удачи въ начинаемомъ дѣлѣ, пребываю

въ совершенномъ къ Вамъ уваженіи

Приложеніе: Утвержденный Житомирскимъ Окруж. Судомъ/10. Января, 1918/ уставъ Здолбуновскаго Чешск. Ссудо-Сберегательнаго Т-ва.

Вибачення за затримку та підтвердження про те, що Окружний суд в Житомирі підтверджує статут здолбунівського кредитно-ощадного товариства від 10.01.1918.

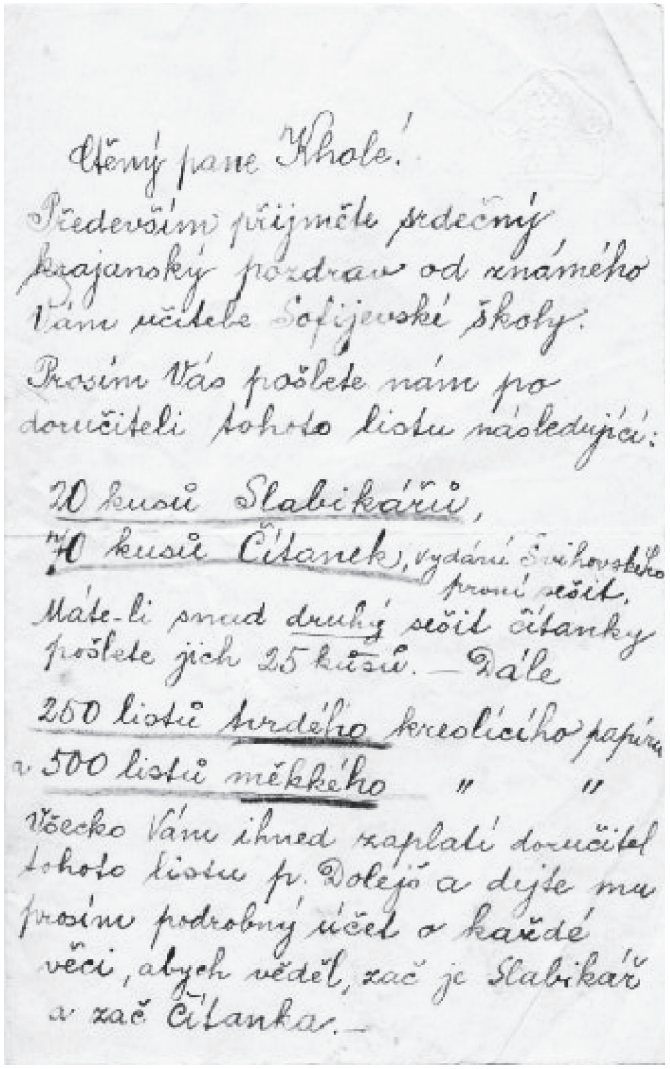

Vážený pane Kholé!

Především přijměte srdečný bratrský pozdrav od známého Vám učitele Sofijevské školy.

Prosím Vás pošlete nám po doručiteli tohoto listu následující:

20 kusů Slabikářů,
70 kusů Čítanek, vydání Šrůhovského první sešit.
Máte-li snad druhý sešit čítanky pošlete jich 25 kusů. — Dále
250 listů tvrdého kreolického papíru
a 500 listů měkkého " "

Všecko Vám ihned zaplatí doručitel tohoto listu p. Dolejš a dejte mu prosím podrobný účet o každé věci, abych věděl, zač je Slabikář a zač Čítanka. —

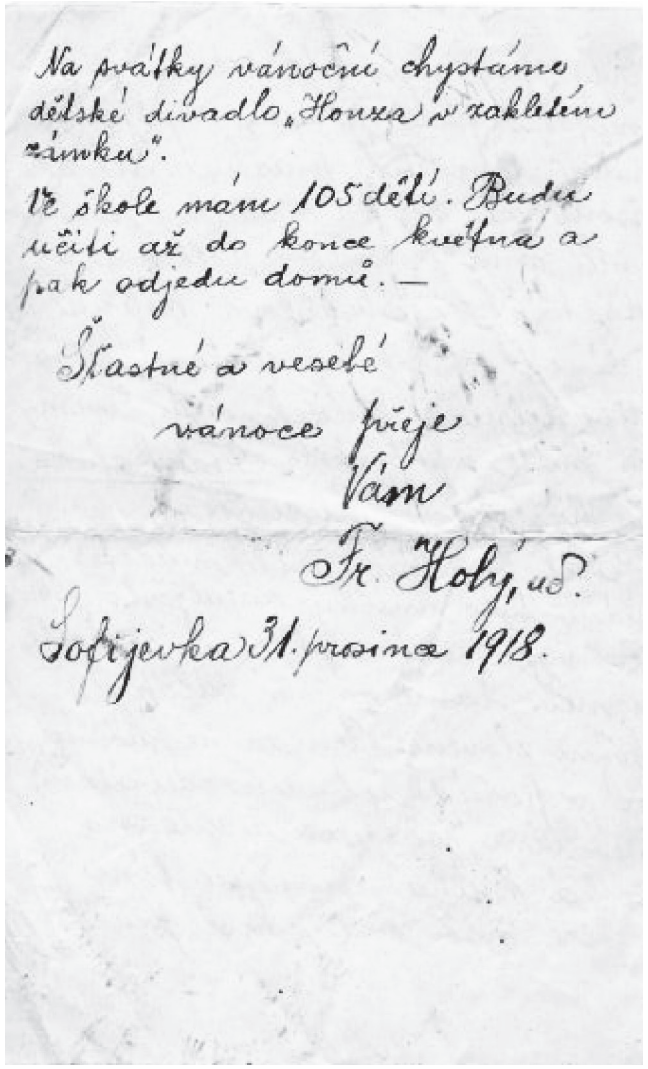

Na svátky vánoční chystáme dětské divadlo „Honza v zakletém zámku".

V škole mám 105 dětí. Budu učiti až do konce května a pak odjedu domů. —

Šťastné a veselé
vánoce přeje
Vám
Fr. Holý, uč.

Sofijevka 31. prosince 1918.

Не лише здолбунівський учитель Ламберт, але й інші учителі, легіонери, після виникнення Чехословацької республіки, поверталися додому, до звільненої Батьківщини

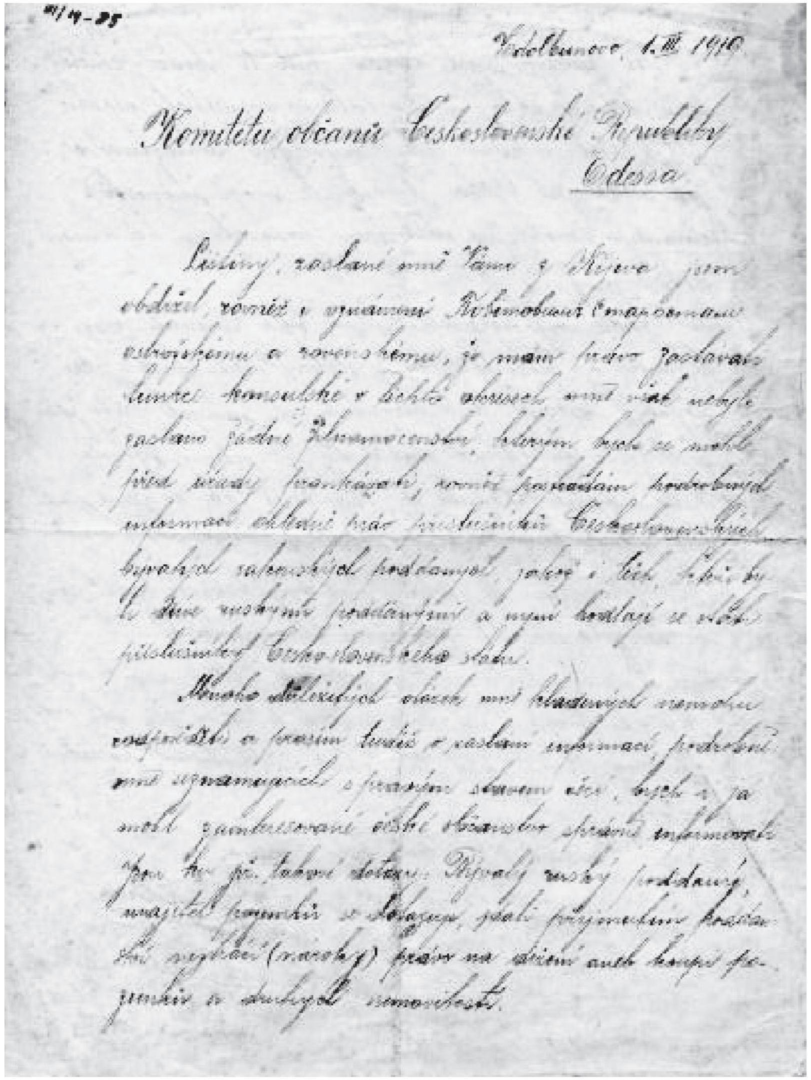

Zdolbunovo, 1. III. 19[illegible]

Komitétu občanů Československé Republiky
Odessa

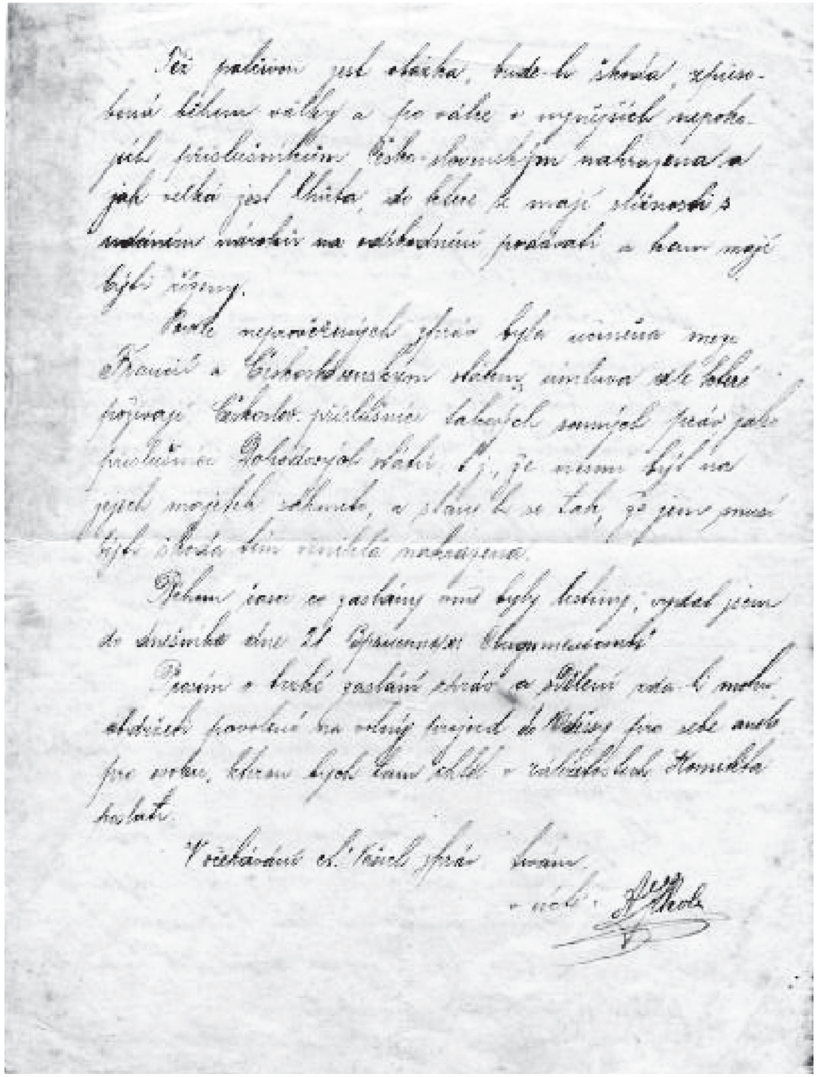

Чернетка листа Комітету громадян Чехословацької республіки в Одесі. Пан Кгол попереджує, що досі не отримав повноваження для виконання функцій консула. Далі продовжує, що нібито чехи на Волині можуть просити Чехословацьке громадянство, а також мають надію на відшкодування збитків, спричинених війною.

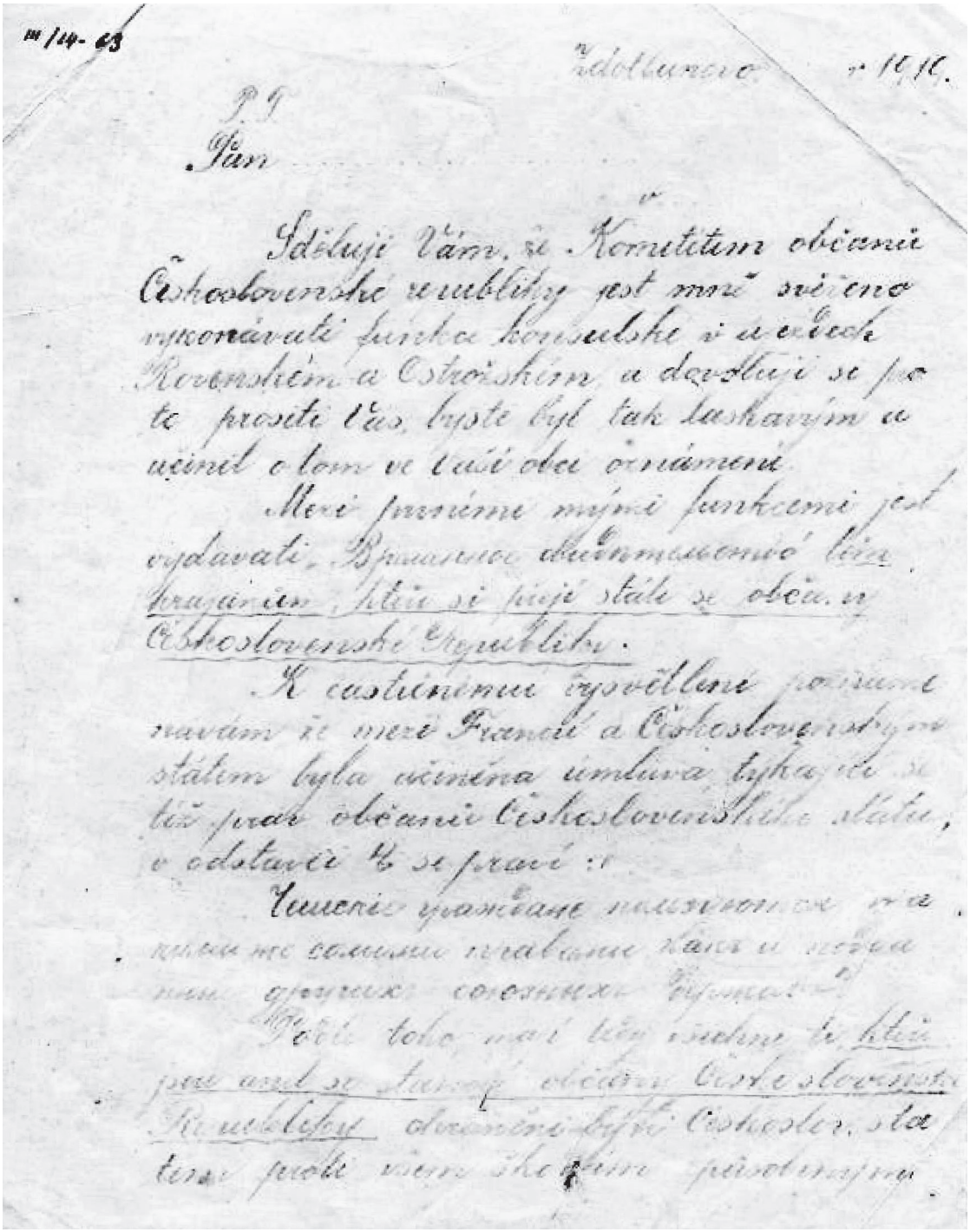

Чернетка листа, який був розісланий по чеських селах, щоб зголошувалися ті, хто хоче стати громадянином новоутвореної Чехословацької республіки. З'явилося намагання отримати громадянство ЧСР для волинських чехів. За заяву брали гроші, які пан Харват. згідно з постановою підкомітету, мав віддати міністерству в Празі. Про це зазначено в протоколі Волею випадку гроші, виміняні за українські гривні, передав пан Кгол 13.05.1919.

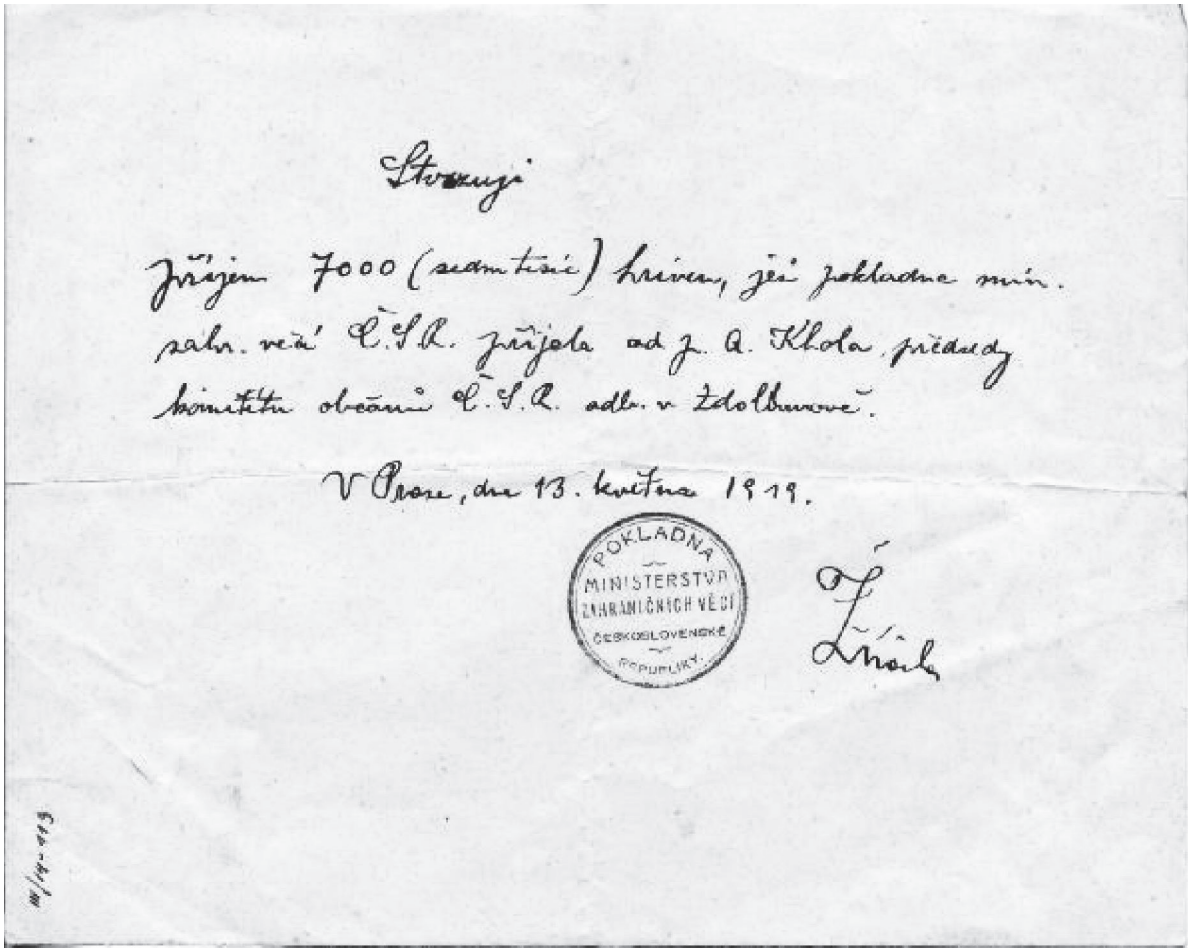

Stvrzuji

přijem 7000 (sedmtisíc) hriven, jež pokladna min. zahr. věcí Č.S.R. přijala od p. A. Khola, předsedy komitétu občanů Č.S.R. odb. v Zdolbunově.

V Praze, dne 13. května 1919.

POKLADNA MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

Žíňák

В Росії і після 1918 року відбувалися різні військові дії. Змінювалися різні влади – українська, польська, німецька, російська. У той час з'явилися чутки, що чехи на Волині можуть просити чеське громадянство і, як такі, будуть мати право на відшкодування збитків, спричинених війною. Були заповнені формуляри, потрібно було заплатити певну суму, і ці гроші передав пан Кгол міністерству закордонних справ у Празі. Після припинення військових дій ці надії пропали.

Вид на частину Здолбунова.

Позаду – цементний завод, збудований у 1884 році братами Єлінковими.
Перед ним ліворуч католицький костел із ще не збудованим шпилем.
Праворуч – православна церква Пресвятої Богородиці. Приблизно 1921 рік.

Те ж саме орієнтовно в 1925 році. Католицький костел уже має шпиль. Дерева повиростали.
Обидві світлини зроблені з вежі пожежного депо.
Ліворуч унизу видно пожежну сирену.

Церква Пресвятої Богородиці в 1950-х роках зруйнована Радянською владою.

Вівтар з іконою св. Вацлава. Її намалював художник Вернер.
У статті про родину Вернерів про цю ікону написано більше.

Другий вівтар у старій церкві Пресвятої Богородиці.

Нова церква Пресвятої Богородиці побудована в Здолбунові з боку Богдашева. Збудована після 2000 року.

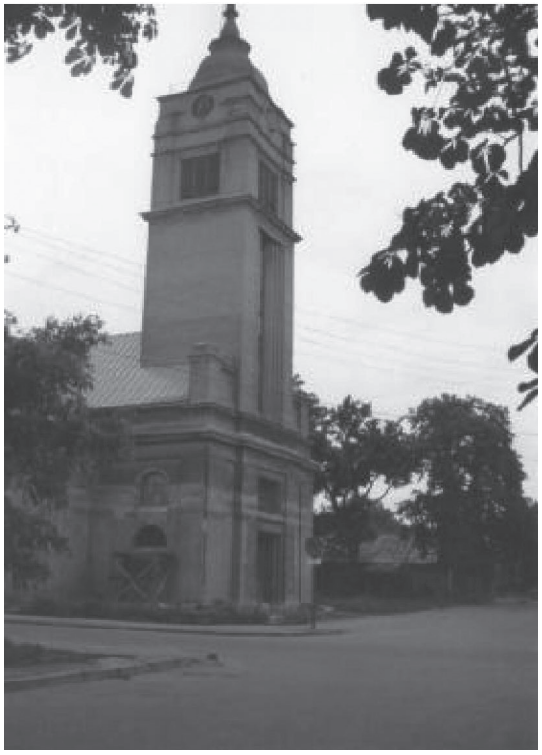

Католицький костел за часів Радянської влади 40 років використовували як меблевий склад.
На верхній світлині його вигляд у 1996 році, коли був знову освячений. Костел побудований з цементних цеглин, які виробляла фірма Долежалів. На світлині праворуч – вулиця Фабрична.
Дві будівлі перед костелом – будинки поліції. Навпроти цих будівель через вулицю був дім та виробництво цементних виробів родини Долежалів. Поруч було залізничне училище.
Нижня світлина від 2008 року. За костелом праворуч – Будинок культури цементників, який стоїть десь на 50 метрів правіше від колишньої церкви Пресвятої Богородиці.

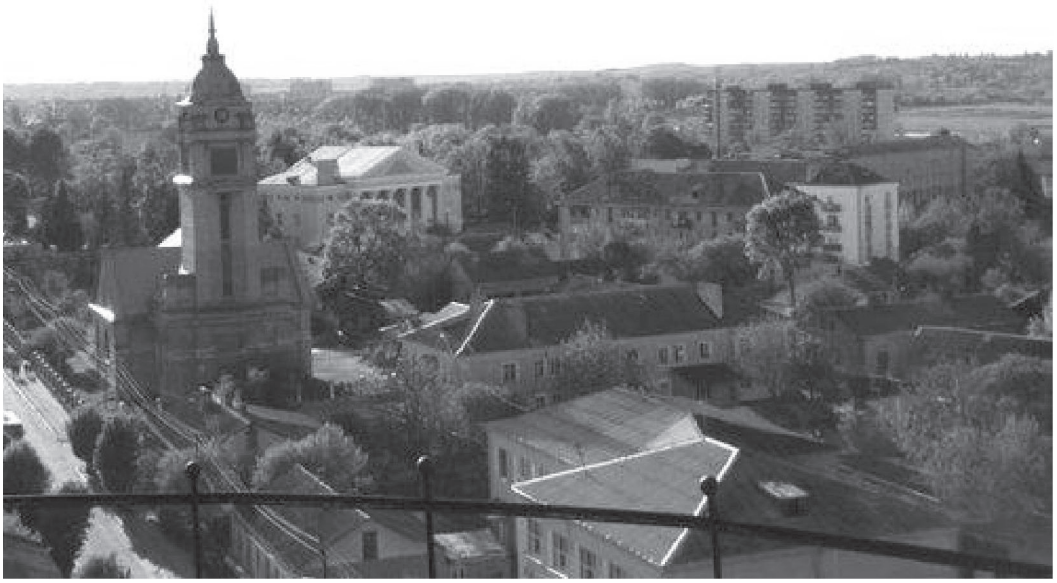

Залізничний вокзал. Будівлю розбомбили під час німецького нальоту 30.04.1944.
Внизу – сучасний новий залізничний вокзал.

Ширше представництво Чеської Бесіди в 1922 році.

Стоять: ліворуч Франтішек Кашпар (фотограф), пан Лудвік (ресторатор), Карел Вітвар (службовець), ? , Рудолф Кралічек (коваль), Боріс Храмоста (торговець), пан Храмоста, Теофіл Ячек (власник кондитерської), пан Стрейц (залізничник), Їндржіх Кржіжек (кравець).

Сидять: ліворуч Александр Візек (коваль), ?, Александр Кгол (крупний торгівець), пан Перни (видавець газети в Квасилові та учитель), Ченєк Плугарж (учитель та реставратор), Рудолф Йозеф (генеральний представник чеських сільськогосподарських машин у Польщі), пані Храмостова (учителька), Франтішек Бржечка (взуттєвик).

Лежать: ліворуч Антонін Візек (залізничник), Вацлав Бржечка юніор (швець), пан Прашіл (залізничник).

Члени фізкультурної секції Чеського Клубу в Здолбунові в 1923 році.

Чеська Бесіда, 1925 рік

Стоять ліворуч: Кржіжек Антонін (кравець), пан Лудвік (ресторатор), Долежал Александр (кравецтво), Вітвера Карел (службовець), пан Мазанек (торговець), Ченєк Плугарж (ресторатор), Візек Антонін (залізничник), пан Прохазка (шинкар), Масопуст Антонін (учитель). \

Сидять ліворуч: Кашпар Франтішек ст. (швець), пан Фіндейс (різництво), Йозефова Вінценціе (секретар ЧБ), Йозеф Рудолф (великий магазин сільськогосподарських машин), Кашпар Франтішек (фотограф), Ячек Теофіл (кондитерська), Кржіжек Їндржіх (кравецтво), Бржечка Франтішек (взуттєвик).

Здолбунівські чехи на похороні комісара польської поліції.

Членський квиток Чеського клубу.

Těžkou ranou osudu navštíveni, oznamujeme všem přátelům a známým smutnou zprávu, že nás navždy opustil náš vroucně milovaný choť, otec, bratr, švagr a strýc,

Antonin Chramosta,

OBCHODNÍK V ZDOLBUNOVĚ.

Zesnul tiše, po dlouhé, trapné nemoci, odevzdán do vůle Boží, v sobotu dne 25. května o 6. hodině ranní ve věku 44 let.

Tělesná schránka drahého zesnulého bude v neděli dne 26. května o 3. hod. odpolední v domě smutku, ul. Ostrožská č. 20. vyzdvižena a na místním hřbitově k poslednímu odpočinku uložena.

RODINA ZESNULÉHO
a PŘÁTELÉ.

Повідомлення про смерть.

„mojej". Oryginał stemplem nie opłacony. Opłaty stemplowej dwa złote i 10% dodatku nadzwyczajnego groszy dwadzieścia w gotowiźnie pobrano.

Zad. Notarjusz

WOŁYNSKI URZAD WOJEWODZKI

Nr.4322/B.

Zatwierdzam niniejszy statut Stowarzyszenia pod nazwą Czeskie Tow. Gimnastyczne "Sokół" z siedzibą w Zdołbunowie.

Stowarzyszenie zostało wciągnięte do rejestru stowarzyszeń i związków Województwa Wołyńskiego pod L. 537.

Łuck, dnia 4 sierpnia 1927 r.

WOJEWODA

K. DZIEWAŁTOWSKI-GIETOWT

KB.

Статут фізкультурного товариства. Багато сторінок, написаних від руки по-польськи, не скопійовано. Тут наведено тільки підтвердження польських органів про реєстрацію товариства «Сокіл» у Здолбунові від 9.08.1927.

На здолбунівському базарі. Зокрема у воєнні роки тільки тут можна було купити, продати чи обміняти все – від продуктів до найрізноманітніших товарів або чогось з домашнього господарства.

Екскурсія до Підцуркова ,організована Чеським Клубом зі Здолбунова в 1927 році. Учасники – члени ЧК, Сокола, Чеської Матиці та школярі чеської школи. Ці світлини багато говорять про велику згуртованість здолбунівських чеських родин.

Шкільний рік 1927/28. В центрі учитель Антонін Масопуст.

Чеська школа на Костельній вулиці. Шкільний рік 1927/28.
У центрі вчитель і директор Антонін Масопуст та допоміжний учитель Ченєк Плугарж.

Чотирирічна муніципальна школа в 1928 році.

У 1928 році був добудований баптистський молитовний будинок у Здолбунові та 02.12.1928 був урочисто освячений. Приїхали брати-проповідники Л. Мікса, П. Слама та Е. Воланскі. З Миротина приїхали співаки та музиканти духового оркестру, з Михайлівки - музиканти струнного оркестру, гості з Новостава, Порозова, Степанівки і Плоскої. До обіду приймали проповідника Вілема Воланскі. Здолбунівські баптисти на чолі з проповідником В. Воланскі були дуже успішними, що дуже не подобалося польському керівництву міста, яке намагалося ліквідувати тутешню громаду як самостійну церковну одиницю.
Проповідник Воланскі нарешті зумів проштовхнути волю баптистської церкви, і баптистська громада в Здолбунові стала другою за значимістю серед волинських громад баптистів після Миротина.
Проповідник В. Воланскі викладав у чеській школі Закон Божий.

Баптистський молитовний будинок у Здолбунові.

Члени Чеського Клубу в Здолбунові з учнями школи. 1928 рік.

Здолбунівські соколовці в 1928 році.

Здолбунівські соколовці в 1928 році. В центрі староста Кгол та керівник Макса – праворуч.

Частина членів ради товариства Сокол в 1928 році.

Члени Здолбунівського Сокола з керівником В. Максою. 1928 рік.

Перший публічний виступ здолбунівського Товариства «Сокіл» відбувався під гаслом «Усе для Батьківщини». Виступ учасників. 1928 рік.

Учениці «Сокола» Здолбунів зі своїм тренером. 1928 рік.

Члени Чеського Клубу в Здолбунові зі школярами в 1928 році.
Вгорі – перед будівлею школи на вулиці Костельній, внизу – на природі.

Членки здолбунівського «Сокола».

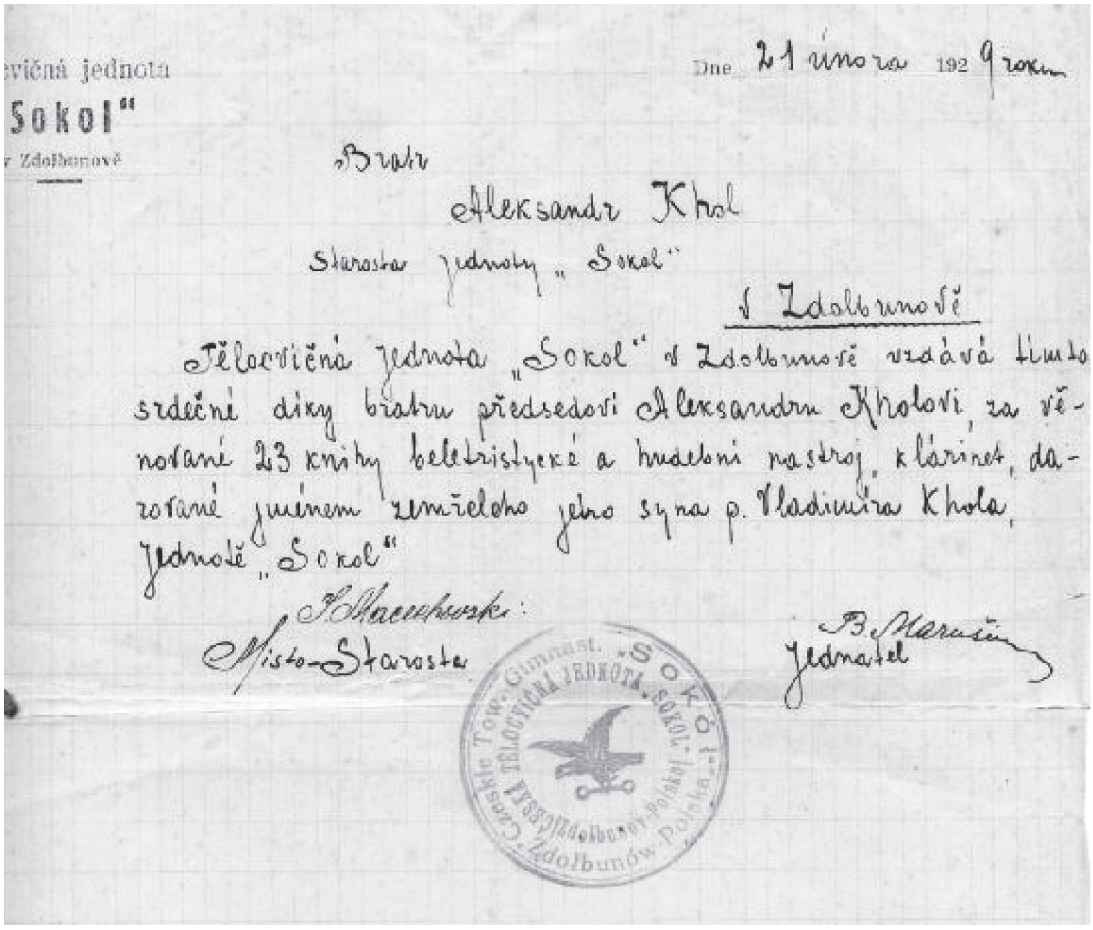

evičná jednota
„Sokol"
v Zdolbunově

Dne 21 února 1929 roku

Bratr
Aleksandr Khol
Starosta jednoty „Sokol"
v Zdolbunově

Tělocvičná jednota „Sokol" v Zdolbunově vzdává tímto srdečné díky bratru předsedovi Aleksandru Kholovi, za věnování 23 knihy beletristické a hudební nástroj, klárinet, darování jménem zemřelého jeho syna p. Vladimíra Khola, jednotě „Sokol"

Místo-Starosta

Jednatel

Česká Tow. Gimnast. „SOKÓŁ" TĚLOCVIČNÁ JEDNOTA „SOKOL" Zdołbunów Polska

Подяка від здолбунівського Товариства «Сокіл» голові Товариства Александру Кголу за подарунки для Товариства.

Чоловіки, члени здолбунівського «Сокола», 28.05.1927.

**Жінки, члени «Сокола» Здолбунів з керівником Вацлавом Максою.
Поруч з ним стоїть Валентіна Крушінова. 1929 рік.**

Учениці «Сокола» Здолбунів з керівником Вацлавом Максою. 1929 рік.

Юнки «Сокола» Здолбунів з керівником В. Максою.

Здолбунівські соколки з керівником Максою. 1929 рік.

Здолбунівські члени «Сокола» в 1929 році. Стоять ліворуч: Коля Кгол, Ігнац Вєтровец, Валентіна Крушінова, передостанній – Масопуст. У центрі – керівник Макса.

ЧЕСЬКІ РОДИНИ В ЗДОЛБУНОВІ

Зокрема в часи Польської республіки в 1920–1939 роках.

БАЄРОВІ

Йосеф, *1901, дружина Антоніе *1910, дочки Маріе *1933, Мілуше *1937. Мали кондитерську на Вигоні (на плані №188). Йосеф мав чотири сестри. Маріе, в шлюбі Ячкова, мала синів Богуслава, Вацлава та Їржіго і доньку Марію. Мали кондитерську (на плані №106). Сестра Віра, в шлюбі Лготська, була кравчинею. Сестра Гелена, в шлюбі Ліхнерова. Сестра Герміна.

БІЛКОВІ. Білек, дружина Анна та дочка Антоніе, мали різництво.

БЛАЖКОВІ (За спогадами Антоніна Блажка, нині в Празі).

Йосефа Гоєрова приїхала з села Бєлеч на Волинь малою дитиною. Потім дівчиною поїхала в Прагу вивчати акушерську справу. По закінченню навчання все життя працювала акушеркою. Мешкала в Здолбунові в кінці вулиці Шевченка в напрямку Богдашева. Її дуже поважали, тому що за весь час її роботи при пологах не померла жодна породілля чи її дитина. У 1947 році зі своїми потомками повернулася до Чехії. У неї було дві доньки – Маріе та Анна. Маріе вийшла заміж за Ярослава Блажка. Ярослав був вивчений на слюсаря-механіка. Спочатку працював кочегаром на паротязі, пізніше став машиністом локомотива. Після воєн, коли Західна Україна відійшла до Польщі, зайнявся торгівлею. У нього був магазин змішаних товарів на вулиці Довга. Такий самий магазин на Вигоні, в сучасній частині міста, відкрив його брат Владімір, який був вивчений на різника. Ярослав з дружиною Марією мав дочку Анну та синів Антоніна та Йосефа. Антонін воював в армії Свободи. Йосеф був талановитий музикант. Владімір з дружиною мав дітей Владіміра та Марію. На вулиці Довгій була коптярня різника Фіндайза. Його донька також була членом 1 ЧСл Армійського корпусу. Потім у Чехії багато допомагала приїжджим краянам з Волині. Також дуже допомогла родині А. Блажка.

БЕДНАРЖОВИ.

Пан Беднарж працював на залізниці, дружина була домогосподаркою. Мали два сини.

БРОСЛАВСКІ.

Пан Брославскі працював у чеській школі, дружина була домогосподаркою. Мали доньку Ольгу та сина Петра.

БОГУСЛАВОВИ.

Пан Богуслав працював на цементному заводі, пані Богуславова була домогосподаркою.

БРЖЕЧКОВИ.

Бржечка Франтішек був шевцем, з дружиною мали сина, який теж швець.

БУРЕШОВИ.

Пан Буреш працював на залізниці, з дружиною мали сина Владіміра

БУЛІЧКОВИ.

Булічек Константін працював на цементному заводі, з дружиною Геленою мали сина Константіна та дочку Евженіі.

БУБЛОВИ.

Чоловік та дружина.

БУХАЛОВИ.

Подружжя Бухалових мали дочку Марію і працювали в сільському господарстві.

ЧЕХОВИ.

Чех Петр був управляючим млина, дружина - домогосподарка.

Чех Константін мав пекарню, дружина – домогосподарка. Мали дочку Надєжду та сина Константіна.

ЧЕСНЕКОВИ.

Подружжя Чеснекових мало сина Ростіслава.

ДЕДЕРОВИ.

Пан Дедера – швець, дружина – домогосподарка, син Владімір.

ДІВІШКОВИ.

Дівішек Александр працював на цементному заводі, дружина – домогосподарка.

Пан Дівішек – пекар, дружина – домогосподарка.

ДАЛІБОРОВИ.

Пан Далібор мав магазин білизни, з дружиною мали дочку Тамару.

ДОЛЕЖАЛОВИ, ПАНКОВИ, КЛІГЛОВИ та інші родичі. (Переважно за спогадами пані Анни Мартішової).

Доля родини Долежалових, зокрема завдяки засновнику роду Адолфу Долежалу, досить складна. Адолф народився в 1875 році в Замрску в Чехії. З батьками переїхав на Волинь. При переході в православ'я отримав ім'я Александр. У 25-річному віці одружується з Герміною Крейбіховою. Разом мали два сини, Бориса та Їржіго. Під час пологів Герміна помирає. Александр одружується вдруге, з Емілією Томашовою. Під час Першої світової війни Александр воює в легіоні. Після повернення з війни має з Емілією семеро дітей. П'ятеро дітей померло, залишилася Маріе та Вацлав. Також Емілії передчасно помирає. Александр жениться втретє. Бере собі вдову, Марію Панкову, народжену Хмелікову, і з нею дітей – Александра та Анну. Разом потім мали ще Власту. Ця складна родина жила дуже організовано. Батьки ніколи не виділяли нікого з дітей. Діти завжди жили як рідня. У 1922 році засновує Александр із сином Їржім завод по виробництву виробів з бетону. Виробляли покрівельну черепицю, цеглу, блоки, круги тощо. На ці вироби великий попит. З цементної цегли будується великий паркан навколо цементного заводу. До того часу використовували дошкове покриття (гонта), на заміну якому приходить негорюча черепиця. Польські католики будують з бетонної цегли гарний костел. Машини Долежалові закуповують як і всі інші в Чехословаччині. Потрібні їм машини закуповують у фірмі Хмелік в ЧСР. Один робітник виробляв за зміну 350 штук черепиці. Черепицю найчастіше виробляли два робітники. У 1929 році Їржі одружився з Вєрою Вартецкою. Виховали разом дочку Ніну та сина Зденька. Дочка Маріе вийшла заміж за Йосефа Шавра. Виховала сина та дві доньки, Віру та Власту. Поріднена родина Панків. Третя дружина Александра Долежала Маріе, народжена Хмелікова, спочатку вийшла заміж за Йосефа Панка. Їх син Александр, кваліфікований фотограф, у війну одружився з Марією Кліговою. Обоє на той час військовослужбовці 1 Чехословацького армійського корпусу в СРСР. Він – як військовий фотограф, а вона – як зв'язківець. Вона першою прийняла повідомлення про початок Словацького народного повстання. Брат Марії, Владімір Клігл, також воює в рядах армійського корпусу офіцером. Батьки Марії та Владіміра, Александр та Маріе Кліглови в той час постійно мешкали в Здолбунові. Александр Клігл в 1914 році воював як легіонер. 15.04.1915 був поранений біля Медзілаборцу. Його нагородили високою російською відзнакою. Воював до 24.12.1917. 22.03.1918 демобілізований і повернувся до Здолбунова. Александр Панек після війни помер, Маріе виховала їх дві доньки Алену та Павлу сама. Пізніше заснувала турагенство «Панцест», завдяки якому велика кількість волинських чехів провідала свої рідні домівки. Наступна дочка, народжена Панковою, Анна, одружилася з Олдржіхом Мартішем. Разом виховали сина Леополда. Про родину Мартішових більше скажемо з родиною Йозефових. Наймолодша Власта – знову ж таки народжена Долежалова. Вийшла заміж за Їржіго Кашпара і мала дочку Їтку. Після переліку більшості членів родини Долежалових слід доповнити деякі події. Після приходу совєтів в 1939 році Долежалові вигнані зі свого заводу. Після приходу німців у 1941 році вони повертаються до свого будинку і пані Віра працює на таємну організацію «Бланік». На великому дворі Долежалових та в приміщеннях залізничного училища на деякий час поселилися німецькі вояки. Під приводом того, що потребує зброю для охорони від бандерівців, пані Долежаловій вдалося отримати від німецьких офіцерів, обміном на продукти, різну зброю. Ця зброя дісталася членам «Бланіка» в навколишніх селах, зокрема в Гульчі. У 1944 році після приходу Червоної армії Їржі вступає до армії Свободи і пані з дітьми знову переселяється до рідні до стадіону. Після закінчення війни залишився Їржі Долежал у Чехословаччині та поселився в Жатці. Дружина з дітьми після повної переживань подорожі приїхала до нього в 1946 році.

Зденєчек та його козлики в 1936 році.

Вєра та Їржі Долежалови
03.03.1919

Вєра Вартецка і Саша Долежал
1919 рік

Їржі Долежал та Йосеф Гута. 1912 рік

1934 рік. На престольному святі у Долежалів. Анна Панкова, Саша Панек, Вена Долежал, Йосеф Томін, Алекс. Долежал, Алекс. Томінова, Долежалов Б., Хмелікова, Марженка Шаврова, А. Крейх, Ніна Долежалова, Власта Долежалова, Зденєк Долежал на руках у матері Вєри.

Вєра Долежалова з дочкою Ніною
20.09.1932

Їржі Долежал, Саша Вартецкі, Ніна, мама Вера та Зденєк Долежалові.
1939 рік.

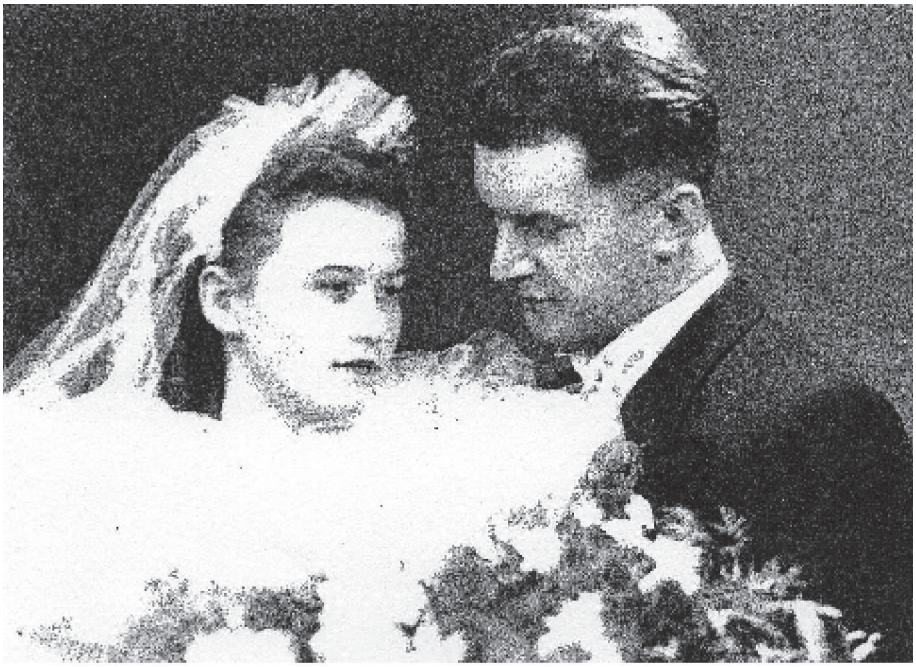

Маріе, народжена Кліглова з чоловіком Александрем Панкем.

Владімір Клігл з дружиною – сидять, дочка Маріе з чоловіком Сашою Панкем, син Владімір.

Маріе та Саша Панкови.

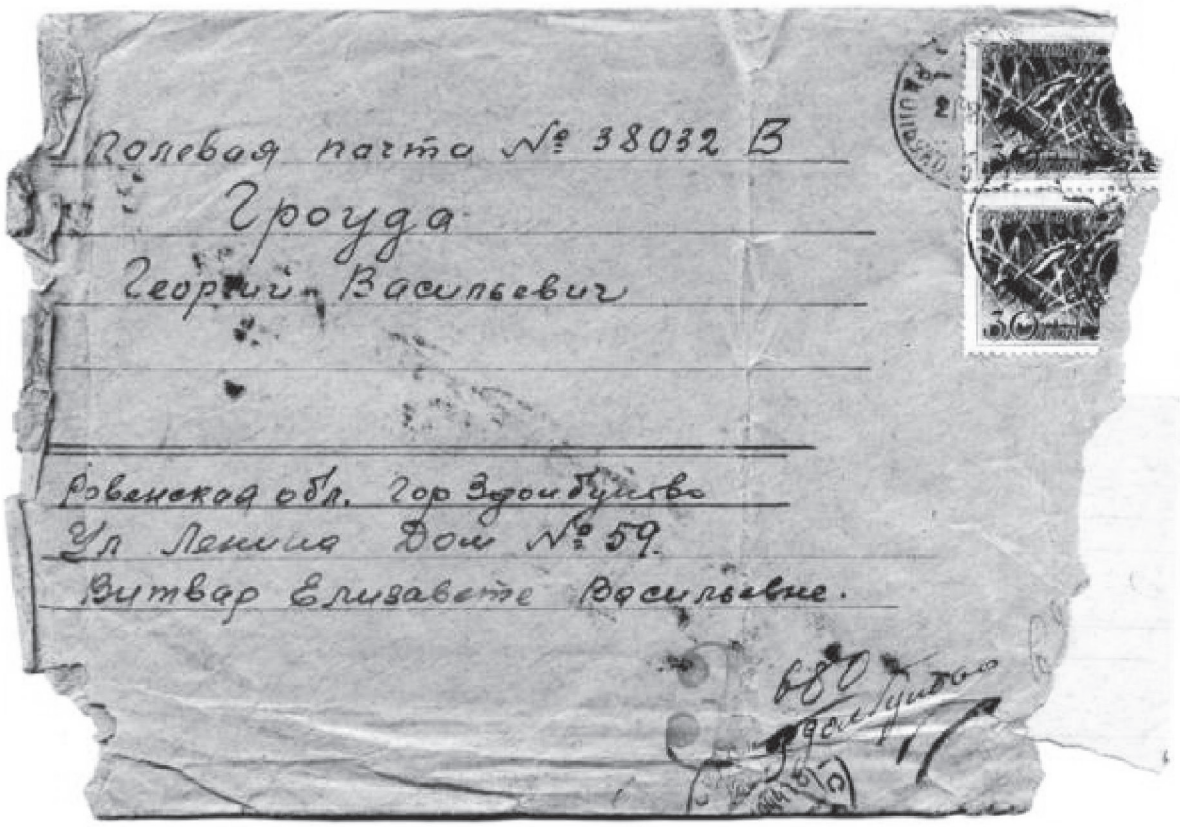

Конверт листа Їржі Грогуди від його сестри Елізабети Вітварової.

ГРОУДОВИ

Грогуда Вацлав працював на хуторах, дружина - по господарству, син Їржі працював у депо. Записався до війська і загинув смертю героя на Дуклі (Грогудова кота). Небіж Їржіго Грогуди доктор Владімір Вітвар показав своєму однокласнику, автору цієї книги, у 1996 році Золоту зірку Героя Радянського Союзу, яку посмертно отримав Їржі Грогуда в 1948 році. Нагороду отримала сестра Їржіго Грогуди, мати доктора Вітвара, пані Вітварова. Автор цієї книги вже при пошуку матеріалу для цієї книги з'ясував, що про це в Чехії ніхто не знає. Коли я хотів отримати в якості доказу фотографію диплому, то з'ясував, що дружина доктора Вітвара разом з дітьми після смерті свого чоловіка переїхала невідомо куди. Тому поки що про найстатетнішого чеха зі Здолбунова не все знаємо. Автор бачив цю високу нагороду на власні очі. З доктором Вітваром у тому 1996 році ми бачилися після довгих п'ятдесяти років. Владімір на той час був важко хворий і дійсно говорив мені правду. Незабаром він помер від раку. Доказ реальності єдине можна знайти в членів родини Вітварів в Україні. Маю надію, що не один тільки автор буде це шукати.

Пан Грогуда був слюсарем на вулиці Шевченка, дружина – домогосподарка. Діти: Антоніе, Ярослав, Владімір.

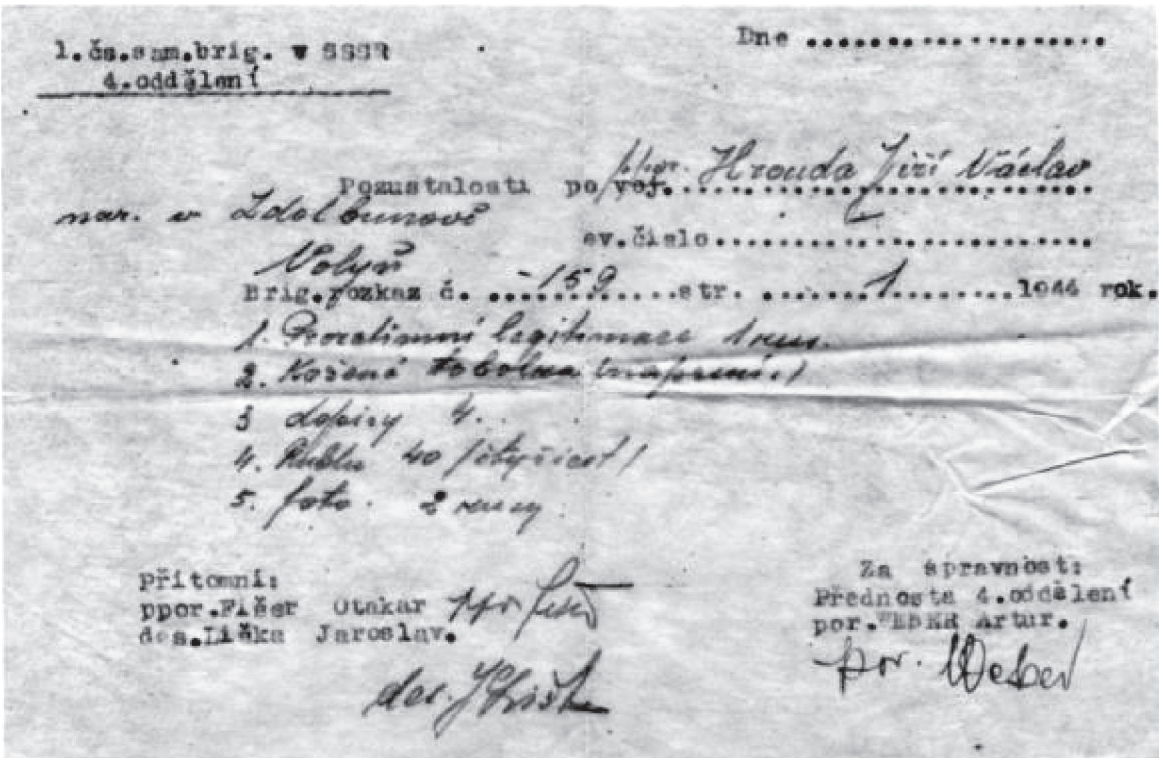

1.čs.sam.brig. v SSSR
4.oddělení

Dne .....

Pozůstalosti po ~~voj.~~ ppor. Hrouda Jiří Václav
nar. v Zdolbunově
Volyň
ev.číslo .....
Brig.rozkaz č. 159 str. 1 1944 rok.

1. Prozatímní legitimace 1 rus.
2. Kožené tobolka (napsení)
3 dopisy 4.
4. Rublu 40 (čtyřicet)
5. foto 2 rusy

Přítomni:
ppor.Fišer Otakar
des.Liška Jaroslav.

Za správnost:
Přednosta 4.oddělení
por. ESKR Artur.

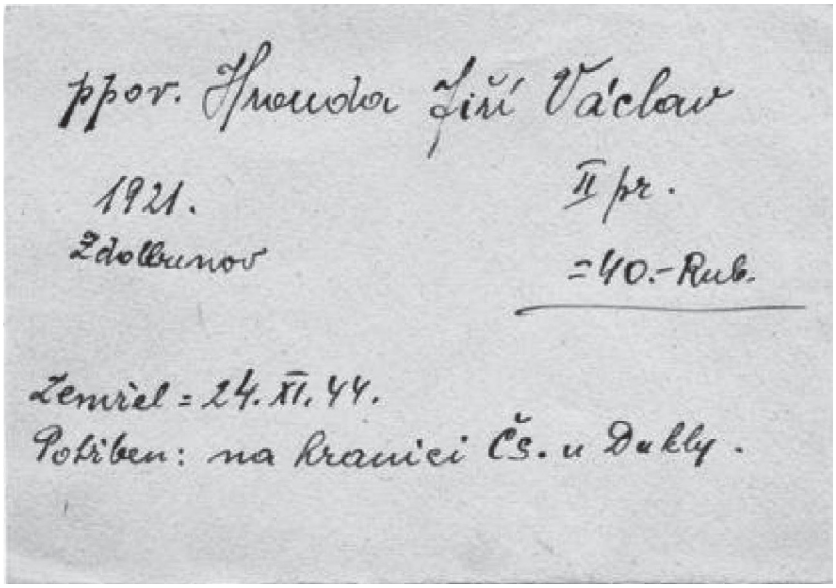

ppor. Hrouda Jiří Václav
1921.
Zdolbunov
II pr.
=40.-Rub.
Zemřel = 24.XI.44.
Potřeben: na hranici Čs. u Dukly.

Записки про речі та смерть Їржі Гроуди. В записках пишуть Гроуда Їржі Вацлав згідно з російськими правилами, Вацлав – це ім'я по-батькові.

ГОРБОНОСОВИ

Пан Горбонос працював на цементному заводі, дружина – домогосподарка. Мали два сини.

ГРЗАНОВИ

Пан Грзан з дружиною мали сина та дочку.

ГОЛИ

Пан Голи був торгівцем та пекарем, пані Гола – домогосподарка, син Їндржіх був банківським службовцем, мав також дві доньки.

ГИЛАСОВИ

Гилас Йосеф з дружиною Марією мали синів Александра та Йосефа, який на війні пропав безвісти.

ІЗРАЕЛОВИ

Ізраел Константін з дружиною, син Константін був аташе в Польщі.

ІШЛЕРОВИ

Подружжя Ішлерових з сином.

ІРАНКОВИ

Іранек – кравець, дружина – домогосподарка, мали трьох синів.

ЯЧКОВИ

Пан Ячек – кондитерська, дружина Маріе – продавчиня в кондитерській.

Ячек Теофіл – магазин текстилю, дружина – домогосподарка.

Ячек Вацлав – магазин засобів гігієни та косметики. Ячек Їржі – фотограф, Ячкова Олга – учителька.

ЯНДУРОВИ

Яндурови мали декілька невеликих підприємств у недалекому чеському селі Квасилів. У кадастрі міста Здолбунова мали прибуткову цегельню. Від недалекого здолбунівського вокзалу Йосеф Яндура побудував залізничну колію прямо до цегельні. Цегла звідтіля вивозилася до усієї Польщі. Сини Йосефа Яндури мали вищу освіту. Трагедією для багатої родини Яндурових був прихід совєтів на Волинь у 1939 році. Але то була трагедія для всіх, а не тільки для багатих.

ЯНАЧКОВИ

Яначек працював на залізниці, дружина – домогосподарка. Яначек Їржі з дружиною Надєждою мали сина. Яначек Леош з дружиною.

ЯКУБЦОВИ

Якубец Владімір з дружиною Олгою мали на Вигоні на вулиці Сєнкєвіча різництво. Виховали дітей Їржіну та Антоніна.

ЄРСАКОВИ

Подружжя Єрсакових мало сина.

ЇРАНКОВИ

Пан Їранек мав кравецьку майстерню, дружина – домогосподарка.

ЙОНАШОВИ

Пан Йонаш працював на залізниці, дружина – домогосподарка.

ЄЛІНКОВИ

Брати Єлінкови побудували в 1884 році в Здолбунові великий цементний завод. Вибрали для цього досить вигідне місце. Ближче ніж за два кілометри мали велику кількість чудової сировини для виробництва цементу. Постачала її Крейдяна гора. З гори сировину щодня возили десятки найнятих возів, запряжених кіньми. Наступною вигодою була близькість вантажної залізничної станції. Зрозуміло, що цементний завод, залізничний вузол з великим депо, де працювало багато людей, сприяли тому, що поки що невідоме село швидко стає містом, а за часів Польської республіки навіть районним містом. На жаль, не вдалося про цю дуже знакову для Здолбунова родину отримати якусь інформацію.

ЙОЗЕФОВИ, МАРТІШОВИ. (За спогадами пані Анни Мартішової)

У 1920 році, незабаром після приєднання Волині до Польської республіки, пан Йозеф Рудолф з дружиною Вінценкою приїжджає до Здолбунова як генеральний представник чеських машин в Польщі, будує на вулиці Костельній Товарний склад господарських та мукомельних машин. Там же мав і родинний будинок. Покупцям пропонує Кноткові жатки та косарки з Їчіна, Меліхарові молотарки з Брандиса над Лабою, мотори Лоренз з Кромєржіже і багато інших машин та запасних частин до них. Після цілої низки війн, які, окрім іншого, також знищили сільськогосподарські машини та обладнання, у ті часи на ці нові машини з Чехословаччини був великий попит. Траплялося часто, що коли в газетах виходило оголошення, що тоді

то й тоді прийде поставка нових машин, господарі в той день від ранку чекали з кіньми та возами і машини відвозилися прямо з рампи, при розвантаженні вагонів. Пан Йозеф був не тільки чудовий торговець. Він приєднався зразу ж до всіх чеських товариств у Здолбунові і, використовуючи нинішню термінологію, щедро ці товариства спонсорував. Подружжя Йозефових не мало дітей. Тому покликали до Здолбунова свого племінника Олдржіха Мартіша, щоб допоміг їм вести справи фірми. Торгівля успішно розвивалася, і, з міркувань економії, молотарки привозили в Здолбунів в окремих частинах і збиралися вони вже в Здолбунові. Пан Йозеф був дуже активним у всіх товариствах. Був серед засновників нової великої чеської школи, яка була побудована в 1931 році. Був в керівництві Чеського Клубу та Чеської Матиці шкільної. Був великим пропагандистом Чехословаччини. Це не подобалося польським можновладцям. Коли почалося тертя між ЧСР та Польщею через Сілезію та Тєшинсько, деякі поляки в ті часи ставилися до чехів вельми неприязно. Деякі навіть викрикували: «Геть з чехами з польської землі!». Дуже їм заважав великий пропагандист Чехословаччини Рудолф Йозеф, і в 1935 році його з дружиною випроводили з Польщі. Добре розвинуту фірму він передав своєму племіннику Олдржіху Мартішові і від'їхав до Чехословаччини. Молодий Мартіш також долучається до клубної діяльності здолбунівської молоді. Відвідував театр, танцювальні бали і взагалі приймав участь у всіх акціях. Там часто зустрічався з молодою Анною Панковою. Обоє закохалися одне в одного і в 1938 році одружилися. Але це в ті часи було не так просто. Олдржіх Мартіш був католик, Анна Панкова була православної віри. Для того, щоб обвінчатися в костелі, Анна змушена була перейти в католицьку віру. Польський священник Сеніцкі, великий неприятель чехів, знав, що батьки Анни є багатими, і тому зажадав, щоб за перехід до католицької віри Долежалови на своїй землі побудували «Будинок католицької молоді». Коли ж вони з цим не погодилися, захотів, щоб у католицизм перейшли також батьки. Коли і тут отримав відмову, то за перехід у католицизм та за вінчання дочки Долежалови змушені були заплатити досить велику суму в золотих царських рублях (п'ятаках). Священник при сповіді звинуватив Мартіша в комунізмі. Сказав, що вся чехословацька католицька віра є комуністичною. Пан Мартіш потім сказав, що якби на весілля не було стільки всього приготовано, то весілля в Польщі не робив би. Їх щасливе життя, на жаль, довго не тривало. У 1939 році після нападу Німеччини на Польщу з другого боку на Польщу напав Радянський Союз. Усі кажуть, що на цьому закінчилися часи найкращого перебування чехів на Волині. У Мартішових совєти все забрали і навіть змусили покинути свій дім. Пан Мартіш все ще мав чеське громадянство, і йому вдалося з дружиною переїхати до тодішнього протекторату Чехія та Морава в 1942 році.

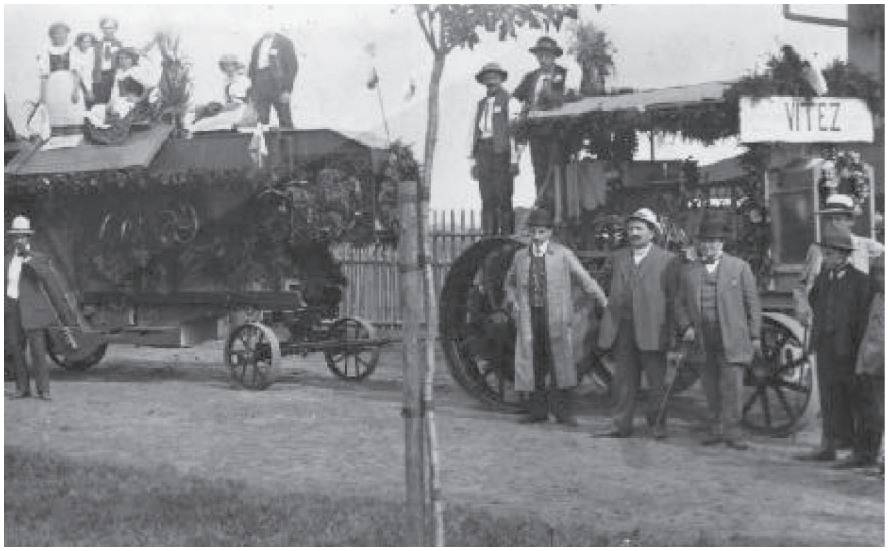

Найкраща молотарка марки “Vichtrle” та найкращий мотор марки “Lorenz” з Кромєржіже. Машини, які продавала фірма Рудолфа Йозефа в Здолбунові.

Чеський селянин відвозить жатку “Knotek Jičin” зі складу Рудолфа Йозефа.

Ліворуч – Рудолф Йозеф з дружиною Вінценкою. Праворуч – подружжя Прокупових.

На нижніх світлинах зображено Карнавал у Польському домі в 1937 році. Зліва: Мартіш Олдржіх, Мілушка Голцова (в заміжжі Покорна), Мікулаш Пруша, Евженія Штройсова (в заміжжі Клоучкова), Анічка Панкова (в заміжжі Мартішова).

Анна Мартішова у дворі Долежалів в 1942 році. Того ж року виїхала з чоловіком до протекторату Чехія та Морава.

Олдржіх Мартіш.

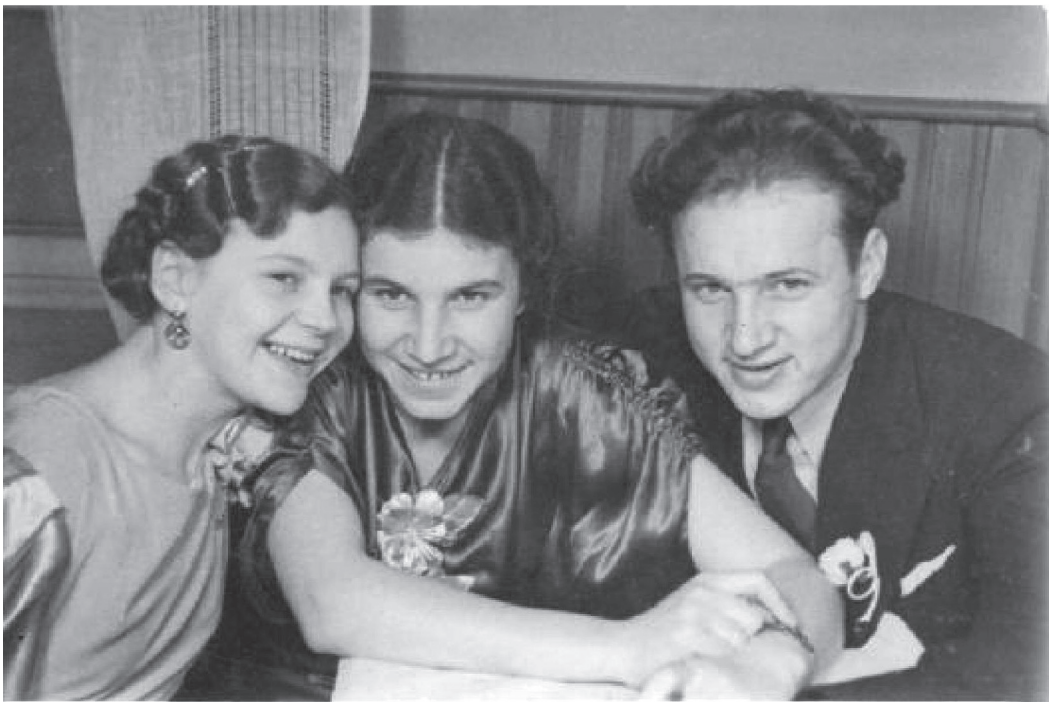

Ліворуч: Евженіе Штройсова, Анічка Панкова та Харват Вася.

ЙОНАКОВИ

Пан Йонак з дружиною, до одруження Салавова.

КАНСКІ, КРУШІНОВИ, МУШИНСКІ, ГОРСКІ, ШМІД (за спогадами Мирослава Крушини)

Канскі Вацлав з дружиною, народженою Ваврова, та з дітьми Анною *1900, Валентіною *1903, Марією *1905 та Вацлавом *1908, до Здолбунова переселилися в 1909 році з недалекого Івачкова, де мали до того часу кузню. У Здолбунові побудували будинок на вулиці Короткій. (На плані №7). Сусідами у них були Гохманови, у яких був магазин. У тому будинку пізніше була польська поліція, радянське НКВД, німецьке гестапо і знову радянське НКВД. У підвалах того будинку була тюрма. З другого боку був будинок Косінових. Навпроти через вулицю була криниця з помпою, де брали воду всі з вулиці. За криницею був садок Візеків. За високим парканом, який був уздовж всієї ділянки Канскіх, мешкали Долежалови. У Здолбунові Канскі працював у залізничному депо ковалем. Жили спокійно аж до 1918 року, коли у них у ті воєнні часи російські червоногвардійці вкрали сина Вацлава. Про те, що син не втопився, як усі думали, але був десятилітнім схоплений на залізничному переїзді та заарештований як шпигун та відвезений до Росії, дізналися аж в 1928 році, коли Вацлавові було 20 років. Росіяни важко переживали свою поразку в 1920 році від Польщі, тому відносини між двома країнами постійно були напруженими. Вацлав часто писав родичам до Здолбунова (в Польщу). З часом він одружився, мав дві дочки, але йому ніколи не дозволили провідати родичів у Польщі. Зі світлин, які присилав, було видно, що займає якесь вище становище. Рідня з листів зрозуміла, що закінчив якийсь вуз і працює керівником на якомусь військовому заводі. У 1936 році прийшов лист від його дружини. Писала, що його відвезли “товарищи” в шкіряних пальтах, і діти чекають, коли вернеться тато і привезе їм подарунки. Написала ще два листи і більше вже не відгукувались ні вона, ні діти і, звичайно, ні Вацлав. Батьки зрозуміли, що “товарищи” помітили часту переписку Вацлава з Польщею. Дехто міг сказати, що шпигун. У ті часи вивозили до Сибіру за значно менші провини. Найстарша дочка вийшла заміж за польського поліційного коменданта Мушинського, і в них було два хлопці - Вацлав та Владімір.

ЇЇ родина донині мешкає в Гловнє, куди після одруження вона з чоловіком переїхала. Друга дочка одружилася з Вацлавом Крушиною. Мали сина Мирослава. Вацлав помер у 1938 році. Валентина через деякий час почала жити з кравцем Яном Шмідою і тільки в Чехословаччині взяли шлюб. У Здолбунові мешкали на вулиці Короткій у будинку батьків Валентини. Батько Яна Шміда, Вацлав, був гірником із Врановіц у Чехії. Мати Йоганна, народжена Пехарова, була дочкою управляючого зі Скугрова. Після приїзду на Волинь мали п'ятеро дітей. Вацлав вивчився на шевця, Антонін у 1939 році був вивезений на Сибір (Гулаг), Александра в 1941 році призвали в армію, Ян вивчився на кравця, Лібуше вийшла заміж за Антоніна Чехака і мешкали в Гульчі. Чехак в 1944 році вступив до армії Свободи.

Дочка Маріе вийшла заміж за Йосефа Горского. Мешкали в Яновій Долині. Мали сина Йосефа. Перед знищенням Янової Долини українськими бандерівцями вдалося Марії в останню мить, разом з урятованою польською дівчинкою втекти до батьків у Здолбунів. У Здолбунові вже також був син Йосеф, який вчився на слюсаря в депо. Був там і батько Йосеф, з яким Марія розвелася.

Син Йосеф пізніше вступив до 1 Чехословацького армійського корпусу. Було йому неповних 17 літ. На Дуклі отримав поранення. В армії був і його батько. Марія удочерила польську дівчинку, закохалася в російського розжалуваного офіцера Ніколая Севастьянова і залишилася в Здолбунові. Не емігрувала. Приїхала до сина в Подборжани в 1961 році.

Сестри Маріе та Валентина Канскі в 1925 році.

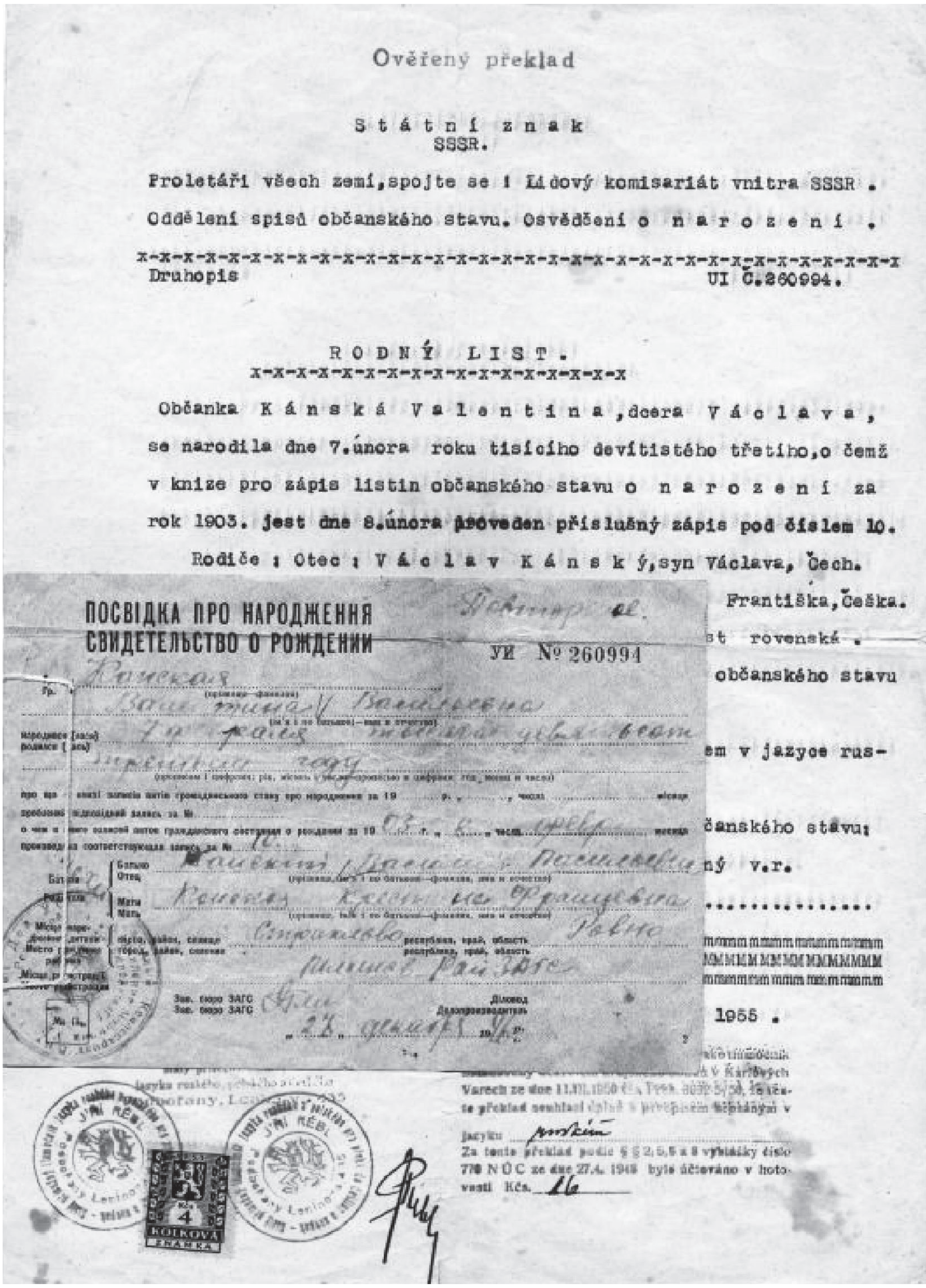

Ověřený překlad

S t á t n í z n a k
SSSR.

Proletáři všech zemí, spojte se ! Lidový komisariát vnitra SSSR .
Oddělení spisů občanského stavu. Osvědčení o n a r o z e n í .

x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x
Druhopis UI Č.260994.

R O D N Ý L I S T .
x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x

Občanka K á n s k á V a l e n t i n a ,dcera V á c l a v a ,
se narodila dne 7.února roku tisícího devítistého třetího,o čemž
v knize pro zápis listin občanského stavu o n a r o z e n í za
rok 1903. jest dne 8.února proveden příslušný zápis pod číslem 10.

Rodiče : Otec : V á c l a v K á n s k ý,syn Václava, Čech.
Františka,Češka.
st rovenská .
občanského stavu
em v jazyce rus-
čanského stavu;
ný v.r.
1955 .

ПОСВІДКА ПРО НАРОДЖЕННЯ
СВИДЕТЕЛЬСТВО О РОЖДЕНИИ

УИ № 260994

Свідоцтво про народження Валентини Канської українською та
російською мовами і в перекладі на чеську.

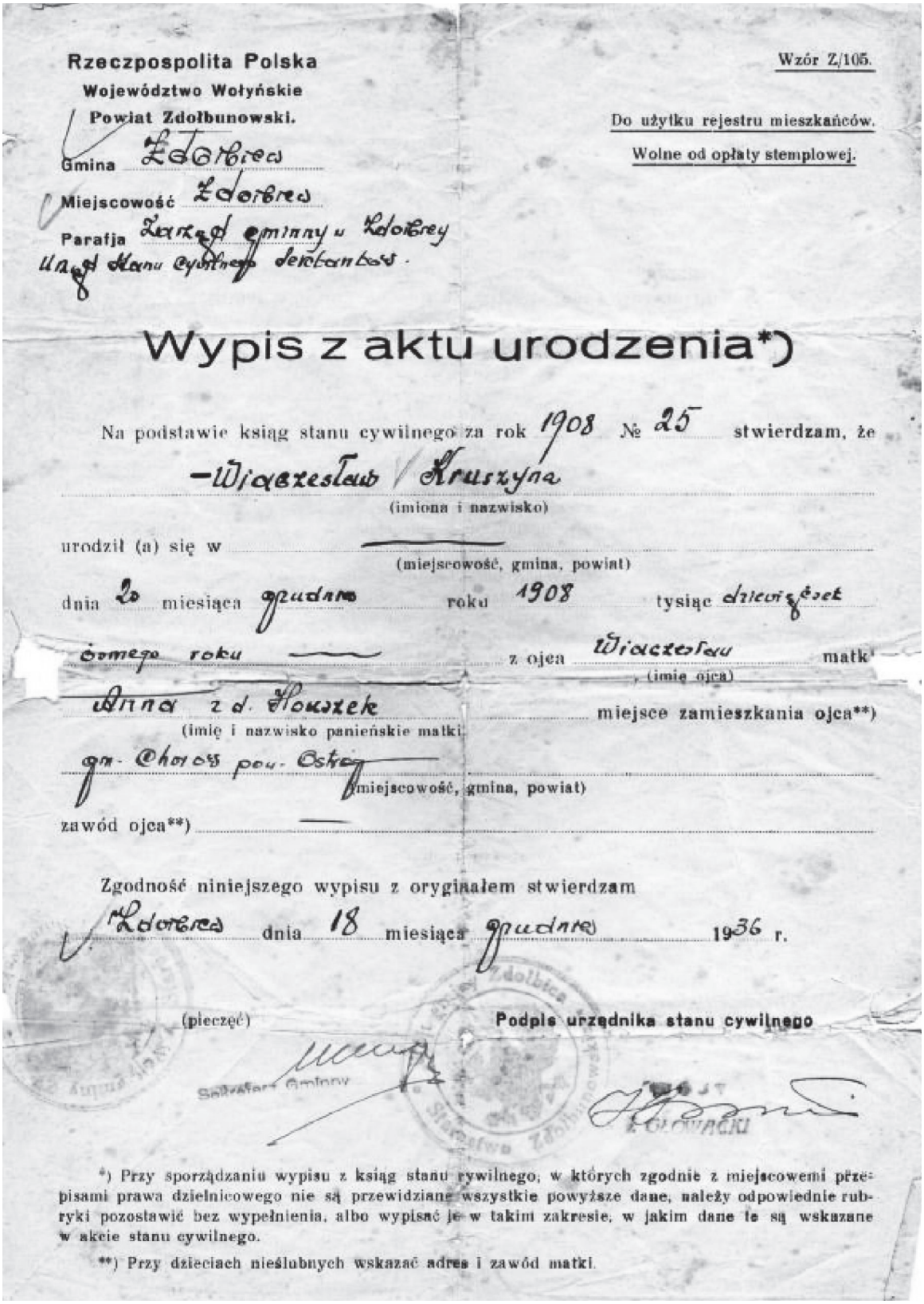

Rzeczpospolita Polska
Województwo Wołyńskie
Powiat Zdołbunowski.

Wzór Z/105.

Do użytku rejestru mieszkańców.

Wolne od opłaty stemplowej.

Gmina Zdołbica

Miejscowość Zdołbica

Parafja Zarząd gminny w Zdołbicy
Urząd Stanu Cywilnego Sektantów.

Wypis z aktu urodzenia*)

Na podstawie ksiąg stanu cywilnego za rok 1908 № 25 stwierdzam, że

Wiaczesław Kruszyna
(imiona i nazwisko)

urodził (a) się w —
(miejscowość, gmina, powiat)

dnia 20 miesiąca grudnia roku 1908 tysiąc dziewięćset

ósmego roku — z ojca Wiaczesław matki
(imię ojca)

Anna z d. Houszek miejsce zamieszkania ojca**)
(imię i nazwisko panieńskie matki)

gm. Chorów pow. Ostróg
(miejscowość, gmina, powiat)

zawód ojca**) —

Zgodność niniejszego wypisu z oryginałem stwierdzam

Zdołbica dnia 18 miesiąca grudnia 1936 r.

(pieczęć) Podpis urzędnika stanu cywilnego

Sekretarz Gminny

Wójt
Z. Głowacki

*) Przy sporządzaniu wypisu z ksiąg stanu cywilnego, w których zgodnie z miejscowemi przepisami prawa dzielnicowego nie są przewidziane wszystkie powyższe dane, należy odpowiednie rubryki pozostawić bez wypełnienia, albo wypisać je w takim zakresie, w jakim dane te są wskazane w akcie stanu cywilnego.

**) Przy dzieciach nieślubnych wskazać adres i zawód matki.

Свідоцтво про народження Вацлава Крушини польською мовою.

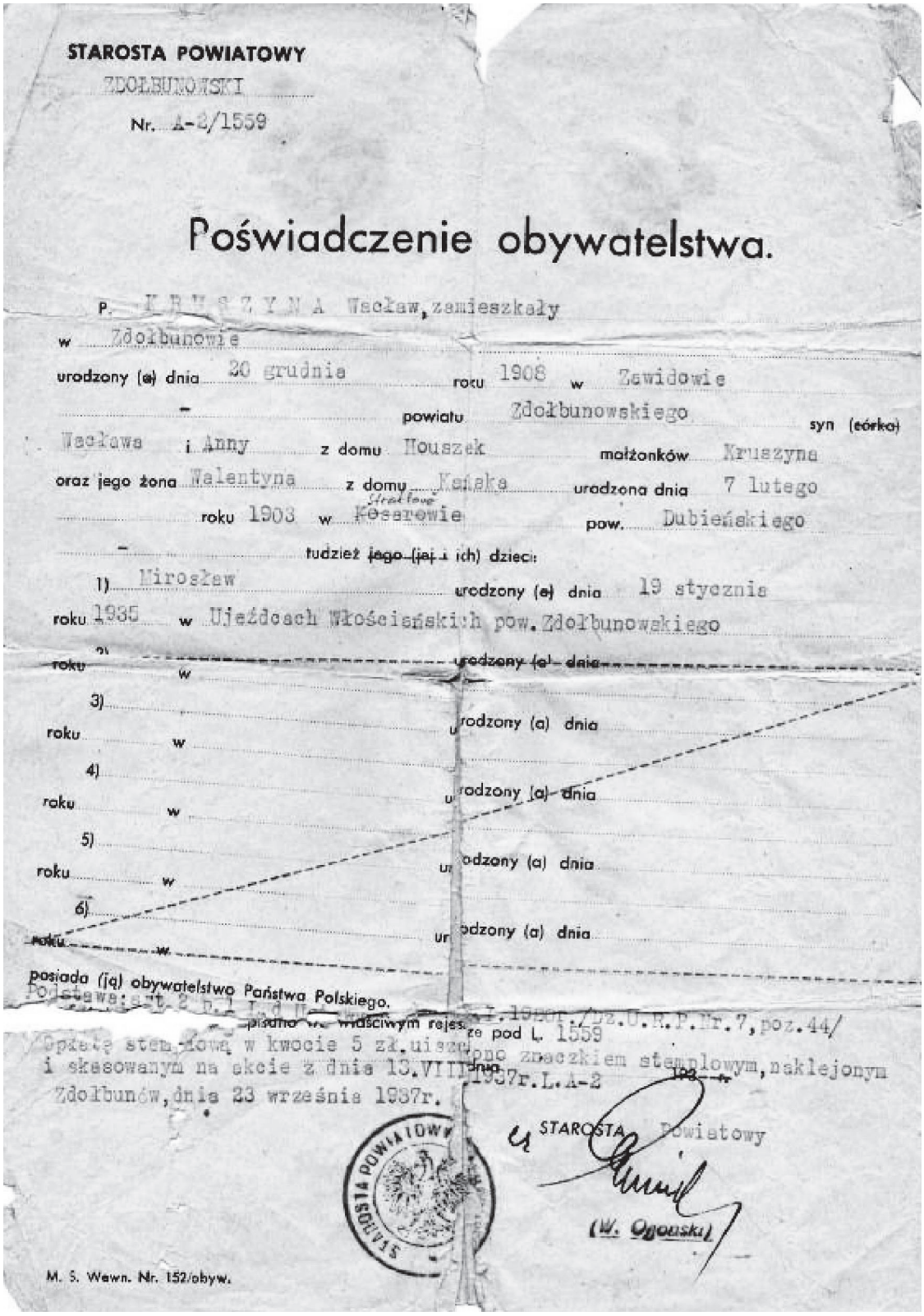

STAROSTA POWIATOWY
ZDOŁBUNOWSKI
Nr. A-2/1559

Poświadczenie obywatelstwa.

P. KRUSZYNA Wacław, zamieszkały
w Zdołbunowie
urodzony (a) dnia 20 grudnia roku 1908 w Zawidowie
– powiatu Zdołbunowskiego syn (córka)
Wacława i Anny z domu Houszek małżonków Kruszyna
oraz jego żona Walentyna z domu Kańska urodzona dnia 7 lutego
roku 1903 w Kosarowie (Stratowe) pow. Dubieńskiego
– tudzież ~~jego (jej i~~ ich) dzieci:
1) Mirosław urodzony (a) dnia 19 stycznia
roku 1935 w Ujeździach Włościańskich pow. Zdołbunowskiego
2) ~~urodzony (a) dnia~~
~~roku w~~
3) urodzony (a) dnia
roku w
4) urodzony (a) dnia
roku w
5) urodzony (a) dnia
roku w
6) urodzony (a) dnia
roku w
posiada (ją) obywatelstwo Państwa Polskiego.
Podstawa: art. 2 [illegible] z dnia [illegible] r. (Dz.U.R.P. Nr. 7, poz. 44)
pisano w właściwym rejestrze pod L. 1559
Opłatę stemplową w kwocie 5 zł. uiszczono znaczkiem stemplowym, naklejonym i skasowanym na akcie z dnia 13.VIII 1937r. L.A-2
Zdołbunów, dnia 23 września 1937r.
STAROSTA Powiatowy
(W. Ogonski)
STAROSTA POWIATOWY
M. S. Wewn. Nr. 152/obyw.

Посвідчення про польське громадянство родини Крушинових.

Проїзний квиток працівника польської залізниці Канского Вацлава. Тут слід дещо сказати про те, як на Волині писали чеські імена. Спочатку царський чиновник написав Канскі Василій з російським «V=B». Польський чиновник прочитав і по-польськи написав російське V(B). Замість Василій з'явився Базилі. Такі помилки робилися і робляться і у нас в Чеській республіці. Колись у 70-х роках повинні були всі громадяни, що народилися за кордоном, передати свої свідоцтва про народження в центр у Брно. Звідти отримали переписані по-чеськи. Польський чиновник написав прізвище KRUSZYNA. І так я отримав чехословацьке свідоцтво як Kruszyna. На той час я вже був давно одруженим, мав сина, дружина та син були Крушинові, а я був Kruszyna. Щоб зберегти подружжя, змушений був подати прохання на зміну прізвища.

Валентина Канска
в 1920 році.

Весільні світлини Валентини та Вацлава Крушинових у 1925 році.

Вацлав Канскі в 1932 році десь у Радянському союзі як технічний управлінець.

Вгорі: Валентина та Вацлав Крушинови. Внизу: Крістина та Вацлав Канскі. 1938 рік.

Валентина Канска (в темному) в якості свідка на весіллі приятельки. 1924 рік.

Родина Крушинових: Вацлав, Валентіна та син Мирослав.

Баптистська школа в Степані. В центрі між дівчатами – Мирослав

Йосеф Горскі, син наймолодшої дочки Канских Маріе, вояк армії Свободи у відпустці після поранення на Дуклі. 1944 рік. Жінка – дружина автора знімку.
Позаду: дев'ятирічний Мірек Крушіна, гордий за свого двоюрідного брата.
Поруч Дана, прийомна донька Маріе Горскі. У Дани бандерівці 23.03.1943 року в. Селі Клін Сатвіцкі вбили всю родину. Дана дивом вижила. Вранці її в будинку, повному мертвих, знайшла Маріе, яка принесла пошиті нею весільні шати для сестри Дани. Маріе взяла Дану з собою до Янової Долини і зразу поїхала з нею до Здолбунова. Так вона врятувалася. Через декілька днів бандерівці спалили Янову Долину. Маріе потім удочерила Дану.

Маріе після розлучення з Йосефом Горскім вийшла заміж за Ніколая Севастьянова, відставного російського офіцера. Це потім не дозволило їй реемігрувати до Чехії, хоча там мала сина, вояка армії Свободи.

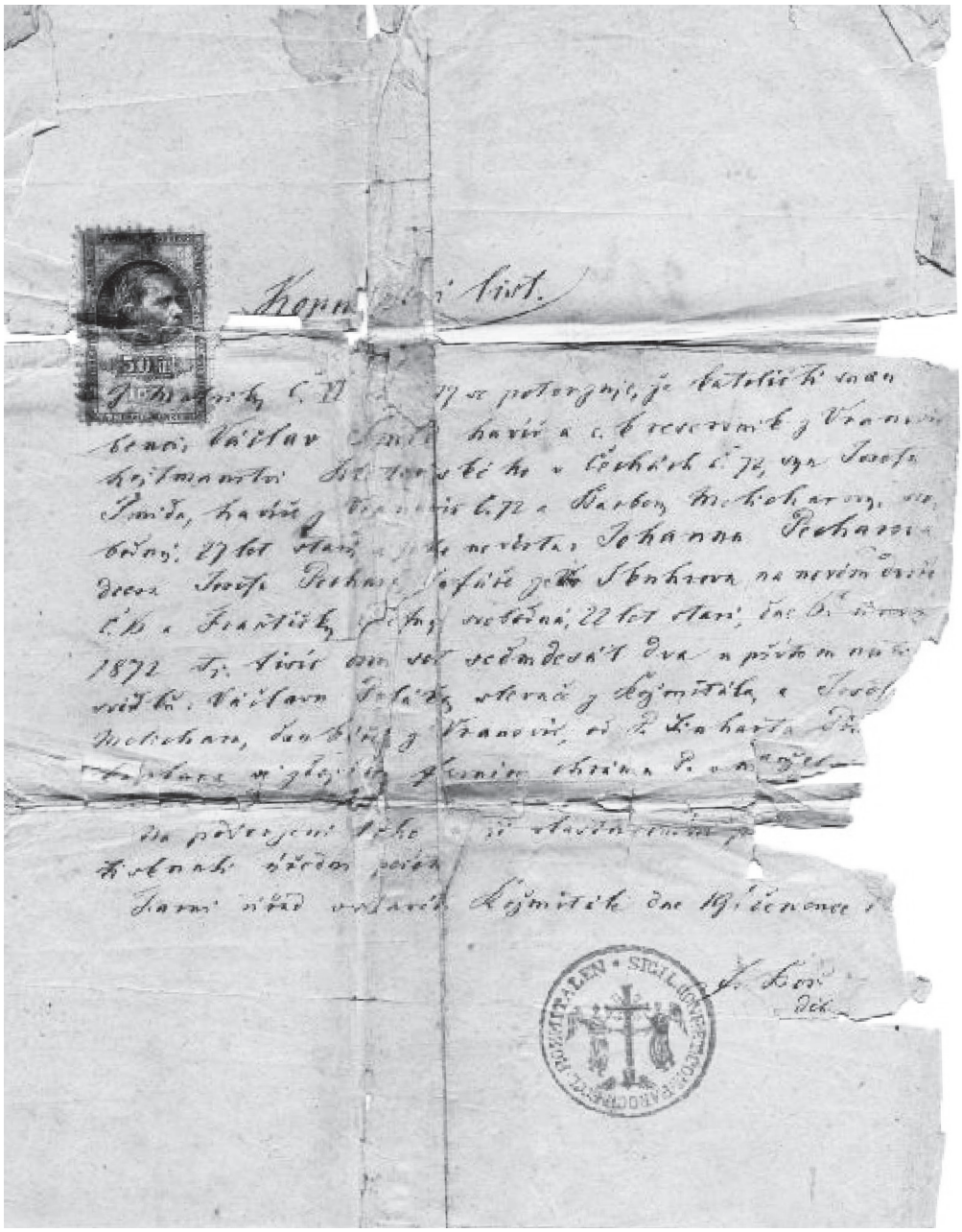

Оригінал Свідоцтва про одруження подружжя Шмідових.

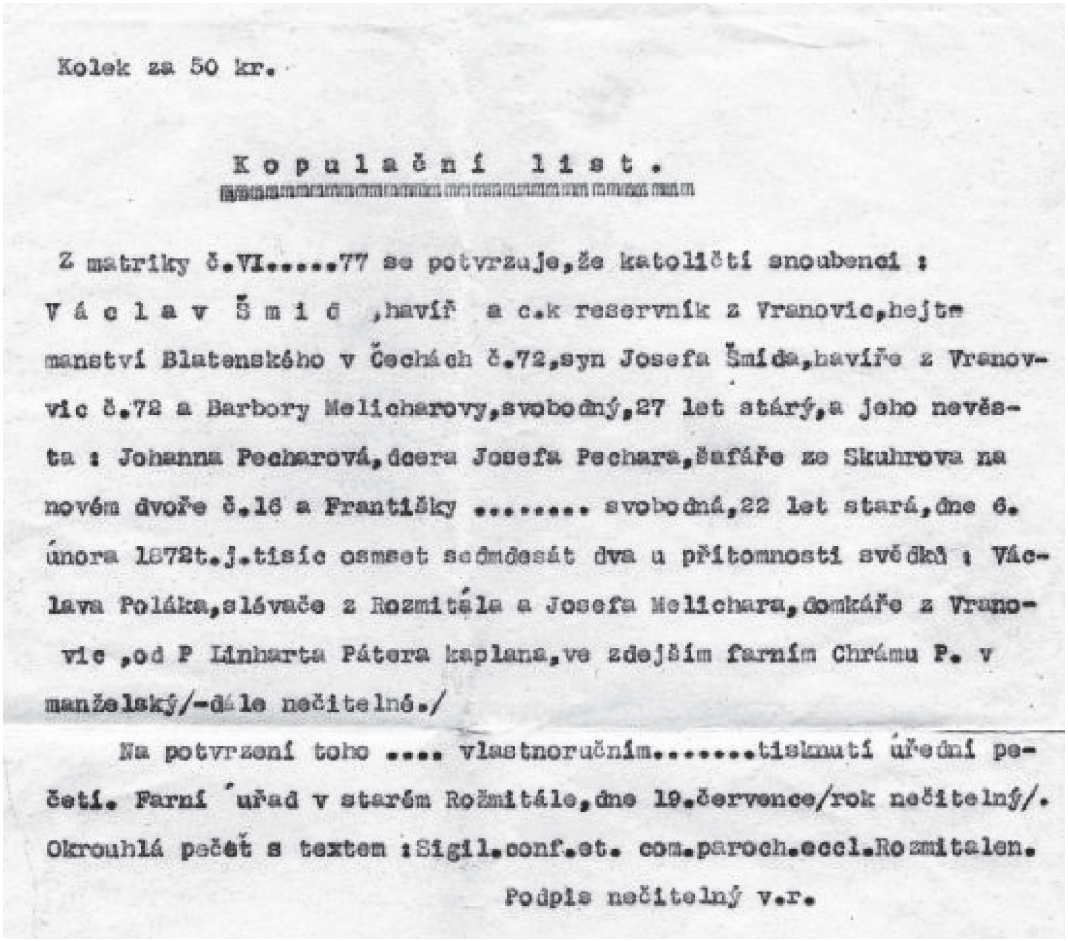

Kolek za 50 kr.

K o p u l a č n í l i s t .

Z matriky č.VI.....77 se potvrzuje,že katoličtí snoubenci :
V á c l a v Š m i d ,havíř a c.k reservník z Vranovic,hejtmanství Blatenského v Čechách č.72,syn Josefa Šmida,havíře z Vranovic č.72 a Barbory Melicharovy,svobodný,27 let starý,a jeho nevěsta : Johanna Pecharová,dcera Josefa Pechara,šafáře ze Skuhrova na novém dvoře č.16 a Františky ..... svobodná,22 let stará,dne 6. února 1872t.j.tisíc osmset sedmdesát dva u přítomnosti svědků : Václava Poláka,sláče z Rozmitála a Josefa Melichara,domkáře z Vranovic ,od P Linharta Pátera kaplana,ve zdejším farním Chrámu P. v manželský/-dále nečitelné./

Na potvrzení toho .... vlastnoručním.....tiskmutí úřední pečetí. Farní úřad v starém Rožmitále,dne 19.července/rok nečitelný/. Okrouhlá pečeť s textem :Sigil.conf.et. com.paroch.eccl.Rozmitalen.

Podpis nečitelný v.r.

Текст Свідоцтва про одруження подружжя Шмідових з попередньої сторінки. Одружилися перед від'їздом на Волинь. Мали п'ятеро дітей.

Вацлав вивчився на шевця. Після реемігрaції жив та помер в Старій Ролі.

Антонін – в 1939 році був вивезений у Сибір (Гулаг).

Александр - в 1941 році був призваний у російську армію. Попав у полон до німців і після війни повернувся в Радянський Союз. Тільки в 1949 році попав у Чехословаччину. Мешкав в Крирах, там і помер.

Ян – вивчився на кравця. У 1940 році переселився до удови Валентини Крушинової. У Чехословаччині взяли шлюб. Мешкали в Крирах, пізніше - у сина в Отрадовіціх. Обоє поховані в Крирах.

Лібуше – вийшла заміж за Антоніна Чехака. Мешкали в Гульчі. Антонін вступив до армії Свободи. У Чехії мешкали в Пшові. Там обоє і померли. У них були сини Антонін та Ростіслав та дочка Емілка. Ростіслав та Емілка мешкають у Пшові, Антонін в Жлутіціх

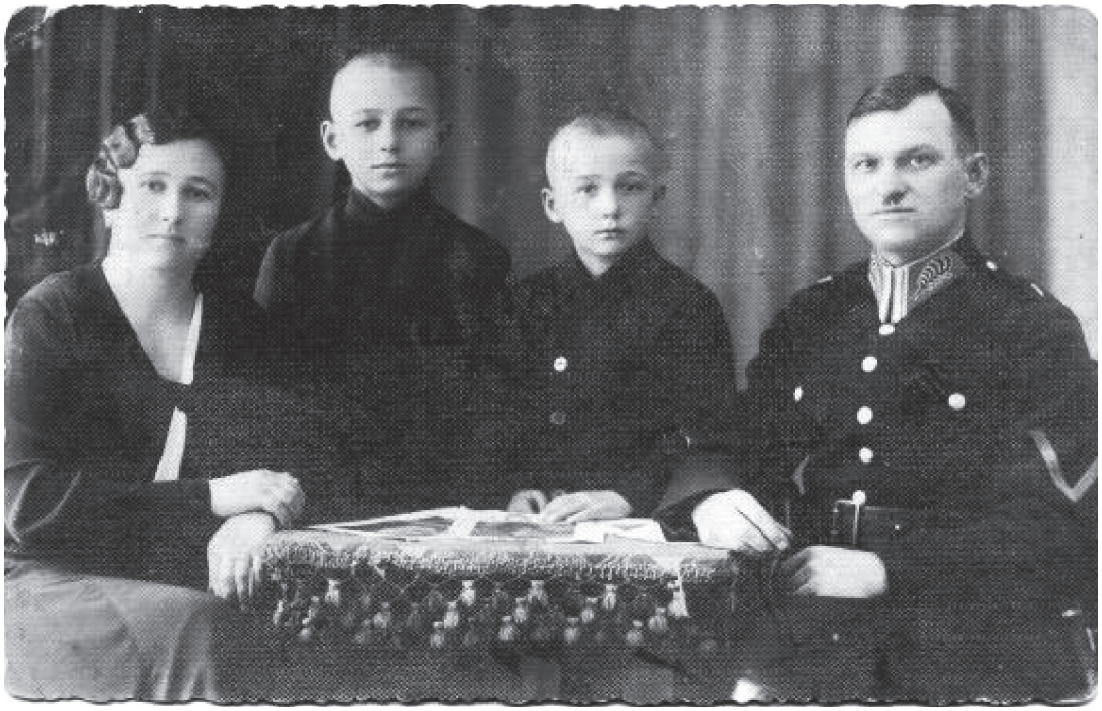

Анна та Юзеф Мушинскі, сини Вацлав та Владімір.
(Анна – найстарша дочка Канскіх). 1935 рік.

КАШПАРОВИ

Пан Кашпар, швець, дружина домогосподарка. Син Кашпар Франтішек мав фотоательє, дружина Анна - домогосподарка. Пан Кашпар з дружиною мали кондитерську, сина та дочку Мілену.

Золоте весілля подружжя Кашпарових старших, власників взуттєвої майстерні. Перша праворуч сидить пані Прохазкова, другий праворуч стоїть п. Прохазка, в центрі за батьками стоїть син Франтішек з дружиною Анною. Останні – близькі друзі подружжя Кашпарових. Зустріч відбулася в ресторані подружжя Прохазкових.

КАДЕРЖАБКОВИ

Пан Кадержабек з дружиною.

КГОЛОВИ

Кгол Франтішек народився 05.04.1871 в Глушіціх біля Нового Биджова, при прийнятті православ'я отримав ім'я Александр. Його дружина Маріе, до заміжжя Червена, народилася в Здолбунові 12.12.1880, була православного віросповідання. Одружилися 02.11.1897 в Здолбунові. Там і мешкали аж до від'їзду до ЧСР в 1947 році. Виховали четверо дітей: Владіміра, *08.04.1901, Гелену, *21.04.1903, Александра та Мікулаша. Усі народилися в Здолбунові. Найстарший Владімір після студій працював креслярем на заводах Шкоди в Плзені і там же молодим і ще неодруженим.

11. 05. 1928. Останні троє дітей Кголових з родинами реемігрували в Чехію в 1947 році. Пан Кгол в Здолбунові був одним з найактивніших чехів. Ще за часів царської влади мав у Здолбунові магазин змішаних товарів з порцеляновим, скляним, галантерейним та готового одягу відділами. магазині йому дуже допомагала дружина Маріе та декілька помічників. Пан Кгол був дуже енергійним і згуртовував здолбунівських чехів. Був членом усіх чеських спілок. У всі часи найбільше переймався проблемами чехів Чеський комітет, який спочатку називався Чеський комітет та Чеська виконавча рада в Здолбунові. В архівах є всі ці назви. Чеський комітет під керівництвом пана Кгола в 1917 році відкрив Першу приватну чеську школу в Здолбунові. Заснували також театральний гурток, який з виручки від своєї діяльності допомагав фінансувати роботу школи, спортивний гурток, який користувався великою популярністю серед молоді і з якого в 1927 році виникло Товариство «Сокіл» у Здолбунові. Проблеми «Сокола» часто вирішував самотужки, нагадуючи своїм краянам, що в єдності сила. Закликав багатих, щоб на утримання школи виділяли більші кошти, покриваючи те, чого не могли заплатити бідні. Він, як голова Чеського комітету, староста «Сокола» та член рад усіх чеських спілок, не задумуючись, сідав за столик з касою та збирав вступну плату на танцювальних балах, щоб молодші могли танцювати. Його всебічна громадська активність заслуговує на глибоку пошану. Дивовижним є те, що в той складний час, коли чехи перебували на Волині, йому вдалося зберегти багато матеріалів та світлин, які документують діяльність чеських спілок у Здолбунові. Ці матеріали зумів привезти в Чехословаччину, де передав їх в архів Спілки чехів з Волині в Жатці. Нині вони зберігаються в Празі в Народному архіві на Ходовці за номером 1159. Завдяки цим архівам та дивовижній пам'яті пані Анни Мартішової з Жатця можна було цю публікацію написати.

КХОЛОВИ

Кхол Владімір – рибальство, дружина Маріе – домогосподарка, мали сина. Кхол Ярослав, працював на залізниці, дружина Евженіе та сини Мірослав і Зденєк. Кхол Мікулаш.

КІКАЛОВИ

Пан Кікал з дружиною на домашньому господарстві.

КЕТНЕРОВИ

Подружжя Кетнерових мали різництво та синів Вацлава і Мірослава.

КРАМСКІ

Доктор Крамскі з дружиною мали сина та дочку.

КРОВСКІ

Пан Кровскі з дружиною мали різництво та доньок Марії та Евженії.

КРОУПОВИ

Пан Кроупа з дружиною в домашньому господарстві. Кроупова Маріе, прачка.

КРАЛІЧКОВИ

Кралічек Рудолф - коваль, дружина – домогосподарка, діти: Маріе, Анна, Ружена, Ліда, Елішка, Антоніе, Франтішек.

Пан Кгол на касі на танцювальному балу.

Пан Александр Кгол був також старостою «Сокола» Здолбунів у 1927-1938 роках.

КРЕЙЧІКОВИ

Подружжя Крейчікових продавало вугілля та дрова. Діти: Анна, Владімір, Їржіна. Крейчік Роберт працював на залізниці, дружина – домогосподарка, діти: Ольга, Людмила і Павел.

КЛІГОВИ. Пан Кліг з дружиною працювали в домашньому господарстві.

КЛОУЧКОВИ

Клоучек Еміл – державний службовець, дружина Соня – домогосподарка. Клоучек Валентин – державний службовець, дружина Евженіе – домогосподарка, сини Еміл і Віктор.

КРЕЙЧІ ЧЕНЄК

КАРФІКОВИ

Дід Карфік Васіл, діти: Павел, Александр, Владімір, Соня, Віра, Антоніе, Анна. Син Владімір *1895 працював машиністом, пізніше працював на цементному заводі. З дружиною Марією мав синів Владіміра та Бориса і дочок Гелену та Аллу.

КОЗУБОВСКІ. Козубовскі, кондитерська. Козубовскі – різник. Козубовска – ворожка.

КРОВСКІ

Пан Кровскі разом з дружиною займалися домашнім господарством.

КРАЛОВИ

Пан Крал працював робітником на цементному заводі, дружина займалася домашнім господарством, дочка Людмила.

КРЖІЖКОВИ

Кржіжек Їндржіх - кравець, дружина, народжена Томашова, домогосподарка. Разом виховали дві дочки. Юліе – співробітник репатріаційної комісії. Залишала Здолбунів останньою. Анна – вчителька, пізніше директор чеської школи в Здолбунові. В 1947 році передала чеську школу українським шкільним органам. Кржіжек Антонін, кравець, з дружиною мали дочок Їржіну та Евженію.

Подружжя Кржіжових з дочками. Ліворуч – Анна, праворуч – Юліе.

КОСКОВИ (За спогадами дочки Віри)

Косек Йосеф народився 20.05.1905. Батьки були селянами. У 1924 році закінчив в Їчіні учительський заклад і після п'ятирічного вчителювання в різних школах Чехословаччини за наказом органу шкільництва в Празі був 20.08.1929 посланий на Волинь у здолбунівську Першу чеську школу. Незабаром він став директором школи. Розробив план побудови нової сучасної школи і завдяки великій активності Чеського клубу в цій, ще не зовсім добудованій будівлі, розпочалося навчання в шкільному 1931/32 році. Директор Косек пробуджував у молоді почуття взаємності з Чехословацькою республікою та виховував у чеських дітей сильне патріотичне почуття. Воно проявилося в 1944 році, коли багато випускників школи зразу вступили до 1 Чехословацького армійського корпусу, де гідно воювали за звільнення країни, у якій майже ніхто ніколи не був, але яку дуже любили. У 1933 році директор одружився з Вірою Козловскою з Квасилова. Батьки Віри – Іван Козловскі, директор у Квасилові, мати Маріе, народжена Коштялова. Окрім учителювання та керівництва школою, Йосеф Косек приймав активну участь в усіх ініціативах у місті. Благородна праця була перервана приходом совєтів в 1939 році. Після неприємностей, що загрожували життю під час окупації в 1939-1941 роках, лиш за окупаційної німецької влади вдалося всій родині на прохання батьків Йосефа Косека та міністерства в Празі виїхати до протекторату. Сюди приїхали в часи гейдріхіади, але, за згадками дітей, у Чехії було набагато спокійніше, ніж на Волині. Всі ці пригоди довелося пережити Йосефу Косеку та всій його родині. Після повернення до Чехії далі продовжував працювати учителем в Бєхарех. Коли в 1955 році святкував п'ятидесятиріччя, був вражений та розчулений, як багато його колишніх учнів згадали та привітали його. Помер досить молодим 18.11.1958.

Дівчата на прогулянці на Крейдяній горі. Праворуч Олга Візкова, Анна Кржіжкова, Юліе Кржіжкова та Соня Сензіріхтова, юдейка. У Соні була ще на два роки старша сестра Таня, яка була учителькою в десятирічці. Обидві були музично обдаровані. Обох їх разом з іншими мешканцями гетто 14 жовтня 1942 року розстріляли есесівці.

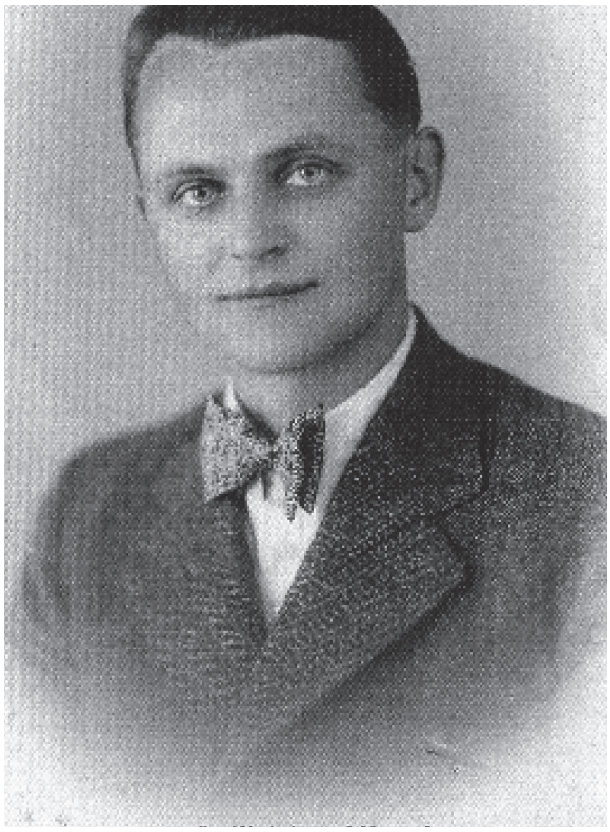

Директор Йосеф Косек.

Věra Kozlovská

Josef Kosek,
řídící učitel

budou slaviti svůj sňatek v neděli dne 5. února 1933
v Kvasilově.

Kvasilov.

Hemyčeves-Zdolbunovo.

Tiskařské družstvo Jičín – Čd.

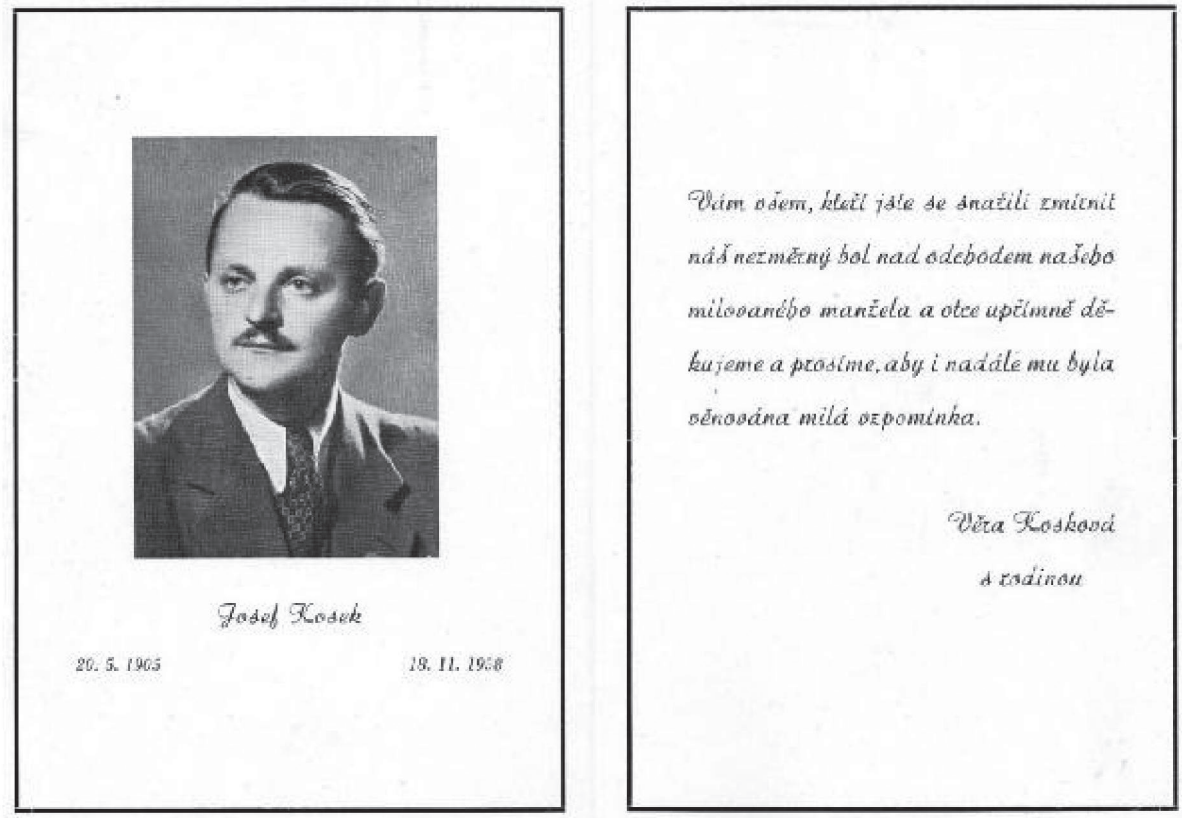

Josef Kosek

20. 5. 1905

18. 11. 1938

Vám všem, kteří jste se snažili zmírnit náš nezměrný bol nad odchodem našeho milovaného manžela a otce upřímně děkujeme a prosíme, aby i nadále mu byla věnována milá vzpomínka.

Věra Kosková
s rodinou

У 1931-1939 та 1941-1942 роках Йосеф Косек був директором чеської школи в Здолбунові. Всі його учні до сьогодні з любов'ю про нього згадують.

КОСІНОВИ

Пан Косіна працював на залізниці. Мали з дружиною дочку, яка вийшла заміж за українця Яромейчука.

КОШТЯЛОВИ

Подружжя Коштялових мали пекарню та двох синів.

КУЧЕРОВА, Матилда, учителька.

КУБЕЛКОВА

Пан Кубелка - коваль, дружина - домогосподарка.

КУРЖИНСКІ

Пан Куржинскі був шевцем, дружина Надєжда - домогосподарка, дочки Евженіе і Ленка.

КИКАЛОВИ

Кикал Йосеф - столяр, дружина - домогосподарка, діти: Антоніе, Александр, Маріе, Владімір та Ярослав.

ЛЕШНЕРОВИ (Дані від Владіміра Лешнера)

Батько Лешнер Владімір з дружиною Еуфросинією, народженою Цейнаровою мали дітей: Владіміра - *22.03.1909 в Плосце – 1980, та Еугенії - *1912-1926.

Батько Мілер Владімір -*26.08.1875-04.10.1947 з дружиною Марією, народженою Вотавовою, мали дев'ятеро дітей:

Антоніе - *1901-1981,
Віра - * 1903-1984,
Владімір- *1904-1904,
Вацлав- *1905-1920,
Анна- *1907-1924,
Маріе- *1909-1998,
Ольга- *1914-1940,
Зденка- *1921-1944.

Син Владімір Лешнер 12.07.1936 одружився з Марією Мілеровою. Мали троє дітей:

Владімір- *24.06.1937 в Рівному,
Едуард- *13.09.1939 в Рівному,
Томаш- *18.01.1948 в Тепліцих.

Син Владімір закінчив початкову школу в Плоскій. Гімназію закінчив у Здолбунові в 1927 році. Був зарахований на медичний факультет у Львові, але через сімейні обставини провчився тільки два роки. 1.09.1930 почав працювати вчителем у чеській школі Здолбунова і працював до 31.08.1936, після чого учителював у чеській школі Рівного.

ЛАНЦІГРОВИ

Подружжя Ланцігрових мало дочку.

ЛГОТАКОВИ

Подружжя Лготакових мали різництво. Пан Лготак був покрівельником, дружина - домогосподарка. Пан Лготак, кондитер.

ЛІХНЕРОВИ

Пан Ліхнер – спеціаліст із копання криниць, дружина – домогосподарка. Мали сина.

ЛУДВІКОВИ

Подружжя Лудвікових мали дочок Емілію, Анну та Марію. Власники ресторану.

МАЦЕХОВСКІ

Пан Мацеховскі був власником нерухомості, дружина Людмила – домогосподарка.

МАГЛОВИ

Подружжя Маглових мало дочку Ольгу та сина Петра.

МАКАРЕВІЧОВИ. Пан Макаревіч з дружиною мали ювелірний магазин.

МАЛИ

Мали Вацлав був пекарем, дружина Ольга - домогосподарка. Дочка Людмила мала сина з паном Баштою, сини Вацлав та Владімір були в армії.

МАРКОВИ. Пан Марек був машиністом, дружина - домогосподарка.

МАСОПУСТОВИ

Масопуст Антонін був учителем у чеській школі, дружина - домогосподарка, сини Мілослав, Квєтослав та дочка. Масопуст Владімір мав столярну майстерню, дружина - домогосподарка, мали дітей. Масопуст Вацлав з дружною мали кондитерську. Масопустова Лібуше, кравчиня.

МАЗУРЦОВИ. Пан Мазурец був лікарем, дружина - домогосподарка.

МАЛГОУЗОВИ

Пан Малгоуз разом з дружиною займалися сільським господарством.

МІЛЕРОВИ

Пан Мілер з дружиною займався сільським господарством, мали сина Божетєха та дочку Зденку.

МЕНЦЛОВИ

Менцл Владімір працював в фірмі Йозеф & С, дружина Віра, домогосподарка, син Їржі, банківський службовець

МАУЛІСОВИ

Мауліс Ян був шевцем, дружина – домогосподарка, син Мікулаш працював на електростанції, дружина Луція – домогосподарка. Мали сина. Мауліс Вацлав був перукарем, дружина Марія – домогосподарка, мали двох синів.

МАЗАНКОВИ

Мазанек Йосеф з дружиною Лібуші мали пекарню. Мазанек Франтішек з дружиною мали кондитерську, дочка Гелена, син Ростіслав, син Франтішек загинув на війні. Мазанек Мірослав був перукарем, дружина - домогосподарка, дочка Лола. Мазанек Карел з дружиною.

МАТЄЙКОВИ

Пан Матєйка з дружиною мали сина та дочку Віру.

МОРА. Перукар.

МАЛИШЕВСКІ

НОВОТНИ (Записала Людмила Майкракова, народжена Новотна)

Новотни Ян, син Йосефа походив з малого села Нетржеби біля Літомишле. П'ятнадцятилітнім хлопцем разом з батьками переселився на Волинь. Приблизно в 1872 році поселилися в селі Гільча поблизу Здолбунова. Дорослим одружився з Анною Моравковою, побув декілька років у новозаснованому чеському селі Гулеч (Гільча), де їм народилися діти, Анна *1883, Владімір *1885, та Йосеф *1886. Потім переселилися до Здолбунова, який у той час розвивався завдяки побудові цементного заводу та залізничної станції. Там працював машиністом. Його син Владімір вивчився слюсарем а Йосеф - сідельником. Дочка Анна вивчилася швачкою і вийшла заміж за теслю Йосефа Врану. У Здолбунові в них ще народилися сини Антонін, який помер молодим, Мікулаш *1895, Вацлав *1899 та дочка Маріе *1901. Син Владімір одружився з Павлою Кукаловою. Мали дочку Антонію та сина Александра. Інший син Йосеф одружився з Анною Мавлеровою і у них народилися діти: Александр *1909, Владімір *1913, Мікулаш *1920, Йосеф *1918, Антонін *1911, Ольга *1922, Людмила *1924 та Ростіслав *1926. Син Мікулаш Новотни одружився з Анастазією Крейчовою і мали дочок: Лібуші *1923, Надю *1927 та Маріе *1931. Син Вацлав мав з дружиною Вірою дітей: Владіміра *1925, Богуміла *1927, Гелену *1930 та Антоніна *1932. Владімір та Богуміл воювали в армії Свободи. Богуміл загинув у 1944 році біля Вишнего Комарніка. Дочка Марія, в шлюбі Брдова, мала сина Владіміра *1924 (танкіста армії Свободи) та дочку Людмилу *1933, в заміжжі Алберовска. Новотни Йосеф з дружиною Анною мешкали на вулиці Желязна в родинному будинку (на плані №220). У дворі мали сідельну майстерню. Чисельна родина жила за правилами християн-євангелістів. Після заснування Першої чеської школи всі діти ходили до неї. Батьки відвідували курси чеської мови, які перший організував учитель Ламберт Єлінек в 1917 році. Найстарший син Александр *1909 вивчився на слюсаря-механіка та працював в майстерні пана Глаіха. Одружився з Анною Кубелковою, і мали сина Мірослава. Інший син

Антонін *1911 вивчився на столяра і працював у фірмі братів Поспішилових. Наступний син Владімир *1913 закінчив польську гімназію і був представником фірми Каро-Франк на Волині. Їздив до Чехословаччини і привозив звідти різні новинки, зокрема прекрасні чеські пісні на грамофонних платівках. Помер молодим у віці 28 років через переживання на кордоні під час однієї з подорожей. Четвертий син Йосеф *1918 після закінчення школи продовжив навчання на курсах. Також працював у фірмі братів Поспішілових. У 1944 році вступив до армії Свободи. Ще один син Мікулаш *1920 – журналіст. Працював у чеській редакції в Квасилові та в Луцьку. Дописував до краянських газет а також до журналу «Mladý svět» під псевдо Мікулаш Хрпа. Помер також молодим у віці 28 років. Дочка Ольга, в шлюбі Шевелакова *1922. Дочка Людмила *1924, в шлюбі Майкракова, вступила добровольцем у 1944 році в армію Свободи. Син Ростіслав *1926, був в 1942 році. 1943 вивезений до Німеччини на примусові роботи. Одразу після закінчення війни американці відвезли Ростіслава на кордон, дали йому їжу, пити та гроші на дорогу додому. Але ж на кордоні його арештували радянські вояки і потім вивезли в Сибір. Повернувся якраз перед тим, як приїхала репатріаційна комісія. Тому зміг з родиною повернутися 1947 року до Чехословаччини.

Новотни Вацлав з дружиною Ольгою мали продуктовий магазин; доньки Віра і Лібуше.

Новотни Мікулаш, шкільний сторож, дружина Анастазія, діти Лібуше, Надєжда і Маріе.

Новотни, землероб.

Новотни - коваль, дружина - домогосподарка.

Новотни Владімір з дружиною Емілією мали дочку Надєжду.

НОСЕК з дружиною.

ОЛІЧОВИ власники пивзаводу.

ОСІПЧУКОВИ. Осіпчук Даніел – керуючий маєтком, дружина Антонія - артистка.

ОТМАРОВИ

Отмар Ян з дружиною мали велике різництво та сина Їржіго. У них були побудовані великі холодильні приміщення під землею. Їх використовували як бомбосховища під час бомбардування міста. 30 квітня перед великим російським святом 1 травня, під час найбільшого нальоту на Здолбунів, попала найбільша бомба якраз на те сховище. Зробила велику вирву, вбивши та розірвавши на шматки багатьох людей, які переховувалися у сховищі. Між ними був і син Отмарових Їржі.

ПАЛІЧКОВИ – КОСТКОВИ

Ян Палічка, власник майстерні по виробництву візків та бричок в Рівному та його дружина Анна, народжена Гола, мали п’ятеро дітей. Ольгу, Владіміра, Жофію, Маріе та Віру. Ян Палічка помер після виробничої травми в 1904 році. Анна з дітьми переїхала до Здолбунова і пізніше одружилася з різником Владіміром Косткою. Мали разом дітей Йосефа, Мікулаша та Бориса. Ольга закінчила гімназію та вийшла заміж за п. Вахніцкого. Владімір вивчився на слюсаря і, як тоді було звично, пішов набувати досвід. Пізніше працював слюсарем у здолбунівському депо. Жофія вийшла заміж в Києві за Й.Н.Каєра. Маріе померла досить молодою. Віра вийшла заміж за різника та ковбасника Вацлава Хохолоуша. Син Владімір одружився з Марією Шаршовою. У них були діти Владімір, Марія та Йосеф. Владімір, як і батько, вивчився слюсарем і також працював в депо. Це вже було тоді, коли Здолбунів окупували німці. Робота в залізничних майстернях давала можливість вчиняти всілякі шкідницькі акції. Молодий Владімір Палічка швидко знайшов зв’язки з партизанським загоном Медвєдєва, куди передавав інформацію про різні військові транспорти. Свою “професійну” роботу одного разу зробив так, що локомотив з військовим потягом до фронту не доїхав. Свою активність Владімір проявляв аж до визволення Здолбунова Червоною армією. Досить швидко разом зі своїми товаришами Міхалом Олховскім, Їржім Яначкем, Александром Заслоцкім та Їржі Гроудою вступили в Рівному до 1 Чехословацького армійського корпусу. Про свою службу в армії в якості командира танку написав Владімір Палічка книгу «Nezaváté časem». Зведений брат Владіміра, Боріс Костка, наймолодший з родини, після закінчення школи вивчився на різника і ковбасника. Будучи підмайстром у магазині швагра, відвідував заняття «Сокола»

та вчився малювати в студії школи художнього мистецтва професора Ніколая Майского. Там чотири роки вивчав технічне малювання. У 1939 році збирався до Києва, де після іспитів мав навчатися в малярській академії. Але в цей час Німеччина нападає на Польщу, а незабаром на Польщу нападає соціалістична Росія. Волинь опинилася під владою Радянської Росії і Боріс став громадянином Радянського Союзу. Влітку Костку призивають до Червоної армії і він стає військовослужбовцем 32 гвардійського полку 12 стрілецької дивізії. В 1941 році Німеччина нападає на Радянський Союз. Боріс Костка стає учасником тривалих переходів, відступів та боїв на Курській дузі. Під час боїв Костка з товаришами, Ярославом Прохазкою та Ледвіною з Крупи дізнаються про чехословацький підрозділ. Радянське командування задовольняє їх прохання і вони мають можливість від'їхати до Бузулука. Там Костку зараховують ротмістром у роту 122-мм мінометів. Мінометчиком успішно воює в боях під Торчином. Після двох місяців боїв на території Румунії чехословацькі вояки у вересні 1944 року беруть участь у боях Карпатсько-Дукельської операції. Боріс Костка в Карпатах уже командир піхотної роти. Пізніше згадував про бій за безіменну висоту, де підпоручик Їржі Гроуда зі Здолбунова закрив своїм тілом амбразуру німецького дзота і тим геройським вчинком допоміг ту висоту здобути, зберігши життя багатьом іншим воякам. Цю висоту назвали Гроудова висота. Далі Костка згадував, як на державному кордоні 6 жовтня зблизька бачив як авто з генералом Ведларем-Сазавскім наїхало на протитанкову міну. Борис Костка був відомий як суворий командир, що вимагав виконання наказу, і, разом з тим старався, щоб його солдати були добре прикриті і отримували все необхідне. Був нагороджений трьома Чехословацькими хрестами, одним Польським та медаллю «За відвагу». Біля Зиндранова був поранений осколком у ногу. Отримав підвищення до підпоручика. Воював також біля Ліптовського Мікулаше. Рудолф Бейковскі, який підбирав охорону для президента Бенеша та влади, серед інших вибрав також Боріса Костку. Той потім з іншими вояками охороняв в Кошіцах будинок, де мешкав президент. Пізніше охороняв урядовий потяг, який їхав через Братіславу та Брно до Праги. Супроводжував у якості охоронця Едуарда та Гану Бенешову під час їх поїздок. Міністр закордонних справ Ян Масарик дав йому родинні світлини – Т. Г. Масарик, Ян, Харлота, Аліса, Ольга. За нею намалював Костка картину олійними фарбами, але вже не встиг її Яну Масарику дати. Той 10 березня 1948 року помер. Боріса Костку та інших людей після смерті президента Бенеша вигнав з Граду Клемент Готвальд, тому що не були членами КПЧ, і змінив їх своїми кадрами. Служив потім у казармах на Біле Горе командиром підрозділу протитанкових гармат. Далі вчився у Вищій школі мистецтв і в жовтні 1989 отримав звання академічного художника. Був членом легії та СВЧП.

ПАВЛІКОВИ

Пан Павлік з дружиною були власниками продуктового магазину, мали дочку Марію та сина Йосефа. Павлікова Емілія, кравчиня. Павлік Антонін працював на цементному заводі, дружина – домогосподарка.

ПІЛНИХ. Пан Пілни з дружиною мали синів Йосефа і Павла.

ПЛУГАРЖОВИ

Плугарж Ян – учитель та власник ресторану, дружина – офіціантка.

ПОСПІШІЛОВИ (За інформацією Мірослава Рампаса)

Брати Поспішілови мали в Здолбунові магазин та склади господарських і мукомельних машин. Були генеральними представниками виробників UNION в Ческіх Будєйовіцах та заводів Wichtrle a Kovařik в Простєйові. Фірму заснували в 1920-х, після виникнення Польської республіки. Вони в основному зосереджувалися на продажу та обслуговуванню молотарок й обладнували їх дизельними моторами. Машини довозилися виключно з Чехословаччини. Працювали там переважно сільські ремісники. Машини купували передусім землероби з чеських сіл. Під час жнив фірма посилала на попередньо домовлені місця власні машини для обмолоту в недалеких військових господарствах та до українських сіл. Фірма занепала після приходу совєтів у 1939 р. Брати Поспішілови були серед засновників нової чеської школи в Здолбунові. Один з братів мав троє дітей: Мілушку, Віру та Карла. Уся родина добре пе-

редбачила ситуацію і вчасно переселилася в Чехословаччину, врятувавшись від неминучого заслання, яке їх як буржуазну родину чекало в СРСР. Більше нічого про цю визначну родину не вдалося довідатися. Зразу після приходу совєтів на території фірми розташувався військовий автопарк і казарма. Те ж саме сталося після приходу німців. Поруч з цим об'єктом стояла чеська школа, у якій за часів німецької окупації також була казарма.

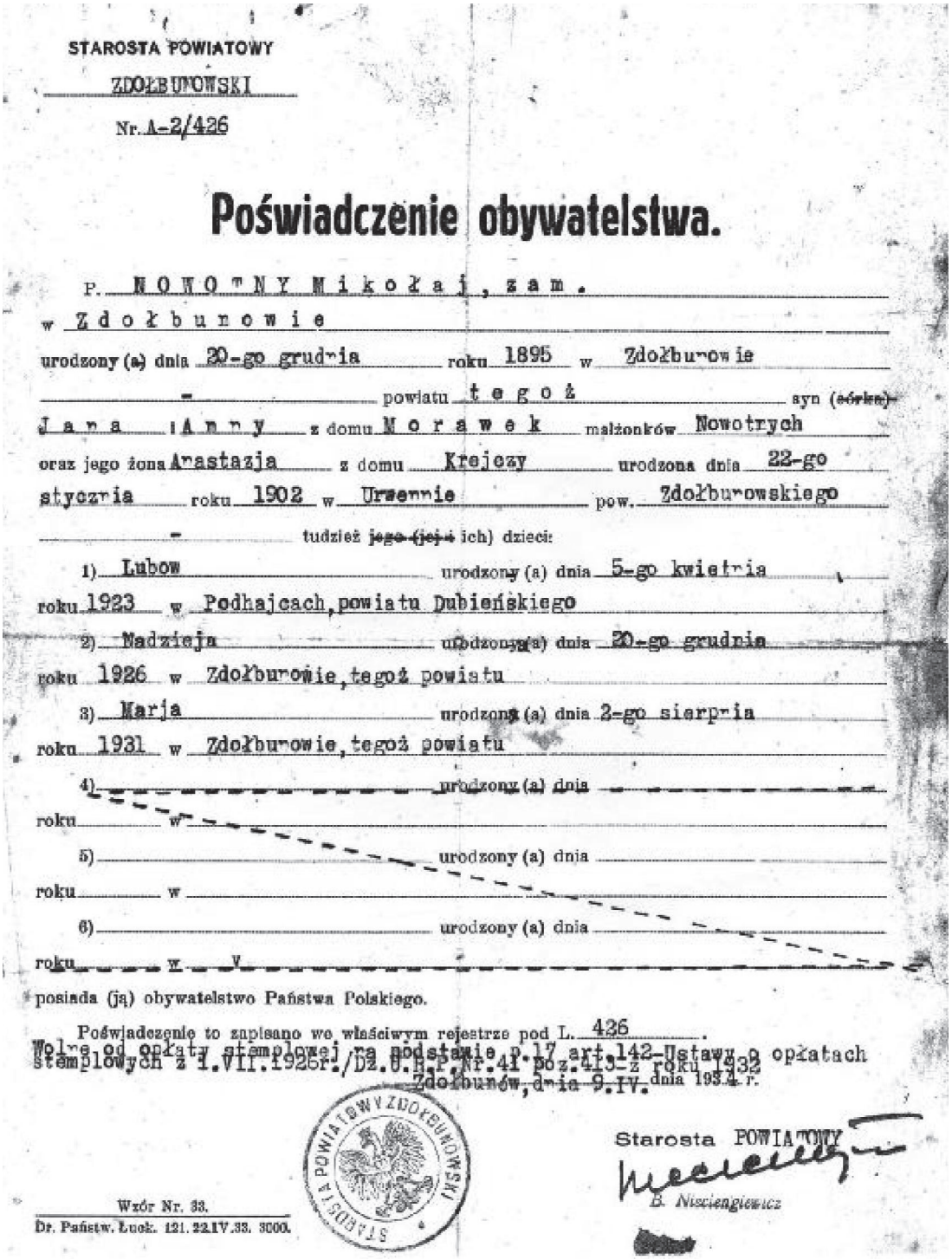

STAROSTA POWIATOWY
ZDOŁBUNOWSKI
Nr. A-2/426

Poświadczenie obywatelstwa.

P. NOWOTNY Mikołaj, zam.
w Zdołbunowie
urodzony (a) dnia 20-go grudnia roku 1895 w Zdołbunowie
powiatu tegoż syn (córka)
Jana i Anny z domu Morawek małżonków Nowotnych
oraz jego żona Anastazja z domu Krejczy urodzona dnia 22-go
stycznia roku 1902 w Urzędnie pow. Zdołbunowskiego
tudzież jego (jej) ich) dzieci:
1) Lubow urodzony (a) dnia 5-go kwietnia
roku 1923 w Podhajcach, powiatu Dubieńskiego
2) Nadzieja urodzona (a) dnia 20-go grudnia
roku 1926 w Zdołbunowie, tegoż powiatu
3) Marja urodzona (a) dnia 2-go sierpnia
roku 1931 w Zdołbunowie, tegoż powiatu
4) urodzony (a) dnia
roku w
5) urodzony (a) dnia
roku w
6) urodzony (a) dnia
roku w
posiada (ją) obywatelstwo Państwa Polskiego.
Poświadczenie to zapisano we właściwym rejestrze pod L. 426.
Wolne od opłaty stemplowej na podstawie p.17 art.142-Ustawy o opłatach Stemplowych z 1.VII.1926r./Dz.U.R.P.Nr.41 poz.415-z roku 1932
Zdołbunów, dnia 9.IV. dnia 1934 r.
Starosta POWIATOWY
B. Nisciengiewicz
Wzór Nr. 33.
Dr. Państw. Łuck. 121. 22.IV.33. 3000.

Підтвердження громадянства Польської Республіки Мікулаша Новотного та його родини.

Поручник Боріс Костка, 1946рік.

Під час урочистих зборів до 57-ї річниці бою за Ясло. 2001 р.

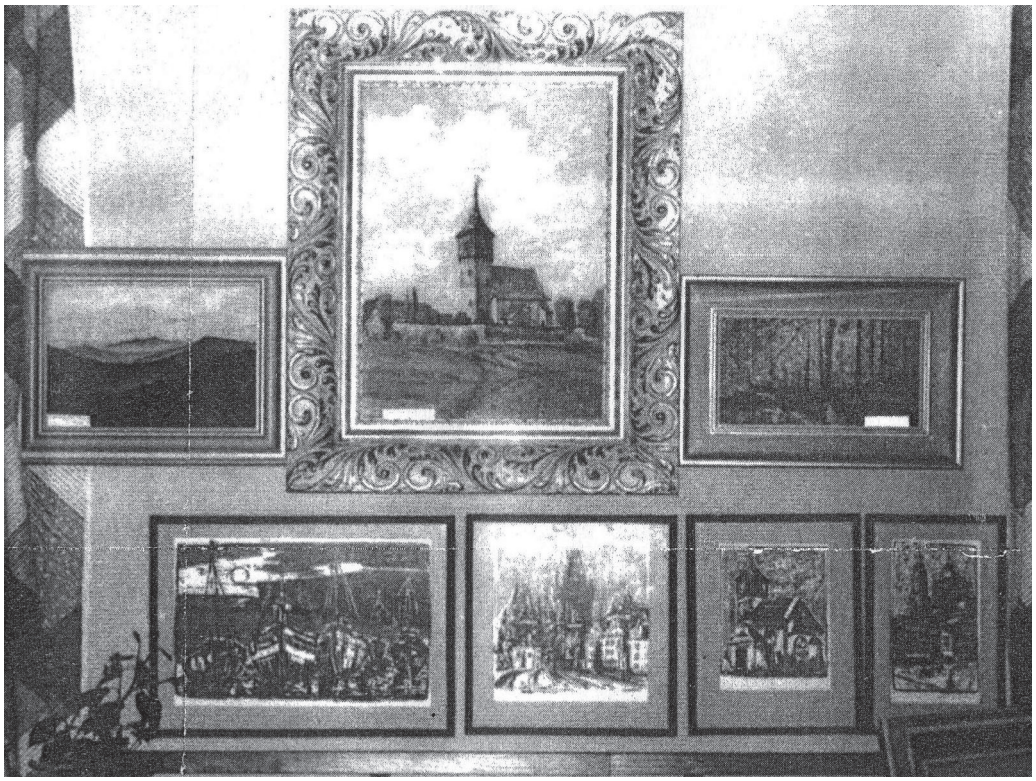

Деякі з картин Боріса Костки. У центрі – костел в Козоєдах.

Співробітники фірми Поспішілових. Стоять праворуч: 1 Масопуст – столяр, 3 Райхрт, 6 Новотни Антонін – столяр, 8 Рампас Йосеф – слюсар. Сидять праворуч: 2 Баран – українець, 3 Пох – ведучий співробітник з фірми Vichtrle-Kovařik з Простєйова, 4 Кожарскі, 5 Йонаш.

Будинок братів Поспішілових. Біля будинку був великий двір, де продавали та ремонтували господарські машини.
У будинку були житлові помешкання та канцелярія фірми. Будинок і все останнє при совєтах та німцях використовувалося як казарма, так само як і чеська школа, що стояла поруч

ПІЛНИ

Пілни Александр, працював на виробництві болтів та гайок, дружина домогосподарка, мали сина.

ПОПЕЛКОВИ

Пан Попелка з дружиною.

ПРОШКОВИ

Пан Прошек – учитель, дружина – домогосподарка.

ПРОХАЗКОВИ (З а інформацією, наданою наймолодшим Олдржіхом)

Не всі чехи-емігранти їхали на Волинь. Як і багато інших, Ярослав Прохазка, що народився в Пардубіцах, вивчився на м'ясника і у віці двадцяти років поїхав на роботу до Америки. В Нью- Йорку працював робітником у майстерні, що виробляла сідла та колеса. У той же час його рідні (був з чисельної родини) поїхали працювати на Волинь. Рідня між собою переписувалася і обмінювалася враженнями. Ярослав у Нью- Йорку познайомився з чешкою Антонією Раділовою, що походила від Рокицан, і незабаром вони одружилися. У них народився син Олдржіх, якого охрестили в чеськобратському храмі в Нью- Йорку. Робота в залюдненій Америці Ярославові не подобалася. Брат Йосеф йому вихваляв можливості підприємництва на Волині. Він мав з дружиною Анною в Здолбунові різництво. І молодий батько родини у віці 23 років з півріччною дитиною в 1912 році (тоді якраз потонув «Титанік») відплив до Одеси, а звідти переїхав до Здолбунова. На дорогу потратив усі гроші. За позичені гроші купують малий будиночок з великим двором на перехресті вулиць 3-го Мая та Нарутовіча. Щоб мати можливість займатися підприємництвом, Ярослав змушений був перейти у православ'я. У дворі побудував приміщення для переробки м'яса, холодильник, а біля головної вулиці - ресторан. Коли син Олдржіх закінчив здолбунівську школу, то послав його до Пардубиць вчитись у міському училищі. Опісля він там же вивчився на різника. Маючи відповідний фах, отримав від батька м'ясопереробне виробництво. Ярослав пізніше побудував на околиці міста пекарню, де випікали чеський білий хліб. До сина Олдржіха приїхали рідні: Антонін, Ярослав та Гелена. Найстарший Олдржіх одружився в 1935 році з Геленою Годковою з Мирогощі. 27.07.1937 у них народився син Олдржіх. Коли всі почали жити спокійним життям, почалася війна. Після приходу совєтів було по підприємництву. У 1944 році пішов батько Олдржіх в Рівному до Чехословацької армії, а син Олдржіх - у перший клас чеської школи. Син уже ніколи батька не побачив. Той помер на фронті від запалення легенів. У 1947 році мама Гелена з сином Олдржіхом реемігрувала до ЧСР. На закінчення - ще додаток, який показує, яким тісним є цей світ. У 1959 році отримав Олдржіх путівку на відпочинок до Крконош. Через погане автобусне сполучення змушений був переночувати в Їлемніці в готелі «Прага». Коли пан на рецепції записував паспортні дані гостя, почав на голос читати: народжений в Здолбунові. Замислився і сказав: "Будучи легіонером, я там їздив кіньми по хліб до якогось Прохазки, називали його американцем". Олдржіх сказав: "Це був мій дід". Вранці вже того пана на рецепції не було, але у Олдржіха був заплачений сніданок.

ПТАЧКОВИ

Пан Птачек, дружина – домогосподарка.

ПРАШІЛОВИ

Прашіл Владімір, дружина Маріе, син Ярослав. Прашіл Йосеф, дружина Лідія, сини Ростіслав та Їржі. Прашіл Йосеф, дружина Маріе, діти Маріе, Владімір, Анна, Олга, Петр, Вєра, Лудміла. Прашіл Петр з дружиною.

ПЛУГАРЖОВИ

Плугаржових заїжджий шинок стояв у кварталі, який називали Віли, на роздоріжжі Здовбиця-Старомильськ. Протягом усього року щосереди в Здолбунові відбувався ярмарок. У першу половину дня приїздили возами продавці та покупці. Переважно це були українці , чехів було менше. Продавали надлишки від господарювання, молоко, масло, сметану, птицю, городину а також свиней, корів, коней. Коли торг був вдалим, то на зворотній дорозі більшість зупинялася в шинку у Плугаржів або у Прохазків. Пані Плугаржова, що була з родини Олічів, та

пан Ченєк Плугарж були добрими шинкарями. Він також БРАВ участь У громадському житті. Чехи ще з царських часів мали в Здолбунові добрий аматорський театр. Пан Плугарж був одним з цілої низки режисерів.

РАМПАСОВИ-ШІМСОВИ (З розповіді Мирослава Рампаса)

Обидві родини мешкали в одному будинку по вулиці Плац 11-го листопада (на плані №254), що прилягала з південного боку до стадіону. Обидві родини були з числа великої групи ремісників та робітників, які працювали часто у чеських підприємців, але найчастіше на цементному заводі та залізниці. Йосеф Рампас *1904, слюсар, працював в слюсарній майстерні пана Масопуста в селі Грушвиця, опісля – у фірмі Поспішілів у Здолбунові, а після 1939 року – на залізниці в депо аж до від'їзду до ЧСР. Антонія Рампасова *1909, народжена Новотна, була домогосподаркою. Їх син Мірослав *1933 ходив у чеську школу в 1940 році. Але вже через рік у школі була німецька казарма. Під час німецької окупації навчалися в різних місцях у місті. Від весни 1944 року знову ходив до чеської школи аж до 1947 року. Ян Шімса *1904, слюсар, працював ремонтником на цементному заводі від 1930 року і до самого від'їзду до ЧСР. Марія Шімсова *1905, народжена Гербрихова, була домогосподаркою. Їх син Їржі *1931 почав відвідувати чеську школу в 1937 році, був членом «Сокола». Під час німецької окупації ходив до української десятирічки аж до 1947 року.

РИХТРОВИ

Пан Рихтр з дружиною та дочкою.

РЖЕГОУНЕКОВИ

Пан Ржегоунек з дружиною та сином Їржім мали різництво.

На обох світлинах громадськість у ресторані Поспішилових зустрічає новий 1936 рік.

Бакалійний магазин у Здолбунові. Ліворуч стоїть Антоніна Прохазкова.

1-й клас чеської школи в Здолбунові 1944/45 н. р. Праворуч на колінах з білим комірцем є Олдржіх Прохазка.

Весілля панянки Востржезової з Ярославом Прохазкою в ресторані у Прохазків.

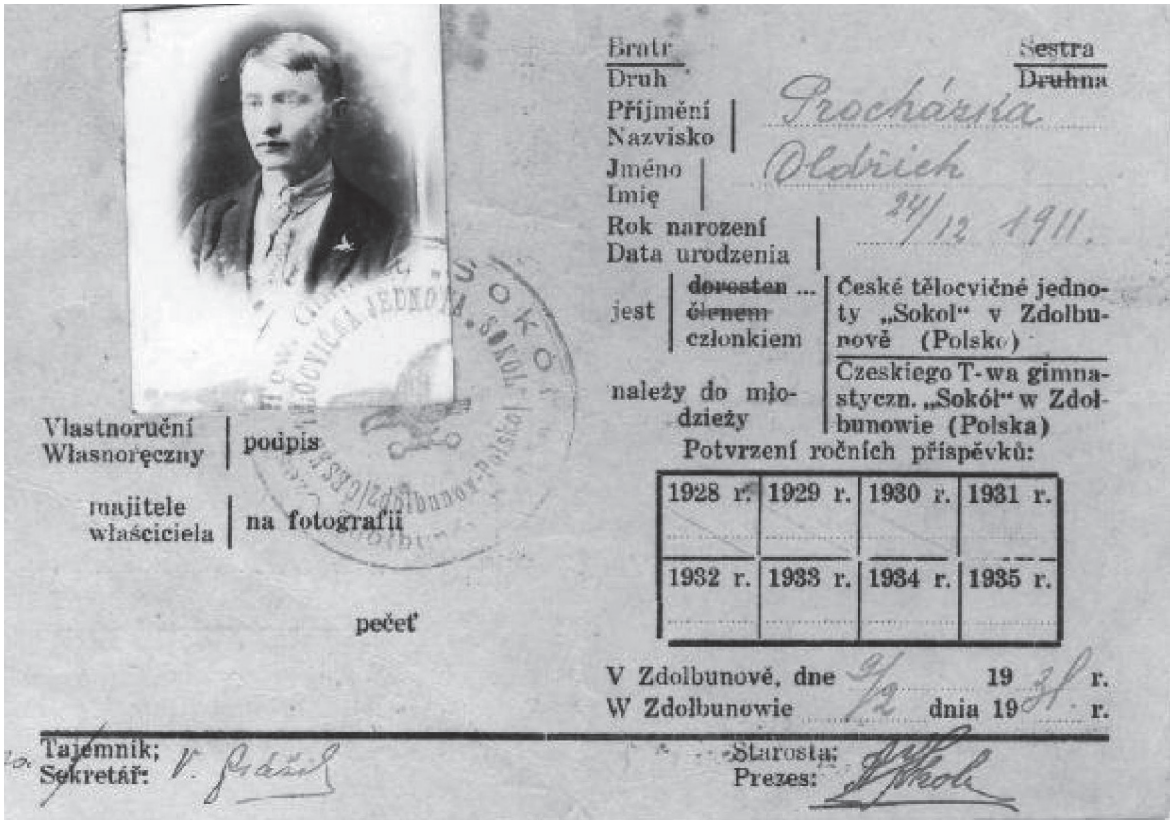

Посвідчення чеського спортивного товариства «Сокіл» у Здолбунові.

САЛАВОВИ

Салава Владімир разом з Ламбертом Єлінеком були першими учителями в здолбунівській чеській школі. Разом з дружиною Анною мали дочку Марію.

СОПІНОВИ

Пан Сопін з дружиною.

СТРЕЙЦОВИ

Пан Стрейц працював на залізниці, з дружиною мали дочок Анну та Їржіну.

СТРАНСКІ

Странскі Ян був учителем у чеській школі, з дружиною мали дочку Марію та сина Їржіго.

СЕКАЧОВИ

Пан Секач працював на залізниці, з дружиною мали шестеро дітей: Вацлава, Катержину, Анну, Ольгу, Марію, Валентину.

СПЕВАКОВИ

Пан Спевак з дружиною.

СОПІНОВИ

Пан Сопін з дружиною.

СОКОЛОВИ

Пан Сокол з дружиною.

СОЛОВЕЙОВИ

Пан Соловей з дружиною були робітничою родиною.

СІРЖІШТЬОВИ

Пан Сіржішть з дружиною.

Метрика Олдржіха Прохазки. Хрещення відбувалося в чеськобратському храмі в Нью- Йорку.

СВІТКОВИ

Пан Світек з дружиною та двома дочками, ім'я одної з них Евженія. Сім'я мала біля Старомильського ставка великий млин.

СВЄЦЕНИ

Пан Свєцени з дружиною.

СТРАКОВИ

Пан Страка працював ливарником, дружина – домогосподарка.

СРКАЛОВИ

Пан Сркал був шкільним сторожем, дружина Гелена, дочка Евженія.

САМРДАКОВИ Самрдак Вацлав з дружиною та дочкою Марією.

ШАВРОВИ

Шавр Йосеф старший з дружиною Анною мали різництво та магазин. Шавр Йосеф молодший з дружиною Марією також мали різництво та магазин. Шаврова Віра. Шаврова Мілуше. Шавр Александр був робітником, з дружиною Марією мали дочок Галіну та Ірінку.

ШАБАТОВИ

Пан Шабата з дружиною мали різництво.

ШАРШОВИ

Пан Шарша з дружиною та дочкою Марією.

ШМІДОВИ

Пан Шмід з дружиною були землеробами. Мали дев'ять дітей.

ШТІПКОВИ

Пан Штіпек з дружиною та дочкою мали продуктовий магазин.

ШТАЙНЕРОВИ

Пан Штайнер з дружиною.

ШПАЧІНСКІ

Пан Шпачінскі був українцем, з дружиною мали дочку Антонію.

ШУЛЦОВА

Учителька в чеській школі.

ШВІЦОВИ

Пан Швіц з дружиною мали різництво та ковбасню.

ТАМФІНОВИ

Пан Тамфіна з дружиною.

ТІКАЛОВИ

Пан Тікал з дружиною.

ТОМАШОВИ

Томаш Вацлав з дружиною та дочками Анною, Лібуші та Вірою мали господарство.

Томаш Владімір (з розповіді пані Їржіни Качерової, народженої Томашової).

Одним з учителів чеської школи в Здолбунові був сином Вацлава Томаша, який переселився до Квасилова з Їчіна в 1870 році. Владімір почав відвідувати школу в Квасилові і після закінчення гімназії в Рівному поступив на математично-фізичний факультет університету св. Володимира в Києві. Більшовицька революція, слідуюча за нею громадянська війна і далі російсько-польська війна з перекриттям польсько-радянського кордону йому не дозволили закінчити факультет. Виїхав до Чехословаччини і поступив до чоловічого учительського закладу в Плзені (нині педагогічний факультет університету в Плзні). Після закінчення навчання повернувся на Волинь. Влаштувався на роботу в державну польсько-чеську школу в Квасилові. Навчав чеської мови та краєзнавства, ставив з дітьми чеські театральні вистави, був бухгалтером пожежної команди, секретарем «Сокола», бібліотекарем сільської бібліотеки, секретарем організації кола Чеської Матиці шкільної. Виконував функції заступника голови Спілки чеських учителів. Від 1932 року при всій цій активності працював також у школі Здолбунова. У 1937 році його обрали головою Спілки чеських учителів. У зв'язку з цією посадою, він став одним з десяти членів правління Чеської Матиці шкільної в Луцьку. У 1933 році чехо-

словацька та польська влада присвоїли йому звання почесного віце-консула Чехословацького консульства на польській Волині в Квасилові. Цю функцію він виконував аж до відміни її в 1939 році. Будучи учителем, намагався відкрити в Квасилові чисто чеську школу. Це, звичайно, не подобалося польським властям. Коли ж польсько-чехословацькі відносини погіршилися, його звільнили з цієї школи як чеського шовініста. Опісля навчав тільки в Здолбунові. До нього в Здолбунів почали ходити до чеської школи багато учнів з Квасилова. З Квасилова до Здолбунова було десь три кілометри. Виконуючи функції почесного віце-консула, їздив у чехословацьке посольство у Варшаві та в консульство у Кракові. Під час останніх відвідин Кракова 27.06.1939 водночас був керівником екскурсії здолбунівської школи до Вєлічки та Кракова. У Кракові в консульстві зустрівся з утікачами з Чехословаччини. Це були в основному офіцери, які після окупації батьківщини намагалися створити антинімецький рух. Між ними також були тоді підполковник Людвік Свобода та нині генерал Олдржіх Квапіл. Тоді домовилися створити «Квасилівську групу". На запрошення Вацлава Томаша приїхало до Квасилова десь 50 вояків, та ще більше до інших сіл на Волині. Ця група працювала на Волині взимку 1939/1940 років. Більше про це написано в книзі Людвіка Свободи "Шляхами життя",2 ч.

Екскурсія учнів Здолбунівської школи до Вєлічки та Кракова, організована учителем Владімірем Томашем

ТОМАШКОВИ
Пан Томашек був прокатчиком труб. З дружиною мали сина.
ТРУСКАВСТИ
Пан Трускавсти працював на залізниці. З дружиною мали сина.
ТОУШКОВИ
Пан Тоушек з дружиною.
ТИРЕКОВИ
Пан Тирек був шевцем. З дружиною мали сина та дочку.
ТУЧАКОВИ
Тучак Ігор - державний службовець, дружина - домогосподарка.
УМЛАУФОВИ
Умлауф Еміл мав магазин, з дружиною мали сина.
УЛРІХОВИ
Улріх Вацлав з дружиною Марією мали різництво і магазин. У них було дві дочки Маріе та Мілена. Пан Улріх - державний службовець, дружина - домогосподарка. Улріх Ростіслав - кравець, дружина - домогосподарка, син, дочка Маріе, дочка.
УЛОВИ
Пан Улов з дружиною.
ВАЦЕКОВИ
Пан Вацек з дружиною.
ВАЛТОВИ
Пан Валта, державний службовець, дружина Павліна, син Александр.
ВАРТЕЦКІ
Пан Вартецкі був моряком, дружина - домогосподарка, дочка Віра, син Александр.
ВАЛКОВИ
Валкова – бабуся, прибиральниця, дочка, внучка Таїса.
ВОЛАНСКІ
Воланскі Вілем *17.12.1895, проповідник баптистської церкви, дружина Ольга, до заміжжя Невечеслова. Діти: Ольга, Ксенія, Карел.
ВІТВЕРОВИ
Вітвера Карел, державний службовець, дружина Божена, син Каміл. Вітверова старша, бабуся.

ВІТВАРОВИ

Пан Вітвар працював на залізниці, дружина, сестра Їржіго Гроуди, який загинув на Дуклі, - домогосподарка, син Владімір. Не емігрували, залишилися в Здолбунові. Син

Владімір здобув медичну освіту, рентгенолог. Про родину Вітварових згадано разом з родиною Гроудових.

ВІТЕЧКОВИ

Пан Вітечка - коваль, дружина - домогосподарка, діти: Ярослав, Вацлав, Мікулаш, Маріе, Віра.

ВЕРНЕРОВИ

Маляр Вернер малював на замовлення православних чехів ікону святого Вацлава на коні. Віруючі чехи, через те що, переважно з економічних міркувань, перейшли в православ'я, дуже пошановували святого Вацлава, покровителя Чеської землі. Православним чехам, які були, здебільшого багатими, вдалося домовитись з місцевим батюшкою, щоб дозволив помістити ікону святого Вацлава в церкві Пресвятої Богородиці. Можливо, що батюшка навіть не знав, що Вацлав є католицьким святим. Маляр Вернер мешкав по вулиці 3-го Мая, на плані №63. Мали з дружиною дочку МІлуші, яка була фотографом.

ВЄТРОВЦОВИ-ГИЛАСОВИ (За розповіддю пані Вєри Дворжакової, народженої Вєтровцовою)

Антонін Вєтровец приїхав на Волинь чотирирічним хлопцем. У дорослому віці одружився з Анною, народженою Лешаковою. Виховали разом вісім дітей: Анну, Марію, Антоніна, який загинув у першій світовій війні, Александра, Владіміра, Їржіго, Ігнаце та Емілію. Александр, що народився в 1902 році в селі Ческе Новіни, працював на цементному заводі. Одружився в 1928 році з Марією, народженою Гиласовою. У них був син Віктор та дочка Віра *1929. Мешкали на Вілах (№167). Брат Владімір був шевцем, мав дружину Надєжду та дочку Їржіну. Мешкали по вулиці Фабрична, №52. Владімір під час Другої світової війни воював на Західному фронті. У лавах польського підрозділу був учасником важких, але переможних боїв за Монте Казіно. Отримав декілька поранень, помер у госпіталі в Англії. Брат Їржі був також шевцем. Мав дружину Марію та сина Їржіго. Брат Ігнац, також швець, мав дружину Віру та сина Їржіго.

Гилас Влад походив з села Праскачка біля Пардубиць. На Волині одружився з Марією, дочкою Вацлава Фукса, що народилася 1890 році в чеському Малині. Виховали троє дітей, Марію, Йосефа та Александра. Маріе вийшла заміж за Александра Вєтровца. Вєтровцови та Гиласови мешкали в Здолбунові від 1920 року.

ВЛАСАКОВИ

Пан Власак був слюсарем, дружина - домогосподарка, дочка Цецілія – вчителька, син Ростіслав – робітник.

ВІЗЕКОВИ

Візек Александр був ковалем, дружина Барбора – домогосподарка, мали разом дев'ять дітей. Візек Карел мав кравецьку майстерню. Візек Антонін працював на залізниці. Візек Вацлав працював на цементному заводі, дружина Наталія. Пан Візек також був членом підпільної організації «Бланік». Коли ж нацисти довідалися про це і йшли його арештувати, то доторкнувся до щитка високої напруги і на місці загинув. Візкова Ольга була кравчинею. Візек Віктор. Візек Владімір працював на цементному заводі, дружина – домогосподарка.

ВОСТРИ

Пан Востри з дружиною мали ливарне виробництво. Дочки Лола та Їржина.

ВОРАСІЦКІ

Пан Ворасіцкі працював на залізниці, дружина володіла нерухомістю.

ВОСТРЖЕЗОВИ

Востржез Йосеф старший, діти Анна, Анастазія, Ольга, Йосеф, Владімір. Востржез Вацлав керував маєтком, дружина та діти Зіна, Віра, Маріе та Олга. Востржез Йосеф був різником. На війні отримав важке поранення. Втратив око, паралізувало йому руку. Востржелова Штефанія виїхала до Америки.

ВОЖЕНІЛКОВИ

Воженілек Йосеф був мельником, дружина Лібуше, народжена Птачкова, діти Евженія, Їржина. В 1944-1947 роках в армії Маріе та Йосеф.

ВОМАЧКОВИ

Пан Вомачка був професором, дружина походила з роду Олічів.

ВОНДРОВИ.

Пан Вондра був поляком, працював на залізниці, дружина – домогосподарка, дочка Гелена.

ЗАСЛОЦКІ

Пан Заслоцкі працював на залізниці, дружина – домогосподарка, діти Александр, Владімір, Мікулаш.

ЗУНА, фотограф.

ЗДОЛБУНІВСЬКІ ЛІКАРІ

Про цих важливих людей нічого не знаємо. Спробуємо хоча би їх назвати:

Д-р Крамскі Віктор – чех, дружина – росіянка. Мали дітей. Помешкання та ординаторську мав по вулиці Фабричній.

Д-р Пушкін – росіянин, дружина чешка, народжена Свєчена з Миротина. У них були сини Вацлав та Василій.

Д-р Стрєлєцкій – росіянин, дружина- чешка. Мали дочку Ніну. Мешкали по вулиці 3-го Мая.

Д-р Мазурець – українець? Дружина – чешка, народжена Захова? Були вивезені на Сибір. Повернулися на Волинь. Пані Мазурець провідала знайомих в Жатці.

Д-р Елашевіч-гінеколог, поляк. Помешкання та ординаторську мав по вулиці 3-го Мая.

Д-р Щіглов –росіянин?

Д-р Шлезінгер?

Одна лікарня була біля залізничного вокзалу. Вона обслуговувала здебільшого всіх залізничників. Другу лікарню відкрили в 1944 році по вулиці Ясній. Була завжди переповненою. Ліжка стояли і в коридорі. Їжу носили хворим родичі та знайомі.

Одна аптека була на ринку, пізніше на неї казали «на базарі», поблизу переходу через залізничні колії. При Польщі власником та аптекарем був магістр Войцеховскі. Друга аптека була на розі вулиць Острогске та Нарутовіча.

ЗДОЛБУНІВСЬКІ ПОЖЕЖНИКИ

Інформації про пожежну команду в Здолбунові є дуже мало. Не знаємо, які чехи були пожежниками. Здолбунівська пожежна команда була створена близько 1902 року. Досить швидко створили духовий оркестр із шістнадцяти осіб. Ця капела незабаром стала відомою в широких околицях. При польській владі пожежні команди почали активніше розвиватися. У 1929 році в Здолбунові створили керівництво 10 округу пожежних команд. Першочерговим завданням було вишколення керівних кадрів, а потім і всіх членів діючих команд. У 1934 році життя пожежних команд в районі Здолбунів зазнало багато змін. 7 лютого відбулося засідання ради відділів району за участі 97 членів, і на ньому обрали нове керівництво районної організації. У цей час – 1934 р. - вартість майна пожежників у районі становила 169242 злотих. Наступна інформація є про те, що пожежники в Здолбунові в 1936 році отримали моторну помпу та черговий автомобіль. Здолбунівська команда дійсно показувала себе з кращого боку, хоча фінансові можливості були скромними.

Здолбунівські вогнеборці. Будинок родини Кржіжкових.

Між здолбунівськими мисливцями були також чехи. Керували мисливцями начальник місцевої польської поліції та командир військового гарнізону.

ЗГАДКИ ПРО БЛАЗНІВ В ЗДОЛБУНОВІ (ЗА СПОГАДАМИ ПАНІ МАРТІШОВОЇ).

У всі часи у світі жебракували, просили шматок хліба. У Польщі та в Здолбунові жебракування не заборонялося. Жебраків було багато і між ними були чотири блазні. Нікого не ображали, нікому не погрожували. Найбільш нещасним був чоловік на ім'я Людвік. Поляк, напевно, колишній студент-медик. Знав добре латину, інколи навіть допомагав студентам. Одягнений був дуже нужденно, брудно, під рукою носив газети. Ними він вкривався, коли спав на лавці. Ще одним був Ізак Зофман, син власника кінотеатру, який був на ринку. Добре одягнений, малого зросту, волочив ноги. Родинний будинок мали за парком. Юдей Шлама, сусід Долежалів, був наступним нещасним. Боявся людей, кожного ще здалеку обходив. Діти його дражнили і запитували: "Хочеш булку?". Мешкав з родиною по вулиці Костельній. Едек Загурскі був поляком. На нього покрикували: "Едзьо 3х гоп". Почувши, тричі підстрибував і йшов далі. Часом приходив під двері Долежалів. Пані Долежалова йому завжди до окрайця хліба давала горнятко білої кави або тарілку юшки. Якось в неділю прийшов рано. Пані Долежалова сказала йому, щоб прийшов в обід і отримає юшку. День йшов, Едек пішов на богослужбу в костел. В обід встав і на весь костел промовив по-польськи: "Мушу йти, пані Долежалова обіцяла дати юшку". Весь костел розсміявся. Коли Здолбунів зайняли німці, то десь за тиждень зібрали всіх нещасних із ще однією сліпою, шістнадцятирічною дівчиною, і всіх їх застрелили. Мовляв, щоб даремно не об'їдали. На них також казали "святі люди". І ще говорили, що блазнів охороняє бог.

ДОЛЯ ПОЛЬСЬКИХ РОДИН ПІСЛЯ ПРИХОДУ СОВЄТІВ У 1939. (ЗА СПОМИНАМИ ПАНІ МАРТІШОВОЇ ТА М. КРУШИНИ.)

Це був дійсно прихід. Поляки перемістилися з окупованих німецькою армією земель і спочатку надіялися, що совєти йдуть на допомогу. І навіть коли зрозуміли, що їх совєти окуповують, не оборонялися. Тоді не знали про договір між Німеччиною та СРСР про поділ Польщі. Радянські вояки в Здолбунові були, як у раю. Здолбунівські магазини були переповнені різноманітними товарами. Радянська влада встановила курс рубль-злотий дуже вигідний для Росії. Вояки за декілька рублів накуповували різних товарів, ходили по вулицях з мішками товарів і говорили, що поляки дурні, якщо так дешево продають.Але так тривало недовго. Товари до магазинів не завозили, і за декілька днів в магазинах стало порожньо. У магазинах від 1939 до 1947 року майже нічого не можна було купити. Продавали та купували в ті часи тільки на базарі. Через декілька днів після приходу до Здолбунова радянські вояки арештували всіх польських офіцерів. За день до приходу совєтів до міста прибув великий караван автомобілів, кінних упряжок та піших, між якими також поводирі собак. Багато з них розташувалися на великому виробничому дворі Долежалових. Це були співробітники міністерства внутрішніх справ з Варшави, які втікали від німецької армії до Угорщини. Совєти всіх чоловіків з цієї групи перевели через вулицю до будови поліції. Там усіх обеззброїли. Потім їх разом із заарештованими офіцерами вели під конвоєм на вантажну станцію. Туди, звідки в 1947 році від'їжджали чеські родини до ЧСР. Там змушені були поляки зайти в товарні вагони і ніхто з них більше не повернувся. Таке, звичайно, відбувалося не тільки в Здолбунові, а і по всій західній Волині. Тривалий час говорили, що їх відвезли до Сибіру. Лише через роки люди дізналися про Катинь. Там совєти знищили весь польський офіцерський корпус. Через декілька днів

продовжилася ліквідація польських офіцерських родин. Дружинам, дітям та старшим людям з тих родин було наказано приготуватися, ніби вони через декілька днів поїдуть за своїми чоловіками. Дозволялося взяти з собою тільки визначену вагу речей. Зрозуміло, що жінки в першу чергу запасалися харчами. Але в той час не можна було купити навіть хліба. По вулиці Крутка (Коротка) мешкало декілька офіцерських родин. Мешкала там і чешка Валентина Крушинова в будинку своїх батьків Канських. У 1938 році помер її чоловік, і вона мешкала там зі своїм чотирирічним сином. У кухні цього будинку під плитою була змурована гарна піч. Перед плитою відкривалася ляда розміром 1м на 1м, під якою була яма глибиною близько 1м. У стіні ями були дверцята до печі. У цій печі Валентина на свята пекла чудові ватрушки та інколи чудовий хліб. Полячки знали про цю піч, тому що інколи купували цей добрий хліб при польській владі. Тому попросили Валентину, щоб їм той хліб спекла. Десь дістали борошно, принесли і дрова. В печі топилося тільки твердими породами дерева. Валентина пекла ніч, день та знову цілу ніч. Вранці приїхали на вулицю вантажні автомобілі, родини відвезли також на вантажну станцію, де вони розмістилися у вантажних вагонах. Відвезли їх у Казахстан і мало хто з тих людей повернувся до Польщі. Є велика ймовірність, що з тими здолбунівськими польськими родинами відвезли і ті родини з варшавського міністерства внутрішніх справ. Співробітники міністерства привезли до Здолбунова на одному возі великий сейф, який вночі закопали під великою стіною (загорожею) на дворі Долежалів. Потім розповідали, що совєти сейф викопали і за гроші з нього побудували в Здолбунові школу.

ЗНИЩЕННЯ ЮДЕЇВ У ЗДОЛБУНОВІ (ЗІ СПОМИНІВ ПАНІ МАРТІШОВОЇ ТА М. КРУШИНИ)

Незабаром після окупації Здолбунова німецькою армією в 1941 році почалися погроми юдеїв. Спочатку їм заборонили ходити по тротуарах. Мусили ходити по вулиці і носити пришиту жовту зірку Давида. Через декілька днів почали їх виводити вояки з помешкань. Тих, хто чинив опір, сильно били. Насміхалися над ними та принижували. Відводили в гетто, яке було обгороджене колючим дротом. Воно було за залізничною колією, з іншого боку міста. Туди ж звозили юдеїв з навколишніх сіл. Інше, значно більше гетто, було в Рівному. При цьому переміщенні юдеїв у гетто забрали також Вацлава Канского, коли він проходив біля гестапо, що було розташоване в будинку Гохманів. Його будинок з гестапо розділяв високий цегляний паркан. Марно їм намагався пояснити по-чеськи, по- польськи, по-російськи та по-українськи, що він не юдей, що він чех. Мав вусики і приймали його за юдея. На його щастя, по дорозі зустріли німецького вояка, що повертався з чергування в локомотивному депо і мешкав у Канських. Сказав конвойним, що заарештований є чехом і власником його квартири. Так врятував йому життя. У погромах юдеїв приймали участь також деякі українці. Один з них мешкав у будинку після польського офіцера навпроти Канських і був дуже активним. Одного разу Канскі прийшов ремонтувати йому замок в дверях. Постукав, українець відчинив йому двері і покликав далі. На столі стояла миска, наповнена золотими прикрасами. Українець тільки засміявся і сказав, що це все після юдеїв. Пан Канскі від того захворів. Багато здолбунівських юдеїв він знав і з деякими товаришував. Через декілька днів було чути стрілянину від залізниці перед Вигоном. У місці, де копали особливу глину для потреб цементного заводу, після чого там залишилася велика яма. Там розстріляли і закопали десь 400 юдеїв. В інтернеті вдалося знайти світлини цієї страшної події. Вони тут представлені. Не пройшло багато часу, як розстріли продовжувалися. Німці відвозили на вантажних автомобілях з гетто юдеїв Старомильською вулицею біля ставка та Світкового млина до яру за Крейдяною горою. Того разу там розстріляли десь 2000 юдеїв. У такий спосіб було ліквідоване здолбунівське

гетто. У Рівному це було подібно, але там гетто проіснувало значно довше. У цей час, однієї ночі в Макаревичів відбулося таємне зібрання. Там були присутні Панкови, Рутови та Мартішови. Хтось постукав у двері. Пан Казімір Макаревич відчинив, за дверима стояв молодий Сойфер. Він був юдеєм, здолбунівським ювеліром і годинникарем. Казімір Макаревич колись у Сойфера вивчився на ювеліра. На мовчазне запитання, при повній тиші, почав Сойфер розповідати, як так, що він живий. Коли їх везли через міст біля ставка перед Світковим млином, знаючи куди їх везуть і що їх чекає, змовилися шестеро молодих юдеїв і, коли авто було на мосту, стрибнули у ставок. Це було вночі. Німці стріляли, але навіть не зупинилися і поїхали далі. Скільки їх врятувалося, Сойфер не знав. Макаревичі дали йому сухий одяг, взуття, дали йому харчі на дорогу і, вибачившись, попросили, щоб він пішов. Усі знали, що б було з присутніми, коли б його там знайшли. Таких прикладів було в Здолбунові та околицях багато. Один юдей, він був лікарем, втік аж у Гульчу, де його знайома сховала в клуні в соломі. Туди йому носила їсти і все, що потрібно для життя. Переховувався там аж до того часу, поки німців не вигнали. Від тривалого перебування в зігнутому положенні пізніше мав проблеми при ходінні. Але врятувався.

З інтернету вдалося взяти фото, на яких зафіксовано знищення юдеїв у Здолбунові в ямі від глини 14 жовтня 1942 року. Світлини зроблені одним з німецьких офіцерів.

ЩЕ ДЕКІЛЬКА ЗГАДОК ПРО ЖИТТЯ ЮДЕЇВ З РОЗПОВІДЕЙ ПОЛЯКА ЗБІГНЄВА ВОЙЦЄШКА

Зокрема в містах та містечках на Волині перед Другою світовою війною було дуже багато юдеїв. Як можна прочитати в ”Informatoru Wolynia” за 1925 рік, мешкало в Олиці на 6022 мешканців 3916 ізраелітів, в Берестечку на 5700 – 1852, в Локачах на 1891 – 1151, в Радзивилові на 5181 – 2500, в Рівному на 34923 – 19791, в Луцьку на 26197 – 16629, в Кременці на 24236 – 10556, в Острозі на 18800 – 11100. В інших містах був інколи менший, інколи більший відсоток мешканців-юдеїв. У 1921 році в Здолбунові мешкало1262 юдеїв. Це було майже стільки, скільки було чехів. А містечко Рожище мало 4585 мешканців, з яких 4085 були юдеями. Іншою була ситуація в селах. Здебільшого там юдеїв не було зовсім або тільки одиниці. У ті часи у Волинському воєводстві віруючих: православних 1174134, юдеїв 189926, католиків 184226, інших віросповідувань 44937,

, разом 1593223.

Між різними народностями на Волині – українцями, поляками, росіянами, чехами, німцями, білорусами та іншими – юдеї жили замкнутими общинами, щоб не втратити народність.

Виділялися зовнішнім виглядом (бороди, пейси), частково одягом (халати, чорні капелюхи, плащі), мовою, релігією, традиціями. Субота була святковим днем. Діти відвідували юдейські школи "хадери", там вивчали гебрейську мову. Їли м'ясо "кошер", чисте, приготоване до споживання за спеціальними традиційними рецептами. Зовсім не їли свинину. У виняткових випадках вступали у шлюб з іновірцями. Коли ж так ставалося, то цю особу вважали померлою. Декілька разів молилися за неї в синагозі, батько такої дочки не мав права зайти до синагоги. Тільки після приходу совєтів 1939 році ці звички частково змінилися. Характерні в юдеїв похорони, у яких брали участь лише чоловіки. Мерця, загорнутого в біле полотно, з закритим обличчям, обв'язаного вірьовкою, на ношах несли, чергуючись, чоловіки. Якщо по дорозі чули дзвін, чи від католицького костела, чи від православної церкви, то ноші ставили на землю і продовжували рух лише після закінчення звучання дзвонів. На цвинтарі покійника обмивали і загортали в інше полотно. У могилу клали в сидячому положенні і обкладали камінням.

Вигляд на Здолбунів сьогодні. На задньому плані видно вагони біля вокзалу та церкву.

На світлинах підлітки Здолбунівського «Сокола» в 1930 році.

Здолбунівські члени «Сокола». 1930 рік. В центрі староста «Сокола» Кгол, над ним керівник Макса, праворуч друга від нього Валентина Крушинова.

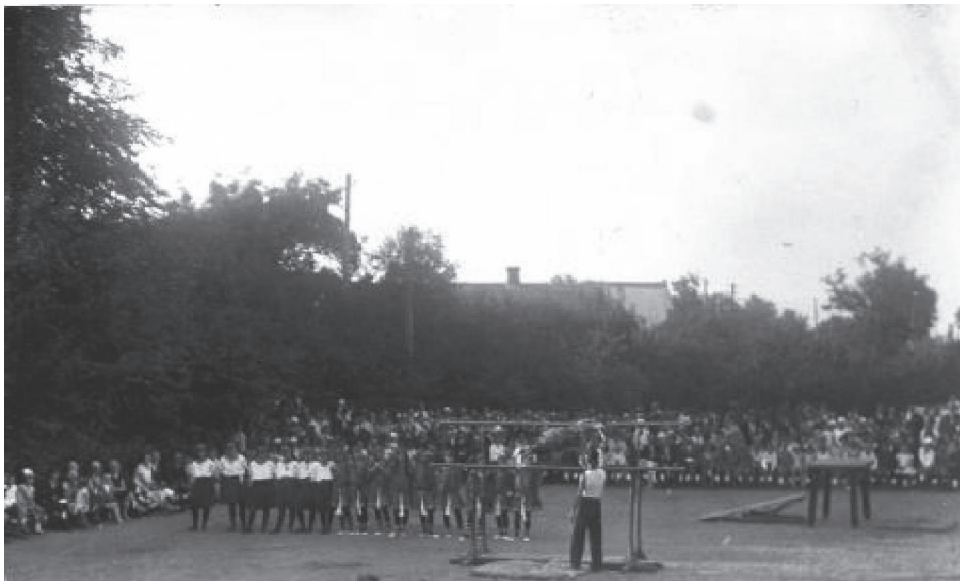

Показові виступи чоловіків у Здолбунові в серпні 1930 року.

Здолбунівські соколки. Стоять ліворуч: 1 Гиласова, 5 Маріе Бухалова, 6 Е. Павлікова, 7 Анічка Прохазкова, 8 Л. Масопустова, 10 Анна Шулцова. Сидять ліворуч: 3 Вострa, 4 Керівник Макса, 5 Стракова, 6 Маріе Кралічкова, 7 Маріе Долежалова. Ліворуч внизу: Вєтровцова, Ала Храмостова, Маріе Пілна, Анна Стрейцова, Ружена Кралічкова, Масопустова.

Діти на шкільному карнавалі масок в 1929 році. Позаду стоїть фотограф Франтішек Кашпар.

Частина керівництва Чеського клубу в Здолбунові зі шкільною молоддю в 1930 році. Сидять дорослі праворуч: Емілія Барановічіва, Вінценка Йозефова, Рудолф Йозеф (генеральний представник чехословацьких машин для Польщі), Франтішек Кашпар (голова Чеського клубу), Анна Кашпарова, Маріе Долежалова.

Список учителів чеської школи в Здолбунові та їх зміна на протязі років

Шкільний рік	Учнів	Утримувач	Вчителі та різні зміни
1917/18	*28*	*Чеський комітет*	*Ламберт Єлінек, Владімір Салава*
1918/19	*26*	*-//-*	*-//-*
1919/20	*24*	*-//-*	*Владімір Салава, Вєра Бржечкова*
1920/21	*24*	*-//-*	*Владімір Салава, Вєра Бржечкова, Гелена Храмостова*
1921/22	*22*	*-//-*	*Лібуше Власакова, Анна Шулцова, Гелена Храмостова*
1922/23	*24*	*Чеський клуб*	*-//-*
1923/24	*30*	*-//-*	*Антонін Масопуст*
1924/25	*36*	*-//-*	*Антонін Масопуст*
1925/26	*42*	*-//-*	*Антонін Масопуст*
1926/27	*48*	*-//-*	*Антонін Масопуст*
1927/28	*54*	*-//-*	*Антонін Масопуст*
1928/29	*64*	*-//-*	*Антонін Масопуст*
1929/30	*76*	*-//-*	*Антонін Масопуст, Йосеф Косек*
1930/31	*96*	*-//-*	*Йосеф Косек, Міхал Літаровіч*
1931/32	*116*	*-//-*	*Йосеф Косек, Матильда Кучерова, Ян Странскі, Міхал Літаровіч*
1932/33	*136*	*-//-*	*Йосеф Косек, Анна Кржіжкова, Владімір Лешнер, Еміл Горак, Вілем Воланскі, Матильда Кучерова, Олга Власакова, Владімір Томаш, М. Хом'якова*
1933/34	*Немає записів*		
1934/35	*156*	*Чеська матиця шкільна*	*Йосеф Косек, Анна Кржіжкова, В. Лешнер, Еміл Горак, Цецілія Мартінкова, Олга Валашкова, Вілем Воланскі*
1935/36	*178*	*-//-*	*-//-*
1936/37	*?*	*-//-*	*Йосеф Косек, Анна Кржіжкова, Владімір Томаш, Олга Валашкова Еміл Горак, Вілем Воланскі*
1937/38	*165*	*-//-*	*Йосеф Косек, Анна Кржіжкова, В. Лешнер, Еміл Горак, В. Воланскі, Олга Валашкова*
1938/39	*Немає записів*		
1939/40	*146*	*?*	*Йосеф Косек, Анна Кржіжкова, Еміл Горак, Цецілія Мартінкова, Маріе Хом'якова, Владімір Томаш, Евгенія Гудечкова, Іван Глибовіч, Єфімов*
1940/41	*?*	*?*	*Відсторонено директора Косека (іноземний підданий), директором 13.01.1941 призначена Анна Кржіжкова*
1941/42	*?*	*?*	*Директор знову Й. Косек. Навчалися лише після обіду в українській школі. У чеській школі була казарма вермахта Навчалися тільки до 21.11.1941. Чеська школа була заборонена.*
1942/43	*?*	*?*	*Знову дозволено вивчати чеську мову в післяобідні години в українській школі. Оцінки з чеської мови в табелі відсутні.*
1943/44	*?*	*?*	*Чехи ходили в українську школу. Чеську мову вивчати заборонено.*
1944/45	*?*		*Чеська середня школа з чеською мовою навчання.Директор знову Анна Кржіжкова. Від другого класу вивчали українську мову, від третього класу - російську мову, від п'ятого класу - англійська мову. Вчителі: Ольга Зівалова, Емілія Візкова, Маріе Кровска, Владімір Прушек, Йосеф Брда та українські та російські вчителі.*
1945/46	*?*		*Чеська неповна середня школа з українською мовою навчання. Вивчалася і чеська мова.*
1946/47	*?*		*Назва школи та ж сама: Чеська неповна середня школа з українською мовою навчання. У п'ятому класі вже чеську мову не вивчали.*

8.02.1947 директор Анна Кржіжкова чеську школу передала українським освітнім органам.

Відбиток печатки Чеської Матиці шкільної.

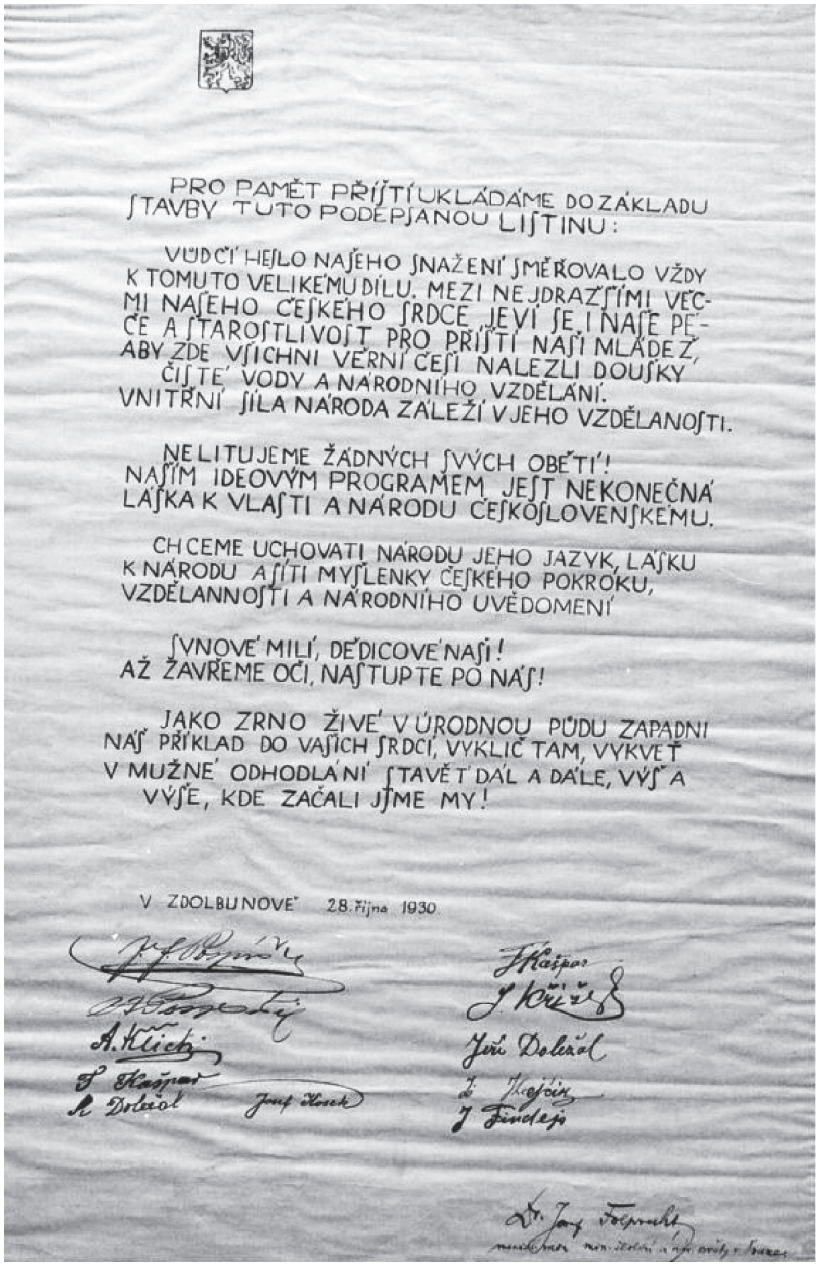

PRO PAMĚŤ PŘÍŠTÍ UKLÁDÁME DO ZÁKLADU
ſTAVBY TUTO PODEPſANOU LIſTINU:

VŮDČÍ HEſLO NAſEHO ſNAŽENÍ ſMĚŘOVALO VŽDY
K TOMUTO VELIKÉMU DÍLU. MEZI NEJDRAŽŠÍMI VĚC-
MI NAŠEHO ČEſKÉHO ſRDCE JEVÍ ſE I NAŠE PÉ-
ČE A ſTAROſTLIVOſŤ PRO PŘÍŠTÍ NAŠI MLÁDEŽ,
ABY ZDE VŠICHNI VĚRNÍ ČEŠI NALEZLI DOUſKY
ČIſTÉ VODY A NÁRODNÍHO VZDĚLÁNÍ.
VNITŘNÍ ſÍLA NÁRODA ZÁLEŽÍ V JEHO VZDĚLANOſTI.

NELITUJEME ŽÁDNÝCH ſVÝCH OBĚTÍ!
NAŠÍM IDEOVÝM PROGRAMEM JEŠŤ NEKONEČNÁ
LÁſKA K VLAſTI A NÁRODU ČEſKOſLOVENſKÉMU.

CHCEME UCHOVATI NÁRODU JEHO JAZYK, LÁſKU
K NÁRODU AŠÍTI MYŠLENKY ČEſKÉHO POKROKU,
VZDĚLANNOſTI A NÁRODNÍHO UVĚDOMENÍ

ſVNOVÉ MILÍ, DĚDICOVÉ NAŠI!
AŽ ZAVŘEME OČI, NAſTUPTE PO NÁŠ!

JAKO ZRNO ŽIVĚ V ÚRODNOU PŮDU ZAPADNI
NAŠ PŘÍKLAD DO VAŠICH ſRDCÍ, VYKLIČ TAM, VYKVEŤ
V MUŽNÉ ODHODLÁNÍ ſTAVĚŤ DÁL A DÁLE, VŠŤ A
VŠŤE, KDE ZAČALI JſME MY!

V ZDOLBUNOVĚ 28. října 1930

Пам’ятний лист 1-ї приватної чеської школи в Здолбунові.

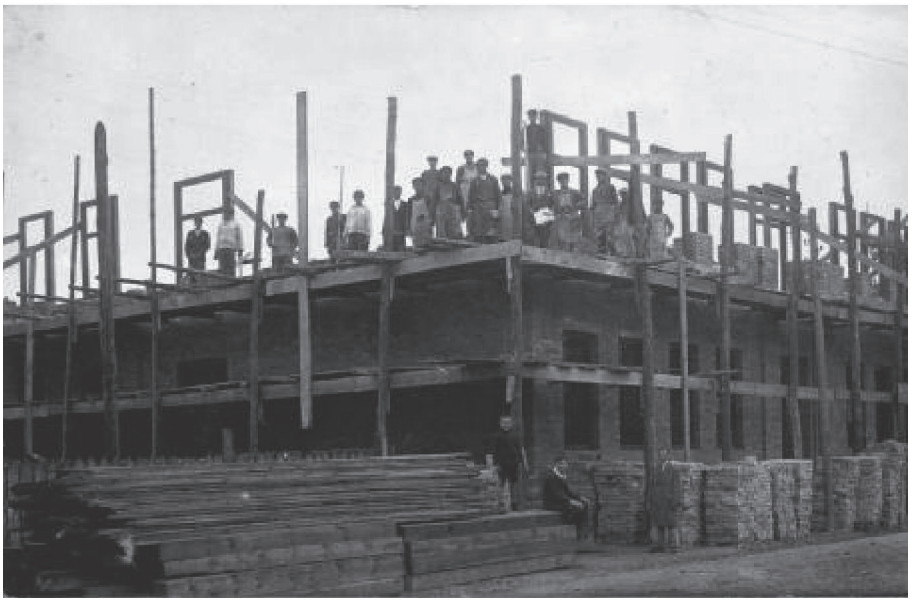

Будівництво семикласної школи Я. А. Коменського розпочате в жовтні 1930 року.

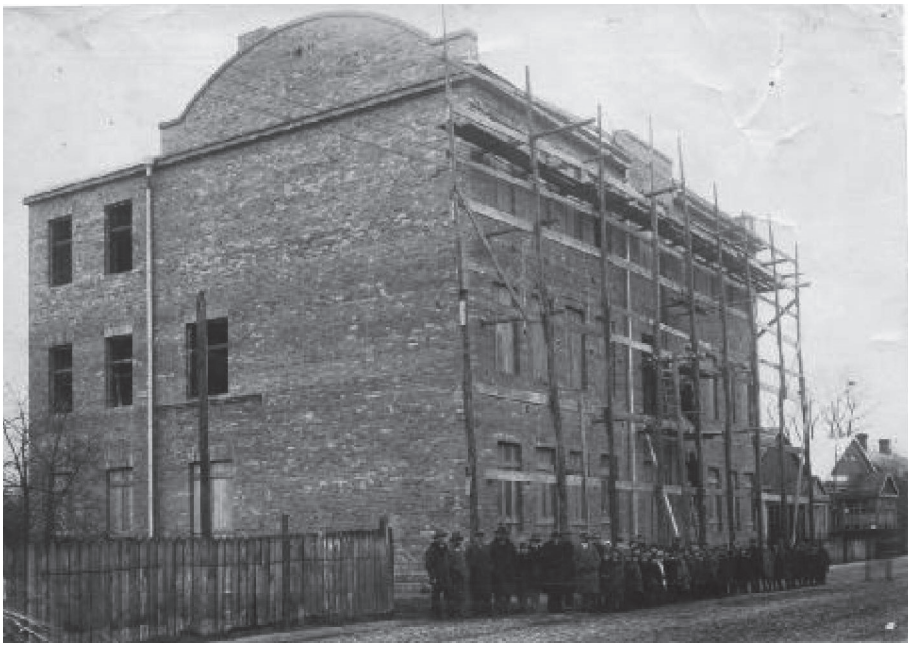

Будівництво школи викликало великий інтерес чеської громадськості.

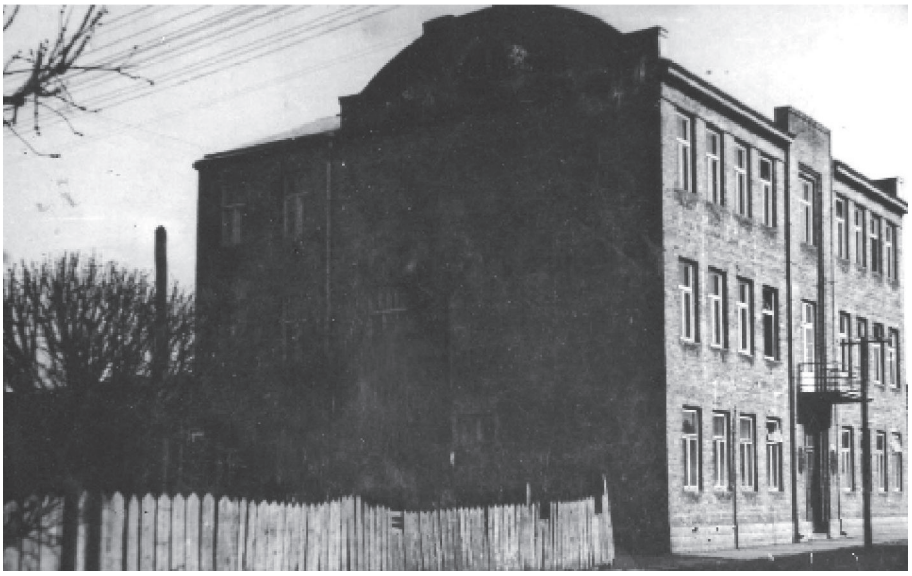

У чотирьох класах почали навчатися під час будівництва вже у вересні 1931 року. Будівництво школи фінансував Чеський комітет з громадських збірок та пожертв чеських підприємців.

Після прибудови нині в колишній Чеській школі є українська гімназія. Ліворуч – ріг будинку Поспішилових, де продавали сільськогосподарські машини.

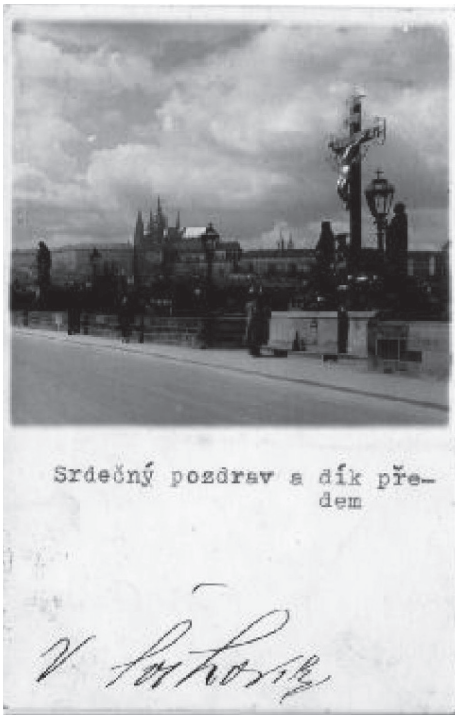

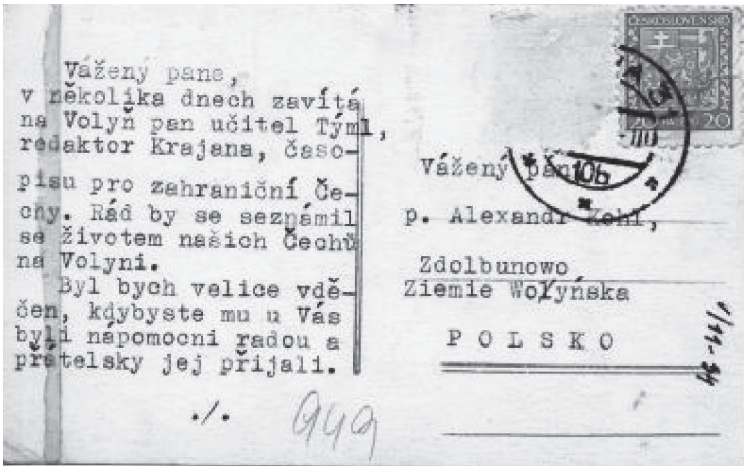

На листівці – поздоровлення В. Швіговського, відіслане з Праги, адресоване А. Кголові у Здолбунів. У тексті цікавляться життям чехів на Волині.

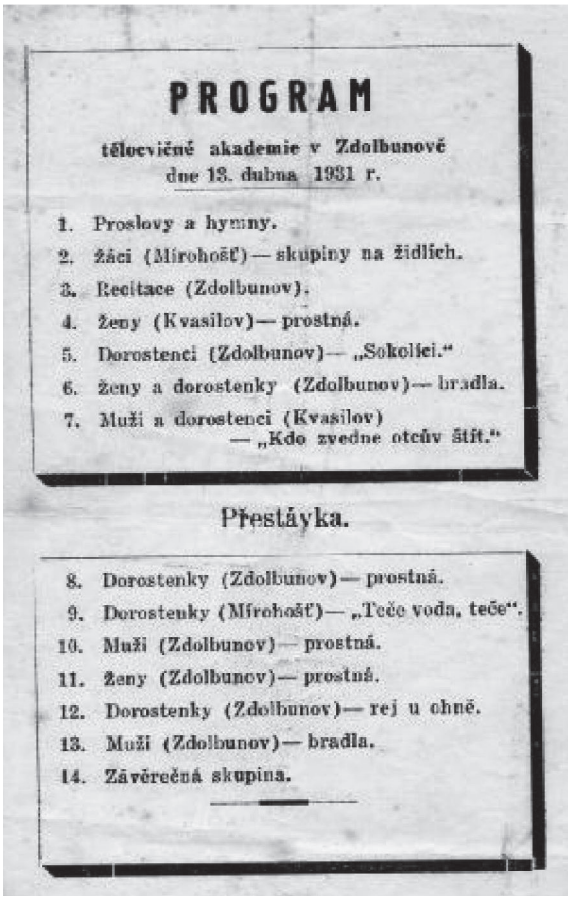

PROGRAM

tělocvičné akademie v Zdolbunově
dne 13. dubna 1931 r.

1. Proslovy a hymny.
2. Žáci (Mirohošť) — skupiny na židlích.
3. Recitace (Zdolbunov).
4. Ženy (Kvasilov) — prostná.
5. Dorostenci (Zdolbunov) — „Sokolici."
6. Ženy a dorostenky (Zdolbunov) — bradla.
7. Muži a dorostenci (Kvasilov) — „Kdo zvedne otcův štít."

Přestávka.

8. Dorostenky (Zdolbunov) — prostná.
9. Dorostenky (Mirohošť) — „Teče voda, teče".
10. Muži (Zdolbunov) — prostná.
11. Ženy (Zdolbunov) — prostná.
12. Dorostenky (Zdolbunov) — rej u ohně.
13. Muži (Zdolbunov) — bradla.
14. Závěrečná skupina.

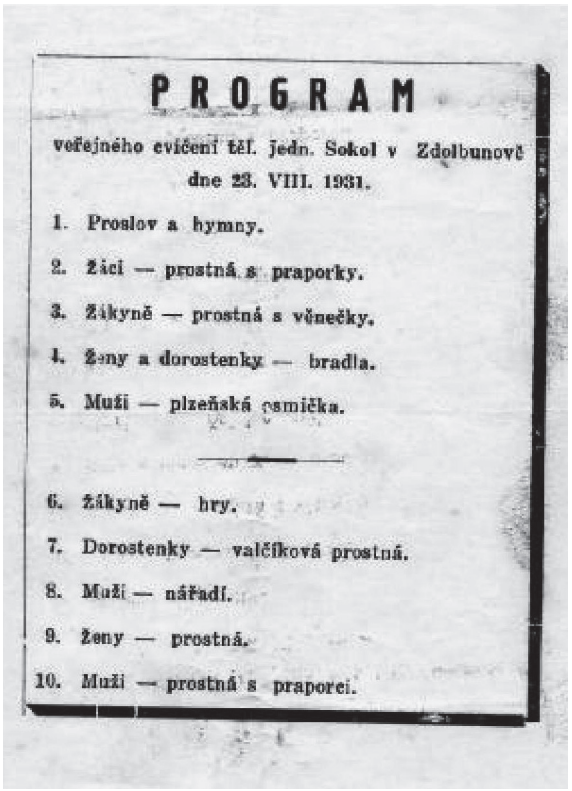

PROGRAM

veřejného cvičení těl. jedn. Sokol v Zdolbunově
dne 23. VIII. 1931.

1. Proslov a hymny.
2. Žáci — prostná s praporky.
3. Žákyně — prostná s věnečky.
4. Ženy a dorostenky — bradla.
5. Muži — plzeňská osmička.
6. Žákyně — hry.
7. Dorostenky — valčíková prostná.
8. Muži — nářadí.
9. Ženy — prostná.
10. Muži — prostná s praporci.

Програми показових виступів «Сокола» в Здолбунові.

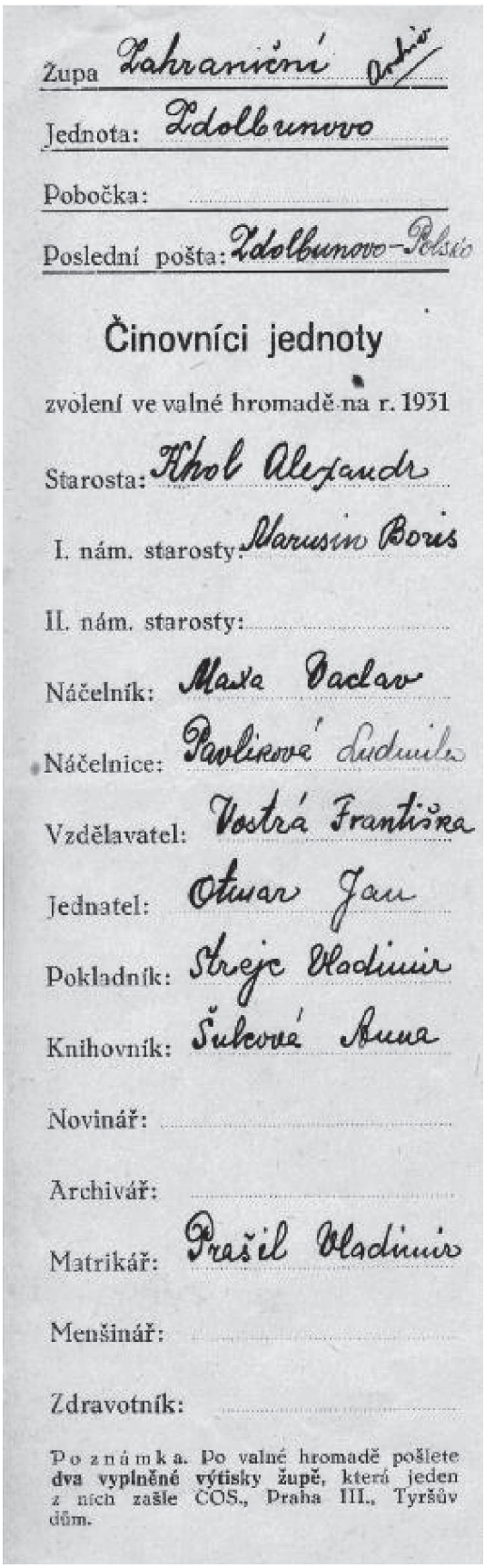

Župa Zahraniční odd.

Jednota: Zdolbunovo

Pobočka:

Poslední pošta: Zdolbunovo-Polsko

Činovníci jednoty

zvolení ve valné hromadě na r. 1931

Starosta: Khol Alexandr

I. nám. starosty: Marusin Boris

II. nám. starosty:

Náčelník: Maxa Václav

Náčelnice: Pavlíkové Ludmila

Vzdělavatel: Vostrá Františka

Jednatel: Otwar Jan

Pokladník: Strejc Vladimír

Knihovník: Šulcové Anna

Novinář:

Archivář:

Matrikář: Prášil Vladimír

Menšinář:

Zdravotník:

Poznámka. Po valné hromadě pošlete **dva vyplněné výtisky župě**, která jeden z nich zašle ČOS., Praha III., Tyršův dům.

Список чиновників «Сокола», обраних на загальних зборах у 1931

Чеська школа святкує День народження Т. Г. Масарика. Дівчата заспівали улюблені пісні нашого президента.
Ліворуч: Олга Вішкова, директор Йосеф Косек, Анна Кашпарова, Маріе Долежалова

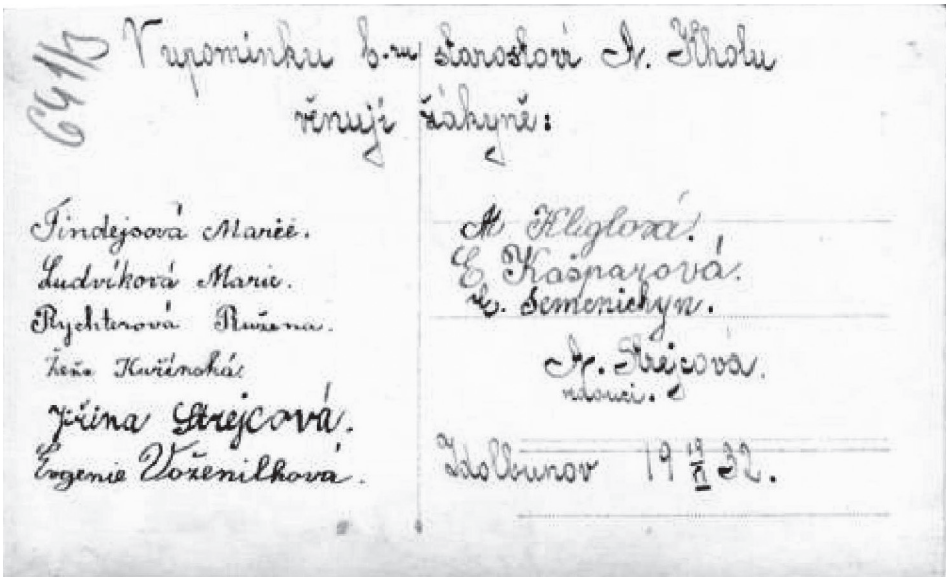

Дитячий карнавал у 1931/32 н. р.

Чеська школа святкує День народження Т. Г. Масарика. Дівчата заспівали улюблені пісні нашого президента. Ліворуч: Ольга Вішкова, директор Йосеф Косек, Анна Кашпарова, Маріе Долежалова.

Відзначення польського державного свята в чеській школі за участю учнів, батьків та учительського колективу.

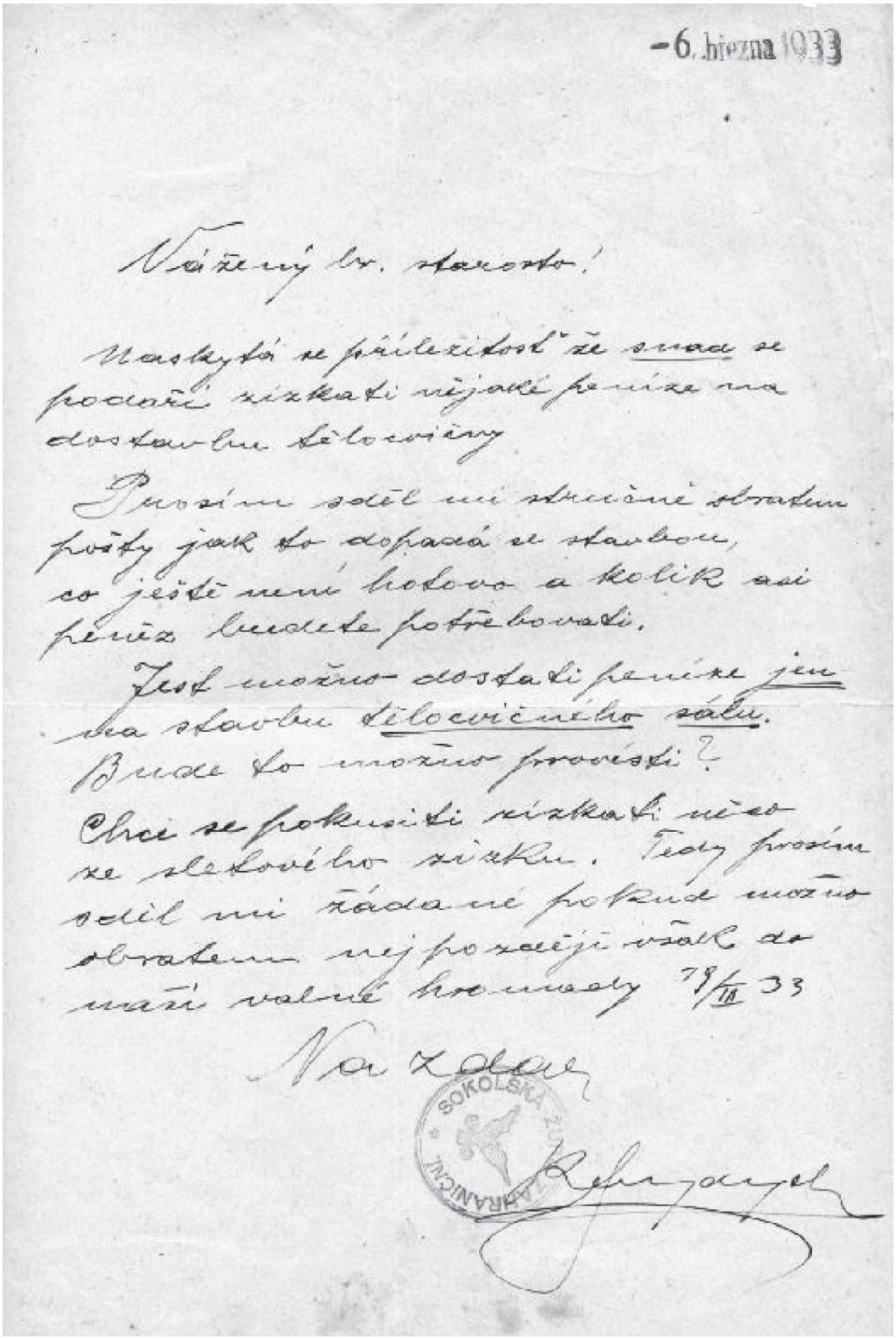

-6. března 1933

Vážený br. starosto!

Naskytá se příležitost že snad se podaří získati nějaké peníze na dostavbu tělocvičny

Prosím sděl mi stručně obratem pošty jak to dopadá se stavbou, co ještě není hotovo a kolik asi peněz budete potřebovati.

Jest možno dostati peníze jen na stavbu tělocvičného sálu. Bude to možno provésti?

Chci se pokusiti získati něco ze sletového zisku. Tedy prosím sděl mi žádané pokud možno obratem nejpozději však do naší valné hromady 19/III 33

Na zdar

SOKOLSKÁ ZÁHRANIČNÍ

Оскільки чеська школа була збудована без спортзалу і без приміщення для шкільного сторожа, то, можливо, що на пізнішу добудову спортзалу з подіумом для театральних виступів і приміщення для сторожа були взяті гроші, з обіцяних в цьому листі.

Вершник-соколовець Вацлав Макса, начальник «Сокола» в Рівному, Дубно та Здолбунові.

Вацлав Макса 1.12.1933.

Команда здолбунівських волейболістів. Ліворуч 1 ряд: Мікулаш Пруша, Боріс Костка, Владімір Лешнер, 2 ряд: Їндра Голи, Мікулаш Кгол, Ченєк Крейчі, Валентін Клоучек, Міла Ячек, 3 ряд: Їржі Яначек, Томашек, Карел Джемайло (у війну став фольксдойчем), за ним російський хлопець. Вгорі ліворуч Александр Панек.

Sobota, 3. března 1934. Číslo 9.

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

HLAS VOLYNĚ

Týdeník, věnovaný českým zájmům v Polsku.

Adresa redakce a administrace: Kvasilov na Volyni

Rukopisy se nevracejí.

Jednotlivé číslo 35 gr.

Cena inserátů: velk. 1/4 zadních stránek 10 zl. za jednou. V předu o 50% dráže. Při další inserci značná sleva.

Předplatné pro Polsko: na rok 10 p. zlotých, na půl roku 5 „, na čtvrť roku 3 „. Předpl. do Československa na rok 55 Kč. Do Ameriky a Kanady na rok 18 zl. polsk.

Kde jest pravda.

Dosti často dočítáme se v polském tisku o tom, jak polská menšina na Slezsku v Č. S. R. jest macešsky odbývána vládou Č. S R., kdežto česká menšina na Volyni dostává od polské vlády to, o čem se těšínským Polákům ani snad nezdá.

Kdyby jsme tato tvrzení o obou menšinách četli jen ve známém krakovském „I. K. C.", tedy by jsme ihned věděli, že vzhledem k jeho prameni to není možno bráti vážně. Když však podobné přirovnání slyšíme z úst volyňského politika, jak možno předpokládat, znalce poměrů, tu nemůžeme tento fakt pominouti mlčením.

Mám zde na mysli tento případ: V týdeníku „Wolyń" vydávaném v Lucku, v čísle 8. ze dne 18. února t. r. jest otištěna řeč, kterou pronesl na plenární schůzi sejmu dne 10. února t. r. předseda volyňské parlamentární skupiny B. B. W. R., poslanec J. Puławski. V zahájení své řeči p. posl. Puławski prohlašuje, že chce objektivně nastínit poměry na Volyni, tak jak ve skutečnosti jsou, bez vkládání všelijakých barevných skliček. Tu pak mezi jiným zmiňuje se o Češích a praví p. posl. Puławski doslovně; „stosunki z ludnością czeską na Wołyniu układają się bardzo dobrze. Pragnęlibyśmy, by rząd czechosłowacki wykazał tyle zrozumienia dla polskiej mniejszości na Śląsku cieszyńskim, ile wykazuje nasz rząd dla obywateli wołyńskich pochodzenia czeskiego."

Kdyby zde snad šlo jen o „stosunki" české menšiny s ostatními spoluobyvateli Volyně, tu snad řečník není ani tak dalek pravdy; avšak co se týče přání, by československá vláda našla více porozumění pro potřeby polské menšiny, tak jak ho nachází polská vláda pro nás, tedy pravím, že takové přání k polské vládě s poukazem na poměry v R. Č. S. máme plné právo pronésti my, Češi volyňští, což i zmíněný pan poslanec s rukou na srdci musí uznati.

U nás, jak se zdá, se úplně přehlíží, že jsme státotvornějším živlem, nežli jest polská menšina na Slezku, a že politické tábory, ze kterých přišli polští poslanci do československého národního shromáždění, nepomáhaly a nepomáhají budovat Československý stát tak, jako jest to u nás.

My jsme považováni za přistěhovalce, kteří nemohou se dožadovati těch práv, která přísluší domorodé(?) polské menšině v Č. S. R.! (slova posl. Chobota. Ó! kdyby něco podobného si dovolil p. Medunal). Tak jakoby přistěhovalci neměli nároky na své kulturní potřeby!. Věru není to příliš pádný argument v dnešní demokratické době.

Snad jest dobře, že v poslední době povstal Polsko-český spolek, jehož budoucí činnost snad bude směrovati k utužení styků obou bratrských národů, jakož i naši menšinu postaví do pravého světla i s její duševními i kulturními potřebami, jejichž zaspokojení snad omylem neb nedopatřením dosud postrádáme.

Na jubilejní slavnosti Matice byly naše požadavky vysloveny veřejně, a ani oficielní polská veřejnost nemůže nás vinit z neskromnosti.

V. L.

SPOLKOVÝ VĚSTNÍK.

Seznam sbírek ve prospěch České Matice školské v Polsku.

1. P. Jos. Vlk, učitel v. v. z Boratína, věnoval ve prospěch Matice v roku 1933 zl. 50.-
2. P. Jan Petříček z Lipovce věnoval ve prospěch Matice v r. 1933 zl. 5.-
3. Odbor Chomouty zaslal z divadla příspěvek v obnose zl. 3.85.
4. P. A. Hanyš, učitel v Novo-Ivaničích, zaslal z dětského divadla zl. 15.-
5. P. J. Anton ze Straklova zaslal sbírku, pořádanou při hasičské zábavě, v obnose zl. 10.60.
6. Odbor Krupa - Hranice odevzdal sbírku, pořádanou o svatbě sl. M. Kaválkové a p. A. Houšky, sl. M. Houškovou a sl. M. Malichovou, v obnose zl. 15.
7. P. Vl. Knop, učitel v Sedmihranech, zaslal z dětského divadla zl. 15.-
8. O křtinách u p. V. Hajného v Dorohostaji na podnět dědečků pp. J. Hajného a V. Stránského sebráno ve prospěch Matice zl. 7.-
9. Sbor dobrovolných hasičů ve Volkově věnuje ve prospěch Matice zl. 5.-
10. P. V. Novak, hostinský v Sedmidubech, věnuje Matici ze zábavy zl. 20.-

Все-таки при польській владі в 1920-1939 роках чехам на Волині жилося, напевно, найкраще, хоча поляки не завжди до них добре ставилися.

Ročník IX. sobota, 14. dubna 1934. Číslo 15.

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

HLAS VOLYNĚ

Týdeník, věnovany českým zájmům v Polsku.

Adresa redakce a administrace: Kvasilov na Volyni

Rukopisy se nevracejí.

Jednotlivé číslo 35 gr.

Cena inserátů: velk. 1/1 zadních stránek 10 zl. za jednou. V předu o 50% dráže. Při další inserci značná sleva.

Předplatné pro Polsko: na rok 10 p. zlotých, na půl roku 5 „, na čtvrť roku 3 „. Předpl. do Československa na rok 60 Kč. Do Ameriky a Kanady na rok 18 zl. polsk.

Postavení polské menšiny v Československu

není dnes také závidění hodné. Až do nedávna její situace byla přímo skvělá. Žila si pěkně konstitučním životem v kulturním státě, volila si do čsl. parlamentu i zemského zastupitelstvi koho chtěla, a i když takovým zvoleným se ukázal komunista, nebyl k vůli tomu nikdo pronásledován. Právě naopak, zaměstnavatelé z ohledu na akci polsko-českého sblížení hleděli, aby ti sami polští voliči-komunisti, jakožto tovární a důlní dělnici, měli dle možnosti stálé zaměstnání jakož—i ty desítky tisíc polských dělníků, jež do Československa za výdělkem, kterého doma na statku nenašli, přišli. A při tom byli štědře podporováni se dvou stran: se strany vlády československé a se strany vlády polské. Jistě že si polská menšina v R. Č. S. nic lepšího nepřála; jedině snad to, aby i těm, co přišli do R. Č. S. za denním výdělkem, bylo přiznáno čsl. státní příslušenství a oni měli právo na všecku tu sociální péči, jakou je zahrnuto dělnictvo v Československu vůbec.

Ukázalo se však, že vyšší politika vyžadovala, aby tato menšina dělala ze sebe najednou utiskovanou ba zoufalou; aby vystupovala s novými a novými požadavky, pořádala demonstrance, které např. v Polsku by nebyly ani vůbec dovoleny, a pod. A když konečně i tu čsl. administraci i ty zaměstnavatele přešla trpělivost, tu část zdejšího tisku spustila rámus o českém teroru o pozbavování výdělku a v důsledku toho vysílání za hranice nepotřebných již dělníků za to prý jedině, že jsou to Poláci, a všecko to ostatní, co jsme nedávno v novinách jistého tábora četli.

Když pak pražský výbor polsko-české tiskové dohody vystoupil se svým prohlášením, opřeným o přesné číslice, tu politické vedení polské menšiny na Těšínském Slezsku dostalo pokyn vystoupiti s memoriálem, kterým chce fakta, uvedená v prohlášení českého tisku, vyvrátiti.

Jak ubohými argumenty tento memoriál operuje! Jsou to nepravdivosti přímo směšné, neboť odporují i tomu, co o polské menšině v R. Č. S. psaly ještě nedávno samy polské noviny, krakovského I. K. C. nevyjímaje. Celý ten memoriál nestojí ani za polemiku, ale proti něčemu v něm se přece musíme ozvati. Jest v něm snižování významu naší čsl. menšiny v Polsku a upírání nám menšinových práv i v takovém poměrné dosahu, jaká požívá polská menšina v naší staré vlasti, což si dovolil tamní poslanec Jung už i před tím.

Pro poučení pana Junga prohlašujeme:

Ani v kulturním, ani hospodářském ani v historickém významu pro kraj a stát, který obýváme, nemůže se s námi polská menšina na čsl. Těšínsku ani z daleka rovnat.

Naši otcové to byli, kteří přinesli na Volyň kulturu, dříve tu nikdy nevídanou, kdežto Poláci na Těšínsku byli za Rakouska a jsou podnes v kulturním ohledu daleko pozadu za Čechy a Němci.

My jsme zde většinou zaměstnavatelé, v jejichž hospodářstvích, dílnách, obchodech a jiných podnikách nalézá obživu a výdělek značná část okolního obyvatelstva: Ukrajinci, Němci a částečně i Poláci; na Těšínsku pak a Ostravsku Poláci tvoří hlavně třídu dělníků, o kteří pro něž se musí někdo jiný starat, a když tato práce není, tedy je do času ve výživě podporovat.

Naše menšina zapsala se již do historie tím, že dala první tisíc dobrovolníků za světové války, čímž položen základ československé armády, která za převratu v Rusku tak vítězně bojovala s bolševíky a za poměrů jen přiznivějších poměrů mohla zachrániti tuto světovou slovanskou říši od dnešního úpadku. Za války pak polsko-bolševické Češi volyňští tak vydatně podporovali akci polského vojska, že to uznal veřejně štáb VI. armády.

Co mohou proti tomu položiti na váhu Poláci na Těšínsku?

Jestli však přiznávání naší menšiny k polské v R. Č. S. je někomu nevýhodné, tedy se ho může zanechat; ale přes to budeme se kulturní samosprávy stejně domáhat a jsme jisti, že prospěšnost toho pro celý polský národ bude konečně přece uznána; tím spíše, že státní podpora na tuto věc nebude žádnou almužnou, nýbrž jen vrácením části toho, co platíme naši polské vládě na přímých a nepřímých daních poměrně více, než např. rolníci jiných národností.

Цікаве тогочасне читання.

Учасники конференції учителів чеських шкіл на Волині, що відбувалася в Здолбунові в 1934 році. На сходах у центрі - керівник польського кураторія, перед ним - панянка Анна Кржіжкова, панянка Ольга Валашкова, пані Перна, пані Храмостова, ліворуч нижче – директор Йосеф Косек, вчителі: Балоун, А. Масопуст, Е. Горак, Фіцек, Вл. Томаш, Вл. Лешнер та інші вчителі з різних шкіл.

Правління ЧМШ в Здолбунові 1934/35. Стоять ліворуч: Йосеф Косек (директор), пан Мазанек, Валентин Клоучек (службовець), Владімір Лешнер (учитель). Ліворуч сидять: ?, пан Страка (підприємець), Рудольф Йозеф (голова ЧМШ), Александр Кгол (власник великого магазину), Александр Клігл (власник нерухомості).

Вчителі школи Чеської Матиці шкільної «Коменського» перед школою. 1936 рік.

Вчителі з учнями перед школою на шкільному дворі. 1939 рік.
1 ряд праворуч: Іван Львович Глиба-Глибович, Анна Кржіжкова, Маріе Хом'якова, Єфімов;
2 ряд праворуч: Гелена Петрасова, Еміліе Грзанова, Маріе Улріхова, Власта Долежалова, Їржіна Каздова, Маріе Масопустова, Їржіна Воженілкова; 3 ряд:Маріе Шеретюкова, Ліда Мала, Гелена Морова, Ліда Ясенска;
4 ряд: Вацлав Казда, Ростя Новотни, Владімір Новотни, Еміл Кетнер, Александр Візек.

Сокольський зліт в Мирогощі. 1937 рік.

Кінець масопусту (масляної) 1937 року. Кожного року сходилася чеська молодь на святкування "Андрія". Була гостина, танцювали, грали в масові ігри, пили чай із самовара. На Волині кава в ті часи ще не була поширена.

Учні сьомого класу 1937/38 року з директором Йосефем Коскем. Ліворуч 1 ряд: ?, Еміліе Новотна, дир. Косек, Соларова, Ліда Новотна; 2 ряд: Клiментова, Новотна, Ржегакова, Дефлерова, Ішлерова, Стрейцова, Самардакова, Мишковска; 3 ряд: Казда, Мали, Єрсак, Поразік, Масопуст, Царбох, Візек.

Група учнів, 1938 рік. Ліворуч: ?, Владімір Новотни, ?, керівник Макса, ?, Богуміл Новотни,?, ?. Лежать ліворуч: ?, Їржі Шімса, ?.

Учні сьомого класу з директором Косеком та учителем Лешнером.

Здолбунівські соколовці в 1938 р. Ліворуч стоять: росіянин, Боріс Костка (майбутній командир охорони президента Бенеша), Мікулаш Пруша, Валентин Клоучек, Джемайло, Антонін Прохазка. Ліворуч сидять: Їржі Яначек, Мікулаш Кгол, начальник «Сокола» Владімір Лешнер, Ченєк Крейчі, Владімір Масопуст.

Учасники всесоколовського зльоту в Празі від Волинського закордонного округу в 1938 році. Між ними було ряд здолбунівчан.

Учителі та учні чеської школи в Здолбунові 1939/40 н.р. на шкільному дворі. Нижча, ближня частина школи – спортзал зі сценою для театральних вистав. Його збудували пізніше, ніж власне школу. У частині прибудови було приміщення для сторожа.

Список здолбунівських жінок та дівчат, які добровільно вступили до чехословацьких військових підрозділів в СРСР у 1944 році

Прізвище дівоче – в шлюбі	Ім'я, ім'я батька	Рік народження	
Андерлова	Ольга, Станіслав	1919	
Бєдункова	Анна	1912	
Булічкова – Карфікова	Евженія, Йосеф	1918	
Білкова – Воспалкова	Антоніе, Антонін	1925	
Блажкова – Єлінкова	Анна, Йосеф	1918	
Дівішкова – Лготакова	Ольга		
Філіпчукова – Дрвотова	Ольга	1918	
Фіндейсова – Ломська	Маріе, Йосеф	1920	
Галамкова – Носкова	Маріе, Антонін	1924	
Кадержабкова	Віра, Йосеф	1922	
Кадержабкова – Чіжевска	Віра, Йосеф	1902	
Карфікова – Боролічова	Алла, Владімір	1922	
Кліглова – Дюрчакова	Галіна, Александр	1920	
Кліглова – Панкова	Маріе, Отакар	1922	
Кралова – Новотна	Ліда, Антонін	1918	
Крейчікова – Кашпарова	Лудміла	1919	
Кржіжкова – Їракова	Їржіна, Антонін	1926	
Лготакова – Родакова	Ольга	1903	
Мала	Ольга, Сергей	1902	
Масопустова – Сопрова	Маріе	1925	
Міхалкова – Родакова	Лідія, Йосеф	1922	
Новотна – Майкракова	Ліда, Йосеф	1924	
Новотна – Маулісова	Ліда, Антонін	1918	
Новотна – Рутова	Вєра	1919	
Павлікова – Пілна	Маріе	1913	
Перна – Шуттова – Беранова	Лудміла, Антонін	1909	підпоручик
Тушаковська – Денкова	Нонна, Олексан	11918	
Улдріхова	Надєжда	11922	
Воженілкова – Байборова	Їржіна, Йосеф	11925	
		Разом 29	

(Кількість здолбунівських чоловіків не вдалося на цей час з'ясувати. Відбувається складання списків усіх чоловіків-вояків з Волині. Ці списки мали бути складені до кінця 2009 року. З тим списком здолбунівських вояків буде виданий додаток, який можна буде вкласти в книгу).

Зустріч представників волинських чехів з президентом Едвардом Бенешом в Празькому граді в 1946 році. Ліворуч стоять в першому ряду: усамітнений ?, Владімир Лешнер, Ярослав Перни, ?, Вєнцеслав Швіговскі, пані Енглова (народжена Паржізкова),
Ярослав Козак, Владімир Меснер (вів ЧМШ), Д-р Карас (з міністерства освіти), ?,
Слама. Ліворуч в другому ряду: Ярослав Худоба (в окулярах).

Волинська делегація розмовляє з президентом Бенешом.

Список здолбунівських чехів, які загинули, померли від ран чи зникли безвісти в чехословацьких військових підрозділах у СРСР
(З офіційних і неофіційних джерел)

Звання	Прізвище	Ім'я та ім'я батька	Рік народж.	Коли і де загинув З-загин., Н-невід.
	Чапек	*Ростіслав*	*1923*	*З-15.09.44 Махнувка*
Єфрейтор	*Голонзовскі*	*Боріс, Константін*	*1921*	*З-09.09.44 Махнувка*
	Гайшінек	*Карел, Антонін*	*1921*	*Н-14.09.44 Дукла*
М. сержант	*Герзан*	*Владімір, Антонін*	*1920*	*Н-04.02.45 Ліпт.Градок*
Підпоручик	*Гроуда*	*Їржі, Вацлав*	*1924*	*З-25.11.44 Ясліска*
	Харват	*Мірослав*	*1925*	*З-04.05.44 Льотні навч. Телаві, Грузія*
Поручик	*Кровскі*	*Владімір*	*1921*	*З-24.04.45 Врутки*
Єфрейтор	*Кубелка*	*Владімір*	*1924*	*Н-15.01.45 Ясло*
	Мали	*Петр*	*1922*	*З-20.09.44*
Єфрейтор	*Матєйка*	*Вацлав, Їндржіх*	*1923*	*З-10.09.44 Дукла*
	Мазанек	*Віктор*	*1919*	*Н-10.09.44 Дукла*
	Новотни	*Богуміл,Вацлав*	*1927*	*З-08.10.44 Вишні Комарнік*
	Пєкни	*Йосеф, Іван*	*1901*	*З-12.01.45 Хвороба, Здолбун.*
	Шлегр	*Вацлав, Йосеф*	*1911*	*З-05.02.45 Жіар*
	Валек	*Еміл, Ян*	*1920*	*З-09.-23.09.44 Дукла*

Неофіційні джерела

Звання	Прізвище	Ім'я та ім'я батька	Рік народж.	Коли і де загинув З-загин., Н-невід.
	Голец	*Владімір*	*1921*	*Дукла*
Ст.сержант	*Яначек*	*Їржі*	*1922*	*Бієлск*
	Єнічек	*Ростіслав*	*1927*	*Дукла*
	Кетнер	*Еміл*	*1928*	*Лікарня, Риманов*
	Мауліс	*Теофіл*		*Махнувка, Дукла*
Єфрейтор	*Мазанек*	*Франтішек*		*26.10.44 Дукла*
	Олховскі	*Міхал*		

Список здолбунівських чехів, які загинули, перебуваючи в лавах Червоної армії

Звання	***Прізвище***	***Ім'я та ім'я батька***	***Рік народж.***	***Коли і де загинув З-загин., Н-невід.***
	Коштял	*Вацлав*		*1941 Вілейка*
	Крестовоздвіженскі	*Ян*		

Більше інформації див. книга: Jiři Hofman, V. Širc, J. Vaculik. – Volynšti češi v prvnim a druhem odboji.

У кінці навчального року 1945/46 всі класи фотографувалися в кабінеті довійськової підготовки, вчителем якої був мол. лейтенант Плевачук. На світлинах - другий клас.

Учні 4 класу. За столом сидять: воєнрук Плевачук та класовод А. Кровска. Праворуч за останньою партою сидять Владімір Вітвар і Мирослав Крушина.

6 клас 1945/46 н.р. Учнями цього класу були: Шаврова, Прушкова, Єрсакова, Славка, Хмелікова Анна, Баєрова Маріе, Дедерова, Матисова Евженія, Клімeнтова, Їранкова Їржіна, Новотни Антонін, Шімкова, Баладова, Беранова, Нагловскі Їржі, Рампас Мірослав, Шімек, Крейчік Владімір, Вітечек, Шебек Александр, Ішлер, Коуржіл.

Сьомий клас 1944/45 н. р.

1 ряд ліворуч: Вацек, Крейчі, Райхертова, Мікулцова, Вернерова, Пенічка, Крейчі (Поварчук), Гибрант.

2 ряд вчителі: Брда, Безклінска, Прушек, директор А. Кржіжкова, Іван Грібов, Зейвалова, Візкова, Плевачук.

3 ряд: Новотна Г., Новотна М., Шанторова, Пенічкова, Візкова, Схованкова, Ткачукова, Пєкна, Вєтровцова. 4 ряд: Поварчукова, Улріхова, Вецкова, Зумр.

Січень 1947. Група учнів 5А класу. Ці учні часом збиралися разом на загальних заходах, спілкувалися, співали і танцювали під грамофон. Ці світлини з останньої такої зустрічі перед від'їздом до Чехословаччини. Найвищою є Юлія Мазанкова, перед нею стоїть Женя Кржіжкова, ліворуч від неї Анна Піркова (в будинку її родини вони завжди сходилися і світлини зроблені перед цим будинком у дворі). Надя Коварчукова, Мирослав Крушина. Хлопець з іншого боку є Горачек, а коло нього Маріе Машкова (померла вісімнадцятирічною).

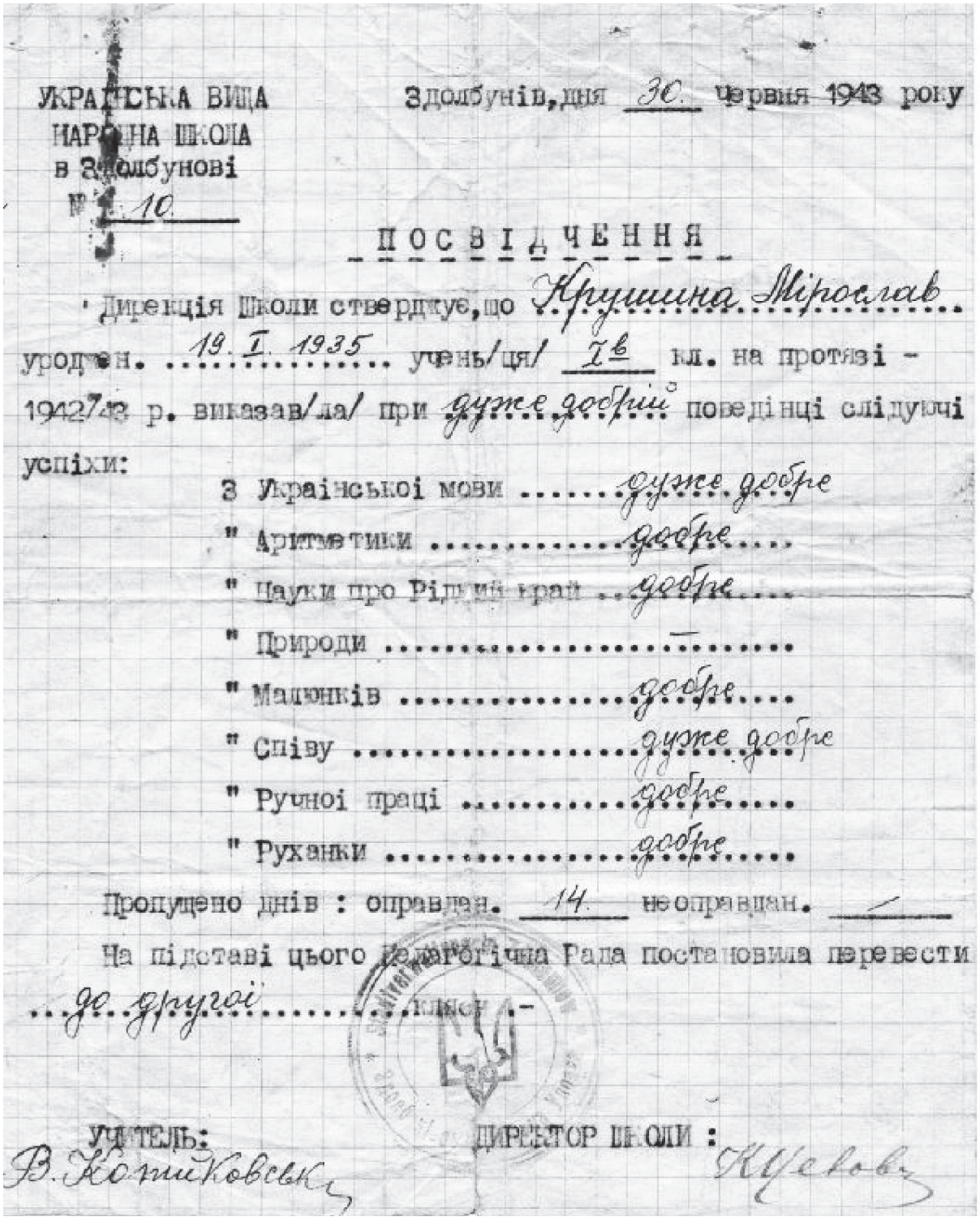

УКРАЇНСЬКА ВИЩА
НАРОДНА ШКОЛА
в Здолбунові
№ 10

Здолбунів, дня 30. червня 1943 року

ПОСВІДЧЕННЯ

Дирекція Школи ствердкує, що Крушина Мірослав
уродж. 19. I. 1935 учень/ця/ 1в кл. на протязі -
1942/43 р. виказав/ла/ при дуже добрій поведінці слідуючі
успіхи:

З Української мови ..... дуже добре
" Аритметики ..... добре
" Науки про Рідний край ..... добре
" Природи .....
" Малюнків ..... добре
" Співу ..... дуже добре
" Ручної праці ..... добре
" Руханки ..... добре

Пропущено днів : оправдан. 14 неоправдан. -

На підставі цього Педагогічна Рада постановила перевести
до другої клясн.-

УЧИТЕЛЬ: В. Котиковська
ДИРЕКТОР ШКОЛИ : Кусова

Від 1941 року, після окупації Здолбунова німецькими військами, в чеській школі була німецька казарма. Чеські діти навчалися в українській школі. На табелі з війни та зразу після війни є цікаві речі. Наприклад, на цьому табелі написано "Українська вища народна школа. Печатка була з українським тризубом, написи німецькою та українською мовами.

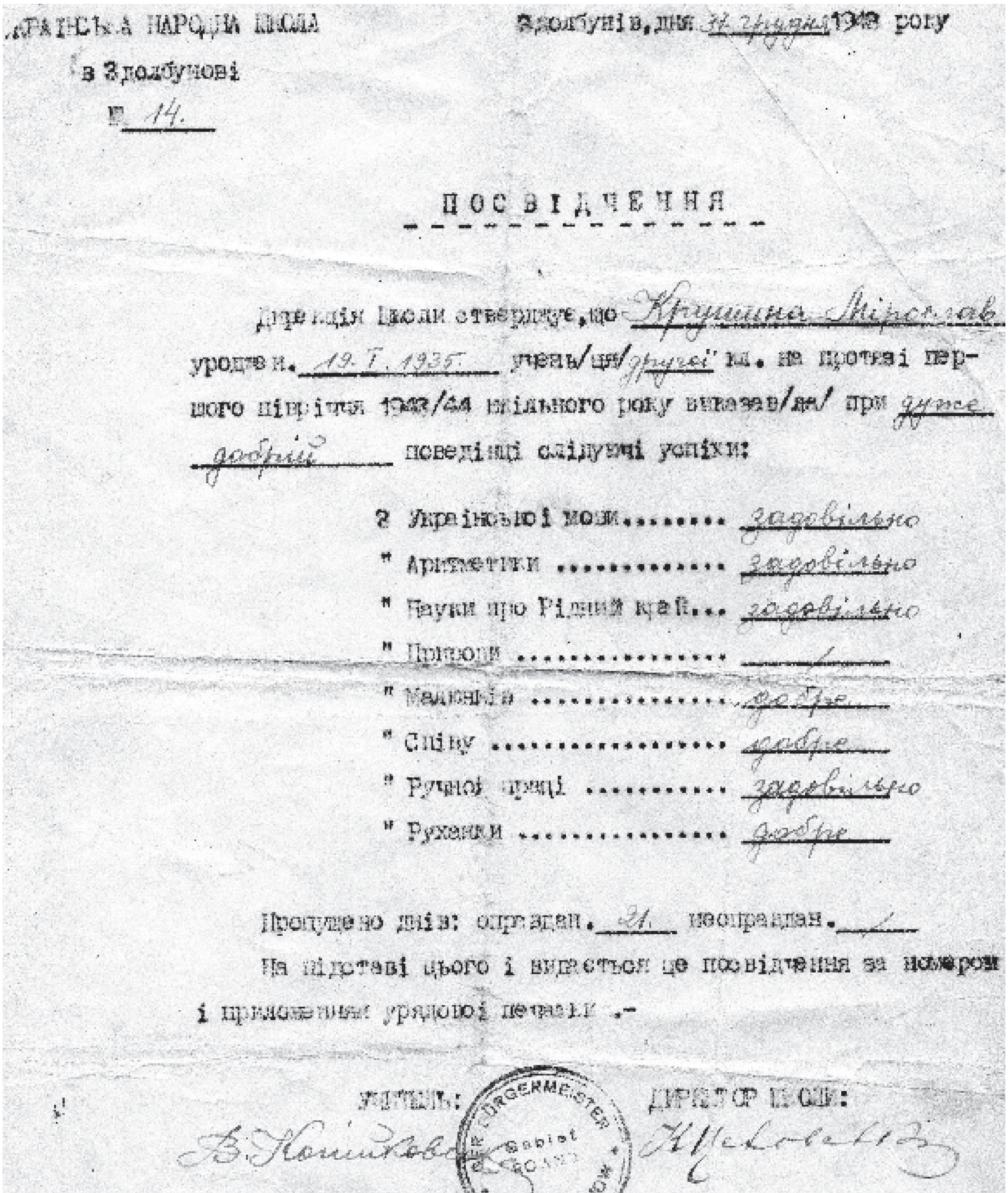

Українська народна школа
в Здолбунові
№ 14.

Здолбунів, дня 31 грудня 1943 року

ПОСВІДЧЕННЯ

Дирекція школи стверджує, що Крушина Мирослав уродж. н. 19. V. 1935 учень/ця/ другої кл. на протязі першого півріччя 1943/44 шкільного року виказав/ла/ при дуже добрій поведінці слідуючі успіхи:

З Української мови .... задовільно
" Аритметики .... задовільно
" Науки про Рідний край... задовільно
" Природи .... —
" Малюнків .... добре
" Співу .... добре
" Ручної праці .... задовільно
" Руханки .... добре

Пропущено днів: оправдан. 21 неоправдан. —

На підставі цього і видається це посвідчення за номером і приложенням урядової печатки.-

Учитель: Директор школи:

У кінці 1943 року на піврічному табелі вже печатка була тільки німецька. Школа була українська народна. Річного табеля за 1944 рік не було. Місто постійно бомбили і більшість чехів перебралися з міста в село, найбільше до Гульчі. Чеську мову все ще вивчали, але в табелі не записували.

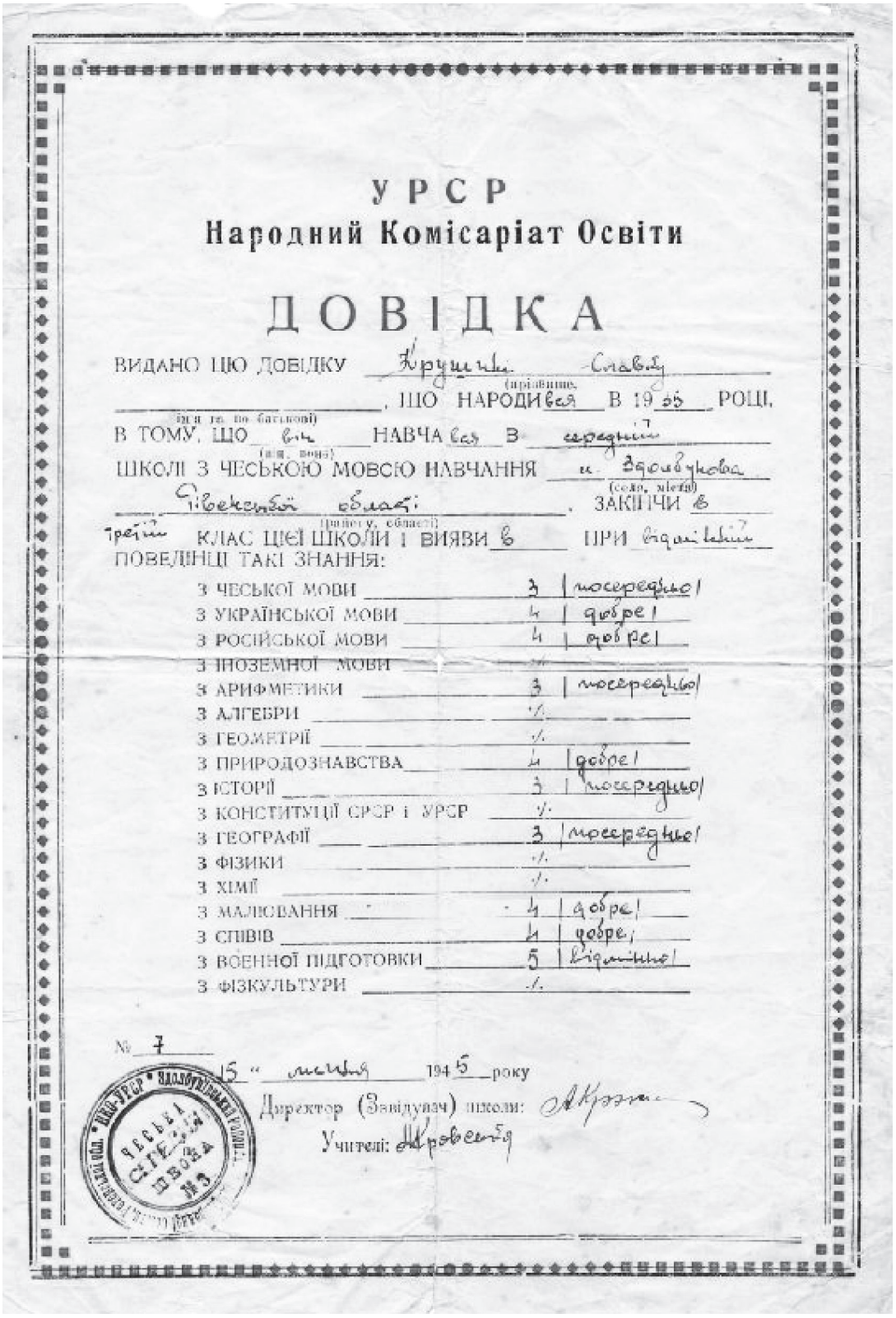

УРСР

Народний Комісаріат Освіти

ДОВІДКА

ВИДАНО ЦЮ ДОВІДКУ Крушинці Славку (прізвище, ім'я та по батькові), ЩО НАРОДИвся В 1935 РОЦІ, В ТОМУ, ЩО він (він, вона) НАВЧАвся В середній ШКОЛІ З ЧЕСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ м. Здолбунова (села, міста) Рівенської області (району, області), ЗАКІНЧИ в третій КЛАС ЦІЄЇ ШКОЛИ І ВИЯВИ в ПРИ відмінній ПОВЕДІНЦІ ТАКІ ЗНАННЯ:

З ЧЕСЬКОЇ МОВИ	3	посередньо
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	4	добре
З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ	4	добре
З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	./.	
З АРИФМЕТИКИ	3	посередньо
З АЛГЕБРИ	./.	
З ГЕОМЕТРІЇ	./.	
З ПРИРОДОЗНАВСТВА	4	добре
З ІСТОРІЇ	3	посередньо
З КОНСТИТУЦІЇ СРСР і УРСР	./.	
З ГЕОГРАФІЇ	3	посередньо
З ФІЗИКИ	./.	
З ХІМІЇ	./.	
З МАЛЮВАННЯ	4	добре
З СПІВІВ	4	добре
З ВОЕННОЇ ПІДГОТОВКИ	5	відмінно
З ФІЗКУЛЬТУРИ	./.	

№ 7

15 липня 1945 року

Директор (Завідувач) школи: [signature]

Учителі: [signature]

Згідно з печаткою, у 1945 році була чеська середня школа з чеською мовою навчання. На цьому документі та на інших видно, що класний керівник не ламала голову над іменем учня. Щоразу іменувала його інакше. З іменами на Волині не створювали собі проблем.

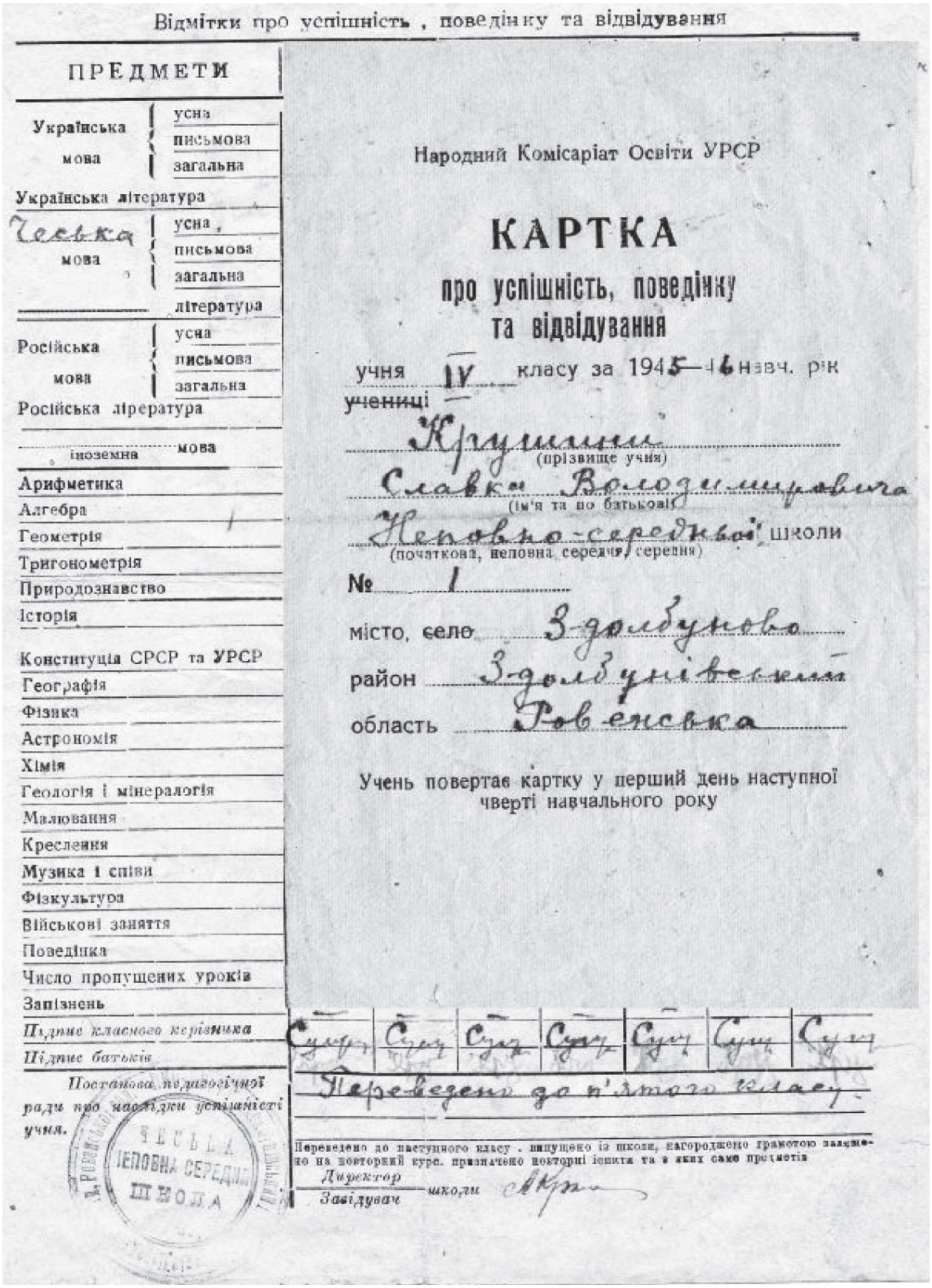

Відмітки про успішність, поведінку та відвідування

ПРЕДМЕТИ

Українська мова	усна
	письмова
	загальна
Українська література	
Чеська мова	усна
	письмова
	загальна
	література
Російська мова	усна
	письмова
	загальна
Російська лірература	
іноземна мова	
Арифметика	
Алгебра	
Геометрія	
Тригонометрія	
Природознавство	
Історія	
Конституція СРСР та УРСР	
Географія	
Фізика	
Астрономія	
Хімія	
Геологія і мінералогія	
Малювання	
Креслення	
Музика і співи	
Фізкультура	
Військові заняття	
Поведінка	
Число пропущених уроків	
Запізнень	
Підпис класного керівника	
Підпис батьків	

Постанова педагогічної ради про наслідки успішності учня.

ЧЕСЬКА НЕПОВНА СЕРЕДНЯ ШКОЛА

Народний Комісаріат Освіти УРСР

КАРТКА

про успішність, поведінку та відвідування

учня IV класу за 1945—46 навч. рік

~~учениці~~

Крушини
(прізвище учня)

Славка Володимировича
(ім'я та по батькові)

Неповно-середньої школи
(початкова, неповна середня, середня)

№ 1

місто, ~~село~~ З-долбуново

район З-долбунівський

область Ровенська

Учень повертає картку у перший день наступної чверті навчального року

Сущ	Сущ	Сущ	Сущ	Сущ	Сущ	Сущ

Переведено до п'ятого класу.

Переведено до наступного класу, випущено із школи, нагороджено грамотою залишено на повторний курс, призначено повторні іспити та в яких саме предметів

Директор / *Завідувач* школи [signature]

Тут є два боки табеля за 1945/46 н.р. Ще вивчається чеська мова, школа вже неповна середня. Знову бачимо різні імена одного і того ж учня.

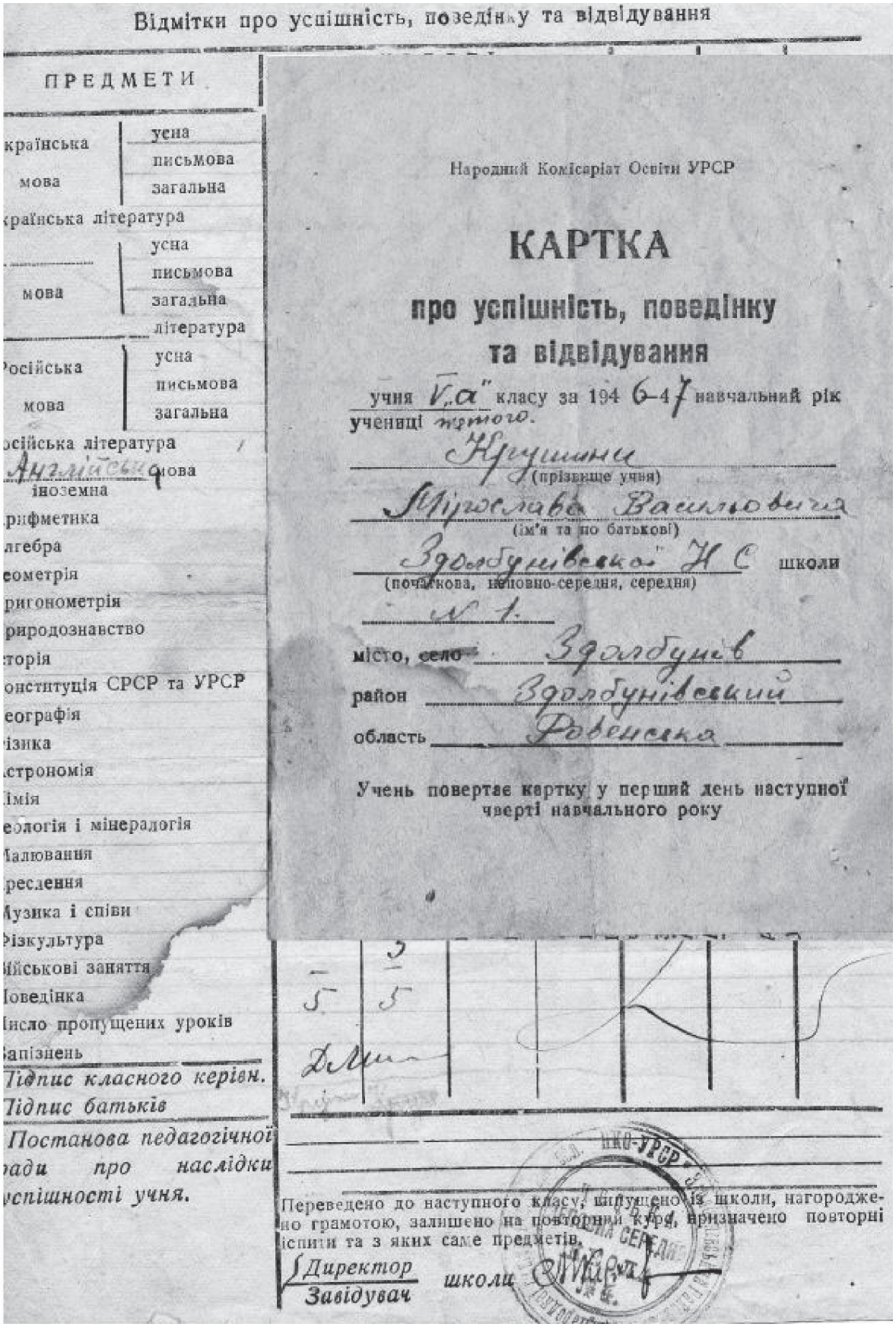

Відмітки про успішність, поведінку та відвідування

ПРЕДМЕТИ

країнська мова — усна, письмова, загальна
країнська література
мова — усна, письмова, загальна
література
Російська мова — усна, письмова, загальна
осійська література
Англійська мова
іноземна
рифметика
лгебра
еометрія
ригонометрія
риродознавство
торія
онституція СРСР та УРСР
еографія
ізика
строномія
імія
еологія і мінералогія
Малювання
реслення
Музика і співи
Фізкультура
Військові заняття
Поведінка
Число пропущених уроків
Запізнень
Підпис класного керівн.
Підпис батьків
Постанова педагогічної ради про наслідки успішності учня.

Народний Комісаріат Освіти УРСР

КАРТКА

про успішність, поведінку та відвідування

учня V „а" класу за 1946-47 навчальний рік
учениці третього.

Крушини
(прізвище учня)

Мірослава Васильовича
(ім'я та по батькові)

Здолбунівської Н С школи
(початкова, неповно-середня, середня)

№ 1.

місто, село Здолбунів

район Здолбунівський

область Ровенська

Учень повертає картку у перший день наступної чверті навчального року

Переведено до наступного класу, випущено із школи, нагороджено грамотою, залишено на повторний курс, призначено повторні іспити та з яких саме предметів.

Директор / Завідувач школи

1946/47 н. р., 5А клас. На відбитку печатки написано «Чеська неповна середня школа» (семирічка), але чеська мова вже не вивчалася. Друге півріччя ми вже вчилися в ЧСР.

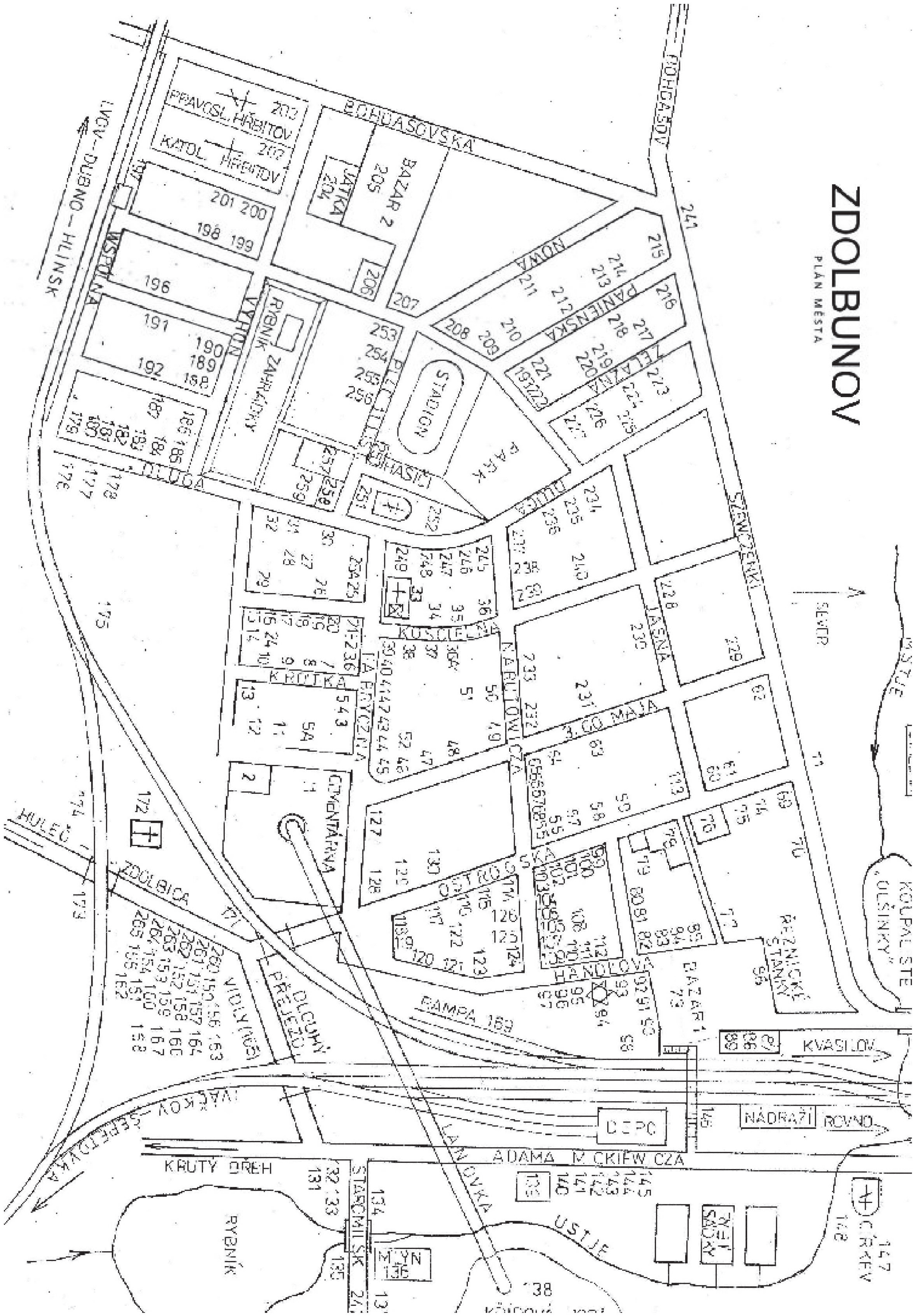
ZDOLBUNOV
PLÁN MĚSTA
BOHDAŠOVSKÁ
NOWA
PANIENSKA
ZELAZNA
STADION
PARK
SZEWCZENKI
JASNA
3. GO MAJA
KOSCIELNA
OSTROGSKA
HANDLOVÁ
RAMPA
KVASILOV
NÁDRAŽÍ
ROVNO
DEPO
ÚSTJE
CEMENTÁRNA
RYBNÍK
ZAHRÁDKY
WSPÓLNA
DLUGA
KRUTY BŘEH
MLYN

Перелік переважно чеських родин в Здолбунові до 1947 року (додаток до плану)

1. Цементний завод, побудований братами Єлінковими. До нього аж до 1942 року возили крейду кіньми на возах з Білої або Крейдяної гори. У 1942 році німці побудували підвісну канатну дорогу. Багато фурманів залишилося без роботи.
2. Будинок на двадцять квартир для працівників цементного заводу. Ще в 1947 році один з небагатьох, де була підведена вода та каналізація.
3. Візек Антонін – працював на залізниці.
4. Візек Карел – кравець.
5. Візкова – жіноча кравчиня.

5а. Візек – кузня.

6. Гохманови – продуктовий магазин. До 1939 року польська комендатура. У підвалі в'язниця. В 1941-1944 – гестапо. В 1944-1947 роках радянське НКВД.
7. Родина Канських, Вацлав – коваль, працював у депо, помер в 1944. Крістина в 1947 році виїхала до ЧСР. Родина Крушінових, Вацлав – муляр, помер в 1938. Валентина та син Мирослав виїхали в 1947 році до ЧСР. Шмід Ян – кравець. Мешкав тут 1939-1947. Виїхав до ЧСР. Марія Севастьянова в Здолбунові залишилась.
8. Косінови – залишилися в Здолбунові. Яромейчукови (дочка Косінових) залишилися в Здолбунові.
9. Копітьковські – поляки, вчителька.
10. Капешови – м'ясний магазин – виїхали до ЧСР.
11. При поляках розливали алкоголь. При совєтах – ветеринарний пункт.
12. Багаті поляки – співвласники цементного заводу. Стара пані ще там мешкала в 1947.
13. Декілька родин польських робітників, переважно працівники залізниці.
14. Магови.
15. Родина Пєкних.
16. Кралічек Рудолф – кузня.
17. Долежал Александр.
18. Долежалова – від 1944 року НКВД.
19. Худоба Йосеф.
20. Родина Кучінських.
21. Будинок Долежалових. При Польщі виробництво цементних виробів. При СРСР тут Долежалови не мешкали. Їх вигнали, а там виробляли шкільну крейду.
22. Долежал Їржі.
23. Залізнична школа.
24. Проданова Анна.
25. Садок Йосефа Р.- в 1942 році там короткий час стояла величезна зенітка.
26. Фінансовий заклад – від 1917 року це була перша будівля 1 Чеської школи. Вчителі: Єлінек Л., Салава, Йозефова, Власакова. Від 1944 – НКВД.
27. Йосеф Рудолф – склади та продаж сільськогосподарських машин.
28. Йосеф Рудолф – майстерня та канцелярія.
29. Мартішови, Олдржіх та Анна.
30. Мацеховскі – садок.
31. Білек – різництво.
32. Родина Мартіновських.
33. Католицький костел. Цементну цеглу на костел виготовили Долежалови. Від 1950 до 1990 року костел використовували як меблевий склад-магазин. Нині знову там костел.
34. Будинок священика. Священик Сєніцкі.
35. Суслінови – жіноче кравецьке ательє.
36. Крейчікови – будинок до 1939 року.

36а. Родинний будинок Александра Панка.

37. Друга будівля чеської школи. Учитель Маопуст. Від 1944 – НКВД.
38. Берщакевич – бетонні роботи.
39. Поліція.
40. Поліція польська, радянська, німецька, радянська.
41.
42. Більший будинок.
43. Юдейський магазинчик.
44. Масопустови – столярна майстерня.
45. Більший будинок. Вхід по сходах з рогу будинку – Шмід Ян, кравець. Проживав там до 1939 року.
46. Зігмунт Полонскі – нотаріальна контора.
47. Д-р Елашевіч – гінеколог.
48. Банк.
49. Прохазкови – шинок.
50. Заїжджий двір для коней.
51. Прохазкови – різництво.
52. Вєтровцови – ремонт і пошиття взуття.
53.
54.
55. Аптека.
56. Отмарови – коптильня.
57. Виробництво та холодильники копченостей з великими льохами. При бомбардуванні в 1944 році використовувалися як бомбосховища. 30 квітня 1944 при найбільшому німецькому нальоті на Здолбунів, величезна бомба попала в укриття і загинуло багато людей, що перебували у сховищі. Під час цього нальоту було зруйновано багато будинків, вибуховою хвилею позносило черепицю зі стріх. Тільки на території цементного заводу вранці виявили двісті бомб, що не розірвалися.
58. Валкови – садок.
59. Кржіжек Їндржіх – кравецька майстерня.
60. Кржіжек Антонін – кравецька майстерня.
61. Раковскі – поляки.
62. Паровий млин.
63. Вернерови, фотограф та маляр.
64. Д-р Стрелецкі.
65. Глаіх Антонін – кравецька майстерня.
66. Тиркови – ремонт і пошиття взуття.
67. Магазин металевих виробів.
68. Отмарови – коптильня.
69. Матєйкови.
70. Ржезачови.
71. Горачкови
72.
73. Базар 1. Тут німці в 1941-1944 роках проводили громадські страти. Також росіяни вішали людей при громадськості в 1944-1946 роках. Страчували при дорослих, але і при присутності школярів.
74. Голцови.
75. Томашкови.
76. Брати Поспішілови. При Польщі продавали господарські машини. При совєтах та німцях – казарма, автопарк.

77. Електростанція.
78. Від 1931 року чеська семирічна школа. При німцях – казарма.
79. Новотни Мікулаш – шкільний сторож чеської школи (1935-1945).
80. Галоункови – власники нерухомості.
81. Мазанкови – пекарня.
82. Мазанкови – продаж овочів.
83. Мазанкови – кондитерська.
84. Перукарня.
85. Умлауф Еміл – продукти.
86. Магазини Шаврових та Улріхових.
87. Кіно – Зафранови,юдеї.
88. Швіцови – різник та ковбасник – магазин.
89. Швіцови – різник та ковбасник – виробництво.
90. Кіоск.
91. Аптека – польська.
92. Войцєховскі – магазин письмових приладь. Його німці розстріляли разом з юдеями.
93. Лешнерови – учитель в чеській школі.
94. Синагога – в 1941 році підірвана німцями.
95. Чеснекови.
96. Мазанек – голярня.
97. Бречкови – ремонт та пошиття взуття.
98. Клігови.
99. Троянова – зубний лікар.
100. Вішнєвскі – жіночий кравець.
101. Продукти – юдейський магазин.
102. Кашпар Франтішек – фотоательєр.
103. Храмостови – магазин.
104. Ячек Вацлав – магазин господарської хімії та парфумерії.
105. Ячек Теофіл – магазин одягу.
106. Ячкови –кондитерська, виробництво та продаж. Продавала там Женя Воженілкова.
107. Ейхлер – кондитерська.
108. Вітвара Карел – державний службовець.
109. Кголови – великий магазин – продукти, фото, порцеляна, тканини.
110. Взуттєвий магазин.
111. Гроніхови – пекарня.
112. Кашпарови – кондитерська.
113. Клігл Александр – власник нерухомості.
114. Ліпін – магазин сільськогосподарських машин – юдейський.
115. Магазин взуття.
116. Магазин тканин.
117. Шмід Вацлав – ремонт та пошив взуття.
118. Трибуна для урочистих подій при Польській владі.
119. Осіпчуки.
120. Д-р Крамскі – прийом хворих.
121. Лудвікови – ресторан.
122. Кіно і танцювальний зал.
123. Молочарня – виробництво сметани та сирів.
124. Моге – різництво, німці.
125. Юдейські магазини.
126. Голаткова – жіноча кравчиня.
127. В 1939-41 роках – продуктовий магазин.

128. Дубланскі.
129. Власакови – кузня.
130. Томашкови.
131. Рутови. Дочки - Вєра та Лібуше.
132. Новотни – продукти.
133. Новотни Вацлав – будівельні матеріали.
134. Новотни.
135. Міст через річку Устю.
136. Світковий млин.
137. Косткови – Йосеф, Мікулаш.
138. Біла або Крейдяна гора. Звідти возили крейду (вапняки) на цементний завод.
139. Радянська поліклініка та лікарня.
140. Харватови – кондитерська.
141. Харватови – продукти.
142. Цензвихтови – юдеї, бар (нічний заклад).
143.
144. Гибрантови, учні Їржі, Вацлав.
145. Мазанкова Анна.
146. Лавка – перехід для пішоходів над коліями.
147. Православна церква Святої Катерини, (залізнична).
148. Хомякова – дочка Марія вчителювала в !940/41 роках в чеській школі, молодою (20), загинула при бомбардуванні церкви в1944 році.
149. Міст через річку Мстя.
150. Дедерови – ремонт та пошиття взуття.
151. Шмідови – землероби, кондитери.
152. Новотни, Лготські.
153. Булічкови.
154. Карлікови.
155. Найманови.
156. Масопустови – кондитерська.
157. Масопустови - столярна майстерня.
158. Вітечкови.
159. Підполковник інж. Александр Заслоцкі та брат Владімір Заслоцкі.
160. Галамкови.
161. Воженілкови.
162. Їранкови – залишилися в Здолбунові.
163. Кровські – дві дочки та син, загинув на Дуклі.
164. Марек – машиніст на залізниці, легіонер.
165. На Вилах вулиці не йменували, тільки нумерували. Мешкало там десь десять родин.
166. Стрейц Йосеф.
167. Вєтровец Александр – працював на цементному заводі.
168. Влкови. Ян Влк під час війни втратив обидві ноги.
169. Рампа. Там чехи завантажувалися в 1947 році у вантажні вагони та від'їжджали до ЧСР.
170.
171. Польський будинок – танцювальний зал.
172. Старе католицьке кладовище.
173. Масопустови – столярна майстерня.
174. Янічкови.
175. Старий цегельний завод. Місце, де німці розстріляли близько 400 юдеїв.
176. Будинок Блажка Ярослава. Мав велику залу десь на 200 чоловік, яку арендували в

якості Молитовного будинку Християни євангелісти. Проповідником був Нечепорук – росіянин.

177. Гроудови.
178. Вітварови.
179. Палічкови.
180. Попелкови.
181. Гостічкови.
182. Крейчікови.
183. Клоучкови. Працював на фірмі Р.Йозефа.
184. Яначкови.
185. Трусковскі – працював на залізниці.
186. Блажкови – продуктовий магазин.
187. Земановы. Ян Земан – обліковець на млині.
188. Баєрови – кондитерська.
189. Гразови.
190. Мала Лудміла та Петр.
191. Захаренкова Ніна – учителька.
192. Новотни Вацлав – швець.
193. Шаврови – родичі Долежалів (залишилися в Здолбунові).
194.
195.
196. Рампас Кирил – столяр.
197. Залізнична зупинка.
198. Якубцови – обробка і продаж м'яса. Мали дочку Їржіну та сина Антоніна.
199. Садівництво – Гроуда.
200. Садівництво – Комняцкі.
201. Гиласови.
202. Католицьке кладовище.
203. Православне кладовище.
204. Бійня.
205. При Польщі тут кожної середи був ярмарок. Від 1944 року – базар.
206. Польська початкова школа. Від 1941 року – українська.
207. Назаруки.
208. Куржинські – ремонт і пошиття взуття.
209. Моулісови мали двох синів, які обоє були в армії.
210. Сіржіштє – столяр.
211. Вранови – тесля, пані – кравчиня, дітей не мали.
212. Райхрт – слюсар.
213. Вічкови – 1 дочка, 3 сини.
214. Кубелкови – мали 3 сини.
215. Кетнерови – продукти. Мали сина і дочку. Під час перестрілки дочку вбили у дворі.
216. Хохолоушови.
217. Улріхови – різник. Мали дві дочки.
218. Вецкови – Савелакови – Кубелкови.
219. Кубелкови – кузня. Мали 2 дочки.
220. Новотни Йосеф – пошиття і ремонт кінської збруї. Син Мікулаш працював в чеській редакції в Квасилові, а коли редакція переїхала до Луцька, то там теж працював. Писав до краянських листів, також писав до газети "Mladý svět", підписуючись Мікулаш Хрпа.
221. Глаіхови – велика слюсарна майстерня. При Польщі там працювало багато людей.
222. Крейчикови – після 1939 року квартира.
223. Форманкови – токарні роботи по дереву.

224. Єрсакови – десь три родини.
225. Кикалови – син Александр виїхав до ЧСР, батько та родина залишилися в Здолбунові.
226. Іванєкови – мали трьох синів.
227. Іванєк – кравець.
228. Зафранови – юдеї, мали кіно.
229. Пехачкови.
230. Радянська поліклініка та лікарня.
231. Крейчікови – квартира до 1939 року.
232. Магазин продтоварів – російський.
233. Крейчікови – склад вугілля та дров.
234. Баптистський Молитовний дім, побудований в 1928 році. Проповідником був Вілем Воланскі, який походив із Зелова. Мали 2 дочки та сина а також квартиру та Молитовний дім.
235. Радонєвіч та квартира православного священника Дімітрія.
236. Валтови – жіноча кравецька майстерня.
237. Голи Аугуст – продаж продуктів.
238. Гринерови та бабуся Салавова.
239. Ворасіцка.
240. Блажкови – кравецьке ательє.
241. Блажкова Йосефа (Гоєрова) – акушерка.
242. Старомильською вулицею возили німці юдеїв на розстріл. В яру їх розстріляли близько двох тисяч.
243.
244.
245. Єтз – пекарня.
246. Олічова – власниця пивзаводу.
247. Фіндейсови – забій худоби та переробка м'яса. Дочка Марія в армії Свободи Одружена з міністром оборони Богумілом Ломським, син Йосеф також був в армії.
248. Улріхови – кравці.
249. Католицький будинок.
250. Польська початкова школа. Від 1941 року - українська.
251. Православна церква-монастир, зруйнована совєтами в 1950 році.
252. Церковна канцелярія монастиря. У великі морози там правили службу.
253. Долежалова Віра.
254. Рампасови та Шімсови.
255. Магазин продуктів та пекарня поляка Басіста.
256. Лікар Пушкін, два сини якого ходили до чеської школи.
257. Востри та Страка – ливарня. Востри – депутат ЧСР.
258. Райвиконком (магістрат).
259. Блажкови.
260. Плугаржови – шинок.
261. Пілни – продукти.
262. Ржегоункови – копчені вироби.
263. Павлікови – жіноча кравчиня.
264. Прохазкови – забій худоби і переробка м'яса.
265. Пілни – працював на залізниці.

Список чехів, які мешкали в Здолбунові в 1947 році

Виписано з книги обліку оцінки маєтків, залишених на Волині. Тут наведено інвентарний номер у книзі, ім'я та прізвище, рік народження та початкове місце поселення в ЧСР. Охочі

отримати більш детальну інформацію, знайдуть її в Народному архіві на Ходовці в Празі. На день раніше слід замовити: Номер фонду 1159, картон (коробка) “ка”, номер картону та інвентарний номер. Перелік всього фонду 1159-Спілка чехів з Волині, Жатец, можна знайти в інтернеті, http://nacr.cz/C-fondy/G-pomdet.asp?row=28 “ka” 3 інвентарний номер 18.

Номер	Номер в книзі	Ім’я та прізвище	Рік народж.	Мешкає в ЧСР
1	20	Владімір Балоун	1917	Біленец
2	21	Штєпан Блажек	1899	Подборжани
3	22	Маріе Буршакова	1900	Карлови Вари
4	23	Жофія Блажкова	1899	Жатец
5	25	Йосеф Булічек	1887	Жатец
6	26	Їржіна Бречкова	1927	Жатец
7	27	Вацлав Буреш	1888	Жатец
8	34	Марія Блажкова	1893	Раковнік
9	35	Ярослав Блажек	1892	Раковнік
10	65	Маріе Чехова	1919	Єсеніце
11	66	Еміліе Червінкова	1900	Бржевенец
12	73	Александр Дівішек	1901	Хомутов
13	74	Їржіна Длоуга	1924	Жатец
14	97	Лібуше Груздьова	1911	Жатец
15	99	Маріе Грінерова	1892	Жатец
16	101	Надєє Глайхова	1916	Жатец
17	103	Анна Хохолоушова	1915	Раковнік
18	104	Богуміл Хохолоуш	1907	Хомутов
19	113	Петр Гоцтічка	1887	Мєсто Тоушков
20	120	Владіслава Галамкова	1917	Жатец
21	121	Антонін Голец	1912	Стара Роле
22	122	Гелена Гиласова	1902	Удліце
23	123	Теодор Гоучік	1877	Арнултовіце
24	124	Маріе Голдштайнова	1914	Жатец
25	125	Аугуст Голи	1875	Жатец
26	134	Праскева Гиласова	1912	Хомутов
27	135	Йосеф Гилас	1889	Удліце
28	137	Александр Гроуда	1922	Жатец
29	139	Еміл Глоушек	1908	Жатец
30	142	Віра Грушкова	1906	Яхімов
31	143	Владімір Гилас	1893	Удліце
32	144	Владімір Гилас	1917	Удліце
33	145	Владімір Глоушек	1871	Жатец
34	149	Вацлав Горскі	1907	Удліце
35	154	Басілій Голец	1896	Коцлержов
36	159	Вацлав Галоунек	1912	Клаштерец
37	161	Вацлав Голец	1901	Войковіце
38	162	Антонін Грабань	1877	Врбіце
39	164	Антонін Галамек	1888	Жатец
40	167	Ольга Горска	1904	Жатец
41	169	Йосеф Гунят	1892	Вітчіце

42	171	Франтішек Ізраел	1870	Лом
43	172	Йосеф Іранек	1889	Младєйовіце
44	173	Константін Ізраел	1921	Прага
45	174	Владімір Якубец	1893	Лудвіковіце
46	175	Леон Єлінек	1911	Свадов
47	178	Лідія Ячкова	1918	Тепліце Лазнє
48	180	Франтішка Іранкова	1888	Подборжани
49	181	Марія Ясанова	1901	Подборжани
50	185	Владімир Яначек	1887	Жатец
51	187	Владімир Єнічек	1899	Мори
52	188	Александр Єдлічка	1883	Мірковіце
53	189	Антоніна Ягода	1908	Собєхлеби
54	190	Еміл Єміковскі	1916	Сулейовіце
55	205	Маріе Карлікова	1895	Жатец
56	209	Адолф Капеш	1875	Ловосіце
57	211	Ярослав Кгол	1909	Жатец
58	213	Еміл Кетнер	1900	Татіма
59	214	Франтішек Кашпар	1889	Жатец
60	220	Маріе Крейчікова	1886	Жатец
61	221	Ярослав Коларж	1882	Жатец
62	222	Еугеніе Кровска	1923	Біленце
63	228	Всеволод Кошатко	1909	Мокржіни у Аше
64	234	Йосеф Капеш	1910	Літомєржіце
65	237	Йосеф Кубелка	1910	Клаштерец н. Огржі
66	238	Лібуше Кровска	1923	Долні Длоуга Лоучка
67	240	Ольга Кралова	1880	Єсенік
68	241	Павел Кубелка	1886	Літомєржіце
69	246	Ольга Коштулова	1905	Єсеніце
70	250	Зікмунд Кубяк	1919	Літомєржіце
71	252	Антонін Кржіжек	1898	Жатец
72	253	Антонін Корбел	1927	Чіжковіце
73	255	Йосеф Квічала	1902	Лудковіце
74	256	Александр Кгол	1871	Жатец
75	257	Їндржіх Кржіжек	1879	Жатец
76	259	Яна Кржівска	1886	Ваньов
77	260	Евженіе Клоучкова	1889	Жатец
78	267	Штєпан Кухарж	1904	Могелніце
79	268	Йосеф Кетнер	1893	Радічевес
80	271	Йосеф Кадерабек	1884	Жатец
81	272	Жофіе Клоучкова	1889	Горні Славков
82	273	Александр Клігл	1882	Жатец
83	279	Мікулаш Костка	1910	Шкрле
84	280	Антонін Кучера	1909	Літомєржіце
85	282	Здена Крейчова	1913	Тепліце 2
86	283	Густав Кубелка	1873	Міржетіце
87	284	Павліна Копачевска	1902	Аш
88	285	Йосеф Крейчік	1891	Хеб
89	286	Еміліе Кронихова	1889	Усті над Лабем
90	293	Антонін Ланцігер	1893	Ярославіце
91	310	Карел Марушін	1883	Долні Жандов
92	321	Вацлав Малгоус	1920	Радинє

93	333	Владімір Каменюк	1881	Хомутов
94	338	Анна Лготакова	1900	Карлови Вари
95	339	Ян Марушін	1885	Маріанске Лазнє
96	341	Богуміл Марек	1879	Хомутов
97	348	Вацлав Мазанек	1898	Ландшкроун
98	353	Владімір Мікулец	1903	Войковіце над Огржі
99	354	Йосеф Машек	1903	Жатец
100	355	Петр Мали	1903	Мойжірж
101	356	Ольга Мала	1909	Мойжірж
102	358	Вацлав Мароун	1911	Гостоунь
103	361	Анна Мацеховска	1895	Жатец
104	362	Анна Моулісова	1883	Брнічка
105	365	Маріе Нємцова	1908	Шатов
106	371	Еміл Новотни	1897	Скорошіце
107	372	Владімір Ніче	1888	Пасека
108	379	Цеціліе Нічова	1896	Длоуга Лоучка
109	380	Анна Найманова	1907	Жатец
110	388	Йосеф Новотни	1886	Драгоуш
111	391	Мікулаш Новотни	1895	Тепліце
112	393	Лібуше Новотна	1915	Єсеніце
113	394	Ян Новотни	1919	Могелніце
114	395	Вацлав Новотни	1899	Тепліце Лазнє
115	396	Владімір Новотни	1885	Дроужковіце
116	397	Владімір Новотни	1885	Дроужковіце
117	402	Ян Нємец	1863	Літомєржіце
118	405	Александр Новотни	1909	Драгоуш
119	406	Вацлав Новотни	1891	Жатец
120	412	Ян Отмар	1899	Кіншперк н. Огржі
121	417	Барбора Одваркова	1882	Долні Суколом
122	421	Еміліе Їрковска	1914	Мрадіце
123	424	Маріе Пржібилова	1880	Черадіце
124	425	Владімір Палічка	1894	Пржечапли
125	426	Ярослав Прохазка	1886	Жатец
126	427	Анна Прашілова	1899	Жатец
127	428	Петр Прашіл	1897	Жатец
128	429	Властіміл Прушек	1919	Подборжани
129	431	Маріе Пушкінова	1902	Велемін
130	432	Йосеф Прашіл	1904	Жатец
131	435	Ольга Пєнічкова	1908	Глівіце
132	436	Татяна Плескова	1906	Осташов
133	437	Ярослав Пехоушек	1910	Хомутов
134	438	Ян Павлін	1889	Жатец
135	439	Маріе Прохазкова	1889	Клаштер над Огржі
136	449	ГеленаПрохазкова	1912	Тржебутічки
137	451	Жофіе Павлусєвова	1905	Велемишлевес
138	459	Антоніе Прохазкова	1890	Карлови Вари
139	465	Владімір Пехачек	1911	Хеб
140	468	Йосеф Павлік	1918	Бєлотіце
141	470	Александр Птачек	1907	Хомутов
142	476	Йосеф Прохазка	1908	Жатец
143	478	Ольга Прохазкова	1869	Прага 6

144	479	Ржегорж Подобало	1906	Аш
145	480	Анна Пехоушкова	1916	Хомутов
146	481	Владімір Прашіл	1892	Жатец
147	482	Антоніе Пехачкова	1894	Лічков
148	483	Маріе Прушова	1906	Ліптоунь
149	488	Йосеф Рампас	1904	Дружковіце
150	490	Владімір Райхрт	1906	Мраров
151	498	Анна Ржегоунькова	1910	Мойжірж
152	499	Еміл Ржігова	1915	Бржевенец
153	505	Владімір Секач	1882	Нове Седло у Локтє
154	506	Йосеф Солар	1887	Остромеч
155	508	Йосеф Шіржіштє	1906	Лібочани
156	510	Йосеф Схрет	1905	Вісоке Ямне
157	513	Маріе Саковічова	1890	Уштєк
158	514	Йосеф Сокол	1892	Пржечапли
159	520	Вєра Сковалчінска	1898	Жатец
160	521	Владімір Стрейц	1887	Жатец
161	522	Йосеф та Анна Стрейцові	1892	Жатец
162	533	Савелій Свєцени	1907	Велемін
163	534	Віктор Свобода	1909	Рудікови
164	536	Віра Саковічова	1909	Лібішовіце
165	539	Маріе Секачова	1896	Літомєржіце
166	541	Яна Шікерова	1926	Унічов
167	542	Вацлав Шабата	1874	Мала Черноц
168	543	Ян Шімса	1904	Дроужковіце
169	544	Мірослав Шустр	1907	Матєйовіце
170	550	Александр Шавел	1908	Тепліце
171	552	Шімон Шпучшінски	1875	Єсені
172	562	Маріе Шмолікова	1888	Пасека
173	563	Вацлав Шміт	1892	Стара Роле
174	567	Франтішек Шехівец	1914	Ловосіце
175	568	Вацлав Шехівец	1911	Богатіце
176	580	Анна Томсова		Брантіце
177	581	Лудміла Тоушкова	1892	Граніце (Аш)
178	583	Анна Тарасукова	1917	Тоушков
179	584	Владімір Томашек	1915	Хомутов
180	585	Віра Тушаковска	1899	Літомєржіце
181	586	Еміліе Тоушкова	1919	Бішани
182	588	Цеціліе Теленіцка	1919	Віковіце
183	591	Анна Умлауфова	1925	Біленце
184	592	Владімір Углірж	1921	Шкрле
185	593	Вацлав Улрих	1901	Карлови Вари
186	594	Еміл Умлауф	1895	Хомутов
187	597	Александер Венігр	1917	Ондржейовіце
188	608	Анна Валашкова	1894	Распенава
189	615	Александр Вєтровец	1902	Удліце
190	616	Гелена Валешова	1919	Жатец
191	623	Антонін Візек	1902	Жатец
192	624	Анна Візкова	1907	Нове Седло
193	625	Александер Валта	1901	Жатец
194	630	Маріе Вомачкова	1892	Жатец

195	635	Павліна Валтова	1909	Жатец
196	636	Александер Вітвара	1882	Жатец
197	637	Барбора Візкова	1872	Жатец
198	641	Йосеф Воженілек	1895	Жатец
199	642	Маріе Ванькова	1914	Сітіни
200	643	Йосеф Ванєк	1902	Сітіни
201	645	Йосеф Воржех	1873	Рудікови
202	646	Йосеф Воржех	1911	Рудікови
203	647	Маріе Вікова	1913	Жатец
204	648	Йосеф Востржел	1876	Жатец
205	653	Йосеф Нетека	1898	Вапенна
206	658	Мікулаш Заслоскі	1928	Міловіце
207	660	Богуміл Заїц	1904	Голетіце
208	676	Константін Галоузовскі	1889	Жатец
209	678	Надєє Куржінска	1898	Жатец
210	682	Людмила Павлікова	1905	Жатец
211	687	Людмила Крестовоздвіженска	1917	Жатец
212	688	Владімір Візек	1898	Жатец
213	690	Вацлав Форманек	1885	Міліков
214	691	Вацлав Главачек	1910	Каданьска Єсень
215	692	Анна Гоушкова	1891	Жатец
216	700	Франтішек Мазанек	1890	Жатец
217	705	Ольга Власова	1914	Гдиня (Польща)
218	708	Мірослав Мазанек	1900	Врбіце
219	709	Броніслав Вішнєвскі	1897	Жатец
220	710	Станіслав Бернашек	1879	Граніце (Аш)
221	723	Петр Гостечка	1887	Тоушков
222	726	Маріе Харватова	1923	Хомутов
223	773	Ян Моуліс	1883	Жатец
224	774	Карел Мазанек	1894	Крири
225	775	Маріе Невечержалова	1877	Строупец
226	778	Еміліе Новотна	1899	Драгоуш
227	806	Вацлав Дедера	1907	Петровіце у Хабарж
228	807	Петр Гостічка	1887	Тоушков
229	808	Александр Гилас	1914	Удліце
230	809	Маріе Хохолоушова	1885	Лібєшовіце
231	813	Маріе Ломска (Фіндейсова)	1920	Прага
232	814	Лібуше Мастна (Пєкна)	1932	Велетіце
233	815	Ростіслав Нехут	1920	Хотєшов
234	824	Еміліе Вернерова	1931	Жатец
235	829	Анна Горачкова	1909	Хомутов
236	836	Мікулаш Малек	1918	Велемишлевес
237	837	Ольга Мілерова	1915	Каданьска Єсень
238	842	Кароліна Провазнікова	1900	Ліберец
239	847	Вацлав Рис	1913	Ловосіце
240	849	Антоніна Осіпчукова	1901	Роудніце над Лабе
241	882	Мікулаш Ружічка	1913	Горні Лібіна
242	886	Вацлав Шуранскі	1916	Удліце
243	890	Йосеф Мазанек	1892	Жім
244	894	Анна Кліглова	1895	Ческа Ліпа
245	895	Маріе Масопустова	1880	Жатец

246	908	Крістіна Пехачкова	1888	Добржічани
247	914	Маріе Хохолоушова	1885	Лібєшовіце
248	915	Владімір Малішевскі	1900	Посеч
249	917	Ольга Вернерова	1906	Жатец
250	946	Віра Чехова	1897	Єсеніце
251	956	Александр Гунят	1923	Лучіце
252	557	Антонін Беран	1893	Червена Вода
253	560	Емілие Улрихова	1890	Нове Седло
254	562	Йосеф Лготак	1896	Ліпно у Жатце
255	564	Вацлав Мали	1899	Жатец

210 BUDITEL Č. 13 a 14.

Oznámení. Všem divadelním spolkům zdvořile oznamuji, že po několikaměsíční praxi v Československu, v oboru výroby paruk, dámského kadeřnictví a divadelního líčení, navrátil jsem se do **ZDOLBUNOVA** a doporučuji svůj závod další přízni.
PETR MORA, ul. Handlova č. 13., holič a kadeřník

Parostrojní pivovar a sladovna
Václava ZEMANA
v LUCKU
nabízí svá chvalně známá piva
„SAKURA" 13%
„LEŽÁK" 12%
„PORTER" 17%
a Výčepní 11%

Vzorky zdarma. Vzorná obsluha.
PODNIK ZALOŽEN r. 1906
Účet v P. K. O. ve Varšavě 61.083.
Nejvýhodnější a nejlevnější pramen nákupu textilních výrobků pro PP. obchodníky jest u
Prodej pouze ve velkém!!!
Josefa Hájka
v ŁODZI, ul. Piotrkowska Nr. 82.
(telefon 32-40),
který Vám nabízí:
kanafasy, zefíry, sypkoviny, pepitu, režnou prostěradlovou látku, dámské a pánské prádlo, ručníky, koupelová prostěradla velká i malá, pánské a dámské kapesníky, kanafasové spodničky, zástěry: kanafasové, modré—tištěné, bílé alpagové.
Vše pouze v nejlepších jakostech.
Prodej pouze ve velkém!!!
Vzorná obsluha. Vzorky zdarma

Největší slovanský galanterní obchod
J. DJANOVSKÝ
ROVNO, ul. 3. máje, čís. 61.
Bohatý výběr prádla, zboží trikotového, galanterního, cestovních oděvů a potřeb.
Jemná kosmetika všeho druhu.

NEJLEPŠÍ KAVÁRNA, CUKRÁRNA A PEKÁRNA
TOMÁŠ CHARVÁT
v ZDOLBUNOVĚ, ul. Kolejová č. 10.
zve krajany k návštěvě. Čistá a solidní obsluha.

Restaurace u PROCHÁZKŮ
v ZDOLBUNOVĚ, ul. Narutowicza č. 6.
Dobré nápoje.
Chutné zákusky vlastní výroby.

Umělecký závod fotografický
Vladimira Fr. KAŠPARA
v ZDOLBUNOVĚ, ul. Ostrogska 41.
Zhotovuje fotografie i zvětšování.

Prvotřídní krejčovský závod
Jindřich Ondř. KŘÍŽEK
v ZDOLBUNOVĚ, ul. Ostrogská č. 15.
Zhotovuje obleky vždy dle nejnovější módy.

Vždy čerstvé nejlepší zboží levně prodává
Karel MAZÁNEK
Koloniální obchod
v ZDOLBUNOVĚ, ul. Kolejova č. 15.

На чотирьох сторінках наведено приклади оголошень здолбунівських підприємців та торговців.

ŽÁDEJTE!!

SEZNAMY: MOTORŮ NA ROPU PRO ÚČELE HOSPODÁŘSKÉ; NA STROJE HOSPODÁŘSKÉ, MLÝNSKÉ, A DO CIHELEN; NA PUMPY, AUTOMOBILY, SOUSTRUHY, VRTAČKY, HOBLOVAČKY, PÁSY, DRÁTĚNÉ SÍTĚ A T. P.

OBCHODNÍ A TECHNICKÝ DŮM

„P I L O T“

LVOV, UL. BATOREGO 4

STROJNICKO-MECHANICKÝ ZÁVOD

JAN VYLETĚL

v MIROHOŠTI u Dubna

Speciální výroba SUŠÁREN CHMELE a BUKOVNÍKŮ

Vyrábí a opravuje veškeré hospodářské stroje, elektromotory, parní stroje a t. d. se zárukou.

Střediskem Čechů jest:

restaurace „Českého Klubu“

v ZDOLBUNOVĚ, ul. Fabryczna čís. 15.

česká kuchyně a výborné nápoje.

Přid. Fr. Ludvík.

Pevné boty i střevíčky dostanete jen

v Zdolbunově u BŘEČKY

Závod založen r. 1884. ul. Handlová.

ČESKÁ PEKÁRNA

JOSEF MAZÁNEK

v ZDOLBUNOVĚ, ul. Handlová č. 12.

Každodenně čerstvý chléb a bílé pečivo.

A. KOVAČIK

největší galanterní a koloniální obchod

v DUBNĚ, Rynek č. 14.

PRODEJ VODKY. Nejlepší obsluha.

Betonové tašky, skruže, pustáky a t. d. vyrábí z dobrého materiálu a levně prodává

JIŘÍ DOLEŽAL ZÁVOD BETONÁŘSKÝ

v ZDOLBUNOVĚ, ul. Fabryczna č. 6.

Vaši českou knihovnu obohatí za levný peníz nejlevnější vzorné vydání světových románů a povídek

L. N. Tolstého

zahájené mohutným románem

VOJNA A MÍR,

jež vyjde v 8 svazcích.

Velkolepé obrazy bitev střídají se s líčením vášnivých lásek, historií celých rodin a osudů velkých národů.

Dále následují:

Anna Karenina, Kreutzerova Sonata,

Rodinné štěstí, Vzkříšení, Kozáci,

Válečné obrazy sevastopolské

Dětství-chlapectví-jinošství,

Otec Sergěj, Statkářovo jitro.

Čtením spisů Tolstého přibližujeme se jedné z největších a nejvelebnějších postav literárního XIX. věku. Vystupuje stejně grandiosně, mohutně dnes, jako před desítiletími a dychtivě sytí se naše lačné duše jeho myšlenkami reformních řádů. Celkem vyjde 24 přepychově vypravených svazků a obsáhne as 4500 stran.

Brožované vydání: jeden vkusný svazek průměrně o 200 stranách zl. 1.65 každých 14 dnů. *Vázné vydání:* jedna krásná vázaná kniha zl. 4.95 každý měsíc. Vázány jsou dva svazky brožované společně.

Bez dalších výloh. Prospekt s obrázky zdarma. Napište si o něj. Vydalo nakladatelství Vl. Orel Praha II. Štěpánská č. 1. Objednávky vyřizuje Česká Matice Školská Łuck na Volyni.

ZVEME K PROHLÍDCE NAŠICH BOHATĚ ZÁSOBENÝCH VELIKÝCH TOVÁRNÍCH SKLADŮ.

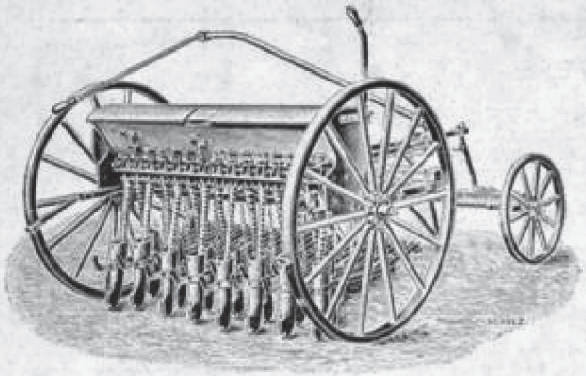

Secí stroje válečkové neb lžičkové „Schulz"

Žací stroje „Knotek a spol"

Hledáte nejlepší a spolehlivý volnoběžný motor?
Potřebujete dokonalou motorovou čisticí mlátičku?
Budete potřebovati žentour, mlátičku, pastorek neb mlýnek?
Chcete Svoje jetelové semínko dobře vyluštiti bukovníkem?
Použil jste již vyorávače bramborů „Nový Ideál"?
Máte již český dvojradlicový obracovací pluh?
Toužíte po lehkém, dobrém a úsporném secím stroji?
Chcete získati z mléka více smetany výbornou odstředivkou „Libella"?
Nepotřebujete k záchraně Svého chmele ochranné stříkačky?
Okopáváte chmel českými ocelovými speciálními motykami?
Žnete, obilí a kosíte trávu moderními Knotkovými stroji?
Scházejí k Vašim starým strojům součásti?
Zamýšlíte budovati továrnu neb zařizovati mlýn?
Žádáte záruku za dobrý výkon a trvanlivost koupeného stroje?

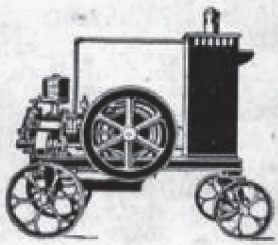

Motory „Lorenz"

Pak obraťte se s důvěrou na generálního představitele speciálních českých továren a budete nejlépe obslouženi u chvalně známé odborné firmy:

TOVÁRNÍ SKLADY HOSPODÁŘSKÝCH A MLÝNSKÝCH STROJŮ

R. JOZEF a SPOL.,

Telefon Nr. 17. **ZDOŁBUNÓW,** Telegramy. JOZEFSPOL. ZDOŁBUNÓW

VELIKÝ VÝKON.

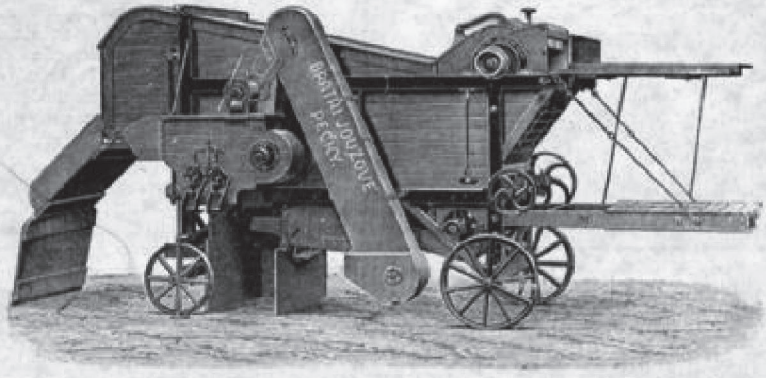

VÝHODNÉ SPLÁTKY.

Drukarnia „Rola". J. Buriana. Warszawa. Mazowiecka 11 Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Sklady hospodářských a mlýnských strojů

BRATŘI POSPÍŠILOVÉ

V ZDOLBUNOVĚ.

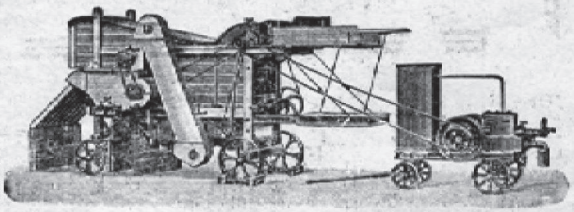

Depeše: Pospíšil-Zdolbunov. Telefon čís. 19.

Generální zástupcové:

Akciové spol. **WICHTRLE & KOVÁŘÍK**

v Prostějově,

nabízejí k sezoně — PARNÍ LOKOMOBILY, BENZINOVÉ, PETROLEJOVÉ a NAFTOVÉ MOTORY, ELEKTROMOTORY, MLÁTIČKY PARNÍ, ČISTICÍ a obyčejné, ŽENTOURY, PASTORKY, FUKERY, SECÍ STROJE „MONTANIA" „TRIUMF-IDEAL" lžičkové a KOMBINOVANÉ LŽIČKOVÉ s hnojením do řádků.

Generální zástupcové:

„UNION", akc. strojírna a slévárna v Českých Budějovicích.

VÁLCOVÉ STOLICE, ASPIRATERY, LOUPAČKY, REFORMY, ROVINÉ VYSÉVAČE, KARTÁČOVÉ STROJE a TURBINY.

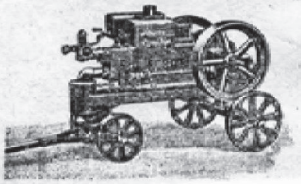

TRIEURY mlýnské a pro hospodářství.
Odstředivky ALFA-LAVAL.
Kožené ŘEMENY.
Hedvábná síta.
Zástupce na Dubno a okolí C. KUČERÍK, sklad hospodářských strojů v Dubně.

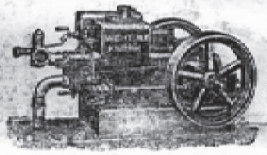

Následkem rekonstrukce závodu

Kvasilovský pivovar

může posloužiti
nepřekonatelnými druhy

PIVA

a sice: „SALVATOR", „EXPORT"
„MARCOVÉ" a „STOLOVÉ".

Nákup ječmene! **Export sladu!**

Krajané, kupujte u firem, jež u nás inserují!
Při nákupu u nich odvolávejte se na inserci v našem listě!

NEJVĚTŠÍ VÝBĚR

železa, černého a pocinkovaného plechu (Huta Królewska, Silesia, Polonja, Warszawska Cynkownia), drátu všech druhů (na chmelnice), cementu (Wysoka, Wiek, Szczakowa), tolu, krycích tašek, hnacích pasů, mlynského hedvábí a t. d.

Kromě toho na skladě: ocelový dírkovaný plech do sušíren na chmel a lacině české motyky (kracle) na okopávání chmele.

Pouze u Moška HERMANA!
ROVNO, ul. 3. Máje, č. 101.
Ceny bez konkurence!

„Rolník"

Rovno,
ul. 13. Dywizji, 8.
Telefon 209.
Čč. P. K. O. 81.032.

Prodej na 10-timěsíční splátky!
Proč platit draho, když lacino se mohou koupit známé, dobré odstředivky (separátory):

Glob — cena 295 zl.
Sylvia — „ 205 „
Liliput — „ 160 „

Lacino a výhodně prodává stroje a hospodářské nářadí. Pluhy a kultivátory
Bächera.
Superfosfat a t. d.

Prodej na 10 splátek!

Záruka na mnoho let!

Záruka na mnoho let!

Reklama (inserce) jest hybná síla obchodu!

Vydávají a tisknou: M. a J. Ráže, J. Zeman, A. Perný a Spol. v Kvasilově. Zodpovědný redaktor A. Perný.

ПІСЛЯМОВА

На завершення можу, перш за все, сказати, що зібрати матеріал для написання такої книги було зовсім не легко. Зокрема для людини, яка раніше нічого подібного не робила. Велику проблему при написанні цієї книги мав зі своєю пам'яттю. Був «засипаний» світлинами, CD та різними матеріалами. Я постійно щось шукав. Поклав собі світлини, а той «альцгеймер» мені зразу десь їх перекладав (автор має на увазі провали пам'яті через хворобу Альцгеймера – прим. перекладача), і я, бувало, до півгодини займався пошуком. Від 28.01.2009, коли почав систематично працювати над книгою, (мав уже попередньо намальований план Здолбунова з розміщенням чеських родин у ньому) я до 31.07.2009, коли в PC вже були готові всі 214 сторінок і в двадцяти книгах надруковано і збережено 180 сторінок, наїздив при пошуках документів 1133км, відпрацював 688 годин та витратив 28978 Кч. При цьому навчився основ роботи з PC та принтером. Набір тексту на сторінці та комплектація сторінок було для мене складним і в цьому мені допоміг мій внук Міхал. Уже у вступі я написав, хто мені допомагав, це була низка людей. Але знову мушу написати, що без архівних матеріалів пана Кгола, світлин та пам'яті пані Анни Мартішової, яка, на жаль, не дожила до закінчення книги та роботи на PC мого внука Міхала, я б ніколи, при найбільшій волі, цю книгу не закінчив би. У книзі 136 світлин, 90 цитувань архівів та 65 сторінок тексту. Оскільки мова йде про чорно-білі матеріали, які під впливом часу набули архаїчного забарвлення, то я все друкував на чорнильному кольоровому принтері, якого довелося для цього купити. Архівні та фотографічні матеріали набули гарного вигляду. Це, звичайно, призвело до подорожчання книги. У друкарні в Старе Болеславі за книгу такого обсягу зі стількома світлинами при накладі в двадцять примірників мені сказали ціну 1950 Кч. Тому я вирішив видати книгу сам. Придумав цей спосіб тому, що зшивати книгу не вмію. Обкладинки на книгу купив в канцприладдях за 95 Кч за 1шт., пластикові обгортки по 1Кч. Світлини та архівні матеріали вимагали багато фарби. Оскільки я не використовував фарбу, рекомендовану виробником принтера EPSON STYLUS SX 400 через їх високу ціну 240 Кч за 1 шт., а сумісні з EPSON касети PIRANHA вартістю 124 Кч та кольорова за 88 Кч, то вийшла вартість однієї сторінки разом з папером 3 Кч. Вартість цього матеріалу становила вартість книги. Цю книгу я почав писати через велике бажання пані Анни Мартішової. Пообіцяв їй, що обов'язково напишу. І цю обіцянку виконав. Не врахував у вартість книги жодної години своєї праці чи праці тих, хто мені допомагав, ні видання, про яке було вище сказано, окрім вартості обкладинок, обгорток, паперу та фарби до принтера. Весь додатковий наклад – це вже спонсорування. Попередньо виявили інтерес до цієї книги семеро здолбунівчан. Я виготовив двадцять примірників з твердою надією, що на першу книгу про чехів у волинському місті попит буде, навіть не зважаючи на її ціну. Якщо буде попит на повторне видання, то я спонсорувати видання вже не буду, а вартість її буде щонайменше 1400 Кч при нинішній вартості матеріалів. Книгу можна було б написати та видати без архівних матеріалів, згадавши, про що в них ідеться і чого наші діди та батьки добивалися. Книга була б коротшою, яскравішою і дешевшою. Але втратила б оригінальність та можливість, щоб читач сам уявив собі жахливу працю наших предків. Взяти хоча б, наприклад, список здолбунівських чеських родин у 1917 році. Це важко відчути, але ця страшна праця була виконана в тяжкі воєнні часи. Дивовижно, як у той небезпечний час наші предки часто збиралися на різні збори. Цікаво перечитати установчий лист Першої приватної чеської школи. Це не розповідь автора, а справжні записи наших предків. Коли переглядав ці документи ще в Народному архіві, часто мене підкуповували намаганнями зберегти в цій групі чеський дух. Наскільки підприємливими були люди цієї групи. Жаль, що про братів Єлінкових не знаємо нічого, крім того, що вони заснували цементний завод. При цьому знаємо, що коли б не було цементного заводу, то Здолбунів не був би таким, яким ми його пам'ятаємо. Це намагання наших предків побудувати чеську школу, громадське життя, театр, фізичне виховання. Низько вклоняюся перед пам'ятю Александра Кгола. Його активність у діяльності всіх спілок варта поваги. Але тільки завдяки його передбачливості сьогодні в Народному архіві велика

кількість матеріалів для тих, що цікавляться життям чехів у Здолбунові. Виконуючи бажання пані Анни Мартішової та волю її сина пана Леопольда Мартіша, я передам до Народного архіву всі світлини, які мені позичила пані Мартішова. Передам також матеріали та світлини моєї родини і закликаю всіх волинських чехів вчинити так само. Через декілька років нас не буде і знаю з власного досвіду, що наші діти не дуже цікавляться цими матеріалами. Коли ж з часом у них з'явиться така цікавість, то знайдуть ці матеріали прекрасно упорядкованими в Народному архіві. Чим більше тих світлин та матеріалів дамо в архів, тим більше їх можливі пошуковці, хоч із лав наших потомків чи кого-небудь іншого, в Народному архіві знайдуть. Повірте, що з ними поведуться професійно і ніхто їх не знищить. Коли ж залишаться дома, то про їх долю сумніваюся. У цьому я особисто переконався.

Автор.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

Jiři Hofman, Václav širc, Jaroslav Vaculik: Volynšti Ceši v prvnim a druhém odboji.
Jaroslav Vaculik: Dějiny volynských čechu III.
Vladimir Dufek: Kapitoly z dějin volynských čechu.
Oldřich Reichrt: Paprsky kalicha v letopisech čechu z Volyně.
Vladimir Palička: Nezaváté časem.
Mikuláš šeretuk: Kronika českého Kvasilova
Narodni archiv: čislo fondu 1159 – Svaz čechu z Volyně.
Anna Martišova: Osobni vzpominky.
Журнали: Hlas Volyně, Buditel.

ЗМІСТ (Тільки деякі статті).

Вступ
Опис міста Здолбунова і його минулого
20 річниця заснування чеської дружини
Чеська дружина. Чеські спілки на Волині
Зразок поштової листівки під час війни в царській Росії
Початки чеської організації та чеської школи в Здолбунові
Підготовка статуту чеської школи
Призначення Ламберта Єлінека учителем
Чеський комітет та чеське шкільництво в Здолбунові
Список чехів у Здолбунові в 1917 році
Перша чеська школа в 1917 році – світлини
Театральні афіші
Ширше представництво Чеського клубу в 1922 році
Чеський клуб 1925 рік
Реєстрація Сокольського осередку
Баптистський молитовний будинок
Здолбунівські соколовці в 1928 році
Чеські родини в Здолбунові 1920-1939
Долежалови, Панкови, Кліглови
Гроудови
Йозефови, Мартішови
Канскі, Крушінові, Горскі, Мушинскі, Шмід
Кголови. Коскови, Новотни
Палічкови, Косткови
Поспішилови
Прохазкови
Рампасови, Шімсови
Томашови
Вєтровцови, Гиласови
Здолбунівські лікарі
Здолбунівські вогнеборці
Згадка про блазнів у Здолбунові
Доля польських родин в 1939 році
Знищення юдеїв у Здолбунові
Ще декілька спогадів про життя юдеїв
Лист про заснування 1 приватної чеської школи в Здолбунові
Список учителів чеської школи та їх зміна протягом років
Де є правда
Керівництво Чеської Матиці шкільної в 1934/35 н.р.
Учасники поїздки на всесокольський зліт в Празі в 1938 році
Список жінок та дівчат зі Здолбунова, які вступили в армію в1944 році
Список здолбунівських чехів, які загинули під час війни
Зразок посвідчення зі школи
План міста
Список чеських родин до 1947 року – додаток до плану міста
Список чехів в 1947 році – згідно з Реєстраційною книгою
Зразок рекламних об’яв здолбунівських підприємців та торговців у журналі Buditel
Післямова
Перелік використаної літератури та інформаційних джерел

Науково-краєзнавче видання

Мирослав Крушина

Переклад
В’ячеслав Шляховий

ЗДОЛБУНІВ:
МІСТО НА УКРАЇНСЬКІЙ ВОЛИНІ
В СПОГАДАХ ЧЕСЬКОЇ МЕНШИНИ

Видання українською мовою здійснене за

Редактор
Володимир Бишук

Компютерна верстка та дизайн
Микола Погонський

Обкладинка
Олег Дацюк
Олексій Козачок
Микола Погонський

Друк Тзов фірма «Овід»
Свідоцтво РВ № 18 від 24.03.2003 року
33024, Україна,
м. Рівне, вул. Соборна, 420